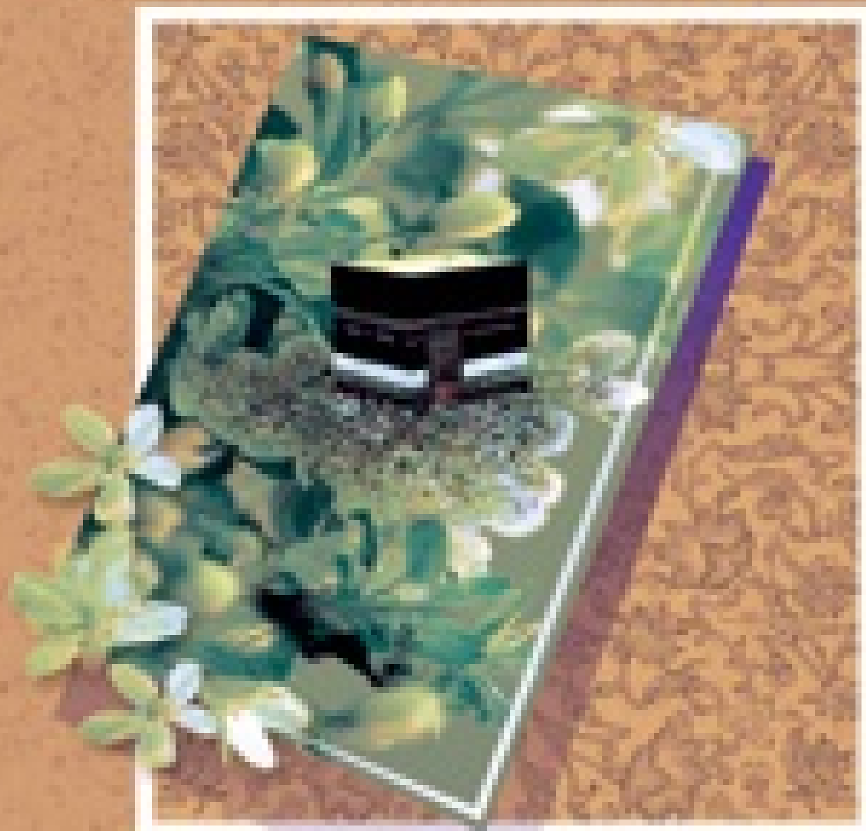
حج ۳۰

گزارشی از حج گزاری سال ۱۴۳۰ هـ . ق
برابر با سال ۱۳۸۸ هـ . ش

سید جواد ورعی - جواد منصوری

بسم الله الرحمن الرحیم

حج ۳۰: گزارشی از حج گزاری سال ۱۴۳۰ □.ق. برابر با سال ۱۳۸۸ □.ش.

نویسنده:

جواد ورعی

ناشر چاپی:

مشعر

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست ----- ۵
حج ۳۰ ----- ۱۶
مشخصات کتاب ----- ۱۶
اشاره ----- ۱۶
درآمد ----- ۱۷
بخش نخست: درگاه حج سی‌ام ----- ۱۸
سودمندی‌های حج ----- ۱۸
اشاره ----- ۱۸
۱. یکپارچگی جهان اسلام ----- ۱۹
۲. یاد منتظَر ----- ۲۱
قصد کعبه ----- ۲۳
رهنمودهای رهبر معظم انقلاب روی‌کرد بایسته به حج ----- ۲۴
اغتنام فرصت ----- ۲۵
تبلیغ رفتاری ----- ۲۶
نیاز به وحدت ----- ۲۷
گزارش سرپرست حاجیان ایرانی ----- ۲۹
اشاره ----- ۲۹
۱. آموزش کارگزاران حج ----- ۳۰
۲. آموزش عمومی زائران ----- ۳۱
۳. پژوهش ----- ۳۱
۴. گسترش فرهنگ حج ----- ۳۲
۵. اطلاع‌رسانی ----- ۳۲
بخش دوم: برنامه‌ها و کارهای بعثه مقام معظم رهبری ----- ۳۳

نماینده رهبر و سرپرست حاجیان ایرانی ۳۳
۱. بدرقه زائران ایرانی ۳۳
۲. نشست‌ها ۳۵
الف) مدینه ۳۵
یک- شورای برنامه‌ریزی بعثه (سیزدهم آبان/ شانزدهم ذی‌القعده) ۳۵
دو- معاونان و مدیران بعثه (شانزدهم آبان/ نوزدهم ذی‌القعده) ۳۷
سه- شورای برنامه‌ریزی بعثه (۲۲ آبان/ ۲۵ ذی‌القعده) ۳۸
ب) مکه ۴۰
یک- ۲۴ آبان (۲۷ ذی‌القعده) ۴۰
دو- دوم آذر (ششم ذی الحجه) ۴۲
سه- هشتم آذر (دوازدهم ذی‌الحجه) ۴۳
۳. دیدارها ۴۷
الف) مدینه ۴۷
یک- اعضای ستاد مدینه (پانزدهم آبان/ هجدهم ذی‌القعده) ۴۷
دو- گروه اعزامی صدا و سیما (پانزدهم آبان/ هجدهم ذی‌القعده) ۴۸
سه- گروه پزشکی مدینه (شانزدهم آبان/ نوزدهم ذی‌القعده) ۴۹
چهار- مدیران و کارکنان معاونت آموزش و پژوهش (نوزدهم آبان/ ۲۲ ذی‌القعده) ۵۰
پنج- اعضای بعثه‌های مراجع ۵۱
ب) مکه ۵۲
یک- ستاد مکه مکرّمه (۲۵ آبان/ ۲۸ ذی‌القعده) ۵۲
دو- هیئت پزشکی مکه مکرّمه (۲۵ آبان/ ۲۸ ذی‌القعده) ۵۴
سه- ناظران و ارزشیابان معاونت مبنا (۲۷ آبان/ یکم ذی‌الحجه) ۵۵
چهار- گروه فرهنگی، تبلیغی و قاریان «معاونت آموزش و پژوهش» ۵۶
پنج- مجریان و میهمانان «مدیریت اهل‌سنت» بعثه ۵۸

شش- رؤسای مناطق دوازده گانه ----- ۶۰
هفت- سپاسگزاری از کارگزاران حج ----- ۶۰
هشت- روحانیان کاروان‌های ایرانیان خارج از کشور ----- ۶۲
نُه- همکاران معاونت اجرایی بعثه ----- ۶۳
ده- رسانه‌های گروهی ----- ۶۳
۴. دیدارها و بازدیدها ----- ۶۵
الف) مدینه ----- ۶۵
یک- بعثه‌های مراجع تقلید ایران (۲۱ آبان/ ۲۴ ذی‌القعده) ----- ۶۵
دو- بعثه‌های دیگر کشورها ----- ۶۶
اول- عراق (بیستم آبان/ ۲۳ ذی‌القعده) ----- ۶۶
دوم- گروه تایلندی (۲۸ آبان/ یکم ذی‌الحجه) ----- ۶۸
سوم- هیئت نمایندگی حزب الله لبنان (۲۹ آبان/ چهارم ذی‌الحجه) ----- ۷۰
چهارم- بعثه چین (۲۹ آبان/ دوم ذی‌الحجه) ----- ۷۱
پنجم- هیئت حماس ----- ۷۴
ششم- بعثه بحرین ----- ۷۶
هفتم- مسئول حج الجزائر ----- ۷۷
هشتم- بعثه تاجیکستان (سیزدهم آذر ۸۸) ----- ۷۸
نهم- بعثه عمّان ----- ۸۰
دهم- بعثه عراق (دوم آذر ۸۸) ----- ۸۱
یازدهم- بعثه حج قطر (ششم ذی الحجه) ----- ۸۲
دوازدهم- بعثه حج حزب‌الله لبنان ----- ۸۳
سه- آشپزخانه مرکزی (هجدهم آبان/ ۲۱ ذی‌القعده) ----- ۸۴
چهار- ستاد مدینه منوره (نوزدهم آبان/ ۲۲ ذی‌القعده) ----- ۸۵
پنج- مرکز پزشکی حج در مدینه منوره (نوزدهم آبان) ----- ۸۵

ب) مکه ---- ۸۵
یک- مرکز پزشکی و بیمارستانی مکه مکرمه (۲۶ آبان/ ۲۹ ذی‌القعده) ---- ۸۵
دو- حمل و نقل در مکه مکرمه (۲۹ آبان/ سوم ذی الحجه) ---- ۸۶
سه- کاروان‌های ایرانیان مقیم خارج کشور (سی‌ام آبان/ چهارم ذی‌الحجه) ---- ۸۸
چهار- کاروان جانبازان (سی‌ام آبان/ چهارم ذی‌الحجه) ---- ۸۸
پنج- ستاد مکه مکرّمه (دوازدهم آذر/ شانزدهم ذی‌الحجه) ---- ۹۰
۵. سخنرانی‌ها ---- ۹۱
الف) کارکنان بعثه (سیزدهم آبان/ شانزدهم ذی‌القعده) ---- ۹۱
ب) همایش منزلت زن (۲۳ آبان) ---- ۹۲
ج) هنگام ورود به مدینه و مکه (سیزدهم آبان) ---- ۹۴
۶. پیام‌ها و نامه‌ها ---- ۹۷
الف) تسلیت به حضرت آیت الله موسوی اردبیلی ---- ۹۷
ب) سپاسگزاری از عوامل اجرایی حج ---- ۹۷
۷. پس از بازگشت ---- ۹۸
اشاره ---- ۹۸
جانشین نماینده ولی فقیه (مدینه بعد) ---- ۹۹
۱. دیدار با گروه اعزامی صدا و سیما ---- ۹۹
۲. نشست با شورای هماهنگی بعثه ---- ۱۰۱
برنامه‌ها و کارهای معاونت‌های بعثه ---- ۱۰۱
۱. معاونت آموزش و پژوهش ---- ۱۰۱
الف) شورای استفتاء و فعالیت‌های ارزنده آنان ---- ۱۰۱
یک- مدینه ---- ۱۰۲
دو- مکه ---- ۱۰۲
ب) مرکز تحقیقات حج ---- ۱۰۳

ج) مدیریت امور فرهنگی و تبلیغی ----- ۱۰۵
د) کتابخانه بعثه در مکه مکرمه ----- ۱۰۵
یک- خدمات ----- ۱۰۵
دو- فعالیت‌ها ----- ۱۰۶
سه- پیشنهادها ----- ۱۰۷
ه) حوزه فرهنگی و ارتباطات ----- ۱۰۸
۲. معاونت امور روحانیان ----- ۱۱۵
الف) مهم‌ترین کارها و برنامه‌های پیش از موسم ----- ۱۱۵
ب) دیدار با مراجع تقلید ----- ۱۱۷
ج) همراهی روحانیان با زائران ----- ۱۱۹
د) نشست رابطان ----- ۱۲۰
ه) مهم‌ترین خدمات در مدینه منوره ----- ۱۲۱
و) برگزاری همایش روحانیان (یکم آذر) ----- ۱۲۲
۳. معاونت برنامه‌ریزی، نظارت و ارزشیابی ----- ۱۲۵
اشاره ----- ۱۲۵
الف) مدیریت طرح و برنامه و فن‌آوری اطلاعات ----- ۱۲۵
ب) نظارت ویژه ----- ۱۲۶
ج) بازرسی و رسیدگی به شکایات ----- ۱۲۶
د) ارزشیابی ----- ۱۲۸
اشاره ----- ۱۲۸
یک- تحلیل عملکرد اجرایی سازمان حج و زیارت ----- ۱۳۰
دو- توان راهبَری ----- ۱۳۶
سه- برنامه‌ریزی و راهبُرد ----- ۱۳۶
چهار- سرمایه‌های انسانی ----- ۱۳۷

پنج- منابع و ظرفیت‌های درونی و بیرونی ----- ۱۳۷

شش- سرمایه‌های سازمانی ----- ۱۳۷

هفت- ارزش‌آفرینی برای مخاطبان ----- ۱۳۸

هشت- ارزش‌آفرینی برای سرمایه انسانی ----- ۱۳۸

نه- ارزش‌آفرینی برای جامعه ----- ۱۳۹

ده- ارزش‌آفرینی عملکردی ----- ۱۳۹

یازده- مهم‌ترین کارها درباره ارزشیابی بعثه ----- ۱۳۹

دوازده- تحلیل عملکرد بعثه در سطح کلان ----- ۱۴۱

اشاره ----- ۱۴۱

امتیاز نهایی عملکرد بعثه ----- ۱۴۲

سیزده- گفت‌وگو با معاون برنامه‌ریزی و نظارت ----- ۱۴۵

چهارده- بررسی و نظرسنجی اینترنتی ----- ۱۴۶

ه) مدیریت اهل‌سنت ----- ۱۴۷

اشاره ----- ۱۴۷

یک- پیش از موسم ----- ۱۴۸

اول- شورای تخصصی ----- ۱۴۸

دوم- برگزاری دوره‌های آموزشی تمهیدی ----- ۱۴۸

سوم- برگزاری سه دوره آزمون و مصاحبه ----- ۱۴۸

چهارم- برگزاری دوره بدو خدمت در مشهد ----- ۱۴۹

پنجم- عمره کارآموزی ----- ۱۴۹

ششم- آموزش مکاتبه‌ای ----- ۱۴۹

هفتم- انتخاب و گزینش روحانیان ----- ۱۴۹

هشتم- رابط فرهنگی ----- ۱۵۰

نُهم- همایش یک روزه روحانیان ----- ۱۵۰

دهم- گزینش میهمانان موسم تمتع ----- ۱۵۰
یازدهم- تهیه و ارسال بسته‌های فرهنگی برای زائران ----- ۱۵۱
دوازدهم- طراحی لوح فشرده مناسک اهل سنت به سه زبان ----- ۱۵۱
سیزدهم- تهیه فیلم مستند خدمات نظام جمهوری اسلامی ایران به اهل سنت ----- ۱۵۱
چهاردهم- فعالیت‌های ستادی ----- ۱۵۲
پانزدهم- تهیه بروشور معرفی خدمات نظام به مناطق اهل سنت ----- ۱۵۲
شانزدهم- طرح کتاب‌شناسی آثار اهل سنت در ردّ وهابیت ----- ۱۵۲
هفدهم- طرح تدوین درسنامه ----- ۱۵۲
هجدهم- طرح دو فصلنامه مدیریت ----- ۱۵۲
نوزدهم- تکمیل بانک سؤالات ----- ۱۵۳
دو- فعالیت‌های هنگام موسم ----- ۱۵۳
اشاره ----- ۱۵۳
- سیزده نشست در مدینه قبل ----- ۱۵۳
- نُه نشست در مکه مکرمه ----- ۱۵۴
- دو نشست در مدینه بعد ----- ۱۵۴
سه- فعالیت‌های فرهنگی کاروان‌ها ----- ۱۵۵
چهار- رابط روحانیان ----- ۱۵۵
پنج- گردهمایی «شکوه حضور» ----- ۱۵۶
اشاره ----- ۱۵۶
اول- مدینه قبل (۲۰/ ۸/ ۸۸) ----- ۱۵۶
دوم- مدینه بعد (۱۵/ ۹/ ۸۸) ----- ۱۵۶
بخش سوم: حج‌گزاران ----- ۱۶۵
ایرانیان ----- ۱۶۵
الف) ایرانیان مقیم خارج کشور ----- ۱۶۵

ب) ایرانیان در عرفات ----- ۱۶۷
خبرهایی از زائران دیگر کشورها ----- ۱۷۰
۱. افغانستان ----- ۱۷۰
۲. پاکستان ----- ۱۷۰
۳. داغستان ----- ۱۷۰
۴. امریکا ----- ۱۷۱
بخش چهارم: سازمان‌ها و نهادهای همکار ----- ۱۷۶
۱. سازمان حج و زیارت ----- ۱۷۶
الف) ریاست ----- ۱۷۶
یک- دیدار با وزیر حج عربستان ----- ۱۷۶
دو- گفت‌وگو ----- ۱۷۷
اشاره ----- ۱۷۷
تصمیم بر کاهش حجاج ایرانی ----- ۱۷۸
افراد در معرض خطر، موافقت شد. ----- ۱۷۸
پاسخ به اعتراض‌های کاهش حجاج ----- ۱۷۸
فضای سیاسی و روند برگزاری حج ----- ۱۷۹
کاهش و افزایش سفر ----- ۱۸۰
آخرین وضعیت سلامت حجاج ----- ۱۸۰
آمار واقعی آنفلوآنزا ----- ۱۸۰
زائران مکه و مدینه ----- ۱۸۱
کسانی که امسال نیامده‌اند ----- ۱۸۱
عدم حساسیت سیاسی در کاهش آمار حجاج ----- ۱۸۱
سه- بازدید ----- ۱۸۲
چهار- پیام قدردانی ----- ۱۸۳

پنج- نشست ----- ۱۸۵

ب) اداره کل طرح و برنامه ----- ۱۸۶

ج) ستاد مدینه منوره ----- ۱۸۹

اشاره ----- ۱۸۹

یک- دفتر مدیریت ----- ۱۹۰

دو- پشتیبانی ----- ۱۹۰

سه- نمایندگی وزارت امور خارجه ----- ۱۹۰

چهار- بخش رایانه ----- ۱۹۱

پنج- معاونت ستاد تغذیه ----- ۱۹۱

د) ستاد مکه ----- ۱۹۸

یک- برگزاری ایام تشریق ----- ۱۹۸

دو- آغاز بازگشت ----- ۱۹۹

۲. وزارت امور خارجه ----- ۲۰۱

سرکنسولگری ایران در جدّه ----- ۲۰۱

ارتقای سطح همکاری‌های دو کشور از طریق حج ----- ۲۰۲

وضع قضایی زائران بازداشت‌شده ----- ۲۰۳

شایعه فراخوان سفرای دو کشور ----- ۲۰۳

همکاری‌با بعثه ----- ۲۰۴

۳. سازمان فرهنگ و ارتباطات ----- ۲۰۴

الف) برگزاری همایش بین‌المللی ----- ۲۰۴

ب) برگزاری همایش «حج» در دهلی نو ----- ۲۰۵

۴. هلال احمر ----- ۲۰۶

۵. صدا و سیما ----- ۲۱۰

گفت‌وگو با حسن گروسی، مسئول گروه اعزامی صدا وسیما به حج ----- ۲۱۰

۶. حمل و نقل هوایی ----- ۲۱۴

الف) نام عوامل ستاد و بعثه ----- ۲۱۴

ب) تأخیر پرواز از فرودگاه مدینه ----- ۲۱۴

بخش پنجم: کارهای عربستان ----- ۲۱۷

اعطای پرده جدید خانه خدا به پرده‌دار کعبه ----- ۲۱۷

نصب دوربین‌های مدار بسته ----- ۲۱۸

توسعه جمرات ----- ۲۱۸

ترجمه فارسی قرآن ----- ۲۲۲

غرض‌ورزی مفتی عربستان ----- ۲۲۳

تفرقه‌افکنی وهابیان ----- ۲۲۳

مقاله تحریک‌آمیز «عکاظ» ----- ۲۲۴

منع زیارت بقیع (۲۳/ ۸/ ۸۸) ----- ۲۲۵

اقدامات امنیتی مأموران سعودی در دعای کمیل ----- ۲۲۵

انگشت‌نگاری شماری از جانبازان در مدینه منوره ----- ۲۲۶

نصب بیش از هفتصد دوربین در بیت‌الله الحرام ----- ۲۲۶

نشست شورای وزیران به ریاست خادم حرمین شریفین ----- ۲۲۷

بخش‌هایی از خطبه نماز جمعه (۱۵/ ۸/ ۸۸- هجدهم ذی‌القعده ۱۴۳۰) ----- ۲۲۸

اشاره ----- ۲۲۸

گزارشی از خطبه‌های خطیب مسجدالحرام ----- ۲۳۵

پاسخ به سخنان خطیبان مکه و مدینه ----- ۲۳۶

معنای توسل ----- ۲۳۶

فلسفه برائت از مشرکان ----- ۲۳۷

نامه سرگشاده در نقد خطیب جمعه ----- ۲۳۹

اطلاعیه تحریک‌آمیز روحانیان وهابی ----- ۲۴۰

درباره مرکز ---------- ۲۴۲

حج ۳۰

مشخصات کتاب

سرشناسه : ورعی، جواد، ۱۳۲۸ -

عنوان و نام پدیدآور : حج ۳۰: گزارشی از حج‌گزاری سال ۱۴۳۰ ق. برابر با سال ۱۳۸۸ ش./ جواد ورعی، جواد منصوری.

مشخصات نشر : تهران : مشعر، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری : ۲۳۹ ص.: مصور، نمودار.

شابک : ۴۵۰۰۰ ریال : ۹۷۸-۹۶۴-۵۴۰-۲۷۴-۵

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

موضوع : بعثه مقام معظم رهبری در امور حج و زیارت

موضوع : حج

موضوع : حج -- فلسفه

شناسه افزوده : منصوری، جواد، ۱۳۲۴ -

رده بندی کنگره : BP۳ /ب۶و۴ ۱۳۸۹

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۰۶

شماره کتابشناسی ملی : ۲۱۲۵۲۹۱

ص: ۱

اشاره

حج، عبادتی است که هر مسلمانی احکام و مقررات آن را به دقت پاس می‌دارد و مسئول درستی و نادرستی اعمال و مناسک خویش است. هر کسی تلاش می‌کند که از معارف و اسرار معنوی حج جرعه‌ای بنوشد و جانش را با آن سیراب کند. هر مؤمنی در این آیین با خدای خود راز و نیاز می‌کند و از او کمک می‌خواهد. از سوی دیگر، حج عبادتی اجتماعی است، بلکه ویژگی اجتماعی آن بر ویژگی فردی‌اش می‌چربد. گردآمدن میلیون‌ها مسلمان در زمانی معین و در مواقیت و مشاعر تعیین شده و اجرای اعمال و مناسک در قالب جمعی مانند طواف، سعی، رمی و وقوف، از نشانه‌های اجتماعی بودن این پایه استوار دین است؛ چنان‌که نام‌گذاری مکه به «بَکّه» که در معنای «ازدحام و تراکم جمعیت» (۱) به کار می‌رود، نشانه دیگری از اجتماعی بودن این آیین مقدس است.

بزرگی اسلام با حضور اقوام، ملل، طبقات گوناگون اجتماعی، مرد و زن، پیر و جوان، فقیر و غنی، سیاه و سفید، عرب و عجم در اجتماع گسترده حج به نیکی حس

۱- آل‌عمران: ۹۶.

درآمد

ص: ۲

می‌شود. دیدن این صحنه‌ها در طواف، سعی، عرفات، مشعر و منا، شگفتی هر بیننده‌ای را برمی‌انگیزد و هر کسی حکمت خداوند سبحان را در تشریع مناسک حج به خوبی در می‌یابد؛ فریضه‌ای که پیروان مذاهب گوناگون را از گوشه و کنار جهان بر محور کعبه؛ یعنی کانون توحید و یکتاپرستی گرد می‌آورد و خود نماد وحدت امت اسلامی به شمار می‌رود و مشکلات مسلمانان در پرتو آن حلّ و فصل می‌شود.

این عبادت با سیاست نیز آمیخته است تا مسلمانان در جبهه و صف واحد، به اعلام برائت از مشرکان بپردازند و با پیروی از سیاستی یکسان به انگیزه حفظ منافع و مصالح مسلمانان بیندیشند و در پرتو این اجتماع عظیم، توان و بزرگی مسلمانان را به دشمنان خدا و اسلام بنمایانند. دولت‌مردان و سیاست‌مداران مسلمان نیز از این گنج پایان‌ناپذیر الهی و انسانی برای پیش‌بُرد هدف‌های متعالی اسلام و نمایش شکوه و عظمت اسلام بهره می‌گیرند. مسلمانان با گرد آمدن در سرزمین وحی از تجربه‌های یکدیگر در زمینه‌های گوناگون در راه رشد و پیش‌رفت سرزمین‌های اسلامی بهره می‌برند و از این‌رو، حج فریضه‌ای جامع به شمار می‌آید.

آنچه در پی می‌آید، نمودی است از برگزاری حج که جامعیت این فریضه سیاسی، عبادی را ترسیم می‌نماید. حج سی‌ام که به انگیزه تبیین برنامه‌ریزی‌ها و کارهای مرتبط با آیین حج ۱۴۳۰ قمری (۱۳۸۸ خورشیدی)، سامان یافته است، کارهای آموزشی، پژوهشی، فرهنگی، عبادی، سیاسی و اجرایی بعثه جمهوری اسلامی ایران را پیش از آغاز آن موسم تا پس از بازگشت حاجیان بیت الله الحرام به ایران گزارش می‌کند. گفتنی است این کتاب بر اساس موضوعات گزارش شده، از این رو، ترتّب زمانی در آن مراعات نشده است و چه بسا رویدادی پس از حج انجام گرفته اما به خاطر تجمیع موضوعی در جای خود قرار گرفته است و افزون بر این، به دیگر رویدادهای هم‌سو با حج‌گزاری ایرانیان در آن هنگامه بزرگ می‌پردازد. امید است که رشحه‌ای از دستاوردهای همیشه جوشان آن را بازگو نماید.

ص: ۳

بخش نخست: درگاه حج سی‌ام

سودمندی‌های حج

اشاره

فریضه حج افزون بر نماز، زکات، روزه و ولایت، از پنج رکن اسلام (۱)، تنها واجبی است که ویژگی‌های گوناگون عبادی، سیاسی و اقتصـادی، مادی و معنوی، فردی و اجتماعی را در خود دارد و نماد توحیـد، معاد، امامت و ولایت به شـمار می‌رود. گریز از دنیا و مظاهر آن و آهنگ خانه خـدا و پاسخ‌گویی به ندای أَذِّنْ فِی النَّاسِ بِالْحَجِّ (حج: ۲۷)، تلبیه و درآمدن به حریم امن خداوند و ترک کردن محرّمات حرم و احرام، گشـتن بر گرد خانه دوست و بریدن از همه تعلّقات دنیایی و قربانی کردن خواسته‌های نفس بر درگاه او، رانـدن (رجم) شـیطان‌ها و دوری کردن (برائت) از همه طاغوت‌هـا و نمرودها، نمودهای توحیـد در این فریضه بزرگنـد؛ چنان‌که برون کردن جامه‌های رنگارنگ از تن و پوشیدن دو جامه سفید، هم‌گون شدن با اهل محشر

۱- بُنی الاسلام علی خمسه اشیاء: الصلاه و الزکاه و الصوم و الحج و الولایه کافی، ج ۲، ص ۱۸.

ص: ۴

در صحرای عرفات، حضور در مشعر و منا و نیایش با حق و تنها دیدن خود در میانه جمع و هروَله کردن در خوف و رجا، نمونه‌هایی از تجلّی معاد در حج به شمار می‌روند.

بنابراین، «مهم آن است که حاج بداند که کجا می‌رود و دعوت چه کسی را اجابت می‌کند و میهمان کیست و آداب این میهمانی چیست و بداند هر خودخواهی و خودبینی، با خداخواهی مخالف است و با هجرت الی الله مباین و موجب نقض معنویت حج است». (۱) جستن امام زمان خویش و آرزوی دیدار او و انتظار کشیدن برای جان‌فشانی در خدمتش، شتافتن (۲) به دیدار او و برای کامل کردن حج خود نیز نمونه‌هایی از پیوند حج با امامت و ولایتند.

۱. یکپارچگی جهان اسلام

پاگیری انقلاب اسلامی ایران به رهبری فرزندی از تبار ابراهیم خلیل‌الله و محمد حبیب‌الله، به مسلمانان بلکه مستضعفان جهان نوید داد که دوران خواری و بردگی آنان به سر آمده و جمهوری اسلامی؛ یعنی مهم‌ترین ثمره انقلاب به «کانون حمایت از مسلمانان، محرومان و مستضعفان» بدل گردیده است. امام خمینی/ که در سودای احیای عظمت مسلمانان بود، همواره به احیای حج ابراهیمی و محمدی می‌اندیشید تا این فریضه بزرگ از انحراف و غربت به در آید و در جایگاه درخوری بنشیند و از این‌رو، پیام‌های سالانه آن عبد صالح خدا در آیین حج، از معارف الهی و جلوه‌های حج ابراهیمی و راه‌های احیای دوباره آن پر بود و وی از پیوند معنویت و عبادت با اجتماع و سیاست در حج سخن می‌گفت و بر دو راه‌بُرد بنیادین در این زمینه تأکید می‌کرد: «بیداری اسلامی» و «وحدت و یکپارچگی مسلمانان». وی درباره

۱- صحیفه نور، ج ۱۹، ص ۱۹۹.

۲- وسایل الشیعه، حر عاملی، ج ۱۰، ص ۲۵۴.

ص: ۵

بیدار کردن مسلمانان جهان دغدغه داشت و مهم‌ترین منبر خطابه‌اش با مسلمانان، اجتماع عظیم حج بود:

«ای مسلمانان جهان که به حقیقت اسلام ایمان دارید! بپاخیزید و در زیر پرچم توحید و در سایه تعلیمات اسلام مجتمع شوید و دست خیانت ابرقدرتان را از ممالک خود و خزائن سرشار آن کوتاه کنید و مجد اسلام را اعاده کنید». (۱)

«اگر در این کنگره عظیم جهانی که همه اقشار ملت‌های مظلوم اسلامی از هر مذهب و ملت و دارای هر زبان و مسلک و هر رنگ و قشر، ولی با زیّ واحد و لباس مشابه، دور از هر آلایش و آرایش اجتماع نموده‌اند، مسائل اساسی اسلام و مسلمین و مظلومان جهان از هر فرقه حل نشود و حکومت‌های متکبر و زورگو سرجایشان ننشینند، از اجتماعات کوچک منطقه‌ای و محلّی کاری برنخواهد آمد و راه حل فراگیری به دست نخواهیم آورد». (۲)

«آنچه ریشه همه گرفتاری‌ها را قطع می‌کند و فساد را از بن می‌سوزاند، وحدت مسلمانان بلکه «همه مستضعفان و دربندشدگان جهان» است؛ وحدتی که «اسلام شریف و قرآن کریم بر آن پای می‌فشارند و باید «با دعوت و تبلیغ دامنه‌دار به وجود آید و مرکز این دعوت و تبلیغ مکه معظّمه در زمان اجتماع مسلمین برای فریضه حج است که ابراهیم خلیل الله و محمد حبیب الله شروع و در آخرالزمان، حضرت بقیه‌الله (اروحنا لمقدمه الفداء) تعقیب می‌کند». (۳)

بزرگان این روزگار به‌ویژه رهبر معظم انقلاب نیز از همین روی، بر پرهیز از اختلاف و تفرقه و تلاش برای وحدت اسلامی تأکید می‌کنند. ایشان در پیام خود به زوّار بیت‌الله الحرام (۱۳۷۰)، پس از محرومیت چند ساله زائران ایرانی از سفر به

۱- صحیفه نور، ج ۱۳، ص ۸۳.

۲- همان، ج ۱۹، ص ۴۳.

۳- همان، ج ۱۸، ص ۹۰.

ص: ۶

سرزمین وحی، این سفر را هجرت از «منِ» قومی و نژادی و فرقه‌ای به «ما» یِ اسلامی و قرآنی خوانده و ایرانیان را ملتی دانسته‌اند که «حج ابراهیمی و محمدی ۹ را در جای حـج ابوجهلی نشاندند. حج از دید ایشان «مظهر وحدت و اتحاد مسـلمانان» و فراخوانی همه آنان را به مکان و زمانی ویژه و اجرای کارها و حرکاتی است که خود نمودار هم‌زیستی و هماهنگی به شمار می‌روند:

«حج با مشاهد و مناسک و شـعائر خود باید روح وحدت و ملائمت و جماعت و عظمت را در مسـلمانان همه اقطار عالم زنده کند و از شعوب و قبائل مختلفه، امت واحده پدید آورد». (۱)

۲. یاد منتظَر

تلاش برای وحدت مسلمانان، با پیوند «حج» با «انتظار فرج» معنادار می‌نماید؛ زیرا انبیا در هر زمانی برای ایجاد وحدت میان موحدان عـالم در برابر مشـرکان و کافران کوشـیده‌اند و در آخرالزمان نیز امام عصـر [این کار را پی خواهـد گرفت. پس وظیفه پیروان انبیا و اولیا و منتظران آن حضرت نیز، گام برداشتن در راه «وحدت امت اسلامی» است که «افضل اعمال امّتی انتظار الفرج من الله». (۲)

از این‌رو، نماینـده مقام معظم رهبری، سـی‌امین سال حـج‌گزاری ایرانیان را «حج و انتظار» نامید؛ زیرا انتظار منجی جهانی از باورهای ادیان و مذاهب گوناگون است و حج، خود گردهم‌آیی مسـلمانان و پیروان مذاهب مختلف اسلامی است. بشر امروز و مسلمانان در کشورهای گوناگون از مشـکلات و گرفتاری‌های فراوانی رنـج می‌برند. انتظار فرج امام زمان ۷ و گسترانـدن فرهنگ انتظار در میان مسلمانان و تبیین صحیح آن در موسم حج، افزون بر اینکه آنان را از آسیب‌های طرح نادرست و انحرافی اندیشه

۱- بخشی از پیام رهبر انقلاب به حجاج بیت الله الحرام ۱۳۷۰.

۲- وسایل الشیعه، ج ۱۰، ص ۲۵۴

ص: ۷

انتظـار بر کنـار می‌دارد، آنـان را به آینـده جهـان و انسان امیـدوار می‌سازد. مسـلمانان برپایه باور به اینکه انتظار فرج برترین عبادات است «انتظار الفرج بظهور المهدی [افضل العباده» (۱)، و باور به حضور امام عصـر (اروحنا له الفداه) در آیین حج، در سرزمین وحی و مشاعر مشـرّفه همچون عرفات همواره به امید دیدار او لحظه‌شـماری می کنند و دیدار امام را موجب کامل شدن حج خود می‌دانند که «تمام الحج لقاء الامام». (۲) آنان پیوسـته در انتظار ظهور او در مکه مکرّمه و کنار کعبه مشرفه به‌سر می‌برند و آرزو می کنند که در رکاب او سربازی کنند و از این‌رو، بامداد و شام‌گاه دعای فرج آن حضرت را زمزمه می کنند.

نام‌گذاری حج امسال (۱۳۸۸) به «حج و انتظار»، خود پی‌آمد توجه ویژه به این مسـئله اعتقادی است. افزون بر اینکه توجه به حقیقت انتظار، شیعیان و اهل‌سنت را به «وحدت کلمه امت اسلامی» می‌رساند؛ زیرا وحدت مسلمانان از زمینه‌های ظهور به‌شمار می‌رود.

ظهور امام عصر و برپایی حکومت واحد جهانی و هدایت بشر به کلمه توحید و اسلام ناب، با ابزاری غیرعادی یا جنگ و خون‌ریزی نخواهد بود؛ پس بدون آمادگی امت مسلمان و کسانی که برای همکاری و کوشش در رکاب آن حضرت آماده‌اند، چنین آرزویی دست‌نیافتنی می‌نمایـد. بنابراین، طرح شـعار «حج و انتظار»، زائران بیت الله الحرام را به مهم‌ترین مسـئله امروز و فردای امت اسـلامی؛ یعنی «توحیـد کلمه و وحـدت و یکپـارچگی مسـلمانان» یادآوری می کنـد تا از این‌رو، هم مشـکلات آنان حلّ شود، هم دشـمنان از دستابی به هدف‌های ضد اسلامی خود ناامید شوند و هم زمینه ظهور آن

۱- این روایت با تفاوت‌هایی در بسیاری از منابع شیعی و سنی نقل شده است.

۲- کافی، شیخ کلینی، ج ۴، ص ۵۴۹.

ص: ۸

منجی جهانی فراهم آید. (۱)

قصد کعبه

اگرچه حج ابراهیمی خود مبدأ تحول و قیام در همه شئون فردی و اجتماعی مسلمانان است، هم‌چون آیینه‌ای تمام‌نما، افکار عمومی جهان اسلام را نیز نمایان می‌سازد. مسلمانانی که به قصد کعبه در موسم حج از گوشه و کنار دنیا برای تجدید میثاق با معبود و استوار کردن پایه‌های وحدت و برادری خویش گرد هم می‌آیند، در نمایشی بسیار بزرگ، توانایی‌های خود را در مبارزه با شیطان‌ها و پیوستن به خدای بزرگ قوت می‌بخشند و قدرت خود را به جهانیان می‌نمایانند.

حاجیان همه کشورها در اجرای چنین فریضه باشکوهی با برقراری ارتباطات دامنه‌دار با یکدیگر، معضلات و مشکلات فراگیر جوامع خود و سراسر جامعه اسلامی را با یکدیگر در میان می‌آورند و به چاره‌جویی درباره آنها می‌پردازند و راه‌های حل آنها را می‌یابند. از این‌رو، می‌توان انتظار داشت که برآیند افکار و گرایش‌های رفتاری مسلمانان گوشه و کنار جهان به گونه چشم‌گیری در موسم حج آشکار شود.

رهبر کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی/ و خَلف صالح ایشان مقام معظم رهبری، بارها بر لزوم ایجاد ارتباطات فعال و پردامنه میان مسلمانان در دوران اجرای مناسک حج تأکید کرده و از برکات سیاسی حج در کنار برکات عبادی آن سخن گفته‌اند. به فرموده امام راحل، «اهمیت بعد سیاسی حج کمتر از بعد عبادی آن نیست. بعد سیاسی علاوه بر سیاستش، خودش عبادت است». بنابراین، حج،

۱- اخبار درباره این ویژگی حج سی‌ام و کوشش بخش‌های گوناگون بعثه مقام معظم رهبری در این باره، در متن کتاب آمده است.

ص: ۹

فرصت مغتنمی است که در پرتو آن، مسلمانان با بهره‌گیری فراوان از فیوضات سرشار این واجب عبادی- سیاسی، از مجموعه افکار و عقاید یکدیگر آگاه می‌شوند و برای رفع تنگناها و حل مشکلات فراگیر جهان اسلام با هم به گفت‌وگو می‌پردازند.

رهنمودهای رهبر معظم انقلاب روی‌کرد بایسته به حج

خداوند متعال را از اعماق وجود شاکر و سپاسگزاریم که توفیق داد، فرصت داد، مهلت داد تا یک بار دیگر و یک سال دیگر مراسم حج را و عزیمت حجاج را به سمت آن مرکز محبوب دل‌های مسلمانان در طول تاریخ شاهد باشیم. نگاه به حج باید نگاه به یک نعمت و فرصت بزرگ الهی باشد. همه عبادات این جور است؛ نماز هم یک فرصت است، یک نعمت است. اگر نماز بر ما واجب نمی‌شد، بیم آن بود که در دریای غفلت محض غرق بشویم. این نعمت بزرگ که هر روزی چند نوبت ما کشانده می‌شویم به سمت ملاقات با پروردگار، مکالمه با پروردگار، خشوع و تضرع در مقابل پروردگار، این نعمت بسیار بزرگی است، این فرصت عظیمی است؛ حج هم همین جور است. امتیاز حج بر سایر واجبات و فرائض اسلامی، جهانی بودن آن است، بین المللی بودن آن است. این تضرعی که هر مسلمانی در دل خود به آن نیاز دارد که در مقابل پروردگار خضوع کند، خشوع کند، تضرع کند. این در حج یک جلوه عمومی و بین‌المللی پیدا می کند. همه مسلمانان با هم، با اختلاف لغاتشان، با اختلاف نژادهایشان، با اختلاف عاداتشان، آدابشان، آنجا که می‌رسند، همه خاشعند، همه متضرعند. این خیلی پدیده عجیبی است که ما به آن عادت کرده‌ایم و اهمیت و عظمت آن را درست متوجه نمی‌شویم. همه مسلمانان جمع بشوند، متوجه به یک مرکز، به یک نقطه، خاشع در

ص: ۱۰

مقابل این نقطه؛ با این چشم به حج نگاه کنیم؛ به عنوان یک فرصت.

اغتنام فرصت

اگر به چشم فرصت نگاه کردیم، آن وقت دید ما باز خواهد شد، وظائف خودمان را بیشتر توجه خواهیم کرد. شما این فرصت را پیدا می‌کنید که در خانه خدا در کنار بقیه مسلمانان اظهار عبودیت کنید. این اولین نقطه این فرصت است. اگر این به چشم فرصت نگاه شود، آن وقت لازمه‌اش این است که انسان این را به هیچ قیمتی از دست ندهد. حیف است که انسان در مکه مکرمه یا مدینه منوره، در مجاورت مرقد پیامبراعظم (ص) و مراقد ائمه هدی (سلام الله علیهم اجمعین) و مرقد بزرگان صحابه و شهدای احد و بقیه بزرگانی که در تاریخ مثل خورشید می‌درخشند، باشد و به جای توجه و تذکر، به فکر دنیا باشد؛ آن هم دنیای حقیر، دنیای شخصی؛ این بازارگردی‌ها و سر زدن به این گوشه و آن گوشه برای کارهای کم‌ارزشی که در طول زندگی متأسفانه ما به آنها مشغولیم؛ در آن قطعه زمانی اکسیری که هر دقیقه‌اش، هر ساعتش آن‌قدر ارزش دارد و آن‌قدر فرصت است- هر مثقالی از این مایع این‌قدر عظمت دارد- این را ما صرف کنیم برای همین کارهای روزمره کم‌ارزشی که تو بازارهای شهر خودمان و در هر نقطه‌ای هم آن را انجام می‌دهیم؛ یا بقیه سرگرمی‌های بی‌جا. این اولین نقطه است. در مکه و مدینه به فکر توشه گرفتن باشیم، به فکر افزودن بر سرمایه ایمان خود، معنویت خود، تذکر خود، خشوع خود در مقابل پروردگار باشیم. این اولین قدم است.

یک جلوه دیگر از اغتنام این فرصت بزرگ، فرصت تماس با بدنه دنیای اسلام است. دنیا مردمند، نه سیاست‌مداران، نه فرماندهان زورگو، نه مستکبرین و متکبرین عالم. گاهی می‌شنوید؛ همین متکبرین محصول ذهن فاسد خودشان را نسبت می‌دهند به جامعه جهانی: جامعه جهانی این‌جور می‌خواهد! جامعه جهانی یعنی میلیاردها توده مردم. جامعه اسلامی هم همین است. امت اسلامی یعنی این بدنه. امت اسلامی زید و

ص: ۱۱

عمروی نیستند که به هر وسیله‌ای بر بخشی از این بدنه عظیم تسلط پیدا کردند و حکمرانی می‌کنند. امت، این بدنه مردم است. برکات و خیرات در این بدنه عظیم است و اراده آنهاست که می‌تواند کوه‌ها را جابه‌جا کند؛ حرکت آنهاست که می‌تواند ارزش‌های اسلامی را جهان‌گیر و همه‌گیر بکند. این در اختیار شماست. در حج هر سالی، انسانِ حاج با انبوه عظیمی از این بدنه باعظمت امت اسلامی و دنیای اسلام مواجه می‌شود. این را باید مغتنم شمرد. این فرصت است و باید مغتنم شمرد.

چه جور اغتنام فرصت بکنیم؟ خوب، طرق مختلفی دارد. یکی از آسان‌ترین طرق که همه می‌توانند او را انجام بدهند، این است که ایرانی مسلمان که زیر لوای جمهوری اسلامی و حاکمیت اسلام دارد زندگی می‌کند، با رفتار خود، با حرکات خود، با منش خود، اسلامِ جمهوری اسلامی را معرفی کند؛ خود را معرفی کند؛ تأثیر تربیت اسلامی بر خود را نشان بدهد. این یکی از آسان‌ترین راه‌هاست.

تبلیغ رفتاری

حاجی‌ای که در مسجدالحرام یا مسجدالنبی، یا در بقیع، یا در زیارت شهدای احد و امثال اینها- در منا، در عرفات- رفتارش رفتار انسان مؤدب به آداب اسلامی است؛ رفتار انسانی است که مربای به تربیت قرآنی است؛ اهل خشوع است، اهل تواضع است، اهل محبت است، اهل اهانت به این و آن نیست، اهل جمع است، نه اهل تفرقه. اینقدر ما در روایات در ثواب شرکت در نماز جماعت اهل سنت در زمان ائمه: داریم که روایت دارد که در مسجدالحرام پشت سر اینها نماز بخوانید، مثل اینکه پشت سر پیغمبر نماز خوانده‌اید. این معنایش چیست؟ معلوم است که امام صادق نماز آن امام جماعت را با نماز پیامبر مقایسه نمی‌کند. مقایسه با نماز یک پیرو خودش هم نمی‌کند، اما می‌گوید پشت سر او نماز بخوانید. این یعنی چه؟ این نمایش وحدت است. عملاً وحدت را نشان بدهید. روی همین فکر بود که امام بزرگوار ما (که رضوان خدا بر او

ص: ۱۲

باد) آن مرد بیدار، آگاه، به همه ماها، همه حاجی‌های ایرانی، توصیه کرد که در نماز جماعت‌ها در مسجدالحرام، در مسجدالنبی شرکت کنید؛ در این اجتماعات حضور داشته باشید، که یکی از مصادیقش این است. اینجور نباشد که وقت نماز جماعت که همه مشغول نمازند، چشم کسی بیفتد به یک زائر ایرانی که مشغول حمل بار- حمل وزر- به سمت مسافرخانه خود هست. اینها چیزهایی است که مضر است. رفتار مؤدب به آداب اسلامی، یکی از بالاترین چیزهاست.

شما زبان هم بلد نباشید، تماس هم نگیرید، همین قدر که معلوم است که شما زائر ایرانی هستید و این رفتار را دارید؛ مؤدبید، محترمید، نظیفید، اهل دعایید، اهل ذکرید. این دعای کمیلی که بحمدالله سال‌هاست باب شده است، بزرگ‌ترین تبلیغ همین‌هاست. این از بسیاری از تبلیغ‌ها مهم‌تر است. این جمعیتِ عظیم مؤمن می‌نشینند پیش خدای متعال تضرع می‌کنند، استغفار می‌کنند، اشک می‌ریزند؛ این می‌شود تبلیغ.

حضور در مراسم برائت تبلیغ بزرگی است. نفس این حضور، تبلیغ است. این نشان دهنده این است که حج را با همه ابعادش، به صورت یک بسته کامل، شما قبول کردید. در حج توحید است. توحید خودش دو جزء است: یکی «الله» است، یکی «لا اله غیر الله» است؛ یکی اثبات است، یکی نفی است. مظهر توحید، حج است؛ اثبات ولایت الله و نفی ولایت غیر الله. این همان برائت است.

نیاز به وحدت

یک نکته دیگر در باب مسئله حج این است که به اقتضای نیازهای زمانه و امت اسلامی، مجموعه کاروان بزرگ حج ایرانی که بحمدالله مایه افتخار جمهوری اسلامی است. کارهایی را که پاسخِ به این نیازهاست، انجام بدهد. هر سال ببینیم نیاز چیست. احساس می‌کند انسان که در این دوران، در همین چند سال و از جمله امسال، لااقل یکی از نیازهای مهم، همین نیاز اتحاد اسلامی است؛ وحدت بین فرقه‌های اسلامی است. ببینید

ص: ۱۳

دشمنان اسلام چه می‌کنند؛ دشمنان امت اسلامی برای شقه شقه کردن و شکاف ایجاد کردن چه می‌کنند، چه قدر خرج می‌کنند برای اینکه اینها را در مقابل هم قرار بدهند. یکی از اهداف مسلم این حوادث خونینی که نمونه‌اش را شما دیروز در عراق شنیدید و نمونه‌های فراوان آن، در پاکستان و در نقاط دیگر اتفاق می‌افتد، این است که جمع مسلمانی به صورت ترور کور نابود می‌شوند، از بین می‌روند، یا مجروح و مقطوع العضو می‌شوند. بخش مهمی از این کار، مربوط به همین ایجاد اختلاف بین شیعه و سنی است. در کشور عراق، قرن‌های متمادی هم شیعیان بودند، هم سنی‌ها و اینها با همدیگر زندگی کرده‌اند. همان کتاب‌ها، همان عقاید که امروز هست، آن روز هم بود، غلیظتر هم شاید بود. این حوادثِ این‌جوری در طول چندین قرن سابقه نداشت؛ این جور علیه یکدیگر اقدام کنند، این‌جور به جان یکدیگر بیفتند. اینها کِی‌اند؟ یا این حوادث خونینی که در بعضی از نقاط کشور ما گاهی در طول زمان و این اواخر اتفاق افتاد، یا این کارها در پاکستان اتفاق می‌افتد؛ شیعه علیه سنی، سنی علیه شیعه. اینها شیعه و سنی نیستند. آن کسانی که این اقدام‌ها را می‌کنند، یا مستقیماً یا غیر مستقیم عوامل بیگانه‌اند؛ دست‌های بیگانه است. اینکه برای حاجی شیعی، حاجی ایرانی در کنار بقیع، در مسجدالحرام، در مسجدالنبی، یک عده آدم‌هایی که معلوم نیست مال کجایند، از کجایند، ظاهر می‌شوند و به مقدسات اهانت می‌کنند و بعضاً حتّی به نوامیس اینها تعرض و جسارت می‌کنند، اینها کی‌اند؟ [در] این باره باید همه بیدار باشند، همه باید هوشیار باشند. دولت‌ها وظیفه دارند؛ دولت سعودی وظیفه دارد؛ نگذارد که زائر خانه خدا، حاج بیت‌الله الحرام، زائر مرقد مقدس پیامبر و ائمه: مورد تعرض قرار بگیرد؛ یک نفر بیاید حرکتی یا علیه زائر یا علیه روحانی شیعی یا علیه چه و چه انجام بدهد و آن مأمور سعودی هم بایستد تماشا کند یا احیاناً به نفع او وارد ماجرا بشود. اینها درست نیست؛ اینها درست ضد وحدت است؛ این همان چیزی است که امریکا می‌خواهد؛ این همان چیزی است که سرویس‌های جاسوسی بیگانه می‌خواهند. نمی‌تواند مجموعه

ص: ۱۴

حجاج بیت‌الله الحرام از حوادث دنیای اسلام غافل بماند.

امروز کشور عراق، کشور افغانستان، کشور مظلوم فلسطین، بخشی از کشور پاکستان زیر فشار سربازان خارجی، زیر فشار کارهای مستکبرانه قرار دارد. مگر می‌تواند دنیای اسلام اینها را نبیند؟ اینها چیزهایی است که در حج باید به اینها توجه کرد. حج باید مظهر بروز اراده و عزم راسخ امت اسلامی علیه این کارهایی باشد که به وحدت امت آسیب می‌زند، یا به پیش‌رفت امت آسیب می‌زند یا به پرچم برافراشته اسلام در میان امت که امروز بحمدالله جمهوری اسلامی این پرچم را در دستان قوی خود دارد، می‌خواهد ضربه‌ای وارد کند. باید در مقابل اینها حساس بود. اینها وظائف است؛ اینها چیزهایی است که برنامه‌ریزی‌های ما در اداره کاروان‌ها، در تبلیغ و در اموری از این قبیل، بایستی ناظر به این چیزها باشد. ما برنامه‌ریزی فرهنگی‌مان، برنامه‌ریزی سیاسی‌مان، برنامه‌ریزی مدیریت کاروان‌هایمان، گزینش‌هایمان و مجموعه‌های حجاجمان همه باید تابع این نیازها باشند و این نیازها حاکم باشد.

البته من از همه دست‌اندرکاران محترم حج و کسانی که این سال‌ها زحمت کشیدند و این کار بزرگ و این وظیفه بزرگ را انجام دادند، تشکر می‌کنم؛ از جناب آقای ری‌شهری، از جناب آقای خاکسار و از بقیه مسئولین دولتی و وزرای محترم ارشاد که در این سال‌ها کمک کردند و بقیه بخش‌ها؛ از رؤسای کاروان‌ها، از روحانیان محترم، از همه شما صمیمانه تشکر می‌کنیم.

کار بزرگ است، هدف بسیار عظیم است، وظیفه هم بسیار سنگین است. امیدواریم که خداوند متعال همه شما را موفق بدارد و دعای حضرت بقیه‌الله‌الاعظم (ارواحنا فداه) شامل حال همه شما باشد والسّلام علیکم و رحمه الله و برکاته.

گزارش سرپرست حاجیان ایرانی

اشاره

حجت‌السلام و المسلمین محمدی ری شهری، نماینده رهبر معظم انقلاب و

ص: ۱۵

سرپرست حجاج ایرانی در دیدار کارگزاران حج با رهبر انقلاب، از کارها وخدمات این بعثه چنین گزارش داد:

بسم الله الرحمن الرحیم. الْحَمْدُ لِلهِ الَّذِیهَدَانَا لِهَذَا وَمَا کُنَّا لِنَهْتَدِیَ لَوْلَا أنْ هَدَانَا اللهُ. [قال] الباقر (ع): إنما امر الناس أن یأتوا هذه الأحجار لیطوفوا بها، هُم یأتونا فیخبرونا لولایتهم و یعرضوا علینا نصرهم.

براساس روایتی که به آن اشاره کردم، یکی از اصلی‌ترین وظایف کارگزاران فرهنگی حج «تقویت بصیرت و بینش» زائران خانه خدا نسبت به فلسفه اصلی حج و زمینه‌سازی برای آشنایی آنان با خاندان رسالت، گسترش فرهنگ انتظار در جهت تحقق وعده الهی در مورد جهانی شدن ارزش‌های اسلامی است. و به همین جهت، درسال جاری «حج و انتظار» به عنوان موضوع و محور فعالیت‌های فرهنگی و تبلیغی تعیین گردید. دست‌اندرکاران امور فرهنگی حج براساس رهنمودهای حضرت‌عالی برای بهره‌گیری از ظرفیت‌های حج در طول سال گذشته فعالیت‌های گسترده‌ای داشته است. به چند نمونه آن در عرصه‌های مختلف اشاره می‌کنم:

۱. آموزش کارگزاران حج

الف) نهایی شدن سرفصل‌های رشته کارشناسی و کارشناسی ارشد دوره تبلیغ در حج بین المللی و ارسال آن برای تصویب نهایی توسط وزارت علوم؛

ب) فراهم شدن مقدمات تأسیس رشته تخصصی حج، سطح سه در حوزه علمیه قم برای روحانیان کاروان‌ها؛

ج) برگزاری اولین دوره آموزشی روحانیان کاروان‌های حج؛

د) تولید لوح‌های فشرده آموزشی برای روحانیان حج و زیارت در پنج عنوان درسی (آموزش مجازی)؛

ص: ۱۶

ه) برگزاری دوازدهمین دوره آموزش مکالمه عربی برای روحانیان کاروان‌ها؛

و) انتشار ده متن آموزشی برای دوره‌های آموزشی روحانیان در موضوعات فقه مقارن، حدیث، سیاست، تاریخ، کلام و اسرار و معارف حج.

۲. آموزش عمومی زائران

الف) تدوین برنامه فرهنگی برای آموزش زائران در جلسات آموزشی با سرفصل‌های مشخص‌برای استفاده بیشتر از اوقات آنها؛

ب) تهیه لوح فشرده «مسافر قبله» برای آموزش مناسک، در اختیار کاروان‌ها قرار گرفته که مورد استقبال واقع شده؛

ج) تهیه لوح فشرده پنجاه اثر در تلفن همراه که زائران می‌توانند به آسانی از آن بهره‌مند شوند؛

د) تهیه

DVD

جهت پاسخ‌گویی به شبهات وهابیت برای زائران و یک DVD شامل ۲۶ سخنرانی در پاسخ به شبهات؛

ه) برگزاری جلسات آموزش متمرکز زائران در مراکز استان‌ها؛

و) تهیه بسته‌های فرهنگی جهت انتقال منابع مورد نیاز زائران با اهداف مختلف فرهنگی از جمله پرکردن اوقات فراغت.

۳. پژوهش

الف) در حوزه تولید محتوا، نزدیک ۷۵۰ اثر تاکنون تولید شده؛

ب) در مرکز تحقیقات حج، هفت گروه پژوهشی تشکیل شده و نزدیک به ۱۵۰ پروژه را در دستور کار دارند؛

ج) دایره المعارف حج و حرمین در دست تدوین است و بخشی از جلد اول آن

ص: ۱۷

تدوین شده است.

۴. گسترش فرهنگ حج

الف) برگزاری همایش منطقه‌ای؛ یکی در غرب آفریقا، یکی هند و یکی در آفریقای جنوبی. منطقه غرب آفریقا که بنده [در آن] شرکت کردم، از نُه کشور حضور داشتند، برکات فراوانی، خصوصاً در وحدت کلمه مسلمانان داشت؛

ب) برگزاری جشنواره آثار روحانیان کاروان‌های حج و انتخاب نُه اثر علمی برتر؛

ج) برگزاری نشست‌های تخصصی حج با عناوین «حج و اقتصاد»، «حج و حقوق بین‌الملل»، «حج و مدیریت فرهنگی»، «حج و مدیریت استراتژیک»، «حج و روان‌شناسی» و «حج و سیاست».

۵. اطلاع‌رسانی

الف) زمینه‌سازی برای تولیدات رسانه‌ای در رابطه با اصلاح الگوی مصرف در حج؛

ب) راه‌اندازی سامانه پیام کوتاه برای نظرخواهی از زائران و اطلاع‌رسانی به صورت تخصصی؛

ج) کارهای لازم برای انعکاس اخبار و پیام‌های حج در رسانه‌های خارجی.

با روش‌های علمی در مورد آسیب‌شناسی حج و عمره و نیازشناسی زائران و مخاطبان نظرسنجی‌های صورت گرفته که حاصل آن می‌تواند برای برنامه‌ریزی‌های آینده بسیار کارساز باشد. امیدواریم در سایه لطف و عنایت خداوند متعال و ادعیه زاکیه امام عصر- ارواحنا فداه- به‌رغم دشواری‌هایی که پیش‌بینی می‌شود در حج امسال وجود داشته باشد، بتوانیم در حد امکان از ظرفیت‌های حج برای ارتقاء سطح معنویت زائران و بهره‌گیری جمهوری اسلامی و امت اسلام از اقامه فریضه استفاده کنیم و رهنمودهای مقام معظم رهبری را در این زمینه تحقق یابد.

ص: ۱۸

بخش دوم: برنامه‌ها و کارهای بعثه مقام معظم رهبری

نماینده رهبر و سرپرست حاجیان ایرانی

۱. بدرقه زائران ایرانی

نخستین گروه حاجیان ایرانی، شامگاه یک‌شنبه با بدرقه آیت‌الله محمدی ری‌شهری و وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی به سرزمین وحی رفتند. به گزارش اداره ارتباطات خبری بعثه مقام معظم رهبری، آیت‌الله محمدی ری‌شهری در این آیین گفت: «زائران ایرانی می‌بایست با رفتار و کردار خود در کشور عربستان سعودی بهترین مروّج مکتب اهل‌بیت عصمت و طهارت و نظام جمهوری اسلامی باشند». وی همچنین به عوامل پروازی حج تمتع امسال سفارش کرد: «خدمت‌گزاری به حجاج، عبادتی بزرگ است که

ص: ۱۹

این کار باید با قصد قربت سامان گیرد. رفتار نیکوی زائران خانه خدا نیز خود بهترین تبلیغ برای اهل‌بیت و مکتب اسلام است».

وی افزود: «هر زائر، سفیر و نماینده‌ای از اهل‌بیت است و بهترین خدمتی که به مکتب اهل‌بیت و نظام جمهوری اسلامی ایران می‌تواند انجام دهد، این است که با رفتار خود مبلغ خوبی برای اهل‌بیت: باشد؛ به نوعی که مسلمانان سراسر جهان در موسم حج ببینند زائران ایرانی در راه اطاعت حضرت حق تلاش می‌کنند و این طور نباشد که آنان در نماز جماعت باشند و زائران ایرانی در بازارها سرگردان شوند. هر عملی که ضد وحدت و هماهنگی با مسلمانان دیگر کشورها باشد، مطلوب نیست. مقام معظم رهبری نیز تأکید کرده‌اند که الگوی برنامه‌های بعثه، انسجام اسلامی و وحدت کلمه باشد».

وی به مسئولان عربستان سعودی (میزبان حجاج بیت‌الله الحرام) گفت: «زائران ایرانی در سال‌های گذشته نشان داده‌اند که نمونه نظم و ادبند و مسئولان این کشور نیز معترفند که منظم‌ترین زائران، ایرانیانند و مطمئن باشید که کاری خلاف این نظم از زائران ایرانی سر نمی‌زند». وی همچنین با اشاره به فتنه‌انگیزی‌های اخیر درباره رفتار زائران ایرانی در آیین سی‌امین حج تمتع (۱۳۸۸)، افزود: «این برنامه فتنه‌انگیزان و دشمنان اسلام است و ایرانیان امسال همان برنامه سال‌های گذشته را اجرا می‌کنند و برنامه دیگری ندارند. همچنین مقام معظم رهبری به رعایت نظم و وحدت اسلامی سفارش می‌کنند، اما رسانه‌های بیگانه می‌کوشند مسائلی را برای حج امسال مطرح کنند که مایه تفرقه مسلمانان از یکدیگر شود».

آیت‌الله محمدی ری‌شهری با اشاره به اینکه برخی از رسانه‌ها پیش از حضور زائران ایرانی در عربستان گفته‌اند ایرانیان امسال در موسم حج تمتع تظاهرات برپا می‌کنند، این سخنان را نشانه تفرقه آنان دانست و افزود: «ما امیدواریم حج امسال بدون تنش و با آرامش برگزار شود تا دشمنان اسلام و انقلاب ناامید شوند!»

آیین بدرقه نخستین گروه حجاج ایرانی که از استان‌های لرستان و قزوین بودند، با

ص: ۲۰

حضور آیت‌الله ری‌شهری، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، رئیس سازمان حج و زیارت، رئیس سازمان هواپیمایی کشوری، مدیر عامل فرودگاه‌های کشور، سفیر عربستان در ایران و جمعی از عوامل پروازی در پایانه پنجم فرودگاه مهرآباد، یک‌شنبه دهم آبان ماه برگزار شد.

۲. نشست‌ها

الف) مدینه

یک– شورای برنامه‌ریزی بعثه (سیزدهم آبان/ شانزدهم ذی‌القعده)

نخستین نشست شورای مسئولان بعثه در مدینه منوره با حضور آیت‌الله ری‌شهری و آقای خاکسار قهرودی رئیس شورای برنامه‌ریزی بعثه، چهارشنبه سیزدهم آبان ماه در بعثه همان شهر برگزار شد. آقای ری‌شهری در آغاز این نشست با سپاسگزاری از خداوند و کمک خواستن از او، توفیق مجریان حج را در خدمت‌رسانی بهتر به میهمانان الهی از حق تعالی خواستار شد و به مسئولان و مجریان آیین حج گفت: در همین روزهای اول باید توجه داشته باشیم آنچه به کار ما برکت می‌دهد، الفت و هم‌دلی و دوستی است. شیطان در هر کاری که ارزش بیشتری دارد، به سراغ انسان می‌آید و وسوسه می‌کند تا آن را خراب کند. تصور اینکه شیطان به ما کار ندارد، خود از وسوسه‌های شیطان است. بزرگ‌ترین عاملی که به ا خلاص انسان لطمه می‌زند، آن است که او تنها به کار خودش توجه کند. همه ما باید در کنار یکدیگر، در خدمت میهمانان خدا باشیم و به یکدیگر حسن ظن داشته باشیم. اگر در کاری نقص و خللی هم دیده شد، دوستانه به کننده آن کار تذکر دهیم؛ چنان‌که دوست داریم دیگران دوستانه به ما تذکر دهند. اختلاف هیچ‌گاه از اخلاص سرچشمه نمی‌گیرد. اگر بخواهیم در آیین حج منادی وحدت باشیم، باید وحدت را از خودمان آغاز کنیم.

ص: ۲۱

حاضران در این نشست نیز پس از وی، از کارها و خدمات خود گزارش‌هایی عرضه کردند.

آقای مسعود مجرّدی، رئیس ستاد حج، از کارهای ستاد از چهارم آبان ماه ۸۸ در مدینه گزارش کرد و از پی‌گیری‌های صورت گرفته برای رفع مشکلات زائران سخن گفت و افزود: معطّلی فراوان زائران در هواپیما و روی باند فرودگاه مدینه، پی‌آمد نبود امکانات شایسته در این فرودگاه است که خود، مشکل مهم روزهای اخیر به شمار می‌رود و با پی‌گیری مقامات وزارت حج عربستان سعودی، امیدواریم وضع ترخیص زائران عادی شود. او همچنین از انصراف مسئولان سعودی از انگشت‌نگاری و تصویربرداری بانوان خبر دارد و این تصمیم را واکنشی به پی‌گیری‌های آن ستاد خواند.

حجت‌الاسلام بیات نیز گزارشی کوتاه از کارهای چند روزه بخش فرهنگی و تبلیغی عرضه کرد و از برنامه‌ریزی برای برگزاری نشست‌های روزانه عمومی در هتل‌ها خبر داد و گفت: همچنین برگزاری برنامه‌های قرآنی و هم‌خوانی (تواشیح) از دیگر فعالیت‌های در دست اجرا در هتل‌های زائران ایرانی است.

آقای آخوندزاده نیز در این نشست از فعالیت‌های اجرایی گزارش داد و از هماهنگی با پلیس عربستان برای برگزاری برنامه دعای کمیل و جلوگیری از فعالیت‌های تخریبی افراطی‌ها و تبلیغ بر ضد زائران ایرانی خبر داد و در این‌باره گزارشی از دیدار با رئیس دایره امر به معروف و نهی از منکر مدینه و گلایه از رفتارهای تند و زننده مأموران مستقر در قبرستان بقیع عرضه کرد و گفت: امیدواریم این دیدار در تعدیل رفتار مأموران این دایره تأثیر بگذارد.

وی همچنین سخنان جناب ری‌شهری را در خنثاکردن تبلیغات گسترده مطبوعات عربستان بر ضد حاجیان ایرانی و اینکه ایرانیان به دنبال آشفته کردن موسم حج‌نیستند،

ص: ۲۲

بسیار مؤثر توصیف کرد و استقبال امروز مسئولان سعودی را از هیئت ایرانی، نشانه همین تأثیرگذاری برشمرد. آقای عمرانی، کاردار ایران در ریاض تحلیلی از سطح روابط در کشور ایران و عربستان عرضه کرد و از دو عامل «مسائل داخلی ایران و مسئله انتخابات و حوادث بعدی آن» و «تحولات منطقه‌ای»، یاد کرد و آنها را عوامل رکود منفی در روابط دو کشور خواند و از تبلیغات گسترده مطبوعات به پیشوایی شبکه «العربیه» بر ضد جمهوری اسلامی ایران و مسئولان بلندپایه آن سخن گفت. وی در زمینه فعالیت گسترده سعودیان در پرونده هسته‌ای ایران، برای عقیم ماندن آن در تعامل با غرب و نیز مسائل منطقه‌ای در عراق، فلسطین و لبنان نیز توضیحات مختصری عرضه کرد. هیئتی برای پی‌گیری مشکلات زائران در فرودگاه‌های ایران و مدینه و حلّ آنها نیز در پایان این شورا معین و مأمور شد. مصوبه‌های این نشست چنین‌اند:

هیئتی به ریاست آقای شریف مهدوی با نماینده وزیر کشور عربستان برای حل مشکل یاد شده و برخی از دیگر مشکلات و تأثیرات منفی آن دیدار کند؛

آیین برگزاری دعای کمیل در مدینه منوره، بر پایه آیین‌نامه اجرایی ابلاغ شده و دستورالعمل‌های صادره شده، در ساعت ۲۲ برگزار شود؛

آیین دعای ندبه صبح‌های جمعه در محل بعثه مقام معظم رهبری برگزار شود.

دو- معاونان و مدیران بعثه (شانزدهم آبان/ نوزدهم ذی‌القعده)

در این نشست که با حضور نماینده رهبری و معاونان و مدیران بعثه برگزار شد، گزارش‌هایی از فعالیت‌بخش‌های گوناگون در یک هفته اقامت در مدینه منوّره عرضه شد. دست‌گیری سیزده نفر در فرودگاه ایران به دلیل همراه داشتن مواد مخدّر و ممنوع‌الخروج کردن آنان، عادی شدن ترخیص زائران در فرودگاه مدینه، آغاز حرکت

ص: ۲۳

زائران مدینه به سوی مکه از هجدهم آبان، حرکت گروه‌های پیش‌رو از کارگزاران حج و بخش‌های گوناگون بعثه در روزهای بعدی به انگیزه آماده‌سازی بعثه و ستاد مکه هم‌زمان با آمدن حجاج به این شهر، برگزاری دعای کمیل هفته پیش از این و اظهار خشنودی مجریان و شرکت‌کنندگان از برگزاری شایسته این آیین و تأکید بر برگزاری دومین مراسم دعای کمیل مدینه، از اخبار، گزارش‌ها و مسائلی بود که مسئولان بخش‌های گوناگون بعثه درباره آنها سخن گفتند.

حجت‌الاسلام و المسلمین نوّاب، معاون امور روحانیان نیز در این نشست، درباره چگونگی ارزیابی معاونت برنامه‌ریزی، نظارت و ارزشیابی درباره کارهای روحانیان کاروان‌ها سخن گفت و افزود: طرح برخی از سؤالات در گفت‌وگو با زائران، با شأن روحانیان کاروان‌ها سازگار نیست و باید به اصلاح آنها پرداخت. حجت‌الاسلام و المسلمین عرب، معاون برنامه‌ریزی و نظارت نیز برای دستیابی به نتیجه موفقیت‌آمیز یا ناموفق روحانیان، بر اجرای این طرح تأکید کرد و آن را ناگزیر برشمرد. از این‌رو، مقرر شد این موضوع در نشستی با حضور طرف‌های بحث و سرپرست حجاج ایرانی به صورت جزیی (مصداقی) مطرح و درباره‌اش بحث و نظرخواهی شود تا سرانجام بتوان در این‌باره تصمیم گرفت.

سه- شورای برنامه‌ریزی بعثه (۲۲ آبان/ ۲۵ ذی‌القعده)

سومین نشست شورای برنامه‌ریزی بعثه مقام معظم رهبری در مدینه منوره، جمعه ۲۲ آبان (۲۵ ذی‌القعده) برگزار شد. گزارش دیدار آقای قهرودی، رئیس سازمان حج و زیارت با وزیر حج عربستان، جمع‌بندی و ارزیابی برگزاری دومین آیین دعای کمیل و گزارش معاونت‌ها و بخش‌های دیگر از زمان رفتن به مکه مکرّمه، شماری از موضوع‌های مطرح شده در این نشست بود.

آقای قهرودی در آغاز با اشاره به ورود زائران به مکه مکرمه و فقدان مشکل جدّی،

ص: ۲۴

از پیدایی دو بیمار مشکوک به آنفولانزا خبر داد و گفت: خوش‌بختانه بیماری آنان مهار شده است و از نوع حادّ آنفولانزای «آ» نیست. وی همچنین از حل شدن مشکل زمان هفت پرواز بازگشت و ماندن ۲۱ پرواز دیگر و پی‌گیری آن تا حلّ شدن مسئله گزارش کوتاهی عرضه کرد و سپس چکیده‌ای از مذاکرات خود با وزیر حج عربستان بدین شرح به آگاهی شورا رساند:

رفع سوء تفاهماتی که برای دولت‌مردان سعودی از دیدار با کارگزاران حج پیش آمده بود؛

عرضه گزارش اعتراض‌آمیز به برخوردهای توهین‌آمیز با زائران ایرانی و علما در بقیع و اینکه نگرانی رهبری و علمای ما همین مسائل است و مردم و نمایندگان مراجع، در این‌باره به آنان گزارش می‌دهند و لازم است چاره‌اندیشی شود؛

آنچه را ما در موسم حج اجرا می‌کنیم، بر پایه توافقات صورت پذیرفته است و از این‌رو، انتظار جوسازی و فضاسازی و نقض این توافقات را نداریم.

هر یک از دیگر معاونان و مسئولان بخش‌های گوناگون بعثه نیز در این نشست، درباره فرستادن بخشی از نیروهای خود به مکه و ماندن شماری از آنان در مدینه و زمان‌بندی این اعزام توضیحاتی عرضه کرد. شورا همچنین بر این مسئله تأکید کرد: تا زمانی که زائر ایرانی در مدینه است، بعثه رهبری و بخش‌های گوناگون آن باید فعال و در خدمت او باشند. همچنین مقرّر شد درباره تفسیر نادرست برخی از زائران از تصاویر پخش شده دعای کمیل در سیمای جمهوری اسلامی که روحانیانی با سن بیش از ۶۵ سال به حج اعزام شده‌اند، به سرعت تکذیب شود؛ زیرا تنها یک روحانی با سنی بیش از ۶۵ سال در بعثه یکی از مراجع عظام تقلید حضور دارد که او نیز از طریق سوریه به عربستان آمده است و قانون مصوب شورای عالی (۱۳۸۸) بدون استثنا اجرا شده است.

ص: ۲۵

در بخش دیگری از نشست، مجریان برگزاری حج ارزیابی خود را از قوت‌ها و ضعف‌های برگزاری دومین آیین دعای کمیل مدینه منوره در هنگامه حج سی‌ام عرضه کردند. ارزیابی شورا در این‌باره چنین بود که این آیین بهتر از آیین هفته گذشته برگزار شده است. افزون بر این تذکراتی برای رفع مشکلات جزیی داده شد. نماینده ولی‌فقیه با سپاسگزاری از همه مجریان برگزاری آیین دعای کمیل در دو هفته گذشته به‌ویژه حجت‌الاسلام و المسلمین قاضی عسکر، معاون آموزش و پژوهش بعثه، درباره نکته‌های زیر نیز تذکر داد:

کاروان‌های زائران توجیه شوند که پیش از آغاز آیین در محل برگزاری آن حاضر باشند. حضور به هنگام برای کارگزاران بعثه ضرورت بیشتری دارد و هر کس دیر می‌رسد، در میان جمعیت بنشیند؛

به مدیران و روحانیان یادآوری شود که مردم را از سر دادن هر گونه شعاری پرهیز دهند تا نظم نشست رعایت شود و اگر نیروهای انتظامات کمتر از شمار آنان در آیین‌های دیگر باشند، راهکاری برای حضورشان اندیشیده شود؛

مسئله امنیت مراسم را باید مهم شمرد و با مأموران پلیس مدینه که مسئولیت امنیت مراسم را دارند، همکاری کرد تا از ورود افراد مشکوک جلوگیری شود.

گفتنی است سرپرست حجاج ایرانی در پایان نشست با سپاسگزاری از حضور هماهنگ زائران ایرانی و همه مجریان برگزاری آیین دعای کمیل گفت: با عنایت خداوند و لطف رسول اکرم (ص) و ائمه معصوم:، دعای کمیل بسیار خوبی برگزار شد.

ب) مکه

یک- ۲۴ آبان (۲۷ ذی‌القعده)

نخستین نشست شورای برنامه‌ریزی در مکه مکرمه، در تالار همایش بعثه مقام معظم رهبری برگزار شد. نماینده رهبری در حج، در آغاز این نشست با نقل حدیثی از

ص: ۲۶

رسول‌خدا (ص) ارزش انسان را در اختلافات اجتماعی، به‌رغم خطاهای عملی او در این زمینه، به میزان بینایی او وابسته دانست. سپس کارگزاران حج را به هم‌دلی، هماهنگی، درستی و الفت و پرهیز از اختلاف در خدمت رساندن به زائران بیت الله الحرام فرا خواند و درباره رفع مشکلات و بهبود کارها، تذکراتی داد. سرپرست حجاج ایرانی همچنین بر صرفه‌جویی در فرستادن نیروی انسانی و بهره‌گیری از امکانات به‌ویژه در سال اصلاح الگوی مصرف تأکید کرد و در همین زمینه از معاونت برنامه‌ریزی، نظارت و ارزشیابی خواست که با کم کردن نیروی انسانی این معاونت‌ها و صرفه‌جویی در مصرف امکانات، زمینه صرفه‌جویی را در دیگر بخش‌ها نیز فراهم آورند. وی در همین زمینه با زائد شمردن هشتاد درصد گزارش‌ها و ناسودمندی آنها برای سرپرست بعثه، به معاونت‌ها و مدیریت‌ها در بعثه رهبری سفارش کرد که از تهیه و ارسال گزارش‌های دراز بپرهیزند و تنها به ارسال گزارش‌هایی بپردازند که اطلاع‌رسانی درباره آنها سودمند است. او در بخش دیگری از یادآوری‌های خود به مدیران یا روحانیان کاروان، آنان را از دست زدن به هرگونه کار تفرقه‌انگیز پرهیز داد و از مسئولان خواست که آنان را در این زمینه توجیه کنند.

آقای خاکسار قهرودی نیز گزارشی از کارهای سامان یافته این سازمان به انگیزه حل مشکل پروازهای برگشتی حاجیان ایرانی عرضه کرد و از تعامل مثبت با مسئولان محلّی سعودی خبر داد. وی همچنین به نگرانی سعودی‌ها درباره برنامه‌های گروه ایرانی بر اثر جوسازی رسانه‌های گروهی و کارهای صورت پذیرفته برای از میان بردن آنها اشاره کرد. رئیس سازمان حج و زیارت، وضع حجاج ایرانی را درباره بیماری آنفولانزای «آ» به سبب رعایت نکات بهداشتی، همراه با آرامش توصیف کرد.

پس از آن مسئولان معاونت برنامه‌ریزی، نظارت و ارزشیابی، مدیریت امور فرهنگی- تبلیغی، مدیریت اهل‌سنت، حراست، امور روحانیان، اجرایی و پزشکی نیز

ص: ۲۷

گزارش کوتاهی از کارهای در دست اجرای خود در مکه مکرمه و انتقال نیروهایشان از مدینه عرضه کردند که پاره‌هایی از آنها چنین گزارش می‌شود:

سرانه هر زائر در زمینه کارهای فرهنگی بر پایه مصوّبه باید دوازده ریال سعودی باشد، اما اکنون سه ریال است؛

زائران اهل‌سنت در برخی از هتل‌ها، به کمبود امکاناتی مانند مکان مناسب برای برگزاری کلاس‌ها و دوره‌ها دچار شده‌اند؛

بخشی از نگرانی و اضطراب حجاج ایرانی درباره پروازهای برگشتی، از شیوه رفتار مدیران کاروان‌ها سرچشمه می گیرد؛

بیماری آنفولانزایِ «آ» در بیماران ایرانی دیده نشده است و تنها یک فرد مشکوک به این بیماری وجود دارد که او نیز به گمان قوی به آنفولانزای «آ» دچار نیست. اطلاع‌رسانی درست در این زمینه به انگیزه ایستادگی در برابر جو روانی ایجاد شده در میان زائران، ناگزیر می‌نماید؛

دفترهای بخش‌های گوناگون بعثه رهبری هنگام برپایی نماز بسته می‌شود.

دو- دوم آذر (ششم ذی الحجه)

نشست شورای هماهنگی بعثه با حضور نماینده ولی‌فقیه و کارگزاران حج، در آستانه عزیمت حجاج بیت‌الله الحرام به سرزمین عرفات، صبح سه‌شنبه ششم ذی‌الحجه در مکه مکرمه برگزار شد. در این نشست مسئولان اجرایی و فرهنگی گزارشی از زمینه‌سازی برای مقدمات برگزاری آیین برائت از مشرکان و دعای عرفه در سرزمین عرفات و آیین‌های فرهنگی و سخنرانی و مداحی در منا عرضه کردند.

در این نشست مقرّر شد که به انگیزه جلوگیری از سوء استفاده افراد تندرو و ایجاد تفرقه و آشفتگی در عرفات، از ورود افراد متفرقه به محوطه برگزاری مراسم برائت جلوگیری شود. از بند آوردن خیابان‌های پیرامون محل برگزاری مراسم پرهیز شود و

ص: ۲۸

نیروهـای انتظامـات بایـد اوضاع را بپاینـد و هر تحرکی را در نظر بگیرنـد تا به مراسم آسـیبی نرسـد. مراسم نیز در صورت حضور به هنگام مردم در ساعت ۳۰ /۹ آغاز می‌شود. همچنین سـرپرست حجاج ایرانی توصـیه کرد: «از طولانی شدن زمان مراسم دعای عرفه پرهیز کنید».

سه- هشتم آذر (دوازدهم ذی‌الحجه)

نخستین نشـست شورای هماهنگی بعثه رهبری پس از ایام تشـریق، دوازدهم ذی‌الحجه (هشـتم آذرماه) در محل بعثه برگزار شـد. در این نشـست نخست نماینده مقام معظم رهبری با سپاسگزاری از لطف‌های بی‌کران خداوند و عنایات حضرت ولی‌عصر [و اجرا شدن اعمـال و مناسک حـج بهتر از حـد انتظار، از همه کارکنان اجرایی، فرهنگی و اطلاع‌رسانی بعثه و سازمان حـج تشـکر کرد و گفت: امیدواریم که با پیوستگی عنایات الهی تا پایان حج بتوانیم کارنامه‌ای پذیرفتنی به رهبری و مردم عرضه کنیم.
وی از کارگزاران حـج خواست با تجربه حـج سـی‌ام (۱۳۸۸) و جوسازی‌هـای دشـمنان درباره برگزاری آیین برائت از مشـرکان، از دست زدن به رفتارهـای تحریک‌کننـده و گفتن سـخنان تفرقه‌انگیز بپرهیزنـد. مسـئولان بخش‌های گوناگون بعثه نیز در این نشـست، گزارشی از کارهای خود در مشاعر مشرّفه عرضه کردند.
رئیس سـتاد مکه بـا اشـاره به بـاران سـخت و طوفـان شب عرفه و سـقوط همه چادرهـا و آب‌گرفتگی محل اسـکان زائران، از تلاش بی‌وقفه عوامـل اجرایی در برپا کردن سـریع چادرها و فراهم آوردن نیازهاییماننـد نایلون برای پهن کردن در چادرها و آماده‌سازی آنها در پنج ساعت خبر داد. وی از نبود هر مشکلی در این روزها خرسند بود.
معـاون اجرایی، پیشـنهادی دربـاره توسـعه صوت عرضه کرد تـا از پراکنـدگی در برگزاری مراسم دعای نـدبه جلوگیری شود و همه زائران بتوانند از مراسم دعای عرفه بعثه استفاده کنند.

ص: ۲۹

به گفته حجت‌الاسلام و المسلمین جناب آقای قاضی عسکر معاون آموزش و پژوهش بعثه در سال ۸۸، به دلیل واگذاری یک شماره تلفن به هر یک از اعضای این شورا و اطلاع‌رسانی به زائران، شمار مراجعات حضوری بسیار کاهش یافت و افراد فراوانی در ساعات مختلف شبانه‌روز با ارتباط تلفنی مسائل شرعی خود را مطرح می‌کردند و پاسخ می‌گرفتند.

مدیر امور فرهنگی بعثه، برگزاری آیین عرفات و دو مراسم منا را ستودنی خواند و و پیشنهاد کرد مراسم یادمان در منا بهتر از اینها برگزار شود تا تنها از روحانیان تجلیل نشود، بلکه از همه کارگزاران حج اعم از مدیران و روحانیان سپاسگزاری شود. بر این اساس مقرر شد در سال آینده مقدّمات برگزاری این مراسم به صورت کامل‌تر فراهم آید. همچنین مقرر شد در مدینه منوره برای زائرانی که از مکه عازم مدینه می‌شوند، مراسم دعای کمیل برگزار شود.

معاون برنامه‌ریزی، ارزشیابی و نظارت از نظرهای گوناگون درباره سخنرانان مراسم منا خبر داد و خرسندی خود را از آیین‌های برگزار شده در عرفات و منا، اعلام کرد. وی از برخی از مشکلات حمل و نقل و قربانی نیز گزارشی عرضه و بر جداسازی کامل سرویس‌های مردان و زنان در آینده تأکید کرد تا بانوان هنگام حَلق به بخش مردان وارد نشوند.

معاون امور روحانیان بعثه از نبود برنامه‌ای در موضوع انتظار در آیین‌های عرفات و منا، با توجه به نام‌گذاری حج امسال به «حج و انتظار» گله کرد و این را کمبود شمرد.

معاون آموزش و پژوهش در پاسخ به برخی از نقدها درباره سخنرانی‌های مراسم منا، توضیح داد و درباره اجرای برخی از تصمیم‌های سال گذشته (۱۳۸۷) درباره خدمات بهداشتی یادآوری کرد. عضو هیئت علمی معاونت بین‌الملل بعثه خواستار مطالعه بیشتر درباره فعالیت‌های فرهنگی در مشاعر شد تا با برنامه‌های اجرا شده در

ص: ۳۰

سطح حسینیه‌ها و مساجد داخل کشور، متفاوت و متمایز باشد. او همچنین خواستار قرائت دعای عرفه با لحن عربی شد تا زائران عرب‌زبان نیز بتوانند از آن بهره ببرند. وی بر آزارنده نبودن سامانه صوتی تأکید کرد و درباره ساماندهی کارهای بهداشتی و تکیه بیشتر بر قرآن تذکر داد.

مدیر اهل سنت بعثه برقراری ارتباط را با مسئولان سعودی درباره برگزاری مراسم برائت از مشرکان ستود و از مؤثر بودن آن با تدبیر نماینده ولی‌فقیه و سرپرست حجاج ایرانی خبر داد و آن را تجربه‌ای برای حل مشکلات اهل سنت و شیعیان توصیف کرد.

وی با سپاسگزاری از برنامه‌های فراوان سیمای جمهوری اسلامی همزمان با موسم حج، خواستار مطالعه آثار منفی آن در مخاطبانی شد که نمی‌توانند به این سرزمین سفر کنند. او همچنین از نشریه «زائر» به‌دلیل تحول در محتوا و شکل سپاسگزاری کرد.

مسئول بخش حفاظت بعثه، فضای تبلیغات را در ایران درباره بیماری آنفولانزا منفی ارزیابی کرد و از نماینده رهبری و رئیس سازمان حج و زیارت خواست برای مقابله با آن، تدبیری بیندیشند. وی پیشنهاد کرد مصاحبه مطبوعاتی سالانه، زودتر برگزار شود.

رئیس هیئت پزشکی حج نیز از صدور بخش‌نامه وزارت بهداشت ایران درباره قرنطینه حجاج در فرودگاه جدّه و ایران خبر داد و آن را اجراناشدنی دانست و صادرکنندگان آن را از کسانی شمرد که گویی هیچ‌گاه حج نگزارده‌اند. از جمله تصمیمات وزارت بهداشت در کمتر از یک هفته به بازگشت حاجیان، صدور ابلاغیه ممنوع بودن واگذاری سالن‌های پذیرایی به زائران بیت الحرام بود.

سرپرست حجاج ایرانی چنین تصمیماتی را که زائران بدان‌ها بی‌توجهی می‌کنند، سبُک توصیف کرد و آنها را برآمده از نادرستی پیش‌بینی‌های وزارت بهداشت پیش از موسم حج دانست. وی تأکید کرد: «مسئولیت زائران در این سرزمین با نماینده رهبری

ص: ۳۱

است و بدون هماهنگی نمی‌توان تصمیمی را به زائران تحمیل کرد».

او کاهش آمار بیماران را در سال ۸۸ در تاریخ حج‌گزاری ایرانیان پس از پیروزی انقلاب استثنایی شمرد؛ چنان‌که شمار بیماران عادی در عرفات یک دهم و بیماران منا، نیمی از شمار بیماران در سال‌های گذشته بوده‌اند. او گفت: تنها هفده بیمار در مرکز پزشکی بستری شده‌اند و نود درصد تخت‌ها خالی است.

کاردار ایران در ریاض نیز با اشاره به فضای ناآرام رسانه‌ای و مطبوعاتی در عربستان سعودی بر ضد زائران ایرانی و مراسم برائت از مشرکان، مدیریت خوب و هماهنگ را در بعثه مقام معظم رهبری ستود و مصاحبه‌های روشنگرانه و تعامل مثبت را با مقامات سعودی و قانع کردن آنان را ارزشمند شمرد.

سرپرست حجاج ایرانی در پایان این نشست درباره پاره‌ای از مسائل مطرح شده توضیحاتی عرضه کرد و برگزاری آیین‌ها را در عرفات از الطاف خداوند شمرد و گفت: با توجه به وضع چادرهای ایرانی و باد و طوفان شب عرفه و جوسازی‌های موجود در این سرزمین بر ضد این مراسم، گمان می‌رفت که این آیین برگزار نشود. من به دلیل فراهم کردن محیط برای برگزاری مراسم، از عوامل اجرایی تشکر می‌کنم که به واقع کاری ستودنی صورت دادند.

وی درباره نبودن زائران غیر ایرانی در مراسم برائت از مشرکان توضیح داد: مشکلات جوّی موجب شد که آنان نتوانند خود را در موعد مقرر به محل برگزاری مراسم برسانند. به‌ویژه در سال ۸۸ اصل برگزاری این مراسم اهمیت داشت.

او از تأثر روحی زائرانی خبر داد که زمان سفرشان کاهش یافته است و از رئیس سازمان حج و زیارت خواست که این مشکل را حلّ کنند تا زائران با دل شکسته این سرزمین را ترک نکنند و بر اطلاع‌رسانی روزانه به زائران بیت الله الحرام تأکید کرد.

ص: ۳۲

در این نشست مقرر شد جلسه‌ای با حضور کاروان‌های ایرانی حج‌گزار مقیم خارج برگزار و به مشکلاتشان رسیدگی شود.

۳. دیدارها

الف) مدینه

یک– اعضای ستاد مدینه (پانزدهم آبان/ هجدهم ذی‌القعده)

در این دیدار مسئولان واحدهای گوناگون ستاد مدینه، گزارشی از فعالیت این ستاد در هفته نخست اقامتشان در آنجا عرضه دادند. به گفته دکتر طالبیان، رئیس بیمارستان مستقر در مدینه، تا این تاریخ گزارشی از ابتلای زائران ایرانی به بیماری آنفولانزایِ «آ» نرسیده است. نماینده محترم ولی‌فقیه در این دیدار با تشکر از زحمات مجریان ستاد مدینه، خواستار آمادگی کامل همه آنان برای عرضه بهترین خدمت به میهمانان بیت الله الحرام شد و سپس با نقل روایتی از رسول خدا (ص) که حضرت هر بنده‌ای را دارای دو چشم ظاهر و دو چشم باطن دانسته‌اند: «ما من عبد الّا و فی وجهه عینان یبصر بهما امر الدنیا و فی قلبه عینان یبصر بهما امر الآخره»، گفت: امیدوارم در کنار حرم شریف نبوی، چشم باطن ما گشوده شود و با بصیرتی که پیدا می‌کنیم برخی از حقایقی را ببینیم که اولیای الهی آنها مشاهده می‌کنند.

سرپرست حجاج ایرانی با اشاره به تأکید رهبر معظم انقلاب بر صرفه‌جویی و نام‌گذاری امسال (۱۳۸۸) به این نام، به کارگیری همه توان علمی و عملی و کمک‌خواهی از حق تعالی در این زمینه مؤثر خواند و خواستار آن شد که این توصیه رهبری تنها در حد شعار نماند.

آیت الله محمدی ری‌شهری، در بخش دیگری از سخنان خود انتقاد کردن را از کار دیگران آسان و کار اجرایی را دشوار توصیف کرد و خواستار این شد که بیش از یافتن

ص: ۳۳

عیوب کار دیگران، به عیوب کار خود توجه کنیم؛ زیرا هیچ‌کس از وسوسه‌های شیطان تا لحظه مرگ مصون نیست.

دو- گروه اعزامی صدا و سیما (پانزدهم آبان/ هجدهم ذی‌القعده)

در این دیدار سرپرست گروه اعزامی صدا و سیما گزارشی از برنامه‌های در دست اجرای این گروه عرضه کرد. سپس یکی از اعضای گروه با شرح پاره‌ای از مشکلات هنگام آمدن به مدینه، خواستار تلاش آیت‌الله ری‌شهری برای رفع آن شد.

نماینده محترم ولی‌فقیه با تشکر از فعالیت گروه فرستاده سازمان صدا و سیما به سرزمین وحی، با استناد به حدیث نبوی «الحج جهاد»، حج را آزمایشگاهی توصیف کرد که خداوند با مبتلا کردن انسان به مشکلات درصدد تربیت اوست. وی گفت: بنابراین، در عین آنکه باید برای رفع مشکلات کوشش کنیم، توجه داشته باشیم که این سفر معنوی بدون مشکل نیست.

وی با اشاره به ویژگی حج امسال (۱۳۸۸) و پیوند آن با مفهوم انتظار، از گروه فرستاده صدا و سیما خواست که در بازتاب پیوند حج با مقوله انتظار تلاش کنند. سپس در شرح مفهوم درست انتظار افزود: «انتظار منجی انتظار حل مشکلات جهان اسلام بلکه جهان بشریت است، اما برخلاف پندار عده‌ای که گمان می‌کنند مشکلات جهان با معجزه یا جنگ و خونریزی حل خواهد شد، ظهور منجی بشریت و حل مشکلات آن نیازمند زمینه‌سازی است و ما باید زمینه آن را فراهم کنیم. با زور و اجبار نمی‌توان مردم را هدایت کرد و مشکلات را حل نمود؛ اگر بنابر این بود که با معجزه یا با زور مشکلات بشر حل شود، پیامبر اکرم ۹ در زمان خود از این طریق مشکلات را حل می‌کرد، ولی مشیت الهی چنین نیست».

آیت‌الله ری‌شهری در دنباله سخنان خود، «وحدت کلمه امت اسلامی» را از مهم‌ترین

ص: ۳۴

زمینه‌های ظهور منجی برشمرد و با استناد به سخنان امام خمینی/ که کلید حل مشکلات جهان اسلام وحدت کلمه است، فرازی از سخنان حضرت امام را به این شرح نقل کرد: «این وحدت که اسلام شریف و قرآن کریم بر آن پافشاری کرده‌اند، با دعوت و تبلیغ دامنه‌دار باید به وجود آید و مرکز این دعوت و تبلیغ مکه معظمه در زمان اجتماع مسلمین برای فریضه حج است ...».

وی همه را از اختلاف و بدبینی درباره یکدیگر پرهیز داد و با استناد به گفته امام صادق (ع) که «افضلکم افضل معرفةً»، درباره اهمیت معرفت و بینش و بصیرت یادآوری کرد و آن را برای جامعه حیاتی دانست و مهم‌ترین ویژگی زمینه‌سازان حکومت جهانی حضرت مهدی [را بصیرت آنان برشمرد و از گروه فرستاده صدا و سیما خواست که در این زمینه کار کنند و با برنامه‌هایی که در این سرزمین می‌سازند، به وحدت و دوستی و اتحاد کلمه بر محور رهبری در جمهوری اسلامی و وحدت امت اسلامی در جهان کمک کنند.

سرپرست حجاج ایرانی در پایان سخنان خود تأکید کرد: با کسب نور معرفت و بصیرت در کنار حرم نبوی (ص)، پیامی که از حج ارسال می‌شود در جهت تقویت دوستی و الفت و محبت باشد نه اختلاف و تفرقه و بدبینی؛ تا مبادا وحدت مردم و امت اسلامی آسیب بیند.

سه- گروه پزشکی مدینه (شانزدهم آبان/ نوزدهم ذی‌القعده)

آقای دکتر حلی‌ساز، رئیس گروه پزشکی در آغاز این دیدار با قدردانی از نماینده مقام معظم رهبری، از وضع مطلوب کادر پزشکی و مراجعان به بیمارستان مستقر در مدینه گزارش داد و از بهینه بودن وضع بهداشتی و درمانی زائران ایرانی، آمادگی تیم پزشکی در عرضه خدمات به زائران در صورت ابتلای آنان به آنفولانزایِ «آ» خبر داد. او همچنین خواستار تصمیم‌گیری مناسب درباره چگونگی پخش اخبار پزشکی شد تا

ص: ۳۵

عوامل نگرانی در این باره کاهش یابد.

سپس آیت‌الله ری‌شهری با سپاسگزاری از گروه پزشکی فرستاده به مدینه منوره از اینکه وضع بهداشتی و درمانی زائران ایرانی در سنجش با سال گذشته بهتر شده و حتی بیماری‌های عادی نیز کاهش یافته است، بسیار خرسند شد و این را لطف و عنایت حضرت حق به میهمانان خانه خویش خواند.

وی از امتیاز بالای کادر پزشکی در ارزیابی‌ها خبر داد و بر خدمت به زائران خانه خدا تأکید و توصیه کرد که مبادا از فضای معنوی این سرزمین محروم بمانید.

سرپرست حجاج ایرانی در دنباله سخنان خود، از زبان حضرت عیسی ۷ حاضران را موعظه کرد: چنان‌که جسم مریض از غذای مطبوع لذت نمی‌برد، روح و جان مریض هم از غذای معنوی و عبادت خدا لذت نمی‌برد. نشانه بی‌میلی به عبادت و مناجات با خدا و لذت نبردن از برکات این سرزمین، نشانه بیماری روح و روان انسان و منشأ آن علاقه به دنیا است. او همه را به ارزیابی روح و روان خویش فراخواند: اگر از لذات معنوی بهره نمی‌بریم، در فکر درمان بیماری روح و روان خویش باشیم.

او در پایان این دیدار افزود: امیدوارم پیش‌بینی وزارت بهداشت در ابتلای درصد بالای زائرانی ایرانی به بیماری آنفولانزایِ «آ» تحقق نیابد و زائران بیت الله الحرام در سلامت کامل در اجرای اعمال و مناسک خود موفق شوند، اما صحت یا بیماری، هر دو برای آزمودن انسان است که چگونه با آنها روبه‌رو می‌شود.

چهار – مدیران و کارکنان معاونت آموزش و پژوهش (نوزدهم آبان/ ۲۲ ذی‌القعده)

مدیران و کارکنان معاونت آموزش و پژوهش در این روز با نماینده ولی‌فقیه در محل بعثه دیدار کردند. در این دیدار صمیمانه حجت‌الاسلام و المسلمین قاضی

ص: ۳۶

عسکر، معاون محترم آموزش و پژوهش بعثه با معرفی چهره‌های جدید فعال در بخش‌های گوناگون این معاونت (شورای استفتا، وجوهات، امور فرهنگی و تبلیغی، تدوین کتاب حج، دفتر معاونت) در سخنان کوتاهی از فعالیت مضاعف ایشان در مدینه منوّره بر اثر کاهش نیروها در سال ۸۸ سخن گفت و از زحمات آنان سپاسگزاری کرد. وی در این گزارش کوتاه از برگزاری روزانه جلسات آموزش مناسک، حضور در مسجد شجره برای پاسخگویی به پرسش‌های احتمالی روحانیان کاروان‌ها خبر داد.

در پایان آیت‌الله محمدی ری‌شهری نیز به همه مدیران و فعّالان در این بخش خوشامد گفت و از زحمات آنان قدردانی کرد.

پنج- اعضای بعثه‌های مراجع

اعضای بعثه‌های مراجع معظم تقلید مقیم قم و نجف اشرف، یکشنبه هفدهم آبان‌ماه (بیستم ذی‌القعده) با حضور در بعثه مقام معظم رهبری، با نماینده رهبری و سرپرست حجاج ایرانی دیدار کردند. نمایندگان بعثه‌های مراجع عظام آیات: اسحاق فیاض، جعفر سبحانی، حسین نوری همدانی، سید سعید حکیم، سید عبدالکریم موسوی اردبیلی، سید عزالدین زنجانی، سید علی سیستانی، سید موسی شبیری زنجانی، سیدکاظم حائری، شاهرودی، شیخ یوسف صانعی، عبدالله جوادی آملی، لطف‌الله صافی گلپایگانی و ناصر مکارم شیرازی در دیدارهای جداگانه‌ای درباره مسائل مهم حج به عرضه نظرهای خود پرداختند.

هیئت‌های نمایندگی مراجع عظام از کوشش‌های سرپرست حجاج ایرانی در آسان کردن کارها در فرودگاه مدینه سپاسگزاری کردند. همچنین برخی از اعضای هیئت‌ها، آمادگی خود را برای اجرای کارهای علمی به انگیزه پاسخگویی به اتهامات خطیب

ص: ۳۷

جمعه مسجدالنبی بر ضد شیعیان اعلام کردند و خواستار اقدام عملی در این زمینه شدند. بیشتر اعضای بعثه‌ها از ایجاد نگرانی در مردم درباره آنفولانزا و دامن زدن به آن، اظهار ناخشنودی کردند.

آیت‌الله ری‌شهری با اشاره به برخی از کارهای نمایندگان وزارت خارجه در عربستان سعودی در اعتراض به رفتار نادرست با شیعیان، همه را از کارهای تحریک‌آمیز برخی از افراطیان برای دامن زدن به اختلاف‌ها پرهیز داد و بر «وحدت اسلامی» در موسم حج تأکید کرد.

او در پایان نیز درباره ایجاد نگرانی در مردم، به نقد عملکرد وزارت بهداشت پرداخت و به انگیزه کاهش نگرانی مردم در این‌باره به مسئولان آن وزارتخانه تذکر داد و گفت: به لطف خداوند، زائران در این زمینه با مشکلی روبه‌رو نشوند.

ب) مکه

یک- ستاد مکه مکرّمه (۲۵ آبان/ ۲۸ ذی‌القعده)

مسئولان بخش‌های گوناگون ستاد مکّه با نماینده ولی‌فقیه در حج دیدار کردند. در آغاز این دیدار، رئیس سازمان حج و زیارت از نگاه سامان‌مند (سیستماتیک) به همه کارها و اصلاح الگوی مصرف در سال ۸۸ در این سازمان خبر داد. به گفته وی با به‌کارگیری این روش روشن خواهد شد که در کجا مصرف کاهش یافته و درکجا افزایش داشته است. وی افزود: اکنون مانند گذشته نیست که اگر برای نمونه رئیس کاروانی اعلام کرد: برای پنجاه نفر غذا کم داریم، بدون بررسی مسئولان مناطق در این‌باره کاری صورت گیرد. البته اشکالاتی در این زمینه وجود دارد که آرام آرام آنها نیز از میان خواهند رفت.

رئیس ستاد مکه نیز در این نشست از همکارانش درخواست کرد: «از عرضه

ص: ۳۸

گزارش‌های تکراری بپرهیزنـد و تنها به پرسـش‌ها و ابهامات مطرح شده در نشـست پاسخ دهند». وی در پاسخ به پرسـش سرپرست حجـاج ایرانی دربـاره مهم‌ترین مسائـل و مشـکلات گفت: «یکی از مهم‌ترین مشـکلات در سال ۸۸ سـرقت‌هاست که تاکنون هجده گزارش در این‌بـاره رسـیده و بر پـایه برخی از آنهـا، پول‌هـای فراوانی دزدیـده شـده، پنـج دزدی در ساختمان‌هـا صـورت گرفته که خوش‌بختانه پلیس سارق را شناسایی و او را دستگیر کرده است.

در بخش حمل و نقل با توجه به افرایش زائران، تعـداد اتوبوس‌ها هم افزایش خواهد یافت. در بخش تدارکات مشـکلی وجود ندارد و اوضاع در بخش مسـکن خوب است. زائران توجیه شوند که امسال به دلیل کاهش حجاج فرسـتاده به این سـرزمین، سـرانه مسکن آنان افزایش یافته است».

معاون برنامه‌ریزی، نظارت و ارزشیابی در دنباله نشست یادآوری کرد: اگر برآیند کارهای امسال در اصلاح الگوی مصرف، کمبود غذا در کاروان‌ها باشد، بازتاب خوبی ندارد. از این رو، از افراط و تفریط در این زمینه باید برکنار بود؛ زیرا دست‌کم سه گزارش از کمبود غذا در هتل‌ها آمده است.

آقای عرب همچنین خواسـتار بررسـی بخش مسکن و جلوگیری از پراکندگی زائران در سطح شهر شد و گفت: منطقه نُه بسیار دور است و این دوری مشکلاتی در پی دارد.

در پایان آیت‌الله محمـدی ری‌شـهری با سپاسـگزاری از مجریان حـج و تأکیـد بر افزایش توان و اخلاص برای خـدمتگزاری بیشتر به حجاج، دهه ذی‌الحجه را از نگاه قرآن «ایام معلومات» توصـیف کرد: وَ اذْکُرُوا اللهَ فِی أَیَّامٍ مَعْدُود اتٍ که ذکر خدا در آن بسیار مهم است و افزود: «هر چنـد یاد خدا در هر حالی خوب است، ولی در این ایام اثر بیشتری در روح و روان انسان دارد. البته ذکر خدا تنها ذکر لسانی نیست، بلکه ذکر

ص: ۳۹

عملی و ذکر قلبی نیز از اقسام ذکر خداست که همه آنها مکمّل یکدیگرند».

وی از کارگزاران اجرایی حج خواست: «در عین خدمت به زائران خانه خدا، همواره در اعمال و رفتار و گفتار به یاد خدا باشند که موجب صفا و نورانیت قلب آدمی است».

سرپرست حجاج ایرانی در پایان سخنان خود با استناد به روایتی از امام (ع) یادآور شد: «اصلاح الگوی مصرف به معنای کم مصرف کردن نیست، بلکه به معنای درست مصرف کردن از امکاناتی است که خداوند در اختیار ما نهاده است؛ به ویژه در اموال دولتی که دقت در این زمینه حائز اهمیت است».

دو- هیئت پزشکی مکه مکرّمه (۲۵ آبان/ ۲۸ ذی‌القعده)

هیئت پزشکی مکه مکرّمه با سرپرست حجاج ایرانی دیدار کرد. در آغاز این دیدار دکتر حلّی‌ساز رئیس هیئت پزشکی فرستاده به حج، با معرفی اعضای آن هیئت، از افزایش چهل درصدی تخت‌های بیمارستانی در مکه مکرمه خبر داد و گفت: بر آنها تا چهل تخت دیگر می‌توان افزود و از این رو، امسال صد تخت در بخش تخصصی و فوق تخصصی آماده عرضه امکانات به بیمارانند.

وی با توجه به عواملی مانند هوای مناسب، نظافت بیشتر در مکان‌های مقدس مکه و مدینه، آمدن نیروی انسانی مجرّب و مهم‌تر از همه لطف و عنایت خداوند، وضع سلامت و بهداشت زائران را در سنجش با سال گذشته بهتر ارزیابی کرد.

دکتر نادری، رئیس بیمارستان مکه نیز در این دیدار گزارشی کوتاه عرضه کرد و از دقت بیشتر درباره بیماران سال ۸۸ و از افزایش سیصد درصدی داروهای منتقل شده و راه‌اندازی بیست تخت آی. سی. یو و دو دستگاه آمبولانس آی. سی. یو در مکه مکرمه خبر داد.

ص: ۴۰

نماینده ولی‌فقیه در حج در پایان با تشکر از هیئت پزشکی و همکارانشان در کاروان‌ها، سنگین‌ترین کارها و خدمات پزشکی را در ایام «تشریق» پیش‌بینی کرد. وی خواستار بهره‌گیری بهتر از ایام بافضیلت ذی‌الحجه شد و از پزشکان خواست، چنان‌که به میهمانان بیمار خداوند رسیدگی می‌کنند- که از بهترین خدمات و مصادیق ذکر عملی حق تعالی است- از یاد خدا و ذکر زبانی او غافل نشوند که این نیز در زندگی انسان بسیار مؤثر است.

سه- ناظران و ارزشیابان معاونت مبنا (۲۷ آبان/ یکم ذی‌الحجه)

ناظران و ارزیابان معاونت برنامه‌ریزی، نظارت و ارزشیابی با نماینده ولی‌فقیه در حج در مکه مکرمه دیدار کردند. در این دیدار که رئیس سازمان حج و زیارت نیز در آن حاضر بود، حجت‌الاسلام و المسلمین عرب، گزارشی کوتاه از کارهای این معاونت در حج سی‌ام عرضه کرد که سومین سال تجربه این معاونت با ساختار جدید بود. وی از همکاری دویست تن از صاحب‌نظران و کارشناسان ارشد نظام با این معاونت خبر داد که به تناوب در موسم حج حاضر می‌شوند و پشتوانه فکری فعالیت‌های آن معاونت به شمار می‌روند و در هر ماه ۲۵ ساعت وقت خود را برای این نهاد صرف می‌کنند.

آقای عرب برگزاری نشست را با حضور هر سه گروه پس از موسم حج، از برنامه‌های معاونت برشمرد و افزود: در امور تخصصی حج و زیارت از تجارب ایشان استفاده کنیم.

وی همچنین کاهش نیروهای این معاونت را از ۸۲ نفر به هفتاد نفر در سال ۸۸ و فرستادن آنان را به مناطق مدینه و مکه از دیگر تصمیم‌های حج سی‌ام یاد کرد.

معاون بعثه رهبری از رضایت زائران از خدمات اجرایی و به‌ویژه خدمات روحانیان کاروان‌ها نیز گزارش داد.

ص: ۴۱

آیت‌الله ری‌شهری نیز در این دیدار با تشکر از زحمات مجریان این معاونت و یادآوری اهمیت یاد خدا در این ایّام و ارزش تسبیح خدا، «افزایش کیفیت و کاهش کمیت» را سیاست بعثه رهبری و سازمان حج و زیارت در سال ۸۸ دانست و افزود: البته کاهش کمیّتی که به کیفیت کار لطمه‌ای نزند. او موفقیت این سیاست را با برنامه‌ریزی امکان‌پذیر خواند و بر نکات زیر در کار ارزشیابی و نظارت تأکید کرد:

دقت نظر در عرضه گزارش و پرهیز از دخالت عنصر احساس در عرضه گزارش‌ها؛

سرعت انتقال در عرضه اخبار و گزارش‌ها که در بهبود روش‌ها مؤثر است؛

نظارت در امور کاروان‌ها بدون دخالت در کار مدیر یا روحانی کاروان؛

رعایت شأن روحانی و مدیر کاروان.

سرپرست حجاج ایرانی در پایان از ناظران و ارزشیابان خواست چنانچه کمبودهایی در فعالیت فرهنگی کاروان‌ها دیدند، با توجه به نو بودن این فعالیت‌ها، در این باره گزارش دهند تا کارها اصلاح شود.

چهار – گروه فرهنگی، تبلیغی و قاریان «معاونت آموزش و پژوهش»

نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی در دیدار با گروه فرهنگی و تبلیغاتی حج و اعضای کاروان قرآنی کشور در حج، بر پرداختن به قرآن تأکید کرد و این کار را از مهم‌ترین مسائل فرهنگی دانست و گفت: هر قدر به موضوع قرآن پرداخته شود و قرآن در سطوح مختلف و اشکال گوناگون در زمینه‌های فرهنگی استفاده شود، باز هم کافی نیست.

آیت الله محمد محمدی ری‌شهری تأکید کرد: هیچ‌گاه گنجینه عظیم قرآن به پایان نمی‌رسد و به هر میزان تلاش کنیم باز هم می‌توانیم از ذخائر این گنجینه بزرگ بیشتر استفاده کنیم. آیت الله بهجت می‌فرمودند: «یکی از نکات بسیار آموزنده و فوق العاده

ص: ۴۲

مهم برای همه کسانی که در عرصه فرهنگ کار می‌کنند به‌ویژه برای قاریان و حافظان قرآن این است که افزون بر حفظ قرآن احساس کنند قرآن زنده است و نکات جدیدی را از آن می‌فهمند». وی افزود: «زنده بودن قرآن در احادیث اهل بیت: نیز آمده است. امام باقر ۷ برپایه نقلی می‌فرمایند: قرآن زنده‌ای است که هیچ‌گاه نمی‌میرد. عمر قرآن به درازی عمر نازل‌کننده آن است و همچون خدا حی لایموت است».

نماینده ولی‌فقیه به این پرسش که «چه باید کرد که حس کنیم قرآن زنده است؟» چنین پاسخ داد: «باید معتقد بود و باور داشت قرآن زنده است. افزون بر این باید از نظر علمی و عملی برای شکوفایی این حس تلاش کرد. باید این باور تبلور پیدا کند و این حس در وجود زنده شود که قرآن شامل عبارات، اشارات، لطائف و حقایقی است. عبارات برای خواندن عوام، اشارات برای خواص، لطائف برای اولیا و حقایق مختص انبیاست. اگر این حس پیدا شود، در همه زمینه‌ها می‌توان از آن استفاده کرد. اینجاست که لحن قاری قرآن و گوینده تفسیر، اثر دیگری خواهد داشت. وی افزود: در کار فرهنگی هم با باور به زنده بودن قرآن می‌توان در همه زمینه‌ها هنرنمایی کرد».

نماینده ولی فقیه کار فرهنگی را کاری بسیار دشوار و اثرگذار دانست و گفت: هر اندازه از ظرفیت‌های حج برای عرضه کارهای فرهنگی و فرهنگ‌سازی استفاده شود، باز هم کم است. باید برنامه‌ریزی‌ها به گونه‌ای باشد که هر سال یک یا چند گام به جلو باشیم که بحمدالله همین‌گونه است. وی با تشکر از همه مجریان کارهای فرهنگی حج افزود: امیدوارم خداوند توفیق تلاش بیشتر و برنامه‌ریزی بهتر را برای بهره‌گیری از ظرفیت‌های بی‌نهایت حج به ما عنایت فرماید».

حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای قاضی عسکر، معاون آموزش و پژوهش بعثه نیز در این دیدار با تشکر از قاریان قرآن و اعضای گروه فرهنگی و تبلیغی گفت:

ص: ۴۳

«قاریان فرستاده به حج و همکاران فرهنگی در حج سال ۸۸، برنامه‌های نیکویی را اجرا کردند و خوش درخشیدند».

پنج- مجریان و میهمانان «مدیریت اهل‌سنت» بعثه

اعضا و میهمانان بخش مدیریت اهل سنت بعثه رهبری، نهم آذرماه با نماینده مقام معظم رهبری دیدار کردند. در این دیدار حجت‌الاسلام و المسلمین عطاران پس از معرفی همکاران خود از حضور میهمانان سال ۸۸ و تلاش فراوان آنان در کاروان‌های اهل سنت به‌ویژه در ایام تشریق تشکر کرد.

وی از انتشار ده شماره نشریه «زائر» ویژه اهل سنت در سال ۸۸ و مذاکره با شورای استفتاء به انگیزه استخراج احکام ویژه بانوان بر پایه مذاهب فقهی اهل سنت و بومی‌سازی برنامه فرهنگی تدوین شده به همت معاونت آموزش و پژوهش خبر داد.

مولوی اسحاق مدنی نیز با تشکر از برگزاری نشست و تقدیر از اعضا و میهمانان، آنان را سرچشمه خدمات ارزنده در کشور و در موسم حج برای زائران اهل‌سنت خواند و خرسندی‌اش را از بهبود وضع حجاج اهل‌سنت در سال ۸۸ ابراز کرد. وی افزود: «وحدتی را که امام راحل پایه‌ریزی کرده و مقام معظم رهبری آن را دنبال کردند، به نفع نظام و به نفع شیعه و سنی است و در آخر برای جمهوری اسلامی در خدمتگزاری به مسلمانان شیعه و سنی آرزوی موفقیت بیشتر کرد».

شماری از علمای اهل سنت نیز در این نشست به عرضه نظرهای خود پرداختند و از نماینده ولی‌فقیه برای پیگیری امور زائران اهل‌سنت و از آقای عطاران برای مدیریت شایسته این بخش تشکر کردند و خواهان تعامل اهل سنت و شیعه در سطح کشور همچون تعامل آنان در موسم حج شدند.

همچنین یکی از سخنرانان با استناد به کهولت سن بیشتر کسانی که از استان

ص: ۴۴

کردستان به حج می‌روند و با اشاره حذف پنجاه درصدی سهم آنان در حج سال ۸۸، خواستار افزایش شمار حجاج این استان در سال‌های آینده شد.

حجت‌الاسلام و المسلمین حسینی، از روحانیان شیعی این مدیریت، از ارتقای سطح علمی و توانایی روحانیان کاروان‌های اهل‌سنت خبر داد و از تأثیر گذران در این روند رو به کمال سپاسگزاری کرد.

در پایان آیت‌الله ری‌شهری با تقدیر از زحمات علما، میهمانان و بزرگان این بخش و جناب آقای عطاران، گفت: «از آغاز تشکیل این جمع تصور بر این بود که هر چه این بخش قوی‌تر و گسترده‌تر و کامل‌تر باشد، آثار و برکات آن در داخل و خارج از کشور گسترش می‌یابد و الگویی برای تعامل شیعه و سنی در سطح بین‌المللی خواهد شد. خوش‌بختانه هر ساله رشد و پیشرفت کیفی کار بیشتر می‌شود».

وی در بخش دیگری از سخنان خود از علمای اهل سنت که اوضاع جهانی و توطئه‌های استکبار جهانی را بر ضد اسلام و مسلمانان درک می کنند و موضع گیری مناسبی دارند و در راه وحدت شیعه و سنی گام‌های مثبتی برمی‌دارند، بسیار تقدیر کرد و پیشنهاد کرد: «سخنرانی دو تن از علمای اهل‌سنت در موسم حج از سیمای جمهوری اسلامی پخش شود». او با اشاره به پیام رهبری، شیعه و سنی را از سوءظن به یکدیگر بپرهیز داد و این بدگمانی‌ها را سرچشمه بسیاری از کینه‌ها و دشمنی‌ها دانست و آنان را به همدلی، وحدت و مهربانی به یکدیگر فراخواند.

سرپرست حجاج ایرانی افراد تفرقه‌افکن را یا جاهل یا بیمار یا مزدور دانست و گفت: «باید بیماران را دعا، مزدوران را افشا و برای آگاه‌کردن جاهلان تلاش کرد». وی در پایان سخنرانی خود از تلاش مسئولان برای حلّ مشکلات همه زائران و زائران اهل‌سنت در حد توان خبر داد.

ص: ۴۵

شش- رؤسای مناطق دوازده گانه

نماینده ولی‌فقیه و سرپرست حجاج، نهم آذرماه ۸۸ در دیدار با مسئولان مناطق بعثه مقام معظم رهبری در مکه و مدینه، از عملکرد نمایندگی‌های بعثه که برای نخستین بار در موسم حج سی‌ام تشکیل شدند، بسیار خرسند بود و گفت: «همه گزارش‌ها نشان می‌دهند که تشکیل نمایندگی‌ها یک تجربه موفق بوده است که با قوت، عمق و توسعه بیشتری باید کار کنند.

وی خواستار تشکیل جلسه‌ای در تهران برای جمع‌بندی نظرات و دیدگاه‌های مسئولان مناطق شد. بعثه مقام معظم رهبری برای نخستین بار در سال ۸۸ در کنار دفترهای ستادی مکه و مدینه نمایندگی‌هایی برپا کرد تا هماهنگی میان ستاد و بعثه و دسترسی زائران و روحانیان بیشتر و آسان‌تر شود. حجت‌الاسلام و المسلمین فضل‌الله ذاکری، مسئول دفتر نمایندگی بعثه مقام معظم رهبری در مناطق دوازده‌گانه مکه و مدینه در گزارشی در این باره گفت: «تشکیل مناطق تأثیر بسیاری در تعامل ستاد و بعثه داشته و جلسات کاری سودمندی با معاونت‌های بعثه در بخش‌های نظارتی و فرهنگی برگزار شده است».

شماری از رؤسای مناطق، فرستادن مبلغه‌ها به مناطق و برگزاری جلسات روزانه، برگزاری جلسات هم‌اندیشی، دسترسی زائران به مسئولان بعثه، مسئولیت‌پذیری مدیران، رضایت مدیران کاروان‌ها، وارسی‌شدن کاروان‌ها و رسیدگی سریع به شکایات را از جمله دستاوردهای تأسیس مناطق برشمردند.

هفت- سپاسگزاری از کارگزاران حج

از برنامه‌های بعثه مقام معظم رهبری همایش مجریان برنامه‌های حج در مدینه و مکه به ضیافت ناهار با حضور نماینده رهبری بود. دعوت‌شدگان به این آیین عبارتند

ص: ۴۶

از:

رابطان روحانیان در مدینه منوّره؛

معاونت آموزش و پژوهش، شورای استفتاء، وجوهات، فرهنگی و بخش‌های دیگر این معاونت در مدینه منوره؛

خادمان فعّال در معاونت اجرایی بعثه رهبری در مکه مکرمه؛

روحانیان برتر کاروان‌ها در مکه مکرّمه.

در هر یک از دیدارهای کارگزاران حج با سرپرست حاجیان ایرانی، معاون‌های بعثه با معرفی افراد مجموعه خود، درباره فعالیت آنان توضیح می‌دادند و در حضور نماینده ولی فقیه در حج از آنان تشکر می‌کردند.

در نشست روحانیان برتر کاروان‌ها، شماری از روحانیان، نقطه‌نظرها، پیشنهاد و انتقادهای خود را درباره کارهای اجرایی و فرهنگی مطرح کردند و خواستار حل مشکلات موجود در کاروان‌ها شدند و رئیس سازمان حج و زیارت و معاونان بعثه نیز به عرضه توضیحاتی در این باره پرداختند. برخی از نکات روحانیان برتر چنین است:

وضعیت بی‌سامان نقل و انتقال شهری و اتوبوس‌های حامل زائران؛

وجود مشکل در اتوبوس‌های بدون سقف به این معنا که ردیف‌های نزدیک پنجره زیر سقف قرار می‌گیرند و از دید مراجع عظام تقلید «استظلال» درباره آنها صدق می‌کند و زائران موظف به پرداخت کفاره خواهند بود؛

مسئولیت شورای فرهنگی کاروان‌ها برعهدهِ کاروان، اما بودجه آن در دست مدیریت است و این مسئله مشکلاتی پدید می‌آورد؛

روحانیانی که دارای صلاحیت سیاسی نیستند، نباید در چرخه روحانیان کاروان‌ها باشند.

ص: ۴۷

نماینده ولی‌فقیه، رئیس سازمان حج و زیارت و معاونان بعثه نیز درباره این نکته‌ها، سخن گفتند:

در وضع موجود حمل و نقل زائران مشکلات فراوانی دارد و تنها راه حل، انتقال تدریجی حجاج ایرانی به هتل‌های نزدیک مسجدالحرام است که امید داریم در چند سال آینده این کار تحقق یابد. البته اگر راهکار مناسب‌تری در این‌باره در وضع کنونی عرضه شود، از آن بهره می‌گیریم؛

سازمان موظف است به همه زائرانی که بر اثر سوار شدن اتوبوس‌های غیر مسقّف باید کفاره بدهند، هزینه کفاره آنان را بپردازد تا اینکه مشکل در سال آینده حلّ شود؛

با توجه به اینکه مدیر وظیفه دارد با بودجه‌ای که سازمان به او می‌دهد، مصوبات شورا را اجرا کند، شورا می‌تواند برای اجرای مصوبات خود از این بودجه استفاده کند. سپردن بودجه به روحانی مشکلاتی مانند درخواست از سازمان و مانند آن در پی دارد که شایسته جایگاه وی نیست؛

روحانیان کاروان‌ها افزون بر صلاحیت علمی و اخلاقی، صلاحیت سیاسی دارند و هنگام فرستادن آنان، صلاحیتشان احراز می‌گردد، اما روحانی را تنها به دلیل یک حرف یا موضع‌گیری از این چرخه حذف نمی‌کنیم. بعثه بر پایه رهنمودهای رهبری، به جذب حداکثری افراد و دفع حداقلی آنها خواهد پرداخت. اگر کسی ده درصد با نظام مشکل دارد، نباید او را طرد کرد تا در نود درصد همکاری‌اش با نظام نیز به مشکل دچار شود.

هشت- روحانیان کاروان‌های ایرانیان خارج از کشور

گروهی از روحانیان کاروان‌های ایرانی مقیم خارج از کشور با آیت‌الله ری‌شهری دیدار و گفت‌وگو کردند. به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی حج، در این دیدار، چند تن از

ص: ۴۸

روحانیان حاضر در نشست به طرح پیشنهادهای خود برای بهتر شدن شیوه اجرای مناسک حج ایرانیان مقیم خارج از کشور پرداختند. آموزش مجازی حجاج ایرانی مقیم خارج از کشور از این پیشنهادها بود که معاونت آموزش و پژوهش به آماده‌سازی فرایند آن می‌پردازد. نماینده ولی‌فقیه در این دیدار، پس از شنیدن سخنان روحانیان کاروان‌ها، از برگزاری جلسه‌ای برای هماهنگی و بررسی پیشنهادهای آنان و تصمیم‌گیری برای بهینه شدن عملیات حج ایرانیان مقیم خارج از کشور خبر داد.

نُه- همکاران معاونت اجرایی بعثه

نماینده ولی‌فقیه، کار همکاران معاونت اجرایی بعثه را سنگین و بسیار اثرگذار دانست و از همه مجریان این معاونت قدردانی کرد و گفت: «معاونت اجرایی بعثه چه در مؤسسه مشعر و چه در بخش چاپ نشریه «زائر»، نوآوری‌هایی داشته است که باید آنها را در سال‌های آینده نیز پی گرفت».

وی افزود: «معاونت اجرایی باید کارهای تازه‌اش را در همه بخش‌ها دنبال کند و در آینده با کیفیت بهتر و نوآوری بیشتری به تولید بپردازد».

سرپرست حجاج ایرانی از معاونت اجرایی بعثه خواست که برای چاپ رنگی همه صفحات نشریه «زائر» به بررسی بپردازد».

مجید آخوندزاده، معاون اجرایی بعثه مقام معظم رهبری در این دیدار گزارشی از نوآوری‌های صورت گرفته در بخش‌های گوناگون این معاونت عرضه کرد.

ده- رسانه‌های گروهی

نماینده ولی‌فقیه در امور حج و زیارت در جمع خبرنگارانی که برای پوشش خبری آیین حج سی‌ام در مکه حاضر شده بودند، از خدمات آنان قدردانی کرد و کار خبرنگاری را به دلیل تأثیر مثبت و منفی آن در افکار عمومی به ویژه از دید وضع

ص: ۴۹

سیاسی کنونی کشور بسیار ظریف، دقیق و مهم توصیف کرد.

وی تنها، انتقال خوب اخبار و رویدادهای حج را به کشور کافی ندانست و گفت: «خبرنگار حج» باید در رسانه خود تحول آفرین و تأثیرگذار باشد و حج امسال که با عنوان «حج و انتظار» نامیده شده است، در رسانه‌اش بازتاب داشته باشد.

نماینده ولی‌فقیه در امور حج و زیارت همچنین بر بصیرت در عملکرد خبرنگاران اشاره کرد و داشتن انگیزه حق‌مداری را بر حق‌بینی و حق گفتن مقدم دانست و افزود: «خیلی‌ها حق را می‌بینند و به خیال خودشان حق را می‌گویند، اما انگیزه آنان در گفتن حق، حق نیست». وی با ذکر حدیثی از امام علی (ع) در این باره توضیح داد: «اشکالی که امیرالمؤمنین ۷ به مخالفان خود می‌گرفت نیز همین بود؛ آن حضرت می‌فرمود: «کلمهُ حقٍ یراد بها الباطل»؛ یعنی حق را می‌گویند، اما انگیزه‌شان باطل است و به تعبیر امروزی حق را با انگیزه سیاسی می‌گویند».

سرپرست حجاج ایرانی با تأکید بر ضرورت برخورداری خبرنگاران از انگیزه الهی گفت: «ممکن است انسان در هر جناحی که هست، حق را بگوید، اسم مقدسی را بر زبان براند، مطلب با ارزشی را به قلم بیاورد، اما انگیزه‌اش الهی نباشد. رعایت این نکته مهم می‌تواند از سویی خبرنگار را به خبرنگار الهی بدل کند و او را در خدمت‌گزاری به اسلام و نظام و انقلاب توفیق بخشد و عدم رعایت آن هم خبرنگار را به ابزار شیطان بدل گرداند».

وی تصریح کرد: «اگر در گفتن حق، انگیزه خبرنگار الهی باشد، تنظیم و ویرایش و صدر و ذیل خبر متفاوت می‌شود». نماینده ولی‌فقیه با بیان اینکه نداشتن انگیزه الهی، خطری است که خبرنگاران را تهدید می‌کند، چنین گفت: «اگر خبرنگاران و رسانه‌ها بخواهند به فرمایش مقام معظم رهبری عمل کنند نه اینکه شعار بدهند، باید حق را با انگیزه حق و با انصاف بیان کنند نه اینکه خواسته سیاسی خودشان را در لای زرورقی از حق بپیچند. آنچه برای کشور مشکل درست می‌کند، همین

ص: ۵۰

است».

آیت‌الله ری‌شهری بیان باطل را به زبان حق خطرناک توصیف کرد و به جناح‌های سیاسی گفت: «مبادا زبان شیطان شوند؛ زیرا کسی خریدار باطلی نیست که از زبان باطل گفته می‌شود». وی برای خبرنگارانی که برای گزارش خبرهای حج در مکه حاضر شده بودند، بصیرت را واجب عینی و مهم‌ترین نیاز خبرنگاری شمرد و گفت: «باید این پیام را به رسانه‌های خود منتقل کنید که برای تداوم انقلاب هیچ چیز مؤثرتر از بصیرت نیست».

غلامحسین اسلامی فرد، مدیر ارتباطات و اطلاع‌رسانی بعثه، نمایندگان خبرگزاری‌ها و مطبوعات فعال در موسم حج امسال مانند ایرنا، ایسنا، ایکنا، مهر و فارس و روزنامه‌های اطلاعات، ایران، جمهوری اسلامی و خراسان نیز در این دیدار گزارش‌هایی از تلاش‌های رسانه‌های خود درباره حج تمتع ۱۳۸۸ به نماینده ولی‌فقیه عرضه کردند.

۴. دیدارها و بازدیدها

الف) مدینه

یک – بعثه‌های مراجع تقلید ایران (۲۱ آبان/ ۲۴ ذی‌القعده)

آیت‌الله محمد محمدی ری‌شهری، نماینده ولی‌فقیه با حضور در بعثه‌های مراجع عظام تقلید در مدینه منوره با اعضای محترم این بعثه‌ها و نمایندگان فرستاده آنان دیدار و گفت‌وگو کرد. در این دیدارهای دوستانه، درباره برخی از مسائل مهم حج و کوشش‌های وهابیان تندرو سخن رفت.

گفتنی است هر سال ارتباط قوی و تعامل صمیمانه‌ای میان بعثه‌های مراجع معظم تقلید و بعثه مقام معظم رهبری برقرار می‌شود و این ارتباط موجب می‌شود که

ص: ۵۱

گفت‌وگوهایی درباره مشکلات صورت بگیرد و گام‌های مؤثرتری برای حل آنها برداشته شود.

دو- بعثه‌های دیگر کشورها

اول- عراق (بیستم آبان/ ۲۳ ذی‌القعده)

هیئت نمایندگی عراق در حج با حضور در بعثه جمهوری اسلامی ایران با نماینده ولی‌فقیه دیدار کرد. در آغاز این دیدار آیت‌الله ری‌شهری، با اشاره به آیه شریفه لِيَشْهَدُوا مَنافِعَ لَهُمْ وَ يَذْكُرُوا اسْمَ اللهِ فِی أَيَّامٍ مَعْلُوماتٍ، به هیئت بعثه عراقی خوشامد گفت و از خداوند متعال توفیق آنان را در خدمت‌رسانی به زائران خانه خدا و رسیدن به اهداف بزرگ حج خواستار شد و یاد شهید آیت‌الله سید محمدباقر حکیم و برادر بزرگوارش، مرحوم سید عبدالعزیز حکیم را که پس از دوره بلند بیماری و خدمات فراوان به انقلاب عراق درگذشت، بسی گرامی داشت و با اشاره به تصریح قرآن کریم افزود: «حج باید تأمین‌کننده منافع همه جوامع اسلامی باشد و همه منافعی که در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی دارد، در صورت هشیاری مسلمانان تأمین‌شدنی است. قرآن این منافع را در کنار ذکر خود می‌آورد؛ یعنی منافع جامعه اسلامی از طریق حقیقت توجه به خدا در این سرزمین تأمین می‌شود. یاد خدا در این سرزمین نه تنها دل‌ها و قلب‌های زائران را صفا می‌دهد و انسان را به خدا نزدیک می‌کند، مشکلات جهان اسلام را نیز از میان خواهد برد».

سرپرست حجاج ایرانی افزود: «پس از پیروزی انقلاب با الهام از رهنمودها امام خمینی/ و بعد از ایشان با رهبری‌های داهیانه خلف صالحش، حج در جمهوری اسلامی به مقصد اصلی خود نزدیک می‌شود». او بزرگ‌ترین هدف حج را که امام و رهبر همواره بدان سفارش می‌کنند، «وحدت امت اسلامی» دانست و با اشاره به سخنان رهبر انقلاب در جمع کارگزاران حج درباره اینکه با توجه به اوضاع کنونی جهان و

ص: ۵۲

تلاش دشمنان اسلام و انقلاب اسلامی، مهم‌ترین وظیفه ما «اخوّت اسلامی» است، تحرکات دشمن را در ایجاد تفرقه که موجب هوشیاری مسلمانان و وحدت بیشتر آنان می‌شود، نشانه حرکت رو به رشد اسلام در جهان ارزیابی کرد.

نماینده ولی‌فقیه در حج از «وحدت کلمه ملت عراق» در پیروی از مرجعیت و ناکام گذاشتن دشمنان در ایجاد تفرقه میان شیعه و سنی و اقوام گوناگون، به بزرگی یاد کرد.

حجت‌الاسلام و المسلمین شیخ مولا، سرپرست بعثه عراقی نیز در این دیدار با سپاسگزاری از جمهوری اسلامی ایران و بعثه ولی‌امر مسلمین و آیت‌الله محمدی ری‌شهری، کوشش‌های فراوان ایران را در آگاهی بخشیدن به ملت‌های اسلامی و خدمت‌رسانی به حجاج و مستضعفان جهان، مایه اطمینان قلب دانست و حج را کنگره سالانه عظیم اسلامی برای اطلاع از مشکلات ملت‌های مسلمان و زمینه‌ای برای تبادل افکار و اطلاع یافتن از راه حل مشکلات برشمرد.

وی عراق را کشور مقدسات توصیف کرد و به جمهوری اسلامی ایران، چه در زمان امام راحل و چه در زمان آیت‌الله العظمی خامنه‌ای که به ویژه به عراق و عراقیان توجه می‌کنند و آنان را که هیچ جای جهان جایی جز ایران نداشتند، در آغوش خود گرفتند و به شیعه و سنی، عرب و کرد و ترکمن عنایت و خدمت کردند، بسیار سپاس گزارد. او جمهوری اسلامی را کشوری خواند که در دوران شکنجه و زندان و اعدام در رژیم پیشین به یاری مردم عراق شتافت و نخستین کشوری بود که عراق تازه را به رسمیت شناخت و ملت عراق هرگز آن را فراموش نخواهد کرد.

سرپرست بعثه عراق همچنین از مشکلات و دشمن مشترک بیداری اسلامی در الجزایر تا فلسطین، لبنان، عراق و افغانستان سخن گفت و تنها راه رویارویی را با آن، وحدت مسلمانان با یکدیگر دانست و خواستار همبستگی بیشتر برای ایجاد

ص: ۵۳

قدرتی بزرگ در برابر هر حمله نظامی، تبلیغاتی و اقتصادی بر ضد اسلام و مسلمانان شد.

او از وحدت ملت هوشیار عراق در برابر استعمارگران و منافقان و زمینه‌سازان جنگ فرقه‌ای و اختلاف‌افکنان میان شیعه و سنی و عرب و کُرد و تُرک نیز سخن گفت و عملیات تروریستی را در عراق دردناک توصیف کرد و آن را نه دشمنی با مذهب یا قوم ویژه‌ای، بلکه هدف آن را ملت عراق دانست و گفت: ملت صبور و فرهیخته و مؤمن عراق ایستاده و تلاش‌های تفرقه‌آمیز دشمن به شکست انجامیده است؛ زیرا همه علمای اهل‌سنت و شیعه ندای وحدت سر داده‌اند.

وی القاعده و حزب بعث را دشمنان وحدت ملت عراق برشمرد و درباره تلاش استکبار جهانی در ایجاد تفرقه میان ملت‌ها از لبنان تا ایران و عراق سخن راند و افزود: امیدوارم که با هوشیاری ملت‌ها، این تلاش‌ها ناکام بماند.

وی در بخش دیگری از سخنان خود از حضور بیش از ۳۲ هزار زائر عراقی در موسم حج خبر داد که با مشکلات فراوانی با عشق به حج و در قالب کاروان‌هایی که هر کدام یک پزشک و یک روحانی دارند، به این سرزمین آمده‌اند و با مذاهب و قومیت‌های گوناگون، مناسک حج را ادا و در سرزمین عرفات دعای امام حسین (ع) را زمزمه می‌کنند.

دوم- گروه تایلندی (۲۸ آبان/ یکم ذی‌الحجه)

هیئتی از علما و زائران شیعه تایلندی در بعثه جمهوری اسلامی با نماینده ولی‌فقیه و سرپرست حجاج ایرانی دیدار کردند. این دیدار با حضور معاون بخش بین الملل بعثه رهبری برگزار شد. نماینده ولی‌فقیه با تقدیر و تشکر از هیئت تایلندی و یادآوری خاطره‌حضور خود در جمع مسلمانان تایلند در سال گذشته، گفت: امیدوارم سفر حج برای همه زائران تایلندی پربار و پربرکت بوده باشد و زمینه تکامل روحی و معنوی

ص: ۵۴

آنان را فراهم سازد و از فرصت کم‌نظیری که خداوند برای میهمانانش فراهم آورده است، به بهترین شیوه استفاده کنند.

سرپرست حجاج ایرانی با اشاره به آغاز دهه ذی‌الحجه که قرآن از آن به ایام معلومات یاد می‌کند، فلسفه حج را دستیابی به منافع مادی و معنوی، فردی و اجتماعی مسلمانان دانست که تأمین آنها به همّت و تلاش مسلمانان وابسته است.

وی مسئولیت‌های فردی و اجتماعی مسلمانان را یادآور شد و رفتار و منش زائر بیت‌الله الحرام را پس از بازگشت به جمع خانواده و دوستان و آشنایان بسیار مهم توصیف کرد و افزود: باید تحول روحی و معنوی انسان را پس از بازگشت از سفر در گفتار و کردار او ببینند.

آیت‌الله ری‌شهری با یادآوری سخنان رهبری در دیدار با کارگزاران حج درباره الگو بودن پیروان مکتب اهل بیت: از نظر اخلاق و رفتار و تلاش برای «وحدت امت اسلامی»، کوشش دشمن را در ایجاد اختلاف و تفرقه میان آنان، مهم توصیف کرد و خواستار ایستادگی در برابر این تلاش‌ها شد.

وی در پایان گفت: امید است نشست علمای شیعه و سنی تایلند که از سال گذشته پایه‌گذاری شد، همچنان پایدار باشد.

رئیس هیئت تایلندی نیز در این دیدار با تشکر از نماینده ولی‌فقیه، با گزارشی کوتاه از وضع مسلمانان و شیعیان تایلند خواستار کمک‌های فرهنگی جمهوری اسلامی و ارسال کتب اسلامی برای شیعیان تایلند شد.

نزدیک به ده درصد جمعیت تایلند مسلمان و ده درصد مسلمانان این کشور شیعه‌اند که بیشتر در جنوب تایلند و هم‌مرز با کشور مالزی زندگی می‌کنند. چهارده هزار نفر از آنان در سال ۸۸ به زیارت بیت الله الحرام رفتند که تنها ۲۲ نفر از آنان شیعه بودند. افسوس که سهم این شیعیان در سنجش با آمار آنان بسیار ناچیز است.

ص: ۵۵

سوم- هیئت نمایندگی حزب الله لبنان (۲۹ آبان/ چهارم ذی‌الحجه)

هیئت نمایندگی حزب الله لبنـان در حـج بـا حضور در بعثه جمهوری اسـلامی ایران در مکه مکرمه بـا نماینـده ولی‌فقیه و سرپرست حجاج ایرانی دیـدار کرد. در آغاز این دیـدار، نماینده ولی‌فقیه در حج با خوش‌آمدگویی به هیئت و برادران مجاهد حزب الله لبنان، انتخاب دوباره سـید حسن نصـرالله، این مـدیر بسـیار لایق و شایسـته را به دبیر کلّی حزب‌الله تبریک گفت. وی با اشاره به نام‌گذاری حـج امسـال به «حـج و انتظار» با اسـتناد به فرمایش امیر مؤمنان علی ۷ در نهج‌البلاغه، مهم‌ترین خصـلت یاران حضـرت ولی‌عصر [را «بصـیرت» آنـان دانست که مهم‌ترین عامـل پیروزی قیـام آن حضـرت خواهـد بود. چنـان‌که عامل شـکست حکومتی چون حکومت علوی با رهبری مانند علی ۷ که نظیرش در جهان وجود نداشته، بی‌بصیرتی یارانش بوده است.

آیت‌الله محمدی ری‌شـهری، انقلاب اسـلامی ایران و برپایی جمهوری اسـلامی را به رهبری فرزندی از سلاله رسول الله، حکومتی بر پایه آموزه‌های اهل بیت: و بر محور ولایت فقیه ارزیابی کرد و این گفته امام خمینی را که «مردم زمان ما بهتر از مردم عصر پیامبر ۹ و ائمه: هسـتند»، نشانه بصـیرت و آگاهی ملت ایران شـمرد که با رشادت در دفاع از جمهوری اسـلامی و ولایت فقیه تاکنون پایـدار مانده‌اند. سرپرست حجاج ایرانی، پیروزی حزب الله لبنان و دبیر کل شجاع و فرماندهان آن را پی‌آمد بصیرت و آگاهی آنان دانست و افزود: اگر آنان تقویت شونـد، نه تنها رژیم صـهیونیستی، بلکه همه قـدرت‌های اسـتکباری، بر پایه وعده الهی در برابرش شکسـت خواهنـد خورد؛ چنـان‌که امـام خمینی/ در پیـام حـج سال شـصت، خود این سـده را «قرن پیروزی حق بر باطل و مستضـعفان در برابر مستکبران» نامیدند و در پیام حج سال ۶۶ اعلام کردند: «اسلام همه قله‌های کلیدی جهان را فتح خواهد کرد» و موسم حج و اربعین کلیمی، بهترین فضا

ص: ۵۶

برای تقویت معرفت و بصیرت است.

نماینده گروه لبنانی نیز در این دیدار با تشکر از جناب آقای ری‌شهری به دلیل سخنان ارزشمندش که فضایی معنوی را بر آن نشست حاکم کرد، از امام خمینی/ تجلیل کرد و حاضران را به خواندن فاتحه‌ای برای روح بزرگ آن حضرت فرا خواند. رئیس بعثه حزب الله لبنان، عزت و شرف لبنان را وامدار پیروزی انقلاب اسلامی ایران و پیروی از مکتب اهل بیت: دانست و بر گام زدن در راه اصیل ولایت برای رسیدن به پیروزی نهایی تأکید کرد و شهدای مقاومت لبنان، سید عباس موسوی، شیخ راغب حرب تا عماد مغنیه و دیگر شهدا را شهیدان راه ولایت اهل‌بیت رسول خدا (ص) شمرد؛ زیرا آنان به گفته امام خمینی/ به تکلیف الهی‌شان که جهاد با اسرائیل بود، به خوبی عمل کردند.

وی با اشاره به ثمر دادن خون شهیدان مقاومت، افزود: دشمن صهیونیستی از دنبال شدن همین راه اصیل خائف است و هیچ قدرتی را توان ایستادگی در برابر آن نیست؛ زیرا این راه، راه سیدالشهدا ۷ است و خداوند به برکت خون شهدا، ما را کرامت بخشید و روشن ساخت که رژیم صهیونیستی از خانه عنکبوت سست‌تر است. او در پایان سخنان خود، صبر و استقامت و ایستادگی گروه مقاومت را در برابر مشکلات، موجب پیروزی آنان شمرد و نتیجه انتخابات را در لبنان لطف الهی ارزیابی کرد که فراتر از دید و تدبیر ماست. وی با دریغ خوردن از حوادث مربوط به انتخابات ایران گفت: امیدوارم که جمهوری اسلامی ایران بر پایه ولایت فقیه همچنان استوار بماند.

چهارم – بعثه چین (۲۹ آبان/ دوم ذی‌الحجه)

هیئت نمایندگی چین در حج با حضور در بعثه جمهوری اسلامی با نماینده ولی‌فقیه در حج دیدار کرد. در این دیدار که جمعی از معاونان بعثه نیز در آن حاضر بودند، نماینده ولی‌فقیه و سرپرست حجاج ایرانی با اشاره به تفاهم‌نامه نُه ماده‌ای امضا شده میان دو دولت ایران و چین گفت: امیدواریم تبادلات فرهنگی به همکاری‌های

ص: ۵۷

بیشتر اقتصادی و سیاسی دو طرف نیز بینجامد. وی با تشکر از مواضع دولت چین درباره مسئله انرژی صلح‌آمیز هسته‌ای ایران، انتظار جمهوری اسلامی را از دولت چین با توجه به جایگاه مهم این کشور در شورای امنیت، دفاع از دولت‌ها و ملت‌های مظلوم مثل ایران دانست تا مستکبران عالم بیش از این نتوانند حقوق آنان را پایمال کنند.

آیت‌الله ری‌شهری، مهم‌ترین نکته بایسته توجه زائران بیت‌الله الحرام را «آگاهی و معرفت» دانست که بدون آن تلاش‌های مسئولان به نتیجه نمی‌رسد؛ چنان‌که امام خمینی بنیانگذار جمهوری اسلامی می‌فرمود: «حاجی باید بداند که کجا می‌رود و دعوت چه کسی را اجابت می‌کند و میهمان کیست؟ و آداب مهمانی چیست؟» سرپرست حجاج ایرانی، وظایف حجاج را در استفاده از فضای نورانی حج سه چیز دانست:

۱. تلاش برای خودسازی در این فضای معنوی با رعایت دقیق احکام و مناسک حج و با عنایت به باطن و اسرار آنها که همان توجه به خداست؛

۲. انتقال منافع حج به هم‌وطنان خود با گفتار، رفتار و کردار خود که اثر رفتار از گفتار بیشتر است؛

۳. تلاش برای تأمین منافع مسلمانان در پرتو وحدت اسلامی که به فرموده امام راحل با فعالیت گسترده از کنار خانه خدا شروع می‌شود.

آقای ری‌شهری با اشاره به تلاش و فعالیت دشمنان در ایجاد تفرقه و دشمنی بین پیروان مذاهب اسلامی، به ویژه در سال ۸۸، هوشیاری را در این زمینه مهم توصیف کرد و چنین دیدارهایی را در تفاهم هر چه بیشتر و خنثا شدن توطئه‌های دشمن مؤثر دانست.

نماینده ولی‌فقیه با تقدیر از سیاست صحیح دولت چین در آزادی دادن به پیروان مذاهب اسلامی برای اجرای فرائض دینی و مذهبی خود بر پایه مذهبشان، از رفتار گروه‌های افراطی در برخی از کشورهای اسلامی انتقاد کرد و سلوک آنان را موجب

ص: ۵۸

مشوّه شدن چهره نورانی اسلام دانست و مسئولیت انجمن‌های اسلامی را با توجه به سیاست دولت چین مهم توصیف کرد.

سرپرست حجاج ایرانی، آمادگی خود را برای همکاری در دو زمینه حج و انتقال تجربیات جمهوری اسلامی به حجاج چینی و همکاری با انجمن‌های اسلامی در نشر متون اسلامی شیعه و سنی که مؤسسه علمی- فرهنگی دارالحدیث عهده‌دار آن است، به گروه چینی اعلام و از آنان دعوت کرد با سفر به ایران از این مؤسسه فرهنگی در شهرری و قم دیدار کنند.

آقای مصطفی یانگ شیهو، رئیس هیئت نمایندگی چین نیز در این دیدار با تشکر از محبت دولت و ملت ایران، تقارن این دیدار را در روز جمعه که روز برکت و رحمت الهی است، به فال نیک گرفت و دیدار سالیانه خود را از بعثه حج جمهوری اسلامی ایران به انگیزه همکاری‌دو دولت چین و ایران، پربار ارزیابی کرد. وی از وجود اشعار و عبارات فارسی در آموزش‌های دینی مسلمانان چین خبر داد و آن را نشان‌دهنده روابط مستحکم و دیرین دو کشور دانست.

سرپرست بعثه چین با سپاسگزاری از سازماندهی حجاج ایرانی، تجربیات ایران را در این زمینه مغتنم شمرد و برخورداری همه ملت‌ها و مسلمانان را از انرژی صلح‌آمیز هسته‌ای، حق مسلّم آنان برشمرد و گفت: سیاست دولت چین بر این پایه استوار است.

وی در پایان افزود: امیدوارم مسلمانان که دارای خدا، قبله، کتاب و پیامبر واحدند و در این عبادت جمعی شرکت کرده‌اند، وحدت خود را حفظ کنند. گفتنی است ۱۲ /۷۰۰ مسلمان چینی برای زیارت خانه خدا به عربستان سعودی سفر کردند.

آمار مسلمانان چین بر پایه اعلام رسمی دولت بیش از ۲۱ میلیون نفر است. هزینه اقامت هر زائر چینی در این سرزمین بدون احتساب هزینه غذا، حدود ۳۵۰۰ دلار

ص: ۵۹

است. (۱)

پنجم– هیئت حماس

هیئت حماس در حج با حضور در بعثه جمهوری اسلامی با نماینده مقام معظم رهبری دیدار کرد. در این دیدار نماینده رهبری با خوشامدگویی صمیمانه به برادران فلسطینی از حماس و خدمتگزار مردم غزّه، مقاومت جوانمردانه حماس و مردم غزه را در جنگ ۲۲ روزه، موجب مباهات و عزّت فلسطین و امت اسلامی شمرد: «مردم دنیا دیدند که چگونه یک جمع کوچک مؤمن بر قدرت‌های بزرگ تا دندان مسلح پیروز شد؛ چنان‌که قرآن کریم می‌فرماید: کَمْ مِنْ فِئَهٍ قَلِیلَهٍ غَلَبَتْ فِئَهً کَثِیرَهً بِإِذْنِ اللهِ وَ اللهُ مَعَ ال صَّابِرِینَ. مردم مظلوم غزه با آن همه فشار سیاسی، اقتصادی، نظامی و تبلیغاتی توانست در برابر رژیم صهیونیستی مقاومت کند».

سرپرست حجاج ایرانی با اشاره به سیاست راهبردی جمهوری اسلامی در پشتیبانی از ملت مظلوم فلسطین، نام‌گذاری روزی را از ایام حضور حجاج در مکه مکرّمه به روز قدس و برگزاری همایش قدس را با حضور علما و اندیشمندان جهان اسلام در دو دهه اخیر، از کارهای مؤکّد رهبر معظم انقلاب دانست و گفت این کارها صدای مظلومیت فلسطین را به گوش جهانیان می‌رساند.

آیت‌الله ری‌شهری در بخش دیگری از سخنان خود با استناد به نظرات امام خمینی/ و رهبر معظم انقلاب، وحدت امت اسلامی را کلید حل مشکلات جهان اسلام، بلکه مستضعفان عالم شمرد که باید با تبلیغات دامنه‌دار از مکه مکرمه در موسم حج آغاز شود و در جهان گسترش یابد.

۱- بر پایه بررسی‌ها و دیگر آمارها، مسلمانان چین بیش از پنجاه میلیون نفرند.

ص: ۶۰

وی بر همین اساس وحدت کلمه احزاب و گروه‌های فلسطینی و ملت فلسطین را رمز پیروزی و پایداری مقاومت در برابر رژیم صهیونیستی شمرد و ایجاد تفرقه و اختلاف را در صفوف فلسطینیان از سیاست‌های برنامه‌ریزی شده دشمن دانست و افزود: «آزادی قدس یک راه بیشتر ندارد و آن مقاومت متکی بر وحدت است».

دکتر احمد ابوحلبی، عضو شورای حماس سپاسگزاری نخست‌وزیر دولت فلسطین، اسماعیل هنیه را به ملت ایران و امام خامنه‌ای، رهبر انقلاب اسلامی، آقای احمدی نژاد رئیس جمهور و آقای علی لاریجانی، رئیس پارلمان ایران و همه شخصیت‌های ایرانی ابلاغ کرد و گفت: از حضور در بعثه جمهوری اسلامی و دیدار با نماینده ولی‌فقیه و سرپرست حجاج ایرانی بسیار خرسندم.

وی با اعلام تشکر ملت فلسطین به ویژه مردم غزه از جمهوری اسلامی برای حمایت آنان از ملت مظلوم فلسطین و پشتیبانی از مستضعفان جهان در برابر استکبار جهانی به سرکردگی امریکا و صهیونیسم، حمایت مستمر و آشکار ایران را از قدس شریف و مسجد الاقصی (عروس جهان عرب و اسلام) در برابر توطئه یهودی خواندن آن در تبلیغات رژیم صهیونیستی و مجامع بین‌المللی خواستار شد.

این عضو حماس تلاش استعمارگران را برای برهم زدن روابط دولت‌های اسلامی و ایجاد تفرقه میان آنان را در راستای سرکوبی ملت فلسطین برشمرد و بر لزوم هوشیاری دولت‌های اسلامی تأکید کرد.

وی حمله رژیم صهیونیستی را به ملت مظلوم غزه در تاریخ شصت ساله تصرف فلسطین از نظر شدّت بی‌سابقه خواند و هدف آن را ایجاد رعب و وحشت در مجاهدان فلسطینی دانست و گفت: به حول و قوه الهی نه تنها مقاومت فلسطین عقب‌نشینی نکرد، بلکه برپایه ایمان و صبر و مقاومت پرچم فلسطین را در جهان به اهتزاز درآورد و اسرائیل را در نفوس جوانان فلسطین تحقیر کرد».

ص: ۶۱

وی در پایـان راهبرد دولت حمـاس را «وحـدت کلمه ملت فلسـطین» شـمرد و افزود: امیـدوارم جریانات سیاسـی خواسـتار مـذاکره با اسرائیل به این نتیجه رسیده باشند که این رژیم به دنبال اعطای حق فلسطینی‌ها نبوده و آن مذاکرات جز بازی سیاسی چیزی نیست.

ششم- بعثه بحرين

بعثه حـج بحرین با حضور در بعثه جمهوری اسـلامی ایران با نماینده ولی‌فقیه دیدار کرد. سـرپرست حجاج ایرانی این دیدارها را در فضای معنوی موسم حـج موجب تقویت روابط فرهنگی، سیاسـی و اقتصادی کشورهای اسـلامی دانست و یکی از رهنمودهای رهبر معظم انقلاب را به کارگزاران حج سی‌ام، تقویت روابط با دیگر مسلمانان و تأکید بر وحدت امت اسلامی برشمرد.
نماینده ولی‌فقیه در حج افزایش تلاش‌های دشمن در ایجاد تفرقه و دشمنی میان مسلمانان، نشانه قدرت و قوّت اسلام و افزایش نفوذ آن در دنیا و پیدایی وحشت دشمنان از امت و فرهنگ اسلامی و خوف از قطع نفوذ آنان در کشورهای اسلامی دانست.
آیت‌الله ری‌شـهری ترسانـدن کشورهای خاورمیانه را از ایران و انرژی صـلح‌آمیز هسـته‌ای آن از توطئه‌های دشـمنان اسـلام به انگیزه انحراف اذهان مسـلمانان از خطر رژیم صـهیونیستی ارزیابی کرد و گفت: «یکی از سـیاست‌های اصولی جمهوری اسـلامی، محبت و الفت و برادری بـا همه کشورهـای اسـلامی به ویژه دولت‌هـای همسـایه است و حـج بایـد پیـام‌آور الفت و اخـوت مسـلمانان به ویژه کشورهای همسایه باشد».
وی بینش و بصـیرت را خصـلتی مهـم برای امـت اسـلامی برشـمرد که در صـورت افزایش وحـدت و یکپـارچگی مسـلمانان، آن نیز افزایش می‌یابد. مهم‌ترین منفعت نیز وحدت امت اسلامی است که با یاد خدا و طرد شیطان‌های جن و انس به وجود

ص: ۶۲

خواهد آمد.

رئیس مؤسسه علمی- فرهنگی «دارالحدیث» از علمای بحرین دعوت کرد که از این مؤسسه و فعالیت‌های آن به انگیزه وحدت مسلمانان با یکدیگر دیدار کنند.

رئیس بعثه بحرین نیز از حضور در بعثه جمهوری اسلامی و حسن استقبال سرپرست حجاج ایرانی سپاسگزاری کرد و اسلام را مهم‌ترین نعمت خداوند شمرد که همه مسلمانان را فرا گرفته است. او الفت موجود را میان پیروان مذاهب اسلامی، دیگر نعمت خداوند خواند؛ زیرا خداوند به پیغمبرش فرمود: «اگر تو می‌خواستی میان آنان الفت ایجاد کنی، نمی‌توانستی اما خداوند میان آنان الفت ایجاد کرد».

وی چنین دیدارهایی را موجب گسترش الفت و دوستی و همکاری کشورهای اسلامی با یکدیگر دانست و از انگیزه‌مندی مملکت بحرین درباره توسعه روابط فرهنگی، سیاسی و اقتصادی با ایران خبر داد. گفتنی است بحرین نیز در سال ۸۸ به انگیزه جلوگیری از ابتلای زائران به بیماری آنفولانزا، از فرستادن سالخوردگان و بیماران به سرزمین وحی جلوگیری کرد. از این رو، شمار حجاج بحرینی از چهارده هزار نفر به هفت هزار نفر کاهش یافت.

هفتم- مسئول حج الجزائر

دبیر کل دیوان عمومی حج و عمره الجزایر، همراه با هیئتی در بعثه مقام معظم رهبری در مکه مکرمه با نماینده ولی‌فقیه دیدار کرد. در این دیدار آیت‌الله ری‌شهری با خوشامدگویی به هیئت حج الجزایر گفت: «امیدوارم دیدار مسئولان حج دو کشور به تقویت روابط جمهوری اسلامی ایران و الجزایر بینجامد».

وی تأکید رهبر انقلاب را بر وحدت امت اسلامی، از نکات برجسته پیام ایشان به

ص: ۶۳

حج گزاران و کارگزاران حج دانست و گفت: «در شرایط کنونی جهان اسلام، دشمنان اسلام و قرآن و دیو استعمار، همه توان خود را برای ایجاد تفرقه و تشتت در میان مسلمانان به‌کار گرفته‌اند».

سرپرست حجاج ایرانی در پایان این دیدار، خواستار ابلاغ سلام به رئیس جمهوری و وزیر حج و اوقاف الجزایر شد.

شیخ برباره، دبیر کل دیوان عمومی حج و عمره الجزایر نیز با ابراز خرسندی‌اش از حضور در بعثه ایران گفت: «روابط دو ملت ایران و الجزایر، مستحکم و بر پایه قرآن و اعتلای «کلمه الله» استوار است». وی افزود: «مردم الجزایر پیوند عمیقی با مردم ایران دارند». این مقام حج الجزایر درباره بیماری آنفلوآنزای جدید گفت: «تبلیغات درباره این بیماری کار هدفمند غربیان و توطئه‌ای برای کسب درآمدهای میلیاردی است». او افزود: «ما برای اعزام زائران الجزایری محدودیتی ایجاد نکردیم و باعث افزایش اعتماد عمومی شدیم و امروز شاهدیم حتی آنفلوآنزای عادی نیز در بین حجاج کمتر مشاهده می‌شود. ما محدودیت سنی نداشتیم و تنها مبتلایان به امراض مزمن را منع کردیم». گفتنی است ۳۵۸۸۰ زائر الجزایری در آیین حج شرکت کردند.

هشتم- بعثه تاجیکستان (سیزدهم آذر ۸۸)

رئیس و اعضای بعثه تاجیکستان با حضور در بعثه جمهوری اسلامی با نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی دیدار کردند. نماینده رهبری در امور حج در این دیدار آمادگی سازمان حج و زیارت و بعثه مقام معظم رهبری را برای انتقال تجربه‌های خود در حج گزاری به بعثه حج تاجیکستان اعلام کرد. وی در این دیدار که معاونان امور بین الملل، روحانیان، برنامه‌ریزی، نظارت و ارزشیابی و اجتماعی و رئیس ستاد مکه مکرمه نیز در آن حاضر بودند، این دیدارها را عامل توسعه روابط سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و علمی ارزیابی کرد و با توجه به توطئه‌های فراوان استکبار جهانی بر ضد مسلمانان در

ص: ۶۴

ایجاد تفرقه میان آنان، بر وحدت بیش از پیش مسلمانان تأکید کرد و آن را تنها راه اعتلای عظمت امت اسلامی دانست.

دکتر عبدالغفار یوسف اف، نماینده رئیس جمهور تاجیکستان و رئیس بعثه این کشور در پاسخ به پرسش‌های سرپرست حجاج ایرانی توضیحاتی از روند اعزام حجاج تاجیک به عربستان و حج‌گزاری آنان عرضه و آمادگی خود را برای استفاده از تجربه‌های جمهوری اسلامی اعلام کرد.

وی شمار زائران تاجیک را در سال ۸۸ بیش از پنج هزار نفر شمرد که سی درصد آنان زن و هفتاد درصدشان مردند. او افزود: در سال ۸۸ هیچ محدودیتی برای اعزام زائران وجود نداشت، اما در زمان سلطه شوروی هر جمهوری تنها پنج سهمیه برای رفتن به آیین حج داشت.

وی از حضور یک راه بلد که بیشتر از خطیب‌ها و استادان و دانشجویان دانشکده اسلامی‌اند، در هر گروه ۴۵ نفره خبر داد و گفت: همه آنان با نظارت مسئول بخش فتوا، مناسک حج را برپایه مذهب حنفی به زائران می‌آموزند. اقامت زائران تاجیک در مکه و مدینه حداکثر یک ماه است که بیش از ۳۳۰۰ دلار هزینه دارد.

رئیس حجاج مدینه بعثه تاجیکستان نیز اهانت دشمنان اسلام را به مقدسات مسلمانان، نشانه عظمت اسلام دانست و اهانت آنان را به رسول خدا ۹، نشانه ضعف و زبونی اهانت‌کنندگان ارزیابی و بر وحدت مسلمانان با یکدیگر تأکید کرد. وی با اشاره به سخنان رئیس دولت تاجیک در جشن میلاد ابوحنیفه، گفت: آن‌آیین، نه تنها بزرگداشت رئیس یک مذهب که تجلیل از اسلام، پس از هفتاد سال محرومیت و محدودیت در کشورهای آسیای میانه در سلطه شوروی بود.

این مقام تاجیک پیوند دین و دولت و حضور دین را در عرصه‌های مختلف دولت مانند عرصه فرهنگی، تفاوت امروز این کشور با دیروز آن برشمرد. به گفته وی امروز

ص: ۶۵

بر منبرهـای بزرگ دولتی از اسـلام سـخن می‌رود و این دین تبلیغ می‌شود. گفتنی است تاجیکسـتان نزدیک به ۷/۵ میلیون جمعیت دارد.

نهم– بعثه عمّان

نماینـده ولی‌فقیـه و سـرپرست حجـاج ایرانی و هیئت همراه از بعثـه کشـور عمـان دیـدار کردنـد. در این دیـدار شـیخ دکـتر کهلان الخروسـی، رئیس بعثـه عمّـان از حضـور آیت‌الله ری‌شـهری و هیئـت همراه او در بعثـه کشـور عمّـان تشـکر کرد و گفت: امیـدوارم مسلمانان با وحدت و یکپارچگی اعمال و مناسک حج را اجرا کنند.

نماینـده ولی‌فقیه در حج نیز بر توجه به مشـکلات جهان اسـلام به ویژه مسـئله فلسـطین تأکید کرد و با توجه به توطئه‌های رنگارنگ دشـمنان اسـلام در تهـاجم فرهنگی به جهـان اسـلام و ایجـاد تفرقه میـان امت اسـلامی، حلّ مشـکلات را با تقویت پایه‌های وحـدت اسلامی امکان‌پذیر دانست و از سفارش رهبر معظم انقلاب به تلاش پیگیرانه بعثه جمهوری اسلامی برای وحدت امت اسلامی سخن گفت.

وی همچنین فلسـفه حـج را بهره‌مندی امت اسـلامی از منافع مادی و معنوی، عبادی و سیاسـی و اجتماعی آن توصـیف کرد و به نقد این رویکرد پرداخت که اعمال و مناسک، خشک و بی‌روح اجرا و روح و معنویت و فلسفه حج فراموش شود. او این کشور برادر و دوست (عمّان) را در تأمین منافع امت اسلامی مؤثر دانست.

رئیس مؤسـسه علمی– فرهنگی دارالحـدیث بـا اشاره به فعالیت علمی این مؤسـسه در راه وحـدت امت اسـلامی، از رئیس بعثه عمان دعوت کرد تا برای بازدید از فعالیت‌های آن به ایران سفر کند.

رئیس بعثه عمّان در پایان این دیدار با تأیید بر سخنان سرپرست حجاج ایرانی، توطئه‌های گوناگون دشمنان را در ایجاد تفرقه و تکه تکه کردن مسلمانان، نشانه قدرت

ص: ۶۶

و قوت جهان اسلام برشمرد و خواستار شناسایی ضعف‌های مسلمانان و تلاش برای رفع آنها شد.

دهم- بعثه عراق (دوم آذر ۸۸)

نماینده ولی‌فقیه در دیدار با رئیس بعثه عراق گفت: امیدوارم به کمک خداوند متعال و هدایت مرجعیت و تصمیم رهبران سیاسی و دینی عراق، مردم این کشور در همه زمینه‌ها به وحدت کلمه برسند.

آیت‌الله محمدی ری‌شهری که با هیئتی از علما و مسئولان بعثه مقام معظم رهبری به بعثه عراق رفته بود، فریضه حج را تأمین کننده منافع امت اسلامی دانست و گفت: بزرگ‌ترین منافع امت اسلامی، وحدت کلمه است که با نفی شرک و کلمه توحید تحقق پیدا می‌کند.

نماینده ولی فقیه مشکلات فردی، اجتماعی و خانوادگی انسان را برآمده از دور شدن او از ذکر خدا دانست و گفت: «انبیای الهی آمدند تا با یادآوری خداوند به انسان او را در راه منافع حقیقی‌اش قرار دهند. حج و دهه ذی‌الحجه (ایام معلومات) و ایام تشریق (ایام معدودات)، بهترین فرصت برای این است که انسان در مسیر اصلی تأمین منافع حقیقی خود گام بردارد».

وی با دریغ خوردن از بی‌توجهی بیشتر مسلمانان به حقیقت حج گفت: «بسیاری از حج جز از ظواهر بهره‌ای ندارند. در قرن اخیر امام خمینی به عنوان احیاگر حج ابراهیمی، حج را در جهت منافع امت اسلامی تعریف کرد و خلف صالح امام راحل (رضوان الله علیه) مقام معظم رهبری نیز راه امام را ادامه داده است».

وی با اشاره به رهنمودهای مقام معظم رهبری در دیدار با کارگزاران حج افزود: «در سال جاری که پیش از هر وقت دشمن برای تفرقه جهان اسلام تلاش می‌کند، تمام کسانی که در ایران، عراق و دیگر کشورها به ارزش‌های اسلامی فکر می‌کنند، باید بیش

ص: ۶۷

از همیشه در پی تحکیم وحدت امت اسلامی باشند».

وی با بزرگداشت از آیت‌الله شهید صدر، شهید سید محمدباقر حکیم و مرحوم عبدالعزیز حکیم گفت: «در این سرزمین وحی و در ایام پیش‌رو، برای همه امت اسلامی به‌ویژه برادران و خواهران عراقی که سال‌ها در بند ستم صدام بودند و برای این کشور که هنوز در بند است، از خداوند متعال می‌خواهیم که اشغالگران نتوانند اشغالگری کنند و دشمنان آرامش و امنیت مردم عراق نابود شوند و نظام ارزشی و مورد علاقه مردم بر این کشور حاکم شود».

نماینده ولی فقیه در پایان این دیدار در مصاحبه با شبکه‌های تلویزیونی عراق، وحدت کلمه را نیاز اصلی مردم عراق دانست و افزود: «امیدوارم به برکت سرزمین وحی و نورانیتی که زائران عراقی به ویژه نخبگان از این سرزمین به عراق منتقل می‌کنند، وحدت کلمه بیشتر شود و با اتحاد و مقاومت همه اقوام و مذاهب، مردم عراق بر مشکلات خود چیره شوند».

حجت‌الاسلام و المسلمین شیخ مولا، رئیس بعثه عراق نیز در این دیدار با خوشامدگویی به آیت‌الله ری‌شهری و همراهان وی، از حمایت‌های دولت و ملت ایران از دولت و مردم عراق سپاسگزاری کرد و گفت: «ما از تجربیات ارزشمند ایران در حج استفاده کرده‌ایم و همچنان آماده بهره‌گیری از این تجربیات هستیم. امیدوارم مناسبات دو کشور در تمامی زمینه‌ها افزایش یابد».

گفتنی است رئیس بعثه عراق پیش از این همراه با هیئتی از علمای این کشور در بعثه رهبری در مدینه منوره با امیرالحاج جمهوری اسلامی ایران دیدار کرده بود.

یازدهم- بعثه حج قطر (ششم ذی الحجه)

نماینده ولی‌فقیه و هیئت همراه وی با حضور در بعثه حج قطر با رئیس آن بعثه دیدار کردند. نماینده ولی‌فقیه در حج، رفت و آمد کارگزاران حج کشورهای اسلامی و

ص: ۶۸

دیـد و بازدیـد آنـان را بـا یکـدیگر، موجب الفت و همـدلی و زمینه‌ساز همکاری‌های بیشتر اقتصادی، فرهنگی و سیاسـی کشورهای اسلامی خواند و وحدت امت اسلامی را از خداوند سبحان خواستار شد.
رئیس بعثه حـج قطر نیز با اظهار خشـنودی‌اش از دیـدار هیئت ایرانی از بعثه قطر، تجربه‌های فراوان بعثه حج جمهوری اسـلامی را در زمینه حج‌گزاری ارزشمند توصیف و آمادگی کشورش را برای استفاده بیشتر از آنها اعلان کرد.

دوازدهم- بعثه حج حزب‌الله لبنان

نماینده ولی‌فقیه و هیئت همراه او با هیئت فرسـتاده حزب الله لبنان به موسم حج، در محل اسـتقرار این هیئت دیدار کرد. رئیس هیئت حزب‌الله نیز از حضور نماینده ولی‌فقیه و هیئت همراه او در محل بعثه حزب‌الله لبنان سپاسگزاری کرد.
وی از رهـبر فقیـد انقلاـب اسـلامی حضـرت امـام خمینی و رهبر معظم انقلاـب امـام خـامنه‌ای به بزرگی یـاد کرد و از حمایت‌هـای جمهوری اسـلامی از حزب‌الله لبنان تشـکر کرد و سـید حسن نصـرالله را سـربازی از سربازان ولی امر مسلمین شمرد و بر ایستادگی و مقاومت حزب‌الله در برابر توطئه‌های دشمن صهیونیستی تأکید و ظهور امام عصر (ارواحنا فداه) را آرزو کرد.
آیت‌الله محمدی ری‌شـهری نیز در این دیدار با خواندن پاره‌ای از دعای افتتاح «اللهم انا نرغب الیک فی دوله کریمه تعزّ بها الاسـلام و اهله و تذلّ بها النفاق و اهله و تجعلنا فیها من الدعاه الی طاعته»، حضور خود را در جمع برادران مجاهدی که عطر مقاومت و جهاد در برابر سرسخت‌ترین دشمنان اسلام را به آن مکان شریف برده بودند، بسیار مغتنم شمرد.
سرپرست حجاج ایرانی دعای پیروان مکتب امام خمینی/ را فراتر از مسائل شخصی دانست و مهم‌ترین دعای مسلمانان را در این ایام حل مشکلات جهان اسلام، وحدت

ص: ۶۹

امت اسلامی و نابودی رژیم صهیونیستی و فرج صاحب الزمان [شمرد. آیت‌الله ری‌شهری تأثیر سید حسن نصرالله، رهبر شجاع و حکیم حزب‌الله را در این پیروزی بسیار مهم دانست و پیروزی ملت‌ها و تحقق حکومت جهانی حضرت ولی‌عصر [را پیامد قانون «همراهی دعا با مسئولیت» خواند و گفت: ان شاء الله در زمان حیات خویش تحقق این آرزو را به چشم خود ببینیم.

سه- آشپزخانه مرکزی (هجدهم آبان/ ۲۱ ذی‌القعده)

سرپرست حجاج ایرانی و هیئت همراه او از آشپزخانه‌های متمرکز «الدخیل» و «زین» و انبار تدارکات در حومه مدینه بازدید کردند و از نزدیک روند اجرایی تهیه تدارکات و ملزومات و مواد غذایی و طبخ غذای حجاج ایرانی را بررسی کردند. مدیر آشپزخانه دخیل نیز گزارشی از روند کار در چهار بخش اداری، آماده‌سازی گوشت، خورش و سوپ، و برنج آشپزخانه عرضه کرد. استفاده از تجهیزات جدید و تجربه صنعتی- بهداشتی در چند سال اخیر فضای مناسبی را در سالن‌های طبخ غذا برای کارکنان فراهم کرده است و از گرمای شدید گذشته خبری نیست. نزدیک به ۱۱۰ نفر در این دو آشپزخانه به کار می‌پردازند و تا سقف سی هزار عدد، غذا آماده می کنند.

شور و اشتیاق و نشاط و تعهد کارکنان این آشپزخانه‌ها هنگام دیدار سرپرست حجاج ایرانی آشکار بود. آنان با شعار صلوات بر پیامبر و آل طاهرینش هیئت را در این بازدید همراهی می‌کردند. گفتنی است یک روحانی در هر یک از آشپزخانه‌ها برای آموزش اعمال و مناسک حج به کارکنان آن وجود دارد.

آیت‌الله ری‌شهری از کارکنان بخش‌های گوناگون آشپزخانه و تدارکات به دلیل ارتقایافتن کیفیت غذای زائران حرم نبوی سپاسگزاری کرد و پاداش الهی را برای آنان خواستار شد.

ص: ۷۰

چهار – ستاد مدینه منوره (نوزدهم آبان/ ۲۲ ذی‌القعده)

حضرت آیت‌الله ری‌شهری از بخش‌های مختلف ستاد مدینه منوره مستقر در قصرالدخیل بازدید کردند. در این بازدید آقای مسعود مجرّدی رئیس ستاد مدینه و مسئولان بخش‌های مختلف ستاد (حمل و نقل هوایی، حراست، بازرسی و ارزشیابی، روابط عمومی، حمل و نقل درون شهری و برون شهری، وزارت امور خارجه، امور مالی، رایانه ستاد، مسکن، دبیرخانه، پشتیبانی، پست و مخابرات) گزارشی از فعالیت خود از زمان استقرار در مدینه منوره عرضه دادند. سرپرست حجاج ایرانی از کارکنان ستاد در بخش‌های یاد شده به دلیل فعالیت شبانه‌روزی آنان تشکر و بر لزوم خدمت‌گزاری بیشتر و خالصانه‌تر به زائران حرم نبوی و حل مشکلات آنان تأکید کرد.

پنج – مرکز پزشکی حج در مدینه منوره (نوزدهم آبان)

سرپرست حجاج ایرانی با حضور در بیمارستان پزشکی مدینه از بخش‌های گوناگون ارتوپدی، قلب، آی. سی. یو، آزمایشگاه، رادیولوژی، اورژانس و ... بازدید کرد و از روند رسیدگی پزشکان و پرستاران به بیماران فرستاده پزشکان کاروان‌ها به این مرکز درمانی آگاهی یافت. در این بازدید دکتر حلی‌ساز، رئیس هیئت پزشکی و دکتر طالبیان، رئیس بیمارستان از فراهم کردن امکانات ویژه برای جلوگیری از شیوع بیماری آنفولانزای «آ» خبر داد و گزارشی از فعالیت همکاران خود عرضه کرد و افزود: «از وضع بهداشتی و درمانی زائران بیمی نداریم. این مرکز با پنجاه تخت بیمارستانی و بیست تخت آی. سی. یو در مدینه به کار می‌پردازد».

ب) مکه

یک – مرکز پزشکی و بیمارستانی مکه مکرمه (۲۶ آبان/ ۲۹ ذی‌القعده)

نماینده ولی‌فقیه در حج و رئیس سازمان حج و زیارت از بخش‌های گوناگون مرکز پزشکی و بیمارستانی در مکه مکرمه بازدید کردند و از نزدیک با روند عرضه خدمات

ص: ۷۱

هیئت پزشکی حج به زائران ایرانی آشنا شد. دکتر حلّی‌ساز، رئیس هیئت پزشکی جمهوری اسلامی در حج نیز با عرضه توضیحاتی درباره فراهم کردن داروها و مواد پزشکی برای زائران خبر داد که ۳۵ درصد آن در مدینه و ۶۵ درصد آنها در مکه موجود است.

وی آمادگی کامل گروه پزشکی و بیمارستانی را برای عرضه خدمات به میهمان خانه خدا اعلام کرد و وضع بهداشتی و درمانی زائران را در سال ۸۸ بهتر از سال گذشته دانست. بیشتر تخت‌های این مرکز خالی بود و گزارش قطعی از ابتلا به آنفولانزایِ «آ» تا آن هنگام نرسیده بود. وی از ایثار اکثریت اعضای گروه پزشکی خبر داد که از حج تمتع باز می‌مانند و عمره مفرده به جای می‌آورند تا خدمات بهتری به زوار عرضه کنند.

آیت‌الله ری‌شهری با تشکر از هیئت پزشکی به دلیل زحمات شبانه‌روزی آن، بر آمادگی صد در صد آنان در عرضه خدمات به زائران بیت الله الحرام، به‌ویژه در مشاعر تأکید کرد؛ زیرا مشکلات در آنجا بیشتر می‌شود و کارهای آنان را عبادت و خدمتی بزرگ خواند.

دو- حمل و نقل در مکه مکرمه (۲۹ آبان/ سوم ذی الحجه)

نماینده ولی‌فقیه و سرپرست حجاج ایرانی با حضور در محل استقرار اتوبوس‌ها در ایستگاه‌ها، از نزدیک، روند حمل و نقل زائران بیت‌الله الحرام را دید. ازدحام زائران ایرانی در سوار شدن به اتوبوس‌ها و پیاده شدن از آنها و ناخرسندی شماری از زائران از آن وضع و بیان مشکلاتشان در این‌باره موجب شد فردای آن روز مسئولان و مجریان سازمان حج و زیارت، ستاد مکه مکرمه و حمل و نقل در جلسه‌ای اضطراری با حضور نماینده ولی‌فقیه به بررسی مشکلات این بخش بپردازند. آنان علت‌هایی از ازدحام را چنین برشمردند:

ص: ۷۲

تعویض شیفت رانندگان، اشتیاق زائران به زیارت خانه خدا در ساعات ۲۱ تا ۲۳، تفکیک نکردن مردان و زنان هنگام سوار شدن به اتوبوس‌ها، نبود مدیریت در صحنه و توقف اتوبوس‌ها در ایستگاه مبدأ یا مقصد.

آیت‌الله ری‌شهری در این نشست با ابراز تأسف از مشکلاتی که برای زئران در این بخش وجود دارد، خواستار حل آنها شد و برای رفع آنها راه‌حل‌هایی کوتاه مدت و بلندمدت عرضه کرد:

اول- اطلاع‌رسانی گسترده تا زائر بداند برخی از مسائل از حوزه اختیارات سازمان حج و زیارت خارج است. وضع کنونی با وضعیت گذشته مقایسه شود؛

دوم- با مدیران و روحانیان کاروان‌ها هماهنگی صورت گیرد تا زائران را در ساعات مختلف شبانه‌روز برای زیارت خانه خدا بیاورند. با توجه به محدودیت امکانات بدیهی است که اگر همه زائران در ساعت معینی به سوی خانه خدا بروند، تراکم جمعیت و ازدحام پدید می‌آید؛

سوم- برای جداسازی خواهران و برادران در اتوبوس‌ها ناگزیر باید چاره‌ای اندیشید تا در ازدحام جمعیت، خواهران محترم در مضیقه قرار نگیرند. هیچ فرد باغیرتی نباید بپذیرد که در ازدحام جمعیت، زنان و مردان درهم آمیخته شوند؛

چهارم- برای آینده برنامه‌ریزی شود که حتی‌الامکان از هتل‌های نزدیک‌تر به حرم استفاده شود تا نیاز به حمل و نقل با مشکلات فراوانش نباشد و زائران مکه همچون زائران مدینه به آسانی به مسجد دسترسی داشته باشند.

رئیس سازمان حج و زیارت از برنامه‌ریزی و توافقات اولیه با سعودی‌ها خبر داد که به‌تدریج به هتل‌های نزدیک‌تر منتقل می‌شوند.

وی افزود: در پنج سال آینده از حمل و نقل به حرم بی‌نیاز می‌شویم.

در این نشست همچنین مقرّر شد درباره برخی از گزارش‌ها از کمبود غذا در چند جا، مدیر کاروان‌ها توجیه و در صورت لزوم مؤاخذه شوند؛ زیرا هیچ کمبودی از نظر

ص: ۷۳

شمار غذا وجود ندارد و رفع مشکل نیازمند اطلاع‌رسانی مدیران و اعلام آمار غذای کاروانشان است.

سه- کاروان‌های ایرانیان مقیم خارج کشور (سی‌ام آبان/ چهارم ذی‌الحجه)

نماینده ولی‌فقیه و هیئت همراه وی در محل اقامت شماری از کاروان‌های ایرانیان مقیم خارج کشور حاضر شدند و آیت‌الله شیخ محسن اراکی و ایرانیان زائر بیت الله الحرام که از انگلیس و امریکا در قالب دو کاروان به سرزمین وحی سفر کرده بودند، از آنان استقبال کردند. در این دیدار صمیمی ایرانیان مقیم خارج کشور از نزدیک نظرهای خود را با سرپرست حجاج ایرانی و رئیس سازمان حج و زیارت در میان گذاشتند.

گفتنی است در سال ۸۸ بر اثر مشکلات اقتصادی اروپا و امریکا و گران شدن هزینه سفر و بیماری آنفولانزایِ «آ»، آمار زائران ایرانی مقیم خارج کشور به دو سوم کاهش یافت و به ۱۲۰۰ نفر رسید.

چهار- کاروان جانبازان (سی‌ام آبان/ چهارم ذی‌الحجه)

نماینده محترم ولی‌فقیه و سرپرست حجاج ایرانی و هیئت همراه او با حضور در محل اقامت کاروان جانبازان با این عزیزان و خانواده‌هایشان دیدار کردند. در این دیدار که در فضایی معنوی و باصفا صورت گرفت، پس از خوشامدگویی روحانی محترم کاروان و گزارش آماری مدیر کاروان، آیت‌الله ری‌شهری، با سپاس از خداوند سبحان برای حضور در جمع بهترین میهمانان خدا در سرزمین وحی، از جانبازان عزیز خواست قدر خود و تلاش و مجاهدت خویش را بدانند که خداوند در آنان ارزش ویژه‌ای می‌بیند و در این ضیافت بی‌گمان از آنان بیش از دیگران پذیرایی می‌کند.

وی با اشاره به آیه کریمه فَاذْکُرُونِی أَذْکُرْ کُمْ، از اهمیت قدر و منزلت یاد خدا

ص: ۷۴

در این سرزمین و در این ایام که قرآن از آن به ایام معلومات (دهه اول ذی‌الحجه) و ایام معدودات (ایام تشریق) یاد می کند، نیز سخن گفت و همه را به یاد خدا فراخواند.

سرپرست حجاج ایرانی با استناد به روایتی از امام صادق ۷ اهمیت فرصت حج را برای کسانی که از این جهان رخت بربسته‌اند و به زندگی دنیا اشراف دارند، درک‌شدنی دانست و افزود: «آنان آرزو می کنند به بهای آنچه در دنیاست، یک بار به زیارت خانه خدا بیایند».

وی در بخش دیگری از سخنان خود برکات و دستاوردهای یاد خدا را از دیدگاه قرآن و روایات فراوان توصیف و به شماری از آنها اشاره کرد: آرامش دل، شرح صدر، روشنایی و نورانیت دل، درمان بیماری‌های اخلاقی، سلیم شدن قلب، گشایش در امور، روزی پیش‌بینی‌ناپذیر، نجات از گرفتاری‌ها، حسن اعمال، خوشنامی، تقویت ایمان، خیر دنیا و آخرت، نزول فرشتگان، تبدیل سیّئات به حسنات.

حجت الاسلام و المسلمین ری‌شهری، یاد ولیّ خدا را نیز در مسیر یاد خدا ارزیابی کرد و ایثار و فداکاری جانبازان عزیز و شهیدان گرانقدر و امام راحل عظیم‌الشأن را که به پیروزی انقلاب اسلامی بر محور ولایت فقیه انجامید، زمینه‌ساز ظهور حضرت ولی عصر (ارواحنا فداه) در این سرزمین دانست و برای مجد و عظمت اسلام و مسلمانان، علوّ درجات شهیدان، شفای جانبازان و صبر و اجر خانواده‌های شهیدان دعا کرد.

بنا بر گزارش مدیر کاروان، بیشتر جانبازانی که در قالب این کاروان به سرزمین وحی آمده بودند، جانبازان بالای هفتاد درصد و شمار اندکی از آنان بیش از شصت درصد و ۵۵ درصد بودند که شانزده نفر از آنان، از خانواده‌های شهدا، چهار نفرشان پزشک، سه نفرشان روحانی و چهارده نفرشان از عوامل اجرایی به شمار می‌رفتند و در این کاروان به خدمتگزاری می‌پرداختند.

ص: ۷۵

در پایان این دیدار یکی از جانبازان با اظهار اینکه از میان بیش از صد نفر جانباز بالای هفتاد درصد از شهر محل سکونتش تنها او توفیق این سفر معنوی را پیدا کرده است، خواستار افزایش سهمیه حج جانبازان شد. رئیس سازمان حج و زیارت از افزایش آمار سهمیه خانواده‌های شهدا، جانبازان، ایثارگران و آزادگان در سال‌های اخیر از چهار هزار به شش هزار نفر خبر داد که توزیع آن برعهده بنیاد شهید است.

پنج- ستاد مکه مکرّمه (دوازدهم آذر/ شانزدهم ذی‌الحجه)

نماینده ولی‌فقیه و سرپرست حجاج ایرانی، از ستاد مکه مکرمه در هتل «دار هادی» بازدید کرد و از نزدیک به روند فعالیت بخش‌های گوناگون ستاد در خدمت‌رسانی به حجاج بیت الله الحرام آگاه شد. در این بازدید که معاون برنامه‌ریزی، نظارت و ارزشیابی نیز او را همراهی می‌کرد، حسن سقّایی، رئیس ستاد مکه در هر یک از بخش‌های این ستاد توضیحات کوتاهی عرضه کرد. نماینده ولی‌فقیه در امور حج در بازدید از این بخش‌ها از مسئولان و کارکنان آنها تشکر کرد.

شش- آشپزخانه‌های مکه مکرمه (سیزدهم آذر)

نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی با حضور در آشپزخانه‌های متمرکز «قحطانی» و «ابوجدائل» از روند آماده‌سازی و پخت غذا بازدید کرد. در این دیدار که رئیس ستاد مکه مکرمه نیز حضور داشت، توضیحاتی در بخش‌های گوناگون عرضه شد. سرپرست حجاج ایرانی با حضور در این بخش‌ها از کارکنان آنها تشکر و برای قبولی اعمال، مناسک، عبادات و خدمت‌رسانی آنان به زائران بیت الله الحرام دعا کرد.

آشپزخانه قحطانی با هشتاد کارمند، از ظرفیت پخت ۲۵ هزار عدد غذا و آشپزخانه ابوجدائل با ۱۶۰ نفر کارمند از ظرفیت پخت شصت هزار عدد غذا برخوردار است و کارکنان آنها در چند نوبت فعالیت می‌کنند.

ص: ۷۶

به گفته مسئولان این دو آشپزخانه در مدت حضور زائران ایرانی خانه خدا در مکه، بیش از ۰۰۰/ ۱۰۰/ ۳ غذا پخته می‌شود.

۵. سخنرانی‌ها

الف) کارکنان بعثه (سیزدهم آبان/ شانزدهم ذی‌القعده)

این مراسم با حضور کارگزاران حج و با حضور نماینده رهبری و سرپرست حجاج ایرانی برگزار شد. پس از قرائت قرآن کریم و اجرای تواشیح «حج و انتظار»، آقای عمرانی کاردار سفارت جمهوری اسلامی در سخنان خود به اهمیت موقعیت دو کشور ایران و عربستان، و تأثیر روابط آنان در جهان اسلام، فصل حج را با اهمیت توصیف کرد و چگونگی برگزاری آن را در این روابط مؤثر خواند. وی در بخش دیگری از سخنان خود از مدیریت مطلوب حج که در بهبود روابط دو کشور در سال‌های اخیر بسیار مفید بوده است، بسیار تشکر کرد.

سپس جناب آقای محمدی ری‌شهری، نماینده ولی‌فقیه با سپاس از الطاف بیکران خداوند در خدمتگزاری به زائران بیت‌الله الحرام، حج را «آزمون بزرگ الهی» توصیف کرد که هم زائران و هم کارگزاران در معرض آنند.

او به بخشی از خطبه قاصعه مولای متقیان، علی ۷ درباره امتحان مردم از زمان حضرت آدم ۷ با مشتی سنگ که خود به خود نه ضرر دارند، نه فائده، نه می‌شنوند و نه می‌بینند، استناد کرد و گفت: آنچه در موسم حج زائران و کارگزاران با آن روبه‌رو می‌شوند، وسیله آزمایش برای جلب رحمت الهی و تصفیه جان آدمی است.

«ألا ترون انَ الله سبحانه اختبر الاولین من لدن آدم صلوات الله علیه إلی الآخرین من هذا العالم باحجار لاتضرّ و لاتنفع و لاتبصر و لاتسمع فجعلها بیته الحرام الذی جعله للنّاس قیاماً ... ولکن الله نختبر عباده بانواع الشدائد ... اخراجاً للتکبّر من قلوبهم و اسکاناً

ص: ۷۷

للتذلّل فی نفوسهم و یجعل ذلک ابواباً فتُحُاً إلی فضله و اسباباً ذللًا لعفوه». (۱)

سرپرست حجاج ایرانی با استناد به احادیث نعمت و نقمت، خیر و شر، دشواری و آسانی، هر دو را وسیله آزمون شمرد و از زائران و کارگزاران حج خواست تا با توجه به جایگاهی که در آن قرار دارند، برای موفقیت در این آزمون تلاش کنند.

او در بخش دیگری از سخنان خود افزایش خضوع و خشوع در پیشگاه خداوند و کاهش منیّت‌ها را از نشانه‌های پذیرفته‌شدن حج توصیف کرد و به تفکر و تأمل در وظایف، به کارگیری همه توان خود و استمداد از خداوند در ادای وظیفه سفارش کرد و آنها را شروط موفقیت در این آزمون الهی دانست.

ب) همایش منزلت زن (۲۳ آبان)

آیت‌الله محمدی ری‌شهری در همایش «منزلت زن» که در تالار اجتماعات بعثه مقام معظم رهبری در مدینه منوره برگزار شد، به حکومت منتظَر اشاره کرد و گفت: هر یک از ما در انتظار تحقق نمونه برتر و والاتر آن در زمان ظهور مهدی منتظر [به سر می‌بریم و حق زنان در چنین حکومتی پاس داشته می‌شود و موجب رشد و شکوفایی آنان خواهد شد؛ چنان‌که آنان نیز در زمینه‌سازی برای ظهور آن حضرت و برپایی حکومت عادلانه وی تأثیر خواهند گذارد.

وی خدای بزرگ را برای توفیق‌مندی در ادای مناسک حج سپاس گفت و آرزو کرد که بر پایه آیه شریفه لِیَشْهَدُوا مَنافِعَ لَهُمْ وَ یَذْکُرُوا اسْمَ اللهِ فِی أَیَّامٍ مَعْلُوماتٍ، منافع دنیوی و اخروی آن به همه زائران به‌ویژه خواهران مؤمن حج‌گزار برسد. وی به آنان توصیه کرد که فرصت حج‌گزاری و حضورشان را در کنار دیگر مسلمانان جهان در آن سرزمین مقدس، برای بهره‌گیری از برکت‌های حج مغتنم بشمرند که تأکید بر وحدت و مبارزه با اختلاف‌ها و تفرقه در گروه مسلمانان، از آنهاست تا افزون بر دفع فتنه، راه را

۱- نهج البلاغه، خطبه ۱۹۲ قاصعه.

ص: ۷۸

بر دشمن مذهب و نژاد و وابستگی خود ببندند.

سرپرست حجاج ایرانی با اشاره به اهمیت این دیدگاه در نظرات رهبری گفت: حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در این باره می‌فرماید: در اسلام، برای فعالیت زنان، سه عرصه معین شده است. اول عرصه تکامل و رشد معنوی خود زن است ... دوم، عرصه‌فعالیت‌های اجتماعی است؛ یعنی فعالیت اقتصادی، سیاسی و اجتماعی ... و سوم که آن هم بسیار مهم است، بخش خانواده است. از این رو، ما باید بر ضرورت تقویت امنیت اجتماعی و اخلاقی زنان در فضای کار و در محیط بزرگ‌تر؛ یعنی جامعه و امنیت روانی، فرهنگی و تربیتی در خانه و خانواده تأکید کنیم تا فرایند تربیت کودکان با سلامت و تعهد و همراه با محبت صورت پذیرد.

بنابراین، باید راه‌حل‌هایی برای پایان دادن به این آسیب‌ها و محنت‌ها یافت. زنان نیز تأثیر فراوانی در فرایند تغییر دارند که باید از درون جامعه آغاز شود. خداوند متعال می‌فرماید: «خدا ویژگی‌های‌ملتی را تغییر نمی‌دهد، مگر آن که درون خود را دگرگون کنند».

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در این زمینه نیز می‌فرماید: «امروز شما زنان، سنگربان ارزش‌های اسلامی در مقابل وضع جاهلی دنیای غرب هستید. شما هستید که دارید از این حصار مستحکم فرهنگ اسلامی محافظت می‌کنید. در علم، در فرهنگ، در سیاست و در همه چیز، زن باید پرورش اسلامی پیدا کند؛ در میدان‌های اجتماعی و اقتصادی و سیاسی و همه جا برود و پیشتاز باشد».

نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی در پایان تأکید کرد: حج نیز باید فرصتی برای تحول باشد که از خود آغاز می‌شود و به جامعه می‌رسد. تحقق این هدف نیز جز از راه ذکر حقیقی خداوند متعال، عمل صالح و حرکت برای آبادی زمین و توسعه جوامع ممکن نخواهد بود. در چنین فضایی، زنان که عامل اصلی فرایند توسعه‌اند، باید مسئولیت‌پذیر باشند. جوامع نیز باید امنیت آنان را تأمین کنند تا حرکت به سوی تحقق

ص: ۷۹

عدالت و مشارکت در ایجاد حکومتی مبتنی بر ارزش‌ها، کرامت انسانی و اعلای کلمه‌الله و تکامل انسان آغاز شود.

خانم لاله افتخاری، دبیر این همایش نیز بررسی تأثیر زنان و خانواده را در آماده‌سازی جامعه برای ظهور حضرت مهدی [از اهداف برپایی این رویداد فرهنگی‌اجتماعی خواند.

در همایش امسال که متناسب با برنامه بعثه حج جمهوری اسلامی ایران «حج و انتظار» برپا شد، اندیشمندان فراوانی از کشورهای اسلامی (آفریقایی، ترک‌زبان، عرب‌زبان و فرانسوی زبان) با محوریت یاد شده سخن راندند.

ج) هنگام ورود به مدینه و مکه (سیزدهم آبان)

آیت‌الله ری‌شهری در مدینه در پاسخ به خبرنگار نشریه «زائر» به حاجیان سفارش کرد: با رفتار خودشان ارزش‌های اسلامی را در مهبط وحی به نمایش بگذارند. به گزارش «زائر»، نماینده وزارت کشور عربستان، کاردار جمهوری اسلامی ایران و کارگزاران حج، در فرودگاه مدینه به استقبال نماینده ولی‌فقیه در امور حج و زیارت آمدند و سرپرست حجاج ایرانی، در این آیین که با حضور رئیس سازمان حج و زیارت، برخی از مدیران این سازمان و خبرنگاران شبکه‌های گوناگون ایرانی و عربی و کارگزاران حج برگزار شد، خداوند را برای توفیق‌مندی در خدمت رساندن به زائران خانه خدا و ضیوف الرحمان سپاس گفت و با اشاره به مهم‌ترین برنامه‌های بعثه مقام معظم رهبری افزود: برنامه‌ای که بعثه مقام معظم رهبری دارد، همان رهنمودهایی است که مقام معظم رهبری در دیدار با کارگزاران حج فرمودند که مهم‌ترین آنها تأکید بر وحدت کلمه امت اسلام است. همه برنامه‌هایی که ما داریم به انگیزه تقویت معرفت و معنویت زائران خانه خدا و دوستی، همدلی، هماهنگی و الفت با دیگر مسلمانان صورت می‌گیرد. ما چیزی جز دوستی، محبت مسلمانان و قوت جوامع اسلامی در برابر

ص: ۸۰

دشمنان اسلام نمی‌خواهیم.

وی بـا اشـاره به تأکیـد مقـام معظم رهبری بر بصـیرت حجـاج گفت: هر چه بصـیرت و بینش جامعه قوی‌تر شود، آمادگی آن جامعه برای حکومت جهانی اسـلام، بیشتر خواهـد شـد. از همین روی، به همه مـدیران و مجریان فرهنگی حـج توصـیه شـده است که برای تقویت بینش و بصـیرت زائران تلاش کننـد. دوستی، وحـدت و همدلی با دیگر مسـلمانان از ویژگی‌های انسان‌های بابصـیرت است. اولین نکته‌ای که انسان‌های بابصـیرت، چه در داخل و چه در خارج کشور بر آن تأکیـد می‌کنند این است که وحدت و همدلی، هم در داخـل کشور و هم در ارتبـاط بـا همه کشورهای اسـلامی تقویت شود. مهم‌ترین نکته‌ای که همه زائران خانه خـدا و حرم نبوی و کارگزاران حـج برای بهتر برگزار شدن حج باید بدان توجه کنند، این است که با رفتار و سـلوک خوب و توجه به اسـرار عبادات و پیام‌هایی که حج دارد به دیگر کشورها نشان بدهند که پیرو مکتب اهل‌بیتند.

وی با اشاره به سال «اصـلاح الگوی مصـرف» تأکید کرد: هم سازمان حج و زیارت و هم بعثه مقام معظم رهبری بر پایه رهنمودهای مقـام معظـم رهـبری برنـامه‌ریزی کرده‌انـد کـه در حوزه‌هـای اجرایی و فرهنگی بیش از پیش صـرفه‌جویی صـورت گیرد. وی از رسانه‌هـای داخلی و خـارجی خـواست که در مـوسم حـج، بـا اطلاع‌رسـانی خـود جـامعه را هر چه بیشـتر به آرامش، اتحـاد، الفت و نزدیک شدن مسلمانان کشورهای اسلامی فراخوانند و به موضوعات رسانه‌های بیگانه و مخالف جمهوری اسلامی توجه نکنند.

گفتنی است این آیین با حضور نماینـده وزارت کشور عربسـتان، رئیس سازمان حج و زیارت و مسـئولان اجرایی و فرهنگی حج در مکه مکرمه نیز برگزار شـد. سـرپرست حجـاج ایرانی هنگـام ورود به مکه مکرمه، مهم‌ترین رویکرد حـج امسال را رهنمودهای مقام معظم رهبری درباره تقویت وحـدت، همـدلی و الفت با دیگر مسـلمانان جهان خواند. آیت‌الله محمد محمدی ری‌شـهری با تأکید بر وحدت امت اسلامی افزود: همه

ص: ۸۱

برنامه‌های بعثه مقام معظم رهبری برای تحقق همدلی جهان اسلام سامان خواهد یافت. برخی از افراد آگاهانه و یا از سر ناآگاهی برای ایجاد شکاف بین صفوف به هم پیوسته مسلمین تلاش می‌کنند و ما امیدواریم با توجه به اینکه شعار حج امسال «حج و انتظار» است، توطئه دشمنان اسلام و جمهوری اسلامی را که به دنبال تفرقه‌افکنی میان مسلمانانند، با عنایات حضرت ولی‌عصر [از میان ببریم.

او با اشاره به مسئولیت سنگین حج بر دوش همه خدمت‌گزاران فرهنگی و اجرایی، گفت: ان‌شاءالله بر پایه رهنمودهای رهبری بتوانیم حجی با عزت و متناسب با شأن جمهوری اسلامی برگزار کنیم. نماینده ولی‌فقیه بر همدلی، هماهنگی و همکاری همه کارگزاران حج برای عرضه خدمات به میهمانان خداوند و به انگیزه تحقق رضای او تأکید کرد و در نخستین نشست شورای هماهنگی بعثه مقام معظم رهبری در مکه مکرمه افزود: برکتی که در همدلی است در اختلاف نیست؛ اختلاف جز زیان و خسارت‌نتیجه‌ای‌بر فرد و کار ندارد. وی با اشاره به روایتی از پیامبر اسلام ۹ افزود: ارزش انسان‌ها هنگام اختلافات اجتماعی، با اندازه بینش آنان درباره حق سنجیده می‌شود؛ هرچه انسان حق‌بین‌تر باشد، از ارزش و دانش بیشتری برخوردار است. ری‌شهری همچنین از مجریان آیین حج خواست که در سال اصلاح الگوی مصرف بیش از هر زمان دیگر صرفه‌جویی کنند.

مصطفی قهرودی، رئیس سازمان حج و زیارت نیز در گزارشی درباره فعالیت‌های اجرایی حج گفت: در حمل و نقل، مشکلات جزیی وجود دارد که در پی حل آنهاییم. چند سرقت نیز گزارش کرده‌اند که در این‌باره همکاری خوبی با مقامات محلی برقرار شده است. وی افزود: برای حل مشکل پروازهای بازگشت، با مقامات عربستان مذاکره می‌کنیم و امیدواریم این مشکل نیز حل شود. او همچنین بر اجرای مصوبه «دوازده ریال سرانه فرهنگی برای هر زائر» همچون سال گذشته تأکید کرد.

محمدتقی حلی‌ساز، رئیس گروه پزشکی حج جمهوری اسلامی ایران نیز از وضع

ص: ۸۲

بهداشتی و پزشکی زائران گزارش داد و گفت: خوش‌بختانه در سنجش با سال گذشته وضع بهتری در این زمینه دیده می‌شود.

۶. پیام‌ها و نامه‌ها

الف) تسلیت به حضرت آیت الله موسوی اردبیلی

نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی رحلت عالم ربانی مرحوم حجت‌الاسلام و المسلمین آقای سید محمدرضا طباطبایی تبریزی را از اعضای محترم بعثه حضرت آیت الله اردبیلی در حج امسال به ایشان تسلیت گفت. متن پیام وی چنین است:

حضور محترم حضرت آیت الله جناب آقای حاج سید عبدالکریم موسوی اردبیلی دامت برکاته

با ابلاغ سلام و تحیت

بدین وسیله رحلت عالم ربانی مرحوم حجت الاسلام و المسلمین آقای سید محمدرضا طباطبایی تبریزی از اعضای محترم بعثه حضرت‌عالی در حج سال جاری را تسلیت گفته، از خداوند متعال برای ایشان رحمت و رضوان الهی و برای جناب‌عالی و خانواده و اخوان معظم و کلیه بستگان آن مرحوم صبر جمیل و اجر جزیل از خداوند متعال مسئلت دارم.

محمد محمدی ری شهری

نماینده ولی فقیه در امور حج و زیارت مکه مکرمه

ب) سپاسگزاری از عوامل اجرایی حج

نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی در نامه‌ای به رئیس سازمان حج و زیارت از کوشش‌های معاونان و عوامل اجرایی و خدمت‌گزاران بی‌نام و نشان

ص: ۸۳

ضیوف الرحمن سپاسگزاری کرد. متن نامه وی بدین شرح است:

ریاست محترم سازمان حج و زیارت

جناب آقای مصطفی خاکسار قهرودی با سلام و تحیت فراوان

بدین وسیله از تلاش‌های جناب عالی جهت برگزاری آبرومندانه حج سال ۸۸ صمیمانه سپاسگزارم. سلام و تقدیر و تشکر اینجانب را به همه معاونان و عوامل اجرایی که بی‌نام و نشان در خدمت ضیوف الرحمن هستند، ابلاغ فرمایید! قبول خدمات همه عزیزان را از خداوند منان مسألت دارم.

محمدی ری شهری

نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی

۷. پس از بازگشت

اشاره

آیت الله محمدی ری شهری در بازگشت از سفر حج که با استقبال رئیس دفتر مقام معظم رهبری همراه بود، در فرودگاه مهرآباد گفت: به رغم اوضاع ویژه حج امسال، خداوند به بهترین شیوه از میهمان‌های خود پذیرایی کرد. وی افزود: همه برنامه‌های فرهنگی بدون استثنا در چارچوب سیاست‌های مقام معظم رهبری، بهتر، منظم‌تر و کامل‌تر از سال‌های گذشته برگزار شد.

وی به برخی از مشکلات حج سی‌ام اشاره کرد و افزود: رسانه‌های بیگانه بر ضد نظام مقدس جمهوری اسلامی به ویژه آیین برائت از مشرکان بسیار تبلیغ کرده بودند و برای نخستین بار خطبای مسجدالنبی و مسجد الحرام در خطبه‌های نماز جمعه به شدت بر ضد این آیین سخن گفتند. وی همچنین با اشاره به تبلیغات بر ضد حضور زائران ایرانی در آیین حج سی‌ام گفت: آنان موضوع تکرار حج خونین سال ۶۶ را مطرح کردند و نزدیک به هشتاد درصد از مسائل مطرح میان زائران دیگر کشورها سیاسی بود. مسائل سیاسی در نخستین جایگاه در چارچوب ارتباطهای زائران خارجی

ص: ۸۴

با زائران ایرانی جای داشت.

سرپرست حجاج ایرانی گفت: بعثه مقام معظم رهبری به رغم نبودن سفیر ایران در عربستان، با مسئولان تأثیرگذار این کشور مستقیم ارتباط داشت و سوءتفاهم‌ها جای خود را به حسن تفاهم‌ها داد و همکاری آنان بهتر از سال‌های گذشته بود.

وی با اشاره به اینکه موضوع بیماری آنفلوآنزا، حج‌گزاران امسال را بسیار نگران کرده بود، در این‌باره افزود: به لطف خدا همه پیش‌بینی‌هایی که در این‌باره صورت گرفت، نادرست بود و حجاج سالم‌تر از هرسال دیگر به وطن باز می‌گردند. در سال‌هایی که در خدمت زائران خانه خدا بوده‌ام، امسال شمار مرگ و میر زائران کمتر بود. وی با قدردانی از نیروی انتظامی در جلوگیری از فرستادن زائران معتاد به حج گفت: نیروی انتظامی مانع اعزام ۸۹ نفر شد و تنها یک زائر معتاد را پلیس عربستان دستگیر کرد.

آیت الله ری شهری افزود: برگشت زائران نیز نگران‌کننده است و تأخیر پروازها باعث معطلی فراوان زائران می‌شود و پرواز امشب ما نیز با تأخیر همراه بود. پیش‌بینی شده بود که برخی از زائران بر اثر بیماری آنفلوآنزا زودتر برگردند که این موضوع باعث شد سفر گروهی از زائران در مدینه کوتاه‌تر شود و این مسئله موجب دلخوری‌هایی شد و دوره سفر برخی از حج‌گزاران نیز بلندتر شد. امیدوارم زحمات همه مجریان حج با فضل و عنایت خداوند پذیرفته شود.

جانشین نماینده ولی فقیه (مدینه بعد)

۱. دیدار با گروه اعزامی صدا و سیما

حجت الاسلام و المسلمین قاضی عسکر جانشین نماینده ولی فقیه، با گروه فرستاده صدا و سیما به حج دیدار و گفت‌وگو کرد. در این دیدار و گفت‌وگو که در فضایی صمیمی برگزار شد، نخست آقای خزاعی مسئول گروه صدا و سیما در مدینه، گزارش

ص: ۸۵

کوتاهی از عملکرد این گروه عرضه کرد و گفت: به رغم اینکه شمار حج‌گزاران ثابت مانده، تولیدات امسال صدا و سیما در حج از رشد مناسبی برخوردار شد.

آقای خزاعی افزود: ۷۳ برنامه تولیدی، هشتصد گزارش رادیویی، ۱۵۰۰ دقیقه تصاویر ضبط شده، ۳۵۰ گزارش مکتوب و دو برنامه تولیدی «روضه رضوان» و «طواف دل» که از برنامه‌های پرمخاطب‌اند، در این مدت تولید شد و افزون بر اینها، همه آیین‌های دعاهای کمیل، همایش‌ها و آیین برائت از مشرکان ضبط و پخش شدند.

فرزاد جمشیدی، مجری توانمند برنامه‌های تلویزیونی و برنامه «طواف دل» و خرمشاهی تهیه‌کننده برنامه «روضه رضوان» گزارشی از این برنامه‌ها و برخی از مشکلات موجود عرضه کردند.

حجت الاسلام و المسلمین قاضی عسکر با تشکر از تلاش‌های گروه فرستاده صدا و سیما گفت: رشد کمی و کیفی برنامه‌های صدا و سیما در سنجش با چند سال پیش، مقایسه‌شدنی نیست و کسی که با کار تولید برنامه‌های تلویزیونی آشنا باشد، به نیکی می‌داند که با توجه به کارهای صورت گرفته، تحول مهمی در تولید آثار مرتبط با حج و زیارت روی داده است. وی با اشاره به تأثیر بسیار برنامه‌های کیفی صدا و سیما در زمینه حج در مردم گفت: گاهی برنامه‌ای ده دقیقه‌ای تأثیر شگرفی در مخاطب دارد که این تأثیرگذاری با ابزار دیگر امکان‌پذیر نیست. حجت الاسلام و المسلمین قاضی‌عسکر شأن خدمتگزاری را در حج، شأن اولیای خدا دانست و افزود: شایسته است کسانی که تجربه خوبی در این سفرها کسب کرده‌اند، آن را برای انتقال به دیگران مکتوب و ثبت کنند. وی درباره برخی از مشکلات طرح شده در این نشست نیز گفت: برخی از انتقادات افراد درباره روند تولیدات حج در صدا و سیما، پیامد بی‌توجهی و ناآشنا بودن به کار است و خوب است پس از موسم حج تمتع، جلسه‌ای با حضور دو طرف تشکیل و کارهای سامان‌یافته گزارش شود تا این ابهام‌ها از میان بروند و اهمیت کارها نمایان شود.

ص: ۸۶

۲. نشست با شورای هماهنگی بعثه

نخستین نشست شورای هماهنگی بعثه مقام معظم رهبری در مدینه برگزار شد. مسئولان در این نشست مقدمات برگزاری دعای کمیل را بررسی و آرزو کردند که با همکاری زائران ایرانی سومین دعای کمیل مدینه با شکوه و با نظم ویژه‌ای برگزار شود. مسعود مجردی، رئیس ستاد مدینه نیز گزارشی از عملیات ورود حجاج از مکه به مدینه عرضه کرد و گفت: مجریان بخش‌های گوناگون اجرایی از آمادگی خود برای عرضه خدمات به حجاج بیت الله الحرام و زائران حرم نبوی در مدینه بعد برخوردارند. وی افزود: هرگاه مشکل اجرایی گزارش شده، دستور حل سریع آن نیز صادر شده است. رئیس ستاد مدینه گفت: نخستین گروه از زائران «مدینه بعد»، دوشنبه آینده از فرودگاه مدینه به میهن اسلامی بازخواهند گشت و کار بازگرداندن همه حجاج در شش روز به سرانجام خواهد رسید.

حجت الاسلام و المسلمین قاضی عسکر که به نمایندگی از آیت الله محمدی ری‌شهری سرپرستی حجاج ایرانی را در «مدینه بعد» به عهده داشت، با تشکر از همه مجریان اجرایی و فرهنگی «مدینه بعد» گفت: «با توجه به نظر نماینده ولی فقیه لازم است مسئولان اجرایی و فرهنگی، درباره برنامه‌های گوناگون خود اطلاع‌رسانی کنند و رضایت حجاج ایرانی خانه خدا را به دست آورند».

برنامه‌ها و کارهای معاونت‌های بعثه

۱. معاونت آموزش و پژوهش

الف) شورای استفتاء و فعالیت‌های ارزنده آنان

شورای استفتاء، بخشی از بعثه مقام معظم رهبری در حج است که با حضور گروهی از استادان و فضلای حوزه علمیه، به پرسش‌های فقهی زائران در موسم حج پاسخ

ص: ۸۷

می‌دهد. شماره تلفن هر یک از اعضای این شورا در آیین حج سی‌ام، در نشریه «زائر» به آگاهی زائران رسید تا آنان بتوانند برای مسائل شرعی خود در هر ساعت از شبانه روز پاسخ یابند. خوش‌بختانه روحانیان کاروان‌ها و زائران، این کار را که از رفت و آمد به بعثه رهبری می‌کاست، بسیار پسندیدند. معاونت آموزش و تحقیقات همچنین نشانی و شماره تلفن بعثه‌های مراجع عظام تقلید را نیز در هتل‌های زائران نصب کرد تا مقلّدان آنان نیز به پاسخ مسائل شرعی خود دست یابند.

حجت‌الاسلام و المسلمین، محمدحسین فلاح‌زاده که بیش از دو دهه در آیین حج شرکت کرده و با فتاوای فقهای بزرگ از گذشته تا کنون درباره مسائل حج آشنا شده، فهرست مهم‌ترین پرسش‌های زائران را در مدینه و مکه چنین عرضه کرده است:

یک- مدینه

نیابت افرادی که معذورند؛ مانند کسی که نمازش صحیح نیست و به نیابت از دیگری آمده است؛

نیابت افرادی که با فیش میّت به حج آمده‌اند و خودشان مستطیعند یا شبهه استطاعت دارد.

دو- مکه

شک در طواف؛

نقص و اضافه و خلل در طواف، مثل هُل خوردن و برگشتن شانه از مدار کعبه؛

بیرون رفتن از مکه (اختیاری مانند خدَمه که باید به عرفات و منا بروند یا غیر اختیاری مانند اینکه ماشین از منا بگذرد)؛

آیا جبل النور، جبل ثور و منا از مکه بیرونند؛

مشکلات بانوان مانند قرص خوردن برای جلوگیری از حیض و دیگر مسائل دوران قعود؛

ص: ۸۸

تمام یا شکسته بودن نماز در عرفات، مشعر و منا؛

شک در شمار ریگ‌های جمره در رمی؛

نیابت در رمی؛ ماننـد کسانی که هنگام انبوهی جمعیت بـدان‌جا رفته و به دیگری نیابت داده، اما بعـد دریافته‌اند که وقت خلوتی نیز وجود داشته است؛

شک در اشواط طواف و خلل در طواف و سعی در عمره تمتع؛

به جای آوردن عمره مفرده پس از اعمال حج برای کسانی که عمره تمتع را در ذی‌الحجه گزارده‌اند.

ب) مرکز تحقیقات حج

در سال ۸۸، ۵۱ کتاب در این مرکز به چاپ رسیده و سیزده کتاب در دست چاپ و ۶۸ کتاب در روند سامان‌دهی قرار گرفته است. ۱۶۶ طرح پژوهشـی در گردونه انعقاد قرارداد یا تهیه و بررسـی طرح‌نامه جای گرفته‌اند که شـمار آنها در قالب بخش‌های گوناگون بدین شرح است:

گروه کودک و نوجوان، هجده جلد؛

گروه ترجمه، ۲۱ جلد؛

گروه کلام و معارف،

ص: ۸۹

گروه تاریخ و سیره، ۳۳ جلد؛

گروه سیاسی و اجتماعی، قرارداد درباره تألیف دو جلد کتاب و هفت طرح در دست بررسی و ارزیابی؛

گروه اخلاق و اسرار، ۴۸ جلد؛

نشریات (فصل‌نامه‌ها)، هفت شماره؛

سیزده تفاهم‌نامه و توافق‌نامه با مراکز آموزشی- پژوهشی و نهادها.

ص: ۹۰

ج) مدیریت امور فرهنگی و تبلیغی

برگزاری آیین دعای کمیل در دو هفته؛
برگزاری یک نشست با نماینده ولی فقیه با کارگزاران حج؛
برگزاری چهارده نشست درباره مناسک حج؛
برگزاری ۳۶ نشست عمومی با زائران در هتل‌ها؛
برگزاری شش نشست هم‌اندیشی با روحانیان در قصرالدخیل؛
برگزاری چهارده نشست علمی صبح‌گاهی با مدیریت اهل‌سنت؛
برگزاری پانزده نشست با حضور رابطان مدینه.

د) کتابخانه بعثه در مکه مکرمه

یک- خدمات

جداسازی و دسته‌بندی ۴۸ بسته کتاب اهدایی، قرآن کریم، مفاتیح الجنان، ادعیه، آداب الحرمین، مناسک حج و ...؛
رفع مشکلات فنی رایانه‌ها؛
گشایش کتابخانه پس از عمره تمتع (۲۱/ ۸/ ۸۸) تا هنگام حرکت برای اجرای مناسک حج (۳/ ۹/ ۸۸)؛
عرضه کتاب‌ها در دو بخش چاپی و دیجیتالی به زبان‌های فارسی، عربی، انگلیسی، فرانسوی و اردو و گردش آنها در چارچوب مطالعه، امانت و اهدا؛
سامان‌دهی لوح‌های فشرده بانک نرم‌افزارهای اسلامی؛
مشاوره و راهنمایی سخنرانان و مداحان.
گفتنی است بر پایه دستور معاونت محترم آموزش و پژوهش، بخشی از کتاب‌ها در بخش امور بین‌الملل، امور روحانیان و شورای استفتائات بعثه پخش شد.

ص: ۹۱

دو– فعالیت‌ها

امانت کتاب به کارکنان بعثه (۶۷ نفر)، زائران ایرانی (۱۵۰ نفر)، روحانیان، معین‌ها و معینه‌های کاروان‌ها (۸۶ نفر)؛

اهـدای کتاب به زائران غیر ایرانی (۱۱۰ نفر) و زائران ایرانی مقیم کشورهـای خـارجی مانند استرالیا، امریکا، ایتالیا، کانادا (چهارده نفر)؛

ص: ۹۲

عرضه خدمات رایانه‌ای به ۶۵ نفر.

گفتنی است زائران غیر ایرانی از کشورهای پاکستان، افغانستان، عراق، عربستان، اردن، اندونزی، آذربایجان، نیجریه، ساحل عاج، هندوستان و لبناندر آیین حج شرکت کردند.

سه – پیشنهادها

کتاب‌ها بر پایه موضوع‌ها فهرست‌نویسی شود و رمزینه (بارکد) داشته باشد تا جست‌وجوی آنها آسان‌تر گردد؛

مُهر ویژه‌ای برای درج بر کتاب‌ها فراهم آید تا مشکل گم شدن یا جابه‌جایی آنها از میان برود؛

برنامه‌های نرم‌افزاری و لوح‌های فشرده، در بخش‌های ویژه حافظه رایانه ذخیره و فهرستی از آنها برای استفاده آسان کاربران فراهم شود؛

نسخه‌های کتاب‌های کم‌شمار افزایش یابد؛

شمار کتاب‌هایی مانند قرآن، مفاتیح، رساله و مناسک حج حضرت امام و مقام معظم رهبری، افزایش یابد؛

به انگیزه پاسخ گویی بهتر به زائران، سخت‌افزار رایانه‌ها بهینه شوند؛

جایگاه جغرافیایی کتابخانه گسترده‌تر شود؛

درباره امکانات و خدمات کتابخانه اطلاع‌رسانی شود.

ص: ۹۳

ه) حوزه فرهنگی و ارتباطات

فراهم آوردن چهار صفحه میانی نشریه «زائر»؛

برگزاری نشست هماهنگی با معاون محترم اجرایی و گروه چاپ نشریه «زائر»؛

برگزاری نشست هماهنگی با مدیر محترم اهل‌سنت درباره نشریه «زائر» اهل‌سنت؛

انتشار ویژه‌نامه تمتع؛

هماهنگی با سازمان حج و زیارت برای تهیه و توزیع نشریه حاجی سلام و پخش آن در پایان موسم حج هنگام بازگشت زائران؛

برگزاری نشست هماهنگی با معاون امور بین‌الملل برای تهیه نشریه «زائر» ویژه ایرانیان؛

برگزاری نشست هماهنگی برای تقویت پایگاه اینترنتی حج؛

تعیین و معرفی کارشناس مجرب فنی برای سامان‌دهی نشریات و پایگاه اینترنتی حج؛

تشکیل ستاد خبری با حضور افراد مجرب؛

تهیه تفاهم‌نامه همکاری با رسانه‌هایی که در حج شرکت کردند؛

هماهنگی برای گزینش و معرفی خبرنگاران رسانه‌ها؛

برگزاری نشست هماهنگی با گروه خبری صدا و سیما؛

هماهنگی برای حضور خبرنگاران در نشست ویژه صدا و سیما با نماینده ولی فقیه؛

هماهنگی با رئیس محترم هیئت پزشکی برای تهیه ویژه‌نامه آنفلوآنزایِ «آ»؛

معرفی سه تن از استادان و کارشناسان حوزه ارتباطات برای همکاری با معاونت «مبنا»؛

هماهنگی برای افزایش خبرهای تولیدی پایگاه اینترنتی؛

فرستادن اخبار تولیدی به رسانه‌ها و پی‌گیری برای انتشار آنها در مطبوعات؛

ص: ۹۴

فرستادن کارت‌های شناسایی برای تأیید معاونت‌ها.

گفتنی است با بررسی فراوان درباره برپایی سامانه پیام کوتاه در مدیریت ارتباطات و اطلاع‌رسانی، شرکت توان‌مندی برای این کار گزینش و قراردادی در این زمینه بسته شد.

و) واحد نظارت و ارزیابی

ابلاغ آیین‌نامه‌ها و سیاست‌ها به واحدهای گوناگون درباره برگزاری دعای کمیل، آیین برائت از مشرکان و ...)؛

نظارت محتوایی بر فعالیت‌های عوامل و ارزیابی عملکرد آنها؛

نظارت بر شعرها و مرثیه‌ها مداحان در مناسبت‌های گوناگون؛

فراهم کردن متن‌های آغازین و پایانی آیین‌های دعای کمیل، ندبه، مراسم برائت از مشرکان، دعای عرفه و ...؛

فراهم کردن قطع‌نامه پایانی آیین برائت از مشرکان و شعارهای آن؛

تأمین منابع محتوایی تبلیغات فرهنگی بعثه (شبکه‌ای از آیات، روایات، متون ادبی، سخنان بزرگان درباره حج و انتظار برای مجریان و تراکت‌های تبلیغاتی)؛

ارزیابی عملکرد عوامل فرهنگی از دید کیفی (فعالیت، اثرگذاری، تعاملات) با نگاه فرآیندی؛

پاسخ‌گویی به واحدهای نظارتی و ارزیابی بعثه؛

ص: ۹۵

تهیه و تنظیم گزارش توصیفی، آماری و تصویری از عملکرد امور فرهنگی تبلیغی.

ز) واحد دفتر و ارتباطات

برگزاری هفت نشست پیش از موسم حج در ایران برای هم‌اندیشی، تعامل و بازخوانی شرح وظایف مجریان؛

بررسی و پاسخ‌گویی به درخواست‌های معاونت‌ها و مدیریت‌ها از امور فرهنگی تبلیغی؛

ص: ۹۶

پی گیری پیش از ۳۵ درخواست فرهنگی- تبلیغی کاروان‌های بیرون از بعثه؛

شرکت در بیش از پنجاه نشست داخلی در ایران و موسم حج با عنوان دبیر؛

پی گیری مصوبه‌های نشست‌ها و اطلاع‌رسانی درباره مصوبات اجرا نشده؛

پی گیری کارهای مرتبط با فرستادن اعضای گروه؛

پاسخ گویی حضوری و تلفنی به بیش از ۲۷۰ نفر از اعضای معاونت‌ها و کاروان‌ها؛

پخش نشریه «زائر» در واحدهای گوناگون بعثه و ستاد.

ح) واحد تبلیغات و تولیدات هنری

طراحی و ساخت جایگاه‌های ویژه برگزاری آیین رسمی بعثه مقام معظم رهبری با استفاده از نمادها و حجم‌های متناسب با موقعیت جلسات مکه مکرمه و مدینه منوره؛

طراحی و ساخت نمادهای حجمی ایستاده به انگیزه فضاسازی طبقات محل استقرار بخش اداری بعثه و ستاد؛

طراحی و ساخت پرده‌های نیمه حجمی با محتوای حج و انتظار و پرده‌های خوش‌آمدگویی به مسئولان و زائران؛

طراحی و ساخت پرده‌هایی برای اطلاع‌رسانی، ارشاد و ویژه نشریه «زائر»؛

آماده‌سازی جایگاه همایش‌ها در محل تالار اجتماعات و تبلیغات محیطی؛

عرضه خدمات تبلیغی به واحدها و نهادهای وابسته به بعثه مقام معظم رهبری در زمینه آماده‌سازی و ساخت و تولید؛

اجرای کارهای تبلیغی بعثه، نصب پلاکارد، تراکت، بنر و روزنامه «زائر» در ساختمان بعثه و جایگاه همایش‌ها در مدینه و مکه در مناسبت‌های گوناگون؛

پخش کالاهای تبلیغاتی در منطقه‌های سه گانه مدینه و نُه گانه مکه؛

طراحی و ساخت جایگاه‌های سیار برای برگزاری آیین عرفات و منا و عید قربان؛

ص: ۹۷

ساماندهی شعارهای آیین برائت از مشرکان در قالب آویز به زبان‌های انگلیسی، عربی، فارسی و ترکی و پخش آنها میان کاروان‌ها؛

طراحی و تبلیغات همایش‌های مکه و مدینه؛

بازسازی کارهای هنری سال گذشته و بهره‌گیری مناسب از آنها؛

پخش کتاب‌های دعا (کمیل، ندبه و عرفه)؛

طراحی و نصب بنرهای پشت صحنه همایش‌ها.

ط) واحد قاریان

تنظیم جدول برنامه تلاوت قاریان در همایش‌های بعثه و کاروان‌ها؛

هماهنگی با قاری برای اجرا در آیین‌های کاروان‌های ایرانی و غیر ایرانی؛

برپایی حلقه‌های قرآنی در مسجد النبی؛

برگزاری محفل‌های «انس با قرآن» در مسجد الحرام؛

اجرای تلاوت در کاروان‌های غیر ایرانی و همایش‌ها؛

گزینش آیات مناسب برای هر نشست با توجه به وضع مکان و زمان؛

اجرای تلاوت و گفتن اذان پیش از نماز ظهر و مغرب در مسجد شیعیان مدینه و هتل «دار هادی»؛

برگزاری نشست‌های «انس با قرآن» در مکه و مدینه با حضور کاروان‌های ایرانی و غیر ایرانی و اجرای تلاوت، برنامه حفظ قرآن و ابتهال؛

تنظیم جدول اجرای گروه هم‌خوانی در همایش‌ها؛

هم‌خوانی در مکان‌های مذهبی مانند غار حراء و کوه احد.

ی) واحد مراسم و جلسات

فراهم آوردن فهرست جامع و جدول زمان‌بندی همایش‌ها و نشست‌های بعثه مقام معظم رهبری بر پایه اطلاعات معاونت‌ها و مدیریت‌های بعثه در مدینه منوره و مکه مکرمه؛

ص: ۹۸

ساماندهی برنامه خواهران مبلغه و هماهنگی با بخش‌های گوناگون برای فرستادن آنان؛

فراهم آوردن جدول زمانی برنامه‌های دعای کمیل، ندبه، عرفه و آل یاسین؛

فراهم آوردن جدول جلسات آموزش مناسک عمره تمتع و حج تمتع در مدینه و مکه؛

فراهم آوردن جدول جلسات انس و معرفت در کاروان‌ها؛

فراهم آوردن گروه مداحان و مجریان با تجربه و موفق و بهره‌گیری از آنان در برنامه‌ها و همایش‌های بعثه مقام معظم رهبری و کاروان‌ها؛

گزینش شعرها شایسته برای اجرا در مناسبت‌های گوناگون؛

برگزاری نشست‌های هماهنگی مداحان؛

هماهنگی با معاونت آموزش و پژوهش و امور روحانیان برای گزینش سخنران؛

هماهنگی با مداحان برای حضور در کاروان‌های ایرانیان مقیم خارج و مداحی ترکی برای میهمانان معاونت بین‌الملل و کاروان‌های آذری‌زبان؛

هماهنگی با معاونت اجرایی برای تأمین صوت، فیلمبرداری، صحنه‌آرایی و انتقال عوامل اجرایی مراسم در بخش‌های گوناگون داخل و خارج بعثه؛

ساماندهی اطلاع‌رسانی و تبلیغات محیطی بعثه و هتل‌ها درباره مناسبت‌ها و برگزاری جلسات و آیین‌ها؛

هماهنگی با مسئولان منطقه‌های مکه و مدینه و مدیران هتل‌ها برای برگزاری نشست‌ها؛

ارزشیابی آیین‌های برگزار شده پس از برگزاری نشست‌های هماهنگی میان واحدهای گوناگون امور فرهنگی- تبلیغی؛

پی‌گیری و برآوردن نیازهای اجرایی و نیروی انسانی آیین‌های درخواستی معاونت‌ها و مدیریت‌ها و کاروان‌ها؛

ص: ۹۹

برگزاری نشست‌های گوناگون برای توجیه همکاران در برنامه‌های ویژه مانند آیین دعای کمیل کنار قبرستان بقیع، آیین برائت از مشرکان و دعای عرفه در عرفات.

ك) واحد پشتیبانی

دریافت کالاهای درخواستی از معاونت اجرایی و سپردن آنها به دیگر واحدها؛

خدمت‌رسانی برای آمد و شد افراد در روند اجرای آیین‌ها؛

ص: ۱۰۰

پی گیری و برآوردن امکانات واحدهای گوناگون.

۲. معاونت امور روحانیان

الف) مهم‌ترین کارها و برنامه‌های پیش از موسم

اعلام نام روحانیان و خانم‌های معینه و آقایان مُعین دارای شروط اعزام به کاروان‌های حج ۸۸، بر پایه مقررات و تعیین فرصت زمانی مشخص برای اعلام آمادگی آنان؛

تعیین مواد و متون آموزشی برای اجرای دوره آموزش تکمیلی به روحانیان، معین و معینه‌های فرستاده (اسفندماه ۱۳۸۷)؛

تنظیم برنامه زمان‌بندی و طراحی فرایند اجرای دوره آموزش تکمیلی از تهیه متون و منابع و ارسال آنها برای روحانیان و معین‌و معینه‌ها و تدوین پرسش‌های آزمون تا تشکیل «کمیته طراحی سؤالات»،

برنامه‌ریزی برای برگزاری همایش‌های منطقه‌ای روحانیان و تعیین اولویت‌ها و سیاست‌ها در این‌باره؛

برگزاری نشست توجیهی برای مسئولان دفترهای نمایندگی بعثه در منطقه‌ها درباره مسائلی مانند فرستادن روحانیان، برگزاری همایش‌ها و ...؛

برگزاری نشست آموزشی- توجیهی ویژه کارکنان دفترهای امور روحانیان در

ص: ۱۰۱

منطقه‌ها درباره سامانه حج ۸۸؛

اجرای هفتاد درصد برنامه‌های آیین حج ۸۸ در پایگاه اینترنتی جدید معاونت؛

تعیین رابطان حج تمتع و برگزاری نشست‌های توجیهی برای آنان؛

تعیین موضوع همایش منطقه‌ها بر پایه نظرخواهی از آنها و تعیین سخنرانان و اعزام آنان؛

برگزاری پنج همایش منطقه‌ای در فارس، اصفهان، تهران، قم و مشهد؛

تهیه و تدوین و چاپ منتخب مناسک حج برای آموزش تکمیلی؛

تهیه و تدوین و نشر دفترچه راهنمای روحانیان، معین و معینه‌ها؛

ارسال پنج عنوان کتاب برای ۱۰۵۰ تن از روحانیان، معین و معینه‌ها (تیرماه ۸۸)؛

تهیه راهنمای استانداردسازی پرسش‌های چهارگزینه‌ای برای طراحی سؤالات آموزش تکمیلی با برگزاری سه نشست تخصصی با اساتید و صاحب‌نظران در این‌باره؛

طراحی سؤالات در کمیته‌های علمی- تخصصی بر پایه الگو (استانداردهای) تعریف‌شده و بازنگری و ویرایش و انتخاب سؤالات از مجموعه سؤالات طراحی‌شده در کمیته آزمون؛

تهیه و تدوین و نشر سه دفترچه سؤالات آزمون مرکب از دو دفترچه ۱۶۰ سؤالی و یک دفترچه ۲۲۰ سؤالی و ارسال دفترچه آزمون برای روحانیان، معین و معینه‌ها (نیمه دوم شهریورماه)؛

نام‌نویسی داوطلبان شرکت در آزمون الکترونیک و ارسال دفترچه آزمون ویژه با ۲۲۰ سؤال؛

برگزاری آزمون الکترونیکی و غیرحضوری برای ۷۷۲ نفر؛

دریافت پاسخ‌نامه‌ها و تصحیح و ثبت نمرات و تعیین نفرات برتر؛

برگزاری همایش سراسری روحانیان و تحویل دفترچه مراقبت اعمال و سه عنوان کتاب تهیه‌شده و گزیده مناسک و نشریه به شرکت‌کنندگان؛

ص: ۱۰۲

تهیه و تدوین و نشر کتاب آزموده شماره ۱۱ با موضوع تجربه‌های روحانیان در حج ۸۷؛

دریافت کتاب‌ها و لوح‌های فشرده تولید شده در معاونت آموزش و پژوهش و بهره‌گیری از آنها در آموزش‌ها و تحویل تعدادی از آنها به روحانیان؛

برگزاری دو نشست درباره احکام و مناسک ویژه معینه‌ها در تهران و قم برای همه معینه‌های حج تمتع ۸۸؛

دریافت و ارسال سه لوح فشرده و سه عنوان کتاب از معاونت آموزش و پژوهش‌برای روحانیان، معین‌و معینه‌ها؛

تهیه و تدوین ویژه‌نامه حج برای روحانیان در کاروان‌ها به انگیزه روزآمد کردن اطلاعات به‌ویژه با روی‌کرد شعار حج ۸۸ (حج و انتظار)؛

پاس‌داشت دیدگاه‌های برتر درباره آموزش تکمیلی حج ۸۸؛

بازنگری وظایف فرهنگی، تبلیغی کاروان و اصلاح وظائف تفصیلی کارهای روحانی، معین و معینه؛

بازنگری دفتر «کنترل اعمال» و اصلاح آن با توجه به سال اصلاح الگوی مصرف.

ب) دیدار با مراجع تقلید

معاون امور روحانیان بعثه همراه با گروهی از مسئولان این معاونت، در آستانه هنگامه فرستادن حجاج ایرانی به حج تمتع، با مراجع عظام تقلید دیدار و گفت‌وگو کردند. حضرت آیت‌الله مکارم شیرازی در این دیدار به تشدید تحرکات فکری و فرهنگی وهابیان در جهان اسلام اشاره کرد و گفت: باید برای مقابله با این شبهه‌افکنی‌ها، روحانیان کاروان‌های حج و عمره از جهت علمی ارتقا یابند و برای هر شبهه‌ای، پاسخ مستدل و قوی عرضه کنند. وی با تأکید بر روش تهاجمی در برابر شبهه‌افکنی‌ها افزود: باید در کنار دفاع از تشیع، از روش تهاجم نیز استفاده کنیم. خود

ص: ۱۰۳

من هم در این زمینه کارهایی انجام داده‌ام که تهیه جزوات مختلف پاسخ‌گویی به شبهات و طرح برخی سؤالات کلیدی از آنهاست.
حضرت آیت‌الله مکارم شیرازی، دانستن زبان عربی را برای موفقیت روحانیان کاروان‌ها در کار تبلیغ ناگزیر دانست و گفت: افزون بر زبان عربی، برخی از آموزش‌های مرتبط با وظایف روحانیان در کاروان‌ها، تأثیرگذاری روحانیان را تا افزایش خواهد داد.
همچنین حضرت آیت‌الله نوری همدانی در دیدار شماری از مسئولان معاونت امور روحانیان بعثه با اشاره به اهمیت فعالیت روحانیان کاروان‌های حج و عمره گفت: روحانیان کاروان‌ها باید با سرمایه علمی، آگاهی و بصیرت وارد عرصه خدمت‌رسانی به زائران شوند و افزون بر بالا بردن سطح علمی خود، اصول اخلاقی را در برخورد با زائر فراموش نکنند. وی از کوشش‌ها و فعالیت‌های همه روحانیان کاروان‌های حج و عمره سپاسگزاری کرد.
حضرت آیت‌الله صافی گلپایگانی نیز آموزش و اطلاع‌رسانی را درباره آخرین فتاوا و نظرات مراجع عظام تقلید ضروری دانست و بر تبلیغات برنامه‌ریزی شده مخالفان تأکید کرد و خواستار برنامه‌ریزی منظم برای پاسخ‌گویی به این شبهات شد و افزود: وقت آن رسیده است که در حوزه علمیه قم مؤسسه‌ای تخصصی برای شناسایی شبهات وهابیت و پاسخ‌گویی دقیق و سریع به آنها ایجاد شود. روحانیان کاروان‌ها باید با بصیرت و آگاهی و با استفاده از سرمایه علمی وارد عمل شوند. همچنین رعایت اخلاق و برخورد متناسب با نیازهای مخاطبان، از دیگر کارهای روحانیان کاروان‌هاست.
این مرجع تقلید با اشاره به اهمیت مسئله حجاب گفت: لازم است حجاج و زائران ایرانی در کشورهای گوناگون اسلامی بیش از پیش به مسئله حجاب توجه کنند؛ زیرا خواهران ما نمایندگان تشیّع به شمار می‌روند. بر پایه گزارش‌های موجود، وضع حجاب در چند سال اخیر بهتر شده است، اما این کافی نیست.

ص: ۱۰۴

مسئولان معاونت امور روحانیان بعثه مقام معظم رهبری همچنین با حجت‌الاسلام و المسلمین شهرستانی، نماینده آیت الله سیستانی در ایران دیدار و گفت‌وگو کردند و حجت الاسلام و المسلمین نواب، معاون امور روحانیان بعثه در این دیدارها با شرحی درباره عملکرد این معاونت، از نوآوری‌های این معاونت در عرضه خدمات آموزشی به روحانیان کاروان‌ها خبر داد.

ج) همراهی روحانیان با زائران

حجت‌الاسلام و المسلمین سید عبدالفتاح نواب، معاون امور روحانیان بعثه از فرستادن ۷۷۲ روحانی همراه با کاروان‌های زائران ایرانی داخل و خارج از کشور به حج ۸۸ خبر داد و با اشاره به سفر زائران «مدینه قبل» افزود: ۳۵۲ کاروان از زائران ایرانی پیش از آغاز مناسک حج به مدینه می‌آیند و ۹۹ کاروان نیز «مدینه بعد» خواهند بود که با هر یک از این کاروان‌ها یک روحانی فرستاده شده است. افزون بر این ۲۲ کاروان نیز از خارج از کشور به عربستان فرستاده می‌شوند که آنان را نیز روحانیان همراهی می‌کنند. همچنین این معاونت، روحانیانی برای اعضای هیئت پزشکی، کارکنان آشپزخانه‌ها و ذابحان در نظر گرفته است. وی هدف تشکیل معاونت امور روحانیان را در سازمان حج و زیارت، راهنمایی زائران دانست و گفت: این معاونت در هر سال کمابیش بیست هزار کاروان را به عربستان، عراق و سوریه می‌فرستد که با هر کاروان یک روحانی همراه است.

معاون امور روحانیان بعثه به نظارت بر عملکرد روحانیان اشاره کرد و افزود: عملکرد روحانیان کاروان‌ها در محورهای گوناگون هر سال بررسی می‌شود و چنانچه روحانی بر اثر ناتوانی جسمی کارایی نداشته باشد، از او در قالب مشاور بهره خواهیم گرفت. وی با اشاره به اختلاف میان روحانیان و مدیران کاروان‌ها گفت: برای رفع این مشکل شرح وظایف آنان را مشخص کرده‌ایم تا در کار یکدیگر دخالت نکنند.

ص: ۱۰۵

د) نشست رابطان

رابطـان فعال در معاونت امور روحانیان که عهـده‌دار بازرسـی و ارزیابی فعالیت روحانیان در کاروان‌های حـج به شـمار می‌رونـد، با نماینده رهبری دیدار کردند. حجت‌الاسلام والمسلمین نواب، معاون امور روحانیان بعثه، در این دیدار از فعالیت رابطان برای نظارت بر کـار روحانیـان کاروان‌هـا گزارش داد. به گفته وی دوازده رابـط به مـدینه و چهار نفر به مکه فرسـتاده شده‌انـد و بنابراین، شانزده رابـط در مکـه معظمه این مسـئولیت را بر عهـده خواهنـد داشت. آقـای نـواب از گزارش روزانه رابطـان در چهـار بخش «فرهنگی»، «معنوی»، «امور روحانیان» و «امور اجرایی» و از راه‌اندازی نمایندگی بعثه رهبری در نقاط مختلف مدینه و مکه خبر داد.

دو تن از مسئولان مناطق سه گانه مدینه منوره نیز با سپاسگزاری از این کار فوائد زیر را برای آن برشمردند:

حضور نمایندگانی از بعثه مقام معظم رهبری در میان زائران به انگیزه ارتباط بیشتر با آنان؛

دسترس آسان مدیران و روحانیان کاروان‌ها و زائران به نمایندگی؛

آشنا شدن زائران مراجعه کننده به نمایندگی‌ها با فعالیت‌های بعثه.

سرپرست حجاج ایرانی نیز بـا پشتیبـانی از این کـار یادآور شـد که رفتن به مناطق سـبب قطع ارتباط روحانیان کاروان‌ها با بعثه رهبر معظـم انقلاـب نشـود. برخی از رابطـان نیز به نماینـدگی از زائران، برای برگزاری نیکـوی آیین دعـای کمیـل در کنـار حرم نبـوی و قبرسـتان بقیع از مسـئولان بعثه سپاسـگزاری کردند. آقای ری‌شـهری برگزاری آیین دعا را در مدینه منوره، از عنایات حضـرت زهرا (س) دانسـت و گفـت: هر چنـد ایـن کـار بـه ظـاهر برگزاری دعـاست، بـا تـوجه بـه وضـع ایـن سـرزمین و سـخت‌گیری‌هایی که صورت‌می‌گیرد و اتهامات ناروایی که به شیعیان می‌زنند، برگزاری این دعا با درون‌مایه بسیار عالی و با حضور ده‌ها

ص: ۱۰۶

هزار زائر، بـدون اینکه بدخواهان بتوانند کوچک‌ترین اشـکالی به کلمه‌ای از این دعا بگیرند، بسیار مهم است و عظمت تشیع را در این سرزمین نمایان می کند.

ه) مهم‌ترین خدمات در مدینه منوره

دریـافت و ثبت برگه اعلاـم ورود روحانیـان، معین و معینه‌هـای کـاروان ثبت اطلاعـات آنـان در رایانه و عرضه برگه‌های ارزیابی به رابطان؛

برگزاری نشست‌های روزانه رابطان «مدینه قبل» از ۱۴/ ۸/ ۱۳۸۸ تا ۲۷/ ۸/ ۸۸؛

تنظیم صورت‌جلسات رابطان و عرضه آنها به صورت روزانه به نماینده محترم ولی‌فقیه؛

برگزاری سه گردهم‌آیی و هم‌اندیشـی روحانیـان و معین‌ها با موضوعات «تبلیغات در کاروان‌ها»، «شـیوه‌های مصون‌سازی زائران در برابر تبلیغات وهابیون» و «راه‌های کاهش اضطراب در زائران» از سیزدهم تا هجدهم آبان؛

برگزاری نشست‌های روزانه هم‌اندیشی از ۱۹/ ۸/ ۸۸ در دفترهای منطقه‌ای بعثه؛

برگزاری زیارت و بازدیـد از اماکن مـذهبی و تاریخی در مدینه منوره از دهم تا بیستم آبان برای شانزده گروه از روحانیان، معین و معینه‌ها و اعضای ستاد و بعثه و ستاد پزشکی روحانیان اهل‌سنت و دانش‌آموختگان کاروان‌ها؛

برگزاری نشـست‌های پرسـش و پاسخ درباره مناسک از دوازدهم تا بیسـتم آبان با حضور روحانیان و معین‌ها و حجج اسـلام آقایان رضایی و مؤمن و ده‌ها تن از روحانیان و معین‌ها؛

برگزاری همایش معینه‌ها (دو نشست با حضور معینه‌ها به انگیزه هماهنگی فعالیت‌ها و انتظامات دعای کمیل)؛

برگزاری ۶۸ سخنرانی برای خانم‌های زائران در کاروان با اولویت کاروان‌های

ص: ۱۰۷

بدون معینه با حضور خواهران مبلغ واحد خواهران معاونت امور روحانیان؛

عرضه سیم‌کارت به همه روحانیان، معین و معینه‌ها به انگیزه آسان‌سازی ارتباط رابطان و بعثه با آنان؛

پاسخ‌گویی به روحانیان، معین و معینه‌ها در مدینه؛

آوردن روحانیان جایگزین برای کاروان‌هایی که روحانیان آنان به مشکل یا آسیبی دچار شدند؛

برگزاری نشست‌های پاسخ به پرسش‌ها در مناطق؛

اداره کاروان‌های فرستاده به مناطق برای بازدید از اماکن زیارتی و تاریخی؛

اداره دفتر نمایندگی بعثه در مناطق مدینه منوره به همت روحانیان ذخیره.

و) برگزاری همایش روحانیان (یکم آذر)

همایش روحانیان به همت معاونت امور روحانیان بعثه، در مکه مکرمه برگزار شد. حجت‌الاسلام و المسلمین نواب با اشاره به حساس بودن وضع حج ۸۸ از روحانیان خواست که در نظارت بر اعمال و مناسک حجاج و حضور در مسجدالحرام و مسجدالنبی و رفتار حاجیان ایرانی هوشیار باشند تا مشکلی در خدمت‌گزاری به آنان پیش نیاید. معاون امور روحانیان بعثه بر تبلیغ چهره به چهره روحانیان کاروان‌ها تأکید کرد و در پاسخ به پرسش‌های روحانیان کاروان‌ها درباره برگزاری نماز جماعت در هتل‌های کاروان‌های زائران گفت: بر پایه فتوای امام خمینی این کار ممنوع است و در پاسخ به پرسش از بازدید زائران از غارهای حرا و ثور و منا افزود: کارشناسان، آنها را جزئی از مکه دانسته‌اند و بردن زائران بدان‌جا بعد از اجرای مناسک عمره تمتع مانعی ندارد، اما به هر روی باید به نظرات مراجع عظام در این‌باره توجه کرد.

حجت‌الاسلام و المسلمین مهدوی نیز در این گردهم‌آیی بزرگ، از تحولات پیش آمده در معاونت بین‌الملل بعثه مانند دیگر بخش‌های آن خبر داد و انتقال پیام

ص: ۱۰۸

اسلام را به زائران غیر ایرانی بیت‌الله الحرام، رسالت این معاونت خواند. وی با اشاره به وجود انگیزه کافی در روحانیان محترم برای ارشـاد و راهنمـایی زائران، از آنـان درخـواست کرد در صـورت ایجـاد ارتبـاط بـا زائران غیر ایرانی گزارش آن را بـه ایـن معـاونت بفرستند.

آقای مهدوی فعالیت فرهنگی افراد تحصیل‌کرده کاروان‌ها را تنها بر پایه سیاست بعثه و با نظارت روحانیان کاروان‌ها مجاز دانست.

حجت‌الاسلام و المسلمین قاضـی عسکر نیز در این همایش به شرح بخشـی از فعالیت‌های آموزشی، تحقیقاتی و فرهنگی معاونت معـاونت آموزش و پژوهش پرداخت و از حـذف برخی از کارهـای ناسودمنـد و جایگزین کردن کارهای مانـدگار و نافع خبر داد و گفت: طراحی و تدوین لوح فشـره کتاب‌ها، لوح فشـرده «مسافر قبله» برای آموزش سـمعی- بصـری زائران، لوح فشرده «بیراهه» برای پاسخ‌گویی به شـبهات مطرح شـده، لـوح فشـرده «کتابخـانه دیجیتـالی»، لـوح فشـرده «نرم‌افزار تلفن همراه» و لوح فشـرده «تجربیـات گذشته» و لوح فشرده «الگوها» برای استفاده در کارهای تبلیغی، شماری از کارهای این معاونت است.

معاون آموزش و پژوهش بعثه، همچنین به چاپ قرآن چهار رنگ و زیبا در قطع رقعی (صد هزار نسخه)، گل‌چین احادیث با ترجمه فارسـی، کلمـات امام خمینی و رهبری و نگارش آنها به صورت بَنر به انگیزه ایجاد فضای معنوی و تبلیغی در هتل‌ها و انتقال مفاهیم ارزش‌مند به ذهن زائران اشاره کرد و از برپایی گروه ارشاد در کاروان‌ها برای کمک به روحانیان سخن گفت.

حجت‌الاسلام و المسلمین عرب، چهارمین سخنران این نشست در گزارش کوتاهی از فعالیت مدیریت‌های برنامه‌ریزی، ارزشیابی، نظارت و بازرسـی در معاونت «مبنا»، از کسب رتبه برتر روحانیان کاروان‌ها در مدینه و مکه در نظرسنجی‌ها بر پایه گزارش بازرسان این معاونت خبر داد و از روحانیان کاروان‌ها در این‌باره سپاسگزاری کرد.

ص: ۱۰۹

وی با عرضه آمار نظرسنجی‌ها در زمینه‌های گوناگون مانند رعایت شئون روحانیت، مردم‌داری و حسن معاشرت، میزان موفقیت، تعلیم احکام و مناسک، تسلط در معرفی مکان‌ها، همراهی با زائران و نفوذ معنوی، نتیجه‌های آمارگیری را معنادار توصیف کرد و مهم‌ترین مسئله را توان‌مندی شایسته و اطلاعات گسترده روحانیان دانست و در پایان خواستار استفاده بهینه از ابزارهای نو به انگیزه خدمت‌رسانی بهتر و بیشتر به زائران خانه خدا شد.

آقای امینیان، معاون سازمان حج و زیارت نیز در توضیح علت کاهش سهمیه زائران ایرانی در سال ۸۸ گفت: از تعطیلی کامل تا برقراری کامل حج، در حوزه‌های مختلف اختلاف نظر بود. سازمان حج برای اعزام حجاج با همه گنجایش خود آمادگی داشت به‌ویژه که از نظر مسکن و جهات دیگر هزینه‌ها صرف شده بود و کاهش آمار به ضرر سازمان بود. سرانجام با دستور رهبری در هیئت دولت بحث و چنین تصمیم گرفته شد که به انگیزه کاهش ابتلا به بیماری از سفر افراد سال‌خورده و بیمار جلوگیری شود؛ زیرا بیماری بسیار آسیب‌زا توصیف می‌شد.

وی در دنباله سخنان خود از افزایش سرانه مسکن زوار از چهار متر به پنج متر، کاهش ظرفیت اتاق‌ها از هشت نفر به پنج نفر، فراهم آوردن امکانات کافی پزشکی برای مقابله با این بیماری و اختصاص یک ساختمان و یک اتاق در هر هتل برای بستری کردن بیماران احتمالی در سال ۸۸ خبر داد.

وی از امتیازات آشپزخانه متمرکز در سال‌های اخیر نیز سخن گفت و روحانیانی را که در این زمینه ابهاماتی دارند، بدان‌جا فراخواند تا از نزدیک درباره روند پخت غذا در این آشپزخانه آگاه شوند و از آن‌جا بازدید کنند. وی همچنین از تصمیم کشورهای دیگر برای بهره‌گیری از این تجزیه موفق سازمان حج و زیارت ایران خبر داد. معاون سازمان حج و زیارت به پرسش‌های روحانیان درباره مشکلات حمل و نقل زائران به

ص: ۱۱۰

مسجدالحرام و افزایش زمان سفر برخی از کاروان‌ها و تأخیر در بازگشت به ایران توضیحاتی عرضه کرد و این مشکل را به فرودگاه جدّه منسوب دانست.

۳. معاونت برنامه‌ریزی، نظارت و ارزشیابی

اشاره

سه مرحله اصلی در فرآیند مدیریت راهبردی تعریف میشود: برنامهریزی برای آینده و پس از آن اجرای برنامهها، ارزیابی یا ارزشیابی و ضبط و مهار کارهای صورت گرفته. در مرحله پایانی باید فاصله میان برنامهها و آنچه در بیرون رخ داده است، به دقت استخراج و راهکارهایی برای انطباق برنامه‌ها و کارها عرضه شود تا برنامهها اصلاح شوند یا فرآیند اجرا بهینه گردد. با توجه به این اندیشه راهُبردی، ساختار حوزه نمایندگی ولی فقیه در امور حج و زیارت تغییر کرد (سال ۱۳۸۶) و در ساختار جدید معاونت برنامهریزی، نظارت و ارزشیابی وظیفه برنامهریزی بعثه و نظارت بر عملکرد بعثه و سازمان حج و زیارت در آن گنجانده شد. این معاونت با ادغام دفتر ارزشیابی و معاونت نظارت و بازرسی پیشین در یکدیگر و افزوده شدن وظیفه برنامه‌ریزی به فهرست وظایف آنها پاگرفته است.

این معاونت اکنون چهار مدیریت دارد: طرح و برنامه و فن‌آوری اطلاعات، ارزشیابی، نظارت ویژه و مدیریت بازرسی و رسیدگی به شکایات. مهم‌ترین خدمات هر یک از این مدیریت‌ها بدین شرح عرضه می‌شود:

الف) مدیریت طرح و برنامه و فن‌آوری اطلاعات

پی‌گیری و کمک به تدوین برنامههای معاونتها و مدیریتهای بعثه؛

پی‌گیری و کمک به تدوین بودجه معاونتها و مدیریتهای بعثه؛

پی‌گیری و کمک به تدوین سازمان کار معاونتها و مدیریتهای بعثه؛

پی‌گیری و کمک به تدوین برنامهها و نیازمندیهای فن‌آوری اطلاعات معاونتها

ص: ۱۱۱

و مدیریتهای بعثه؛

عرضه خدمات فن‌آوری اطلاعات به همه معاونتها و مدیریتهای بعثه.

ب) نظارت ویژه

نظارت بر کارهای اجرایی سازمان حج و زیارت در حوزههای مسکن، حمل و نقل، تغذیه و تدارکات و بهداشت و درمان؛

گردآوری اطلاعات درباره حوزههای چهارگانه یاد شده پیش از موسم و هنگام برگزاری آن؛

عرضه راه‌کارهای اجرایی به انگیزه پشتیبانی از سازمان حج و زیارت؛

اجرای وظایف نظارتی در زمینه مسائل مالی سازمان (حساب‌رسی).

ج) بازرسی و رسیدگی به شکایات

سرکشی، بازدید و بازرسی از کاروانها هنگام برگزاری موسم و شناسایی مشکلات و مسائل اجرایی و فرهنگی زائران؛

انتقال و پی‌گیری مسائل اجرایی به سازمان حج و زیارت؛

انتقال و پی‌گیری مسائل فرهنگی موجود در کاروان‌ها به بعثه.

ص: ۱۱۲

ص: ۱۱۳

بر پایه گزارش‌های عرضه شده و درون‌مایه نشست‌های تخصصی و مصاحبههای فراوان خبرگان در این زمینه، توجه بیشتر به شناسایی گنجایش گسترده حج، زمینه‌سازی به انگیزه بهرهمندی زائران از دوره حج‌گزاری و آمادهسازی زمینه برای بهره‌مندی از فرصتهای این دوره در سطح امت اسلامی به‌ویژه جمهوری اسلامی ایران به همت مسئولان بعثه مقام معظم رهبری، موضوعی انکارناشدنی است و این موضوع با برنامهریزیهای بهینه بلندمدت و روی‌کرد مخاطب‌محوری، توجه به زائران بیت‌الله‌الحرام و حرم شریف نبوی و تعامل هدف‌مند با سازمانهای همکار به سامان خواهد رسید.

د) ارزشیابی

اشاره

واحد ارزشیابی که پیش از ۱۳۸۶ مستقیم با نظارت نماینده محترم ولی فقیه کار می‌کرد، اکنون در قالب مدیریت به «مبنا» منتقل شده است. این واحد در ساختار پیشین بعثه، از یک یا دو نفر برای اجرای وظیفه بررسی عملکرد مدیران بعثه به صورت قضاوتی و ناسامان‌مند شکل گرفته بود، اما در ساختار تازه، وظایف آن بدین شرح است:

طراحی ابزاری مناسب برای ارزشیابی عملکرد بعثه؛

ارزشیابی عملکرد معاونتها و مدیریتهای بعثه هنگام برپایی موسم؛

نظارت بر اجرای درست برنامههای بعثه؛

عرضه گزارش ارزشیابی بعثه همراه با راه‌کارهای ویژه؛

ارزشیابی عملکرد مدیران و کارکنان.

این واحد در دوره برگزاری حج سی‌ام نیز به کمک گروه ارزشیابی پیشین (۱۳۸۷) و با توجه به تأکید معاون محترم برنامهریزی، نظارت و ارزشیابی بر عدم اعزام تکراری ارزشیابان، گروه تازه‌ای از همکاران پیشین بعثه گرد آورد و سرانجام ساختار سازمانی بخش ارزشیابی بعثه مقام معظم رهبری در موسم حج ۱۳۸۸، در این چارچوب جای گرفت:

ص: ۱۱۴

این الگو بر این فرض استوار است که اهرمهای فعالیت ورودی سامانه شمرده شده و نتایجی به دنبال آورده است. این نتایج به درک نیازهـا و شـناسایی انحرافـات خواهـد انجامیـد که این امر خود یادگیری را به دنبال می‌آورد. هر یک از حوزههای نهگانه این الگو، شاخصها و هر یک از شاخصها متغیرهای متفاوتی برای سنجش عملکرد دارد.

معاونت برنامهریزی، نظارت و ارزشیابی برای نظارت بر عملکرد سازمان حج و زیارت، ساختار زیر را به کار گرفته است:

ص: ۱۱۵

بازرسان بعثه با توجه به این سازمان‌دهی، با حضور روزانه در کاروانهای مستقر در مدینه منوره و مکه مکرمه، اطلاعات میدانی را گردآوری میکردند. این کار به انگیزه ضبط و مهار رفتار سازمانی صورت می گرفت. با حضور در کاروانها و شناسایی مشکلات موجود و تلاش فراوان برای حل آنها، تلاش شد که وضع موجود بهتر شود. از سوی دیگر، با گردآوری اطلاعات ناظران ویژه و ارزشیابان در صحنه اصلی عملیات، امکان انجام تحلیلهای کلان فراهم گردد. به طور کلی هر یک از کاروانها در موسم حج ۱۳۸۸، دست کم سه بار مورد بازرسی قرار گرفت. از طرف دیگر ناظران ویژه با حضور در ستاد و مصاحبه با مسئولان، حضور در جلسات تخصصی و همچنین سرکشی به آشپزخانهها، انبارها، درمانگاهها، ایستگاههای حمل و نقل (درون‌شهری و فرودگاهها) و هتلها، طیف دیگری از اطلاعات را گردآوری میکردند.

یک– تحلیل عملکرد اجرایی سازمان حج و زیارت

هر چند کاهش کمابیش چهل درصدی زائران و حذف زائران مسن و بیمار و شرایط خاص حج سال جاری بر رضایت‌مندی زائران تأثیر مثبت گذاشته است، اما در مجموع عملکرد متولیان حج زمینه رضایت‌مندی کمابیش مطلوب زائران را فراهم کرده است. با وجود اینکه برنامههای راهبردی بلندمدت و میانمدت برای اداره زائران در حج تدوین و ابلاغ نشده، مدیریت متمرکز، یک‌سان بودن خدمات، توجه به رضایت‌مندی زائران و ...، از مهم‌ترین سیاستهایی بوده است که مسئولان سازمان حج و زیارت بدانها توجه کرده‌اند. مهم‌ترین کارهای که سازمان حج و زیارت در موسم حج ۱۳۸۸ بدانها پراخت، چنین گزارش می‌شود:

سازماندهی زائران در ۴۹۴ کاروان؛

برنامهریزی اعزام و اسکان شصت هزار زائر و کارگزار در سرزمین وحی در ۵۲ ساختمان در مدینه منوره و ۱۴۹ ساختمان در مکه؛

ص: ۱۱۶

عرضه خدمات پزشکی و بهداشتی به زائران ایرانی به صورت متمرکز (به صورت چند بیمارستان در مکه مکرمه و مدینه منوره و مطبهای پزشکی) و غیرمتمرکز (در کاروانها)؛

حمل و نقل و جابه‌جایی زائران در کشور عربستان (جده به سمت مدینه منوره، مدینه منوره به مکه مکرمه و مکه مکرمه به جده) با همکاری دو شرکت حافل و تاسکو. شرکت حافل شصت درصد زائران (۳۷۸۰۰ نفر) و شرکت تاسکو، چهل درصد آنان (۲۵۲۰۰ نفر) را جابه‌جا کردند؛

به کارگیری ۳۵۰ دستگاه اتوبوس از جده به مکه شرکت حافل و ۱۵۰ دستگاه از شرکت «تاسکو» و به کارگیری ۱۳۰۶ دستگاه از مدینه به مکه از شرکت‌های تاسکو و ۳۸۰ دستگاه «قلّاب» برای انتقال بار زائران؛

سازمان‌دهی زائران در ایام تشریق و عرضه خدمات بهینه به آنان؛

فراهم کردن خدمات تغذیه برای زائران ایرانی با همکاری دو آشپزخانه متمرکز در مکه مکرمه و دو آشپزخانه متمرکز در مدینه منوره؛

فراهم آوردن تدارکات.

بر پایه گزارش نظارت ویژه و بازرسی بعثه، مهم‌ترین توان‌مندی‌های عملکردی سازمان بدین شرح است:

پیش‌بینی برای شکستن انحصار، رعایت تشریفات انعقاد قراردادها و پیشبینی ضمانت اجرا در قراردادها؛

دادن قراردادها و چک لیست به مجریان؛

ایجاد سامانه رایانه‌ای برخط (on line)

برای ضبط و مهار وظایف به همت شرکت بیمه و هیئت پزشکی ضروری؛

بررسی کلیه مقررات و دستورالعمل‌های دولت عربستان در خصوص حج و خدمت رسانی به حجاج به ویژه آنهایی که در توافقنامه انعقاد قراردادهای مسکن، حمل

ص: ۱۱۷

و نقل و تغذیه و تدارکات و ... برای دفاع از حقوق زائران؛

تشکیل دفتر امور حقوقی و قراردادها به انگیزه انسجام کار از دید محتوایی و نظرخواهی درباره قراردادها و انعقاد قرارداد و توافقنامه با حضور کارشناسان حقوقی صاحب‌نظر و استقرار سامانه جامع در این باره؛

بازنگری در اصلاح ساختارهای مالی در چارچوب استانداردهای حسابداری مؤسسات غیرانتفاعی به منظور شفافیت امور مالی سازمان و استخراج بهای تمام شده خدمات به‌طور واقعی؛

تشکیل کمیسیون بودجه عملیاتی سال ۱۳۸۹ با ترکیب کارشناسی مناسب و تهیه بودجه عملیاتی سال؛

استفاده از تکنیک حسابرسی عملیاتی یا حسابرسی جامع درباره فعالیت‌های سازمان؛

حساب‌رسی مستقل و استقرار حسابرس داخلی در سازمان؛

اصلاح مفاد آیین‌نامه مالی و معاملاتی بودجه اختصاصی بر پایه شیوه رایج و خرید مواد تدارکاتی بر پایه مذاکره؛

واگذاری کل عملیات خرید در ایران بر پایه قانون‌ها و مقررات کشور به شرکتی برخوردار از تجربه و تخصص لازم در زمینه خرید مواد تدارکاتی به انگیزه برآوردن نیاز سازمان؛

عرضه گزارش سازمان به حوزه نمایندگی ولی فقیه درباره رفع ضعف احتمالی و کارهای صورت گرفته به انگیزه تقویت نظارت داخلی با توجه به گزارش مدیریت حساب‌رس مستقل؛

تأمین مواد غذایی مرغوب (برنج، گوشت قرمز، مرغ منجمد، فیله مرغ و سبزی‌های منجمد)؛

توزیع کافی و مناسب مواد غیر لبنی و پاسخگویی به درخواست‌های منطقی افزون

ص: ۱۱۸

بر سرانه تعیین شده؛

بهبود نسبی وضع عمومی و تجهیز آشپزخانه «دخیل» در مدینه؛

استفاده از سامانه رایانهای و تحت وب برای دریافت و اعلام آمار و عرضه گزارش؛

فعالیت مؤثر مسئولان بهداشت و پزشکان در آشپزخانه؛

دسترسی رایانه‌ای به اطلاعات و مشخصات عمومی ساختمان‌ها؛

اجاره بخش فراوانی از هتل‌ها در منطقه مرکزی مکه و مدینه و کاهش عوارض منفی دوری از حرم مانند گم شدن زائران، تصادفات، نیاز به حمل و نقل و ...، در سنجش با سال‌های گذشته؛

کاهش ساختمان‌های مشروط و مردود با توجه به کلّ ساختمان‌های اجاره شده در سنجش با روند سال‌های گذشته؛

تأسیس مدیریت نظارت بر سلامت کاروان‌ها و عملکرد پزشکان کاروان؛

وجود ساختار نرم افزاری (PAD) برای اطلاع از وضعیت پزشکان کاروان‌ها و نظارت‌های پزشکان ناظر؛

تهیه تلفن همراه برای همه پزشکان کاروان‌ها و ارتباط سریع با آنان؛

تهیه اطلاعات سلامت زائران در ایران (پیش از سفر) و استفاده از آن در سفر؛

واگذاری بخشی از رفتارهای بهداشتی و نظارت بر آنها در کاروان‌ها، به پزشک کاروان؛

به کارگیری مناسب سامانه ارجاع در پذیرش بیماران تخصصی در بیمارستان؛

داشتن شرح وظایف مدون حمل و نقل و استقرار یک باب دفتر برای اجرای وظایف در فرودگاه مدینه؛

مجهز بودن سیستم حمل و نقل به تجهیزات مخابراتی بی‌سیم و تلفن همراه؛

داشتن ارتباط نزدیک و دوستانه با عوامل سعودی مستقر در فرودگاه؛

استاندارد کردن ساک‌ها از نظر ابعاد و شکل ظاهری؛

ص: ۱۱۹

رضایت‌مندی زائران از کترینگ و پذیرایی و رفتار مهمانداران هواپیما؛

آشنایی رانندگان به راه‌های جدّه- جحفه و جدّه- مکه؛

تردد بدون نقص فنی اتوبوس‌های تاسکو و حافل؛

نظم و نظافت خوب در سالن‌های عمومی فرودگاه و توجیه مناسب مدیران و زائران کاروان‌ها برای ورود و خروج.

بر پایه بررسیها و گزارش‌های ناظران ویژه و بازرسان، پیشنهاد شده است که بندهای زیر در عملکرد سازمان حج و زیارت در صورت امکان تقویت شوند:

افزایش آشپزخانههای پخت متمرکز به‌ویژه در مکه و اصلاح آشپزخانههای موجود؛

بررسی میزان کالری، ویتامین و مواد پروتئینی و املاح غذای زائران در موسم حج با تن سنجی علمی و تطبیق و تنظیم برنامه غذایی مناسب با آن؛

توجه به پیشنهادهای حقوقی و قراردادی با توجه به تأثیر فراوان آنها در تدارکات و تغذیه؛

اصلاح سامانه توزیع مواد میان کاروان‌ها و اجرای روش تحویل کالا در محل استقرار کاروان؛

پیش‌بینی و شناسائی تأمین‌کنندگان جایگزین در عربستان هنگامی که تأمین‌کننده اصلی از ادای تعهدات خود ناتوان می‌شود با تشکیل بانک اطلاعات درباره شرکت‌های توانمند و خوشنام در این زمینه؛

اصلاح وضع توزیع مواد لبنی؛

نظارت دقیق بر اوزان تعیین شده ماهی قزل آلا و مرغ منجمد؛

برگزاری همایش سالانه بین‌المللی علمی- پژوهشی درباره سلامت زائران در مکه مکرمه؛

تأسیس مؤسسه علمی- پژوهشی بین‌المللی با موضوع سلامت زائران بیت‌الله‌الحرام و حرم نبوی؛

ص: ۱۲۰

بررسی تأسیس یک بیمارستان ایرانی با سرمایه‌گذاری مشترک با عربستان سعودی یا کشورهای اسلامی؛

بررسی هزینه اثربخشی خدمات سلامت در حج؛

انتقال بیمارستان به یکی از طبقات ساختمان جدید بعثه (دارهادی)؛

ایجاد مدیریت آموزشی و پژوهشی مرکز پزشکی حج؛

تهیه ساک‌های یکسان برای زائران با کیفیّت مناسب و انعطاف‌پذیر، مانند ساک‌های زائران کشور اندونزی؛

تأمین لباسهای یکسان برای عوامل حمل و نقل در فرودگاهها؛

ایجاد زمینه لازم برای تفکیک جنسیتی زائران در ایستگاههای «مظله» و «باب علی»؛

برخورد مناسب و قانونی با شرکتهای حمل و نقلی که به قرارداد خود با سازمان عمل نکردهاند؛

انعقاد قرارداد در بخش‌های گوناگون با حداقل سه شرکت برای امکان جابه‌جایی هنگام بروز مشکل؛

انتخاب نوع کامیون حمل بار متناسب با میزان و ابعاد بار زائران.

گروه ارزشیابی از آغاز سال با حضور در نشست‌های شورای تخصصی معاونتها و مدیریتها کوشید که عملکرد حوزههای گوناگون را بررسی کند. از سوی دیگر بر پایه تصمیم کارشناسان، هر یک از ارزشیابان، پیش از موسم حج تمتع، به انگیزه آشنایی بیشتر با کارهای خود، دست کم یک بار به عتبات یا مکه (عمره مفرده) سفر کردند. این تصمیم در تسهیل ارزشیابی عملکرد حج تمتع بسیار کارساز بود. همچنین پیش از برگزاری موسم، گزارش آمادگی معاونتهای بعثه، ارزشیابی کیفی برنامه‌ها و عملکرد شوراهای تخصصی نیز فراهم آمد. بخش‌های الگوی ارزشیابی کنونی بدین شرح گزارش می‌شود:

ص: ۱۲۱

دو- توان راهبَری

این بخش به چگونگی دست‌یابی رهبران به آرمان و مأموریت بعثه و آسان‌سازی دست‌یابی به آنها و ارزش‌های موفقیت بلندمدت می‌پردازد و آنها را از طریق فعالیت و رفتار مناسب به کار میگیرد و با همکاری شخصی، به ایجاد و به کارگیری سامانه مدیریت مطمئن می‌شود.

سه- برنامه‌ریزی و راه‌بُرد

این بخش به بررسی برنامه‌ریزی راه‌بُردی، برنامه‌های بهبود مشارکت، ارتباط میان برنامه‌ریزی و جهتگیری راه‌بردی بعثه، اندازه‌گری اصلاح و بازنگری برنامهها و ارزیابی شیوه گردش اطلاعات و سامانه‌های اطلاعاتی می‌پردازد.

ص: ۱۲۲

چهار – سرمایه‌های انسانی

در این حوزه، مباحثی درباره مدیریت نیروی انسانی فعال در بعثه مقام معظم رهبری مطرح میشود و برای بررسی آن معیارهایی عرضه می کند.

پنج – منابع و ظرفیت‌های درونی و بیرونی

این بخش به بررسی مدیریت منابع مالی و غیر مالی بعثه و منابع مشترک با دیگر سازمانها میپردازد.

شش – سرمایه‌های سازمانی

این بخش به بررسی چگونگی مدیریت فرآیندها برای پشتیبانی از سوگیری راهبُردی بعثه با تأکید ویژه بر پیش گیری به جای درمان و بهبود مستمر بر پایه معیارهای زیر می‌پردازد.

ص: ۱۲۳

هفت- ارزش آفرینی برای مخاطبان

این حوزه دربرگیرنده همه تحولات اعتقادی، ایمانی و اخلاقی زائران است.

هشت- ارزش آفرینی برای سرمایه انسانی

در این حوزه، مباحث مربوط به رضایت کارکنان و ارزیابی عملکرد نیروی انسانی فعال در بعثه مقام معظم رهبری مطرح میشود.

ص: ۱۲۴

نه- ارزش‌آفرینی برای جامعه

این حوزه عرصه‌های ملی و بین‌المللی را در برمی‌گیرد.

ده- ارزش‌آفرینی عملکردی

در این حوزه پی‌آمدهای کلیدی عملکردی بررسی می‌شود. این پی‌آمدها خود از فعالیت و مأموریتهای اصلی معاونتها و مدیریتهای بعثه برمی‌آیند.

یازده- مهم‌ترین کارها درباره ارزشیابی بعثه

در موسم حج تمتع سال جاری، گروه ارزشیابی دارای بالاترین آمادگی بود و توانست بیش از ۸۵٪ اطلاعات گردآوری کند. افزون بر وظایف سالهای گذشته؛ یعنی گردآوری اطلاعات از معاونتها و مدیریتها و کمک به تصمیمسازی بهینه آنها در حین کار و ...، مهم‌ترین کارهای جدید انجام شده در این حوزه در موسم حج ۱۳۸۸ چنین است:

ص: ۱۲۵

پیش از موسم، آمادگی بعثه برای حضور در موسم حج بررسی شد و گزارشی به تفکیک معاونتها و مدیریتهای بعثه تدوین شد. این کار با هدف عرضه بازخورد مناسب به بعثه پیش از موسم صورت گرفت و در آن مشکلات احتمالی و بالقوه شناسایی و به معاونتها و مدیریتهای بعثه اعلام شد.

گروه تخصصی ارزشیابی با گردآوری اطلاعات گوناگون از منابع متفاوت، گزارش‌های موضوعی مختلفی در دورههای زمانی روزانه، سه روزه و هفتگی استخراج کرده‌اند که راهگشای تصمیمگیری مدیریت ارشد بعثه بوده است. برای نمونه رضایت‌سنجی زائران درباره عملکرد بعثه و سازمان حج و زیارت به صورت روزانه سامان یافت. در این گزارش، نظر زائران درباره چگونگی آیین‌های برگزار شده، بسته‌های فرهنگی، دسترسی منابع پاسخگو به پرسش‌های شرعی، عملکرد نیروهای بعثه در برگزاری دعای کمیل، عملکرد نیروهای بعثه در توزیع نشریه «زائر» و شیوه دسترسی به آن، پاسخگویی و پیگیری بازرسان بعثه بررسی شد. از سوی دیگر رضایت زائران از حوزههای مختلف عملکردی سازمان حج و زیارت مانند حمل و نقل، مسکن، بهداشت و درمان و تغذیه و تدارکات اندازه‌گیری، اما به طور کلی دوازده گزارش موضوعی استخراج و به نماینده محترم ولی فقیه عرضه شد که بیشتر آنها دستور ایشان را در آن زمینه به دنبال داشت. این موضوعات چنین‌اند:

رضایتسنجی زائران به صورت روزانه؛

تحلیل کارهای فرهنگی- مذهبی به صورت روزانه؛

تحلیل مراسم دعای کمیل به صورت هفتگی؛

تحلیل موردی همایشهای گوناگون (معاونت بینالملل و مدیریت اهل سنت)؛

تحلیل عملکرد کتابخانه به صورت هفتگی؛

تحلیل عملکرد نشریه «زائر» به صورت هفتگی و ویژهنامههای آن؛

تحلیل عملکرد نشر مشعر؛

ص: ۱۲۶

تحلیل عملکرد پایگاه اینترنتی حج؛

تحلیل عملکرد صدا و سیما در آیین حج ۱۳۸۸؛

تحلیل عملکرد وهابیان به صورت سه روز یک بار؛

رضایتسنجی روحانیان اهل سنت؛

بررسی وضع کاروان‌های ایرانیان خارج از کشور.

گروه تخصصی ارزشیابی با همکاری ارزشیابان، بولتن خبری بعثه را هر روز تدوین و آن را به نماینده محترم ولی فقیه عرضه می‌کردند. این بولتن مهم‌ترین اطلاعات و موضوعات مرتبط را با موسم حج (عملکرد بعثه، سازمان حج، عملکرد کشور میزبان و حتی دیگر کشورها) در برداشت و به صورت تحلیلی- خبری بدان‌ها می‌پرداخت و به عرضه دستورات در آن باره می‌انجامید. ارزیابی کمّی عملکرد همه معاونتها و مدیریت‌های بعثه برای نخستین بار صورت گرفت؛ چنان‌که امکان مقایسه معاونتها و مدیریتهای گوناگون بعثه فراهم آمد.

دوازده- تحلیل عملکرد بعثه در سطح کلان

اشاره

با توجه به اطلاعات گردآوری شده، نتیجه نهایی عملکرد حوزه نمایندگی ولی فقیه در حج ۱۳۸۸ در نمودار زیر می‌گنجد. بر پایه اطلاعات گردآوری شده، امتیاز نهایی عملکرد بعثه معادل ۷۴ یا «خوب» بوده است.

ص: ۱۲۷

امتیاز نهایی عملکرد بعثه

میانگین امتیاز عملکرد بعثه در هر یک از معیارهای نهگانه چنین است:

امتیاز نهایی عملکرد بعثه در معیارهای نهگانه (نمودار تار عنکبوتی)

از زاویهای دیگر امتیاز نهایی عملکرد بعثه در معیارهای نهگانه زیر نمودار می‌شود:

امتیاز نهایی عملکرد بعثه در معیارهای نهگانه

ص: ۱۲۸

بر پایه ارزشیابی صورت گرفته، مهم‌ترین توان‌مندی‌های بعثه در حج ۱۳۸۸ چنین است:

گسترش ارتباط گسترده‌تر با نخبگان حوزوی و هماهنگی با مراکز تخصصی حوزه علمیه به منظور جذب روحانیان و معینههای کاروانها؛

پیگیری هدفمند ایجاد رشته تخصصی حج (سطح ۳) در حوزه علمیه؛

برگزاری کلاس‌های انتقال تجارب روحانیان؛

بالا بودن رضایت زائران از عملکرد روحانیان تحت تأثیر فضای معنوی حج؛

تدوین شرح وظایف هر یک از اعضای شوراهای فرهنگی و گروههای ارشاد و تهیه فرم‌های گزارشگیری مناسب؛

آمادهسازی به موقع فضای کتابخانه، استقرار و قفسهبندی کتابها در مدینه؛

عرضه کتب به کاربران به صورت سی دی یا فلش در کتابخانه مدینه منوره؛

توان بسیار خوب شناسایی و برقراری ارتباط با مسئولان بعثههای دیگر کشورها؛

دیپلماسی فعال ارتباطات با کشورهای هدف و ترغیب آنان به حضور در بعثه جمهوری اسلامی و زمینه‌سازی برای ملاقاتها به رغم محدودیت و سیاست منزوی کردن ایران؛

توجه ویژه به اصلاح الگوی مصرف در بخش منابع و تخصیص صحیح منابع و صرفه‌جویی در هزینه‌ها؛

به دست آوردن رضایت زائران با برگزاری دعای کمیل در چند نوبت؛

اعلام رضایت عوامل سعودی از نظم و همکاری ایرانیان در برگزاری مراسم در مقایسه با دیگر کشورها؛

نظارت مستمر داخلی بر عملکرد از طریق برگزاری جلسات تخصصی؛

ص: ۱۲۹

سرکشی به بیشتر کاروان‌های اهل سنت و دریافت گزارش کار از همه روحانیان کاروان‌های اهل سنت به طور منظم؛

برگزاری منظم و مستمر شورای افتای اهل سنت؛

توان‌مندی حرفه‌ای مدیر سایت در کارهای رایانه‌ای، نشر و خبر؛

عرضه مطالب سایت به چندین زبان؛

دریافت مجوز رسمی انتشار از کشور میزبان (عربستان).

برای تقویت نقاطقوت‌و انجام بهتر وظایف، به موضوعات زیر باید بیشتر توجه شود:

بهبود و تقویت چرخه اطلاعات در سازمان بعثه و سازمان حج و سازمانهای همکار بیرونی؛

بررسی و تبیین سازِ کارهای مطمئن و هم‌افزایی مسئولیتهای بعثه و سازمان‌های همکار اثرگذار به انگیزه تقویت تعامل مجموعههای همکار؛

تدوین برنامه راهبردی بعثه به انگیزه همراه‌سازی همه برنامههای عملیاتی بخشی؛

نهادینه کردن ارتباط با نخبگان حوزوی و دانشگاهی در عرصههای گوناگون؛

کوشش در راهاندازی رشته مدیریت حج به انگیزه توسعه و تربیت و پرورش حرفهای مبلغ از طریق ایجاد مرکز آموزش عالی تربیت مبلغ؛

تقویت اتاق فکر با بهرهگیری از کارشناسان جامع و برخوردار از تجربه و خبرگی برای شناسایی ظرفیتهای پنهان حج؛

تأکید بر برگزاری نشستها و همایشهای مربوط به حج با حضور نخبگان جهان اسلام؛

شناسایی ظرفیتهای گسترده موجود در حج و توجه بیشتر به بهره‌گیری از این ظرفیتها و پیگیری و تأکید بر سیاستهای تبلیغی نظام مقدس جمهوری اسلامی از

ص: ۱۳۰

طریق ظرفیت‌های دیگر کشورها و ملیت‌ها؛

آسیب‌شناسی نظام گزارشدهی در بعثه؛

مشکل‌یابی زنجیره جذب، آموزش، به‌کارگیری و ارزیابی روحانیان و مبلغان؛

آسیب‌شناسی زنجیره تهیه محصولات فرهنگی در بعثه.

سیزده- گفت‌وگو با معاون برنامه‌ریزی و نظارت

سؤال جناب حجت‌الاسلام و المسلمین آقای محمدصادق عرب، برای ارزیابی و نظارت بر فعالیت‌های فرهنگی و اجرایی کارگزاران حج و مدیران کاروان‌ها چه تمهیداتی اندیشیده‌اید؟

جواب حیطه وظایف معاونت برنامه‌ریزی، نظارت و ارزشیابی به دو بخش اجرایی و فرهنگی تقسیم می‌شود. دو مدیریت در بازرسی و نظارت بر کارهای رفاهی و اجرایی وجود دارد؛ یکی مدیریت نظارت و حسابرسی که وظیفه نظارت‌های تخصصی بر بخش‌های مختلف سازمان حج و زیارت را بر عهده دارد. مانند نظارت بر مسکن، حمل و نقل، تغذیه و تدارکات، بهداشت و درمان، قراردادها و ... مدیریت دیگر مربوط به بازرسی و رسیدگی به شکایات است که بر کار عوامل مدیریتی و خدماتی کاروان‌ها نظارت دارد. بر اساس رهنمودهای نماینده محترم ولی فقیه، مدیران کاروان‌ها افزون بر خدمت‌رسانی در بخش‌های رفاهی و خدماتی، بستر و لوازم سخت‌افزاری مسائل و کارهای فرهنگی را فراهم می‌کنند. در بخش فرهنگی نیز دو مدیریت عهده‌دار وظایفی‌اند؛ یکی مدیریت طرح و برنامه و دیگری مدیریت ارزشیابی. در مدیریت ارزشیابی کمابیش همه معاونت‌های بعثه و مدیریت‌های مستقل و محصول کار هر یک از معاونت‌ها، برپایه الگوی ارزشیابی علمی ارزیابی می‌شوند و در مسیر این ارزیابی اگر بهبود لازم باشد، سازوکار آن طراحی می‌شود تا در سال بعد سطح کیفی برنامه‌ها ارتقا یابد.

ص: ۱۳۱

در مدیریت طرح و برنامه، این بستر هم در بخش اجرایی و هم فرهنگی از طریق شوراهای تخصصی و کمک‌گیری از نخبگان کاروان‌ها فراهم شده است تا هر سال چند گام به جلو برود.

سؤال با توجه به تمهیدات گسترده‌ای که در نظر گرفته شده، امسال چه تغییراتی نسبت به سال‌های گذشته داشتید؟

جواب امسال در کل ساختار کاروان‌ها و تشیکلات ما تغییرات اساسی صورت گرفته است. امسال به این جمع‌بندی رسیدیم که در مناطق ستادی مکه و مدینه افرادی به عنوان نمایندگان بعثه حضور داشته باشند و کلیه کارهای مربوط را پی‌گیری کنند. این باعث می‌شود که تصمیم‌گیری‌ها خیلی سریع‌تر صورت پذیرد.

سؤال برنامه‌های معاونت برنامه‌ریزی سازمان حج و زیارت برای اصلاح الگوی مصرف چیست؟

جواب مقام معظم رهبری در سال‌های پیش نیز بحث صرفه‌جویی اشاره کرده‌اند و ما از دو سال گذشته بر این پایه کار می‌کردیم که هرگاه امکان صرفه‌جویی و استفاده بهینه وجود داشت، درباره‌اش کوتاهی نکنیم. همه کارهای حوزه نمایندگی ولی فقیه را برپایه این برنامه محوری و محصول کار استوار کردیم. با این روش نتیجه عملکرد هر بخشی با توجه به هزینه‌ها شفاف می‌شود. از سوی دیگر، هر کاری را که می‌شد با ابزار نو و رایانه انجام داد، جایگزین نیروی انسانی کردیم که این خود در بخش‌های مختلفی به صرفه‌جویی انجامید.

نیازسنجی نیز از دیگر کارهای ما در این زمینه است؛ یعنی به همان مقداری که امکانات و نیرو نیاز داریم، از آن بهره می‌گیریم.

چهارده- بررسی و نظرسنجی اینترنتی

معاونت برنامه‌ریزی، نظارت و ارزشیابی علمکرد بعثه مقام معظم رهبری برای

ص: ۱۳۲

بهره گیری از نظرات و دیـدگاه‌های زائران بیت‌الله الحرام درباره خـدمات و فعالیت‌های سازمان حج و زیارت و حوزه نمایندگی ولی فقیه در امور حـج و زیارت در حوزه‌های برنامه‌های پیش از اعزام کاروان‌ها، سامانه‌هایی را ماننـد حمل و نقل هوایی و زمینی، ورود به عربسـتان، بهداشت و درمان، تغذیه، مسـکن و فعالیت‌ها و برنامه‌های فرهنگی و نظرسـنجی اینترنتی را راه‌اندازی کرد. زائران برای شرکت در نظرسـنجی و ثبت دیـدگاه‌های خود به سامانه اینترنتی به نشانی www .nazarsanji .ir می‌رفتنـد و پس از اتصال به این سامانه و وارد کردن شـماره کاروان خود، محل تکمیل فرم، جنسیت، سن و تحصـیلات در نظرسـنجی شـرکت و نظرات خود را اعلام می کردند.

ه) مدیریت اهل‌سنت

اشاره

برای اجرایی کردن سیاست‌ها و رسـیدن به اهـداف بلنـد مـدت مدیریت اهل سـنت، فعالیت‌های پیش از موسم در قالب چهار عنوان آموزشـی، فرهنگی، ارتباطـات و سـتادی پس از دوره حـج ۱۴۲۹ بـه انگیزه تحقـق آن اهـداف و شـکل گیری منـاسب و هـدفمند فعالیت‌های مذهبی و فرهنگی کاروان‌های اهل سـنت جای گرفت و با عنایت خداوند متعال، رهنمودها و حمایت‌های نماینده محترم ولی فقیه و همکـاری صـمیمانه معاونت‌های مختلف بعثه مقام معظم رهبری و تلاش‌های شـبانه‌روزی همکاران مـدیریت اهل سـنت، امسال (۱۳۸۸) نیز برنامه‌های این مدیریت به خوبی اجرا شد. انتشار شش شماره ویژه‌نامه زائر اهل سنت، همایش‌های مکه و مدینه و ارتقای سطح کیفی و علمی روحانیان، معین و معینه‌های کاروان‌ها از برنامه‌های ویژه این مدیریت در آیین حج سی‌ام بود.
امید است خداوند توفیق عرضه خدمات بیشتر را به زائران بیت الله الحرام به ما بدهد. گزارش چکیده‌ای از فعالیت‌های پیش از موسم و هنگام برگزاری آن، بدین شرح عرضه می‌شود:

ص: ۱۳۳

یک – پیش از موسم

اول – شورای تخصصی

در آغاز سال ۱۳۸۸ با پیگیری معاونت مَبنا و مدیریت و با همکاری معاونت‌های محترم بعثه، شورای تخصصی مدیریت تشکیل شد. این شورا هر دو هفته یک‌بار در روزهای پنج‌شنبه در قم برگزار می‌شود و در مجموع هفده نشست برگزار شده است. موضوعات مطرح شده در این نشست به این شرح است:

تعیین سیاست‌های آموزشی، فرهنگی و ارتباط ویژه؛

تصویب نظام جامع آموزشی (دوره‌های تمهیدی، بدو خدمت، عمره کارآموزی و مکاتبه‌ای ضمن خدمت و تعیین منابع)؛

تدوین ضوابط و اصول حاکم بر انتشار نشریه «زائر» (ویژه اهل سنت)؛

سیاست‌های جاری و برنامه‌ای.

دوم – برگزاری دوره‌های آموزشی تمهیدی

در نظام جامع آموزشی مدیریت، برگزاری دوره آموزشی تمهیدی پیش‌بینی شده است که در سال ۸۸ تاکنون پنج دوره آن در استان‌های هرمزگان، کردستان (دو دوره) و گلستان (دو دوره) با هشت واحد درسی و با موضوعات «فقه مقارن»، «مناسک مقارن»، «جهان اسلام»، «آشنایی با اماکن مکه و مدینه»، «کلام مقارن» و «نقد وهابیت» برگزار شده است. در این پنج دوره مجموعاً سیصد نفر آموزش دیده‌اند.

استقبال از دوره‌ها در همه استان‌ها بسیار شایسته و آموزش‌ها نیز با توجه به حضور استادان برجسته از سطح بالایی برخوردار بوده است.

سوم – برگزاری سه دوره آزمون و مصاحبه

پس از برگزاری دوره‌های آموزشی، ۱۶۰ پرسش گزینه‌ای از مباحث درسی تهیه و

ص: ۱۳۴

سه آزمون برگزار شد که پذیرفته‌شدگان در آزمون شفاهی (مصاحبه) نیز شرکت کردند.

چهارم- برگزاری دوره بدو خدمت در مشهد

شصت برگزیده دوره مقدماتی در دوره‌های با هشت واحد درسی و با سرفصل‌های تاریخ تحلیلی اسلام، فقه مقارن، تفسیر آیات حج، عقل و دین، اخلاق فردی و اجتماعی، اصول مدیریت فرهنگی شرکت کردند و پس از برگزاری دوره به عمره کارآموزی فرستاده شدند.

پنجم- عمره کارآموزی

۴۹ نفر از روحانیانی که آزمون شفاهی و کتبی دوره‌های آموزشی را با موفقیت سپری کردند، به عمره کارآموزی فرستاده شدند در این دوره با حضور استادان محترم دکتر بی‌آزار شیرازی و حجت الاسلام توحیدی و با برگزاری دوره‌های زیارت ویژه افزون بر کامل کردن آموزش‌های خود به صورت عملی با وظایف‌شان بیشتر آشنا شدند.

ششم- آموزش مکاتبه‌ای

به انگیزه استمرار آموزش روحانیان کاروان‌ها و روزآمد کردن اطلاعات آنان، سه عنوان کتاب درباره زیارت، وهابیت و اهل بیت برای روحانیان حج ۸۸ فرستاده با طراحی صد سؤال (چهل سؤال فقهی و شصت سؤال از کتاب‌های ارسالی) این آزمون برگزار شد.

هفتم- انتخاب و گزینش روحانیان

با توجه به ارزیابی عملکرد روحانیان، معین و معینه‌های کاروان‌های اهل سنت و با

ص: ۱۳۵

رعایت آخرین تاریخ تشرف آنان، هر سال روحانیان عمره و تمتع انتخاب و مراحل اعزام آنها تنظیم می‌شود.

هشتم- رابط فرهنگی

بـه انگیزه نظـارت بر عملکرد روحانیـان و برنـامه‌ریزی فرهنگی برای کاروان‌هـای اهل‌سـنت در دو سـال اخیر دربـاره فرسـتادن رابط فرهنگی به عمره کارهایی صورت پذیرفته که با توجه به تفاوت‌های موجود در کاروان‌ها و روحانیان، تفکیک حوزه فعالیتی ثمرات خوبی را در برداشـته است. افزون بر رابط روحانیان، رابطان فرهنگی بر فعالیت‌های فرهنگی کاروان‌ها و برگزاری جلسات سـخنرانی نظارت می‌کنند. هشت تن از رابطان فرهنگی که به عمره سال ۸۸ فرستاده شده‌اند، از کارشناسان آشنا به امور اهل‌سنت بوده‌اند.

نُهم- همایش یک روزه روحانیان

به انگیزه توجیه روحانیـان، معین و معینه‌هـای کاروان‌هـای اهـل سـنت در سـال ۸۸، یـک روز پس از ملاقـات بـا مقـام معظم رهبری همایشی یک روزه برگزار شد.

دهم- گزینش میهمانان موسم تمتع

هر سال به انگیزه قدردانی از کوشـش‌های شخصـیت‌های برجسـته فرهنگی، سیاسـی و مذهبی اهل سنت، پانزده نفر در قالب میهمان مقام معظم رهبری توفیق تشرف به حرمین شریفین را پیدا می‌کنند

میهمانان مدیریت در موسم حج سی‌ام چنین‌اند: آقایان مولوی محمد اسـحاق مدنی (رئیس شورای افتاء)، شـیخ عبدالکریم محمدی (مفتی شافعی)، مولوی علی احمد سلامی (مفتی حنفی)، ماموستا محمد مسعودی ملقرنی (مفتی شافعی)، ارسلان ازهاری (معاون

ص: ۱۳۶

استاندار)، دکتر ناصر هنر (پزشک فوق تخصص)، حمیدرضا پشنگ (نماینده خاش)، آخوند عبدالحی میرزا علی (امام جمعه آق قلا)، مولوی ابراهیم فاضلی حسینی (امام جمعه تایباد)، محمد اکبر چاکرزهی (فرماندار نیک شهر)، ماموستا احمد ملکی (امام جمعه موقت کامیاران)، ناصر سلیم زاده (مشاور استاندار)، ماموستا حسین عزیزی یکشوه (مدیر حوزه)، محمد قجقی (رئیس بنیاد)، آبتین امیری (نویسنده و سردبیر مجله).

یازدهم- تهیه و ارسال بسته‌های فرهنگی برای زائران

تصحیح و چاپ کتاب «بایدها و نبایدها» بر پایه مذاهب شافعی و حنفی؛
انتخاب کتب مربوط به مناسک و یا مرتبط با اسرار و معارف حج، نوشته علمای اهل سنت؛
بومی‌سازی لوح فشرده «مسیر عشق» که تصاویر سه بعدی اماکن مقدس را برای اهل سنت در بردارد.

دوازدهم- طراحی لوح فشرده مناسک اهل سنت به سه زبان

پس از تهیه و انتشار مناسک حج شافعی و حنفی، با استفاده از موسم تمتع و عمره و با همکاری روحانیان کاروان‌ها و همکاری پیگیرانه و صمیمانه مسئولان نشر مشعر، مناسک جدید به فارسی، کردی و ترکمنی ضبط شد تا پس از آماده‌سازی و تکثیر در سبد فرهنگی زائران جای گیرد.

سیزدهم- تهیه فیلم مستند خدمات نظام جمهوری اسلامی ایران به اهل سنت

شناساندن خدمات نظام به اهل سنت کشور، از نیازهای هر سال بعثه مقام معظم رهبری در دیدار با نمایندگان دیگر کشورهای اسلامی است. طرح تهیه این مستند با نظر موافق نماینده محترم ولی فقیه و با همکاری گروه فنی صدا و سیما آغاز شد و اکنون مستندی درباره استان‌های کرمانشاه و کردستان در دست تدوین است.

ص: ۱۳۷

چهاردهم– فعالیت‌های ستادی

تهیه و تنظیم برنامه و بودجه سال ۸۹؛
فراهم آوردن ملزومات و مقدمات عمره و تمتع؛
هماهنگی با دفترهای امور اهل سنت استان‌ها درباره دوره‌های آموزشی، میهمانان، روحانیان کاروان‌ها؛
انتخاب و دعوت از استادان برای تدریس در دوره‌های آموزشی.

پانزدهم– تهیه بروشور معرفی خدمات نظام به مناطق اهل سنت

به انگیزه عرضه گزارش جامع از فعالیت‌های نظام جمهوری اسلامی در مناطق سنی‌نشین، بروشور تبلیغاتی خدمات نظام در دست تولید است که اطلاعات و آمار را در این زمینه در بردارد.

شانزدهم– طرح کتاب‌شناسی آثار اهل سنت در ردّ وهابیت

برای آگاهی از مجموعه مطالعات و تألیفات صورت گرفته درباره رد وهابیت و استفاده مناسب از آن در مدیریت، طرح کتاب‌شناسی آثار آنان تعریف شد و اکنون در مرحله اجراست.

هفدهم– طرح تدوین درسنامه

با توجه به نبود آثار مناسب برای تدریس در دوره‌های آموزشی روحانیان اهل سنت، تدوین دو درسنامه در فهرست کارهای این مدیریت قرار گرفت که با همکاری استادان محترم در دست اجراست.

هجدهم– طرح دو فصلنامه مدیریت

به انگیزه ارتباط پیوسته با روحانیان، معین‌ها، معینه‌ها، مدیران و عوامل تأثیرگذار

ص: ۱۳۸

کاروان‌ها و میهمانان مدیریت اهل سنت و زائران نخبه کاروان‌ها، پیشنهاد نشر دو فصلنامه اکنون در دست آماده‌سازی است.

نوزدهم– تکمیل بانک سؤالات

به انگیزه ایجاد تنوع در پرسش‌های آزمون‌ها و کاستن زمینه تقلب، هر سال پرسش‌های تازه‌ای در حوزه دروس فقه و عمومی طراحی و به بانک سؤالات افزوده می‌شود. در سال ۸۸ تاکنون صد پرسش طراحی شده است.

دو– فعالیت‌های هنگام موسم

اشاره

اول- نشست‌های صبح‌گاهی مدیریت
مدیریت اهل سنت روزانه نشست‌هایی با حضور اعضای خود و میهمانانش برگزار می‌کند و در آن با دعوت از اعضای هیئت علمی یا شخصیت‌های فرهنگی بعثه مباحث فرهنگی و علمی را با مشارکت آنان پی می‌گیرد.

– سیزده نشست در مدینه قبل

نام سخنرانان: آقایان و حجج اسلام عطاران، زمانی، مولوی نذیر احمد سلامی، دکتر منصوری (سفیر سابق در چین)، مولوی فاضل حسینی، ارسلان ازهاری، آخوند عبدالحی میرزا علی، آبتین امیری، حاتمیان، سید مجتبی حسینی.
موضوعات مطرح شده: فرصت‌ها و تهدیدات جهان اسلام، روابط ایران و عربستان، راه‌های تقریب مذاهب اسلامی، زیارت پیامبر اکرم ٩، بررسی سوابق تاریخی فرهنگی اجتماعی و اقتصادی چین، محبت رسول گرامی اسلام و ائمه اهل البیت: و جایگاه مدینه، اوضاع جغرافیایی، اقتصادی، کشاورزی و مذهبی و دینی کردستان، وحدت امت اسلامی، حج و لزوم برائت از مشرکان، امور مذهبی و اقتصادی ترکمن صحرا، معرفی استعدادهای طبیعی انسانی، تاریخچه‌فرهنگی و اقتصادی، مذهبی و معرفی مدارس

ص: ۱۳۹

علوم دینی هرمزگـان، رسول گرامی اسـلام ۹ از منظر «نهـج البلاـغه»، توضـیح تاریخچه مسـجد ذوقبلتین، گزارشـی از کشور سوریه (جغرافیا، مذهب، اقتصاد و روابط ایران و سوریه، اخلاقی) و طرح مباحث و مسائل روز و تبادل اخبار و اطلاعات.

– نُه نشست در مکه مکرمه

نـام سـخنرانان: آقایـان و حجـج اسـلام ایزدپناه، ماموسـتا عزیزی، حمیـدرضا پشـنگ، اکبر چاکرزهی، پارسانیا، قجقی، هادوی، هنر، زمانی.

موضوعات: تأثیرات مناسک حج، وحدت مسـلمانان، اوضاع فرهنگی، سیاسی مذهبی در سیستان و بلوچستان، وحدت وجود، معرفی سازمان‌های مردمی اسـتان گلسـتان، ادیان اسلامی و ضرورت وحدت مذاهب اسلامی، راهکارهای عملی وحدت اسلامی و وضعیت اهل سـنت اسـتان فارس، بررسـی مشـکلات اهل سـنت در مناطق مختلف ایران، وضـعیت فرهنگی و اجتماعی مصر، ارزیابی همایش حج تجلی امت واحده، عرضه گزارش تحلیلی از کشور فلسطین و مروری بر مقاومت ۳۳ روزه و ۲۲ روزه در لبنان و فلسطین.

– دو نشست در مدینه بعد

سخنرانان: حاتمیان و ماموستا حسین عزیزی.

موضوعات: کعبه و حج از منظر امام علی ۷ و معارف حج.

دوم- برگزاری چهارده نشست شورای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی

لزوم تدوین مناسک مقارن با قابلیت نصب بر روی موبایل و عرضه به زائران غیرایرانی؛

تعیین معیارهای فرهنگی در کاروان‌های اهل سنت (تمتع و عمره)؛

بررسی جدول فرهنگی کاروان‌ها؛

بررسی چگونگی بومی‌سازی شوراهای فرهنگی و گروه‌های ارشادی کاروان‌ها؛

ص: ۱۴۰

جمع‌بندی پیشنهادهای اصلاحی برای تهیه دفترچه گروه‌های ارشادی و فرهنگی؛

نقد و بررسی اولین شماره «زائر» اهل سنت و جمع‌بندی پیشنهادها در این باره؛

نقد و بررسی برگزاری همایش «شکوه حضور»؛

تصمیم‌گیری درباره نام همایش مدیریت اهل سنت در مکه مکرمه؛

آموزش مدیران و کارگزاران کاروان‌های اهل سنت؛

چگونگی برگزاری همایش علمی «قرآن محور احیای تمدن اسلامی»؛

بررسی و اصلاح پایانی نمودار سازمانی و شرح وظایف مدیریت اهل سنت؛

چگونگی برگزاری همایش علمی در مکه مکرمه با موضوع قرآن محور احیای تمدن اسلامی.

سه – فعالیت‌های فرهنگی کاروان‌ها

در این بخش با استفاده از دو نیروی آشنا با مسائل فرهنگی و امور اهل سنت، بر کارهای فرهنگی کاروان‌ها و برنامه‌ریزی برای فرستادن سخنران به هر کاروان نظارت می‌شود. گفتنی است برای سخنرانی در کاروان‌ها از مدیریت اهل سنت و میهمانان حاضر در مدینه برای حضور در ۵۱ کاروان از استان‌های هرمزگان، کرمانشاه، خراسان رضوی، خراسان جنوبی، خراسان شمالی، سیستان و بلوچستان، بوشهر، گیلان، کردستان، فارس، گلستان، آذربایجان غربی و کاروان‌های افاغنه استفاده شده است. شانزده کاروان «مدینه قبل» و ۳۵ کاروان «مدینه بعد» بوده‌اند.

چهار – رابط روحانیان

به انگیزه ارزیابی عملکرد روحانیان، معین و معینه‌های کاروان‌ها و نظارت کامل بر آنان، افزون بر رابطان فرهنگی، رابطان روحانیان با پیوستن به کاروان‌ها به این کار مهم می‌پردازند.

ص: ۱۴۱

پنج – گردهمایی «شکوه حضور»

اشاره

گردهمایی مدینه با نام «شکوه حضور» در ۲۰ / ۸ / ۸۸ و ۱۵ / ۹ / ۸۸ در تالار اجتماعات بعثه با حضور زائران برگزیده‌ای از کاروان‌های اهل سنت با برنامه‌های زیر برگزار شد:

اول – مدینه قبل (۲۰/ ۸/ ۸۸)

سخنرانی آقای عطاران درباره وظایف مدیریت اهل سنت و برنامه‌های بعثه مقام معظم رهبری برای کاروان‌های اهل سنت؛

سخنرانی آقای مولوی نذیر احمد سلامی، نماینده مجلس خبرگان با موضوع اهمیت وحدت اسلامی، جهان اسلام، فرصت‌ها و تهدیدها؛

سخنرانی آقای دکتر بی‌آزار شیرازی رئیس دانشگاه مذاهب اسلامی با موضوع حج نماد وحدت اسلامی و ضرورت احترام به عقاید یکدیگر در حرکت‌های تبلیغی‌فرهنگی؛

هم‌خوانی گروه «فلق» و مولودی‌خوانی گروه «کاروان‌های هرمزگان»؛

هماهنگی با نشر مشعر، روابط عمومی، شبکه خبر، برنامه «روضه رضوان»، و دیگر نمایندگان خبری مستقر در بعثه به انگیزه خبرگزاری و تصویربرداری از همایش «شکوه حضور» و مصاحبه با چهره‌های فرهنگی و مؤثر اهل سنت و شیعه در حاشیه همایش.

دوم – مدینه بعد (۱۵/ ۹/ ۸۸)

سخنرانان و دیگر برنامه‌ها

آقای عبدالحمید طالبی (جانشین مدیریت)، درباره فعالیت‌های آموزشی، پژوهشی، فرهنگی و اجرایی مدیریت اهل سنت؛

ص: ۱۴۲

آقای ماموستا مسعودی از علمای کردستان درباره فلسفه حج؛

آقای آخوند عبدالحی میرزا علی (امام جمعه آق قلا گلستان) درباره وحدت اسلامی و مودت اهل بیت؛

اجرای سرود گروهی از زائران گنبد (کاروان آقای نور محمد آق)؛

حجت الاسلام و المسلمین قاضی عسکر (جانشین محترم نماینده ولی فقیه)، درباره موضوع رشد روز افزون اسلام‌خواهی در کشورهای اروپایی، تقدیر از حضور با نشاط زائران اهل سنت در همایش‌های بعثه، همزیستی برادرانه اهل سنت و شیعیان در جمهوری اسلامی و تقبیح و محکوم کردن عملیات گروه‌های تکفیری و افراطی در کشورهای افغانستان و عراق؛

آقای شیخ عبدالواحد خواجوی (امام جمعه اهل سنت شیراز)، درباره مدینه‌النبی؛

مولودی‌خوانی آقای قریب، زائر کاروان مهاباد؛

شش- هم‌اندیشی علمی «قرآن، محور احیای تمدن اسلامی»

نشست دهم آذر در مکه مکرمه برای نخستین بار در محل بعثه مقام معظم رهبری برگزار شد.

حجت الاسلام مهدوی مهر عضو هیئت علمی و رئیس جامعه المصطفی ۹ العالمیه واحد مشهد و مسئول امور ارتباطات عام و همایش‌های اهل سنت در آغاز این نشست پس از خوشامدگویی و عرضه گزارش بلندی از شیوه فراخوان و دریافت مقالات عرضه شده و ملاک‌های ارزیابی مقالات و روش ارزیابی آنها، درباره صاحبان رتبه‌های برتر توضیح داد. سپس حجت الاسلام دکتر لکزایی، عضو هیئت علمی بعثه و عضو هیئت علمی دانشگاه باقر العلوم ۷ و صاحب چندین اثر در زمینه «قرآن محور احیای

ص: ۱۴۳

تمـدن اسـلامی» ادامه یـافت و سـپس گزارش کامـل مقالات عرضه شـد. آن‌گاه آقای حبی‌الحسن قسـتانی مقاله‌ای با عنوان «جایگاه قرآن و سـنت در احیای بُعد اقتصادی تمدن اسـلامی» و خانم نقشـین قربانی مقاله‌ای با عنوان «جایگاه وحدت و انسـجام اسـلامی در احیای تمدن اسلامی» عرضه کرد.

آخرین مقـاله را آقـای حـاج آخونـد توکلی بـا عنوان «جایگاه امر به معروف و نهی از منکر در احیای تمـدن اسـلامی» عرضه کرد و سپس حجت الاسـلام و المسـلمین دکتر محمـد حسن زمانی، عضو هیئت علمی جامعه المصـطفی ۹ العالمیه و رایزن فرهنگی پیشـین ایران در مصـر بود دربـاره «مقـایسه تمـدن اسـلامی و تمـدن غربی» مطـالب ارزنـده‌ای گفت و در پایـان گروه مولودی‌خوانی اسـتان کردستان با همخوانی زیبایی مقام پیامبر رحمت را گرامی داشتند.

خواندن نام برندگان مسابقه فرهنگی نشـریه «زائر» اهل سـنت آخرین بخش این نشست بود که در آن، از ده نفر از برگزیدگان و سه نفر از صاحبان مقالات برتر تجلیل و هدایای بعثه مقام معظم رهبری میان شرکت‌کنندگان توزیع شد.

هفت- همایش «حج، تجلی امت واحده»

همایش بزرگ «حج تجلی امت واحده»، پنج‌شـنبه ۲۸/ ۸/ ۸۸ در مکه مکرمه در محـل سـاعت اجتماعات هتل «دار هادی» برگزار و برای آن دو هیئت رئیسه از شخصیت‌های مدعو بعثه مقام معظم رهبری برای دو نیمه برنامه تعیین شد. این آیین با تلاوت آیات قرآن مجید کارش را آغاز کرد و نخست حجت الاسلام عطاران مدیر محترم اهل سنت به سخنرانی پرداخت؛ سپس مولوی اسحاق مدنی، رئیس شورای افتای اهل سـنت و مشاور رئیس جمهوری مطالبی درباره وحدت جهان اسـلام عرضه کرد. سـخنران سوم آخوند میرزا علی امام جمعه آق‌قلا بود و پس از او آقای سلیم‌زاده مشاور، استاندار

ص: ۱۴۴

کرمانشاه به سخنرانی پرداختند. در پایان نیز برنامه مولودی‌خوانی گروهی از زائران کرمانشاه و کردستان اجرا شد.

هشت- گردهم‌آیی روحانیان، مُعین و مُعینه‌های کاروان‌های اهل سنت (مکه مکرمه)

سخنرانی مدیریت اهل سنت حجت الاسلام جناب آقای عطاران همراه با تذکرات لازم درباره ایام تشریق؛

سخنرانی جناب حجت الاسلام سید مجتبی حسینی، رابط روحانیان درباره مراقبت از اعمال حجاج در ایام تشریق؛

توزیع هدایای مراجع عظام مقام معظم رهبری و حضرات آیات سیستانی، جوادی آملی و مکارم شیرازی میان روحانیان؛

توزیع هدایای خانواده‌معظم شهدا و ایثارگران؛

توزیع برگه ارزشیابی روحانیان از فعالیت‌های مدیریت اهل سنت به کوشش نماینده محترم مبنا.

نُه- فعالیت‌های مطبوعاتی و رسانه‌ای

اول- نشریه زائر

به انگیزه ایجاد ارتباط فرهنگی همراه با ویژگی‌های مذهبی و منطقه‌ای کاروان‌های اهل سنت، با موافقت نماینده محترم ولی فقیه در سال‌های اخیر، ویژه‌نامه «زائر» اهل‌سنت صورت منتشر می‌شود که در سال ۸۸ با عنایت خداوند متعال دو شماره در مدینه قبل و چهار شماره در مکه با همکاری معاونان محترم آموزش و پژوهش، اجرایی و اطلاع‌رسانی و تلاش‌های پیگیرانه مجریان آن جریده و در کاروان‌ها پخش شد. همچنین دو شماره دیگر آن در مدینه بعد فراهم آمد که به علت نبودن امکانات فنی

ص: ۱۴۵

لازم، منتشر نشد.

گفتنی است همه کارهای محتوایی مانند تهیه مقالات، مصاحبه‌ها و اخبار مدیریت اهل سنت را حجت الاسلام خراسانی و صفحه‌بندی و انتشارش را دفتر نشریه «زائر» به سامان رسانده‌اند.

دوم- گفت‌وگوی تلویزیونی

هشت مصاحبه با دکتر زمانی، مسئول گروه ارتباط ویژه؛

مصاحبه شبکه‌های مختلف رادیو و تلویزیونی با مدیر اهل سنت؛

مصاحبه تلویزیونی با میهمانان اهل سنت مدیریت.

سوم- تهیه و عرضه مقالات علمی

مبانی دینی برائت از مشرکان؛

حج و انتظار در دیدگاه مذاهب اسلامی.

چهارم- دریافت و توزیع دی. وی. دی همایش «حج تجلی امت واحده»

فراهم آوردن فهرست پیشنهادی یازده کتاب (۴۹ جلدی) برای شورای افتاء به انگیزه توانمندسازی کتابخانه؛

بازبینی و ارسال بخش اول فیلم مستند خدمات نظام به اهل سنت به نشر مشعر؛

نشست با معاونت اجتماعی به انگیزه ایجاد هماهنگی در فعالیت‌های گروه ارتباط ویژه و ...؛

برگزاری دو نشست با معاونت مبنا درباره متمم بودجه سال ۸۸، بودجه ۸۹، نیروی انسانی در موسم حج و ارزیابی تقسیم فعالیت‌ها در مناطق؛

هماهنگی با معاونت امور بین‌الملل (قائم مقام و مدیر کل ارتباطات) درباره ارتباطات ویژه در جلسه‌ای با حضور مدیریت اهل سنت و جناب آقای دکتر زمانی؛

ص: ۱۴۶

هماهنگی در توزیع نخستین شماره ویژه‌نامه «زائر» و تهیه مقدمات انتشار دومین شماره آن؛

نشست با آقای باقری مدیر کاروان افاغنه (شرکت هدهد) و برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های فرهنگی در کاروان ایشان؛

هماهنگی برای چاپ و توزیع نشریه «زائر» ویژه اهل سنت در مکه مکرمه؛

برگزاری نشست مدیران کاروان‌های اهل سنت با حضور سی مدیر کاروان به انگیزه هماهنگی در برگزاری همایش «تجلی امت واحده» در مکه مکرمه؛

مصاحبه با میهمانان اهل سنت به انگیزه انتشار آنها در نشریه «زائر»؛

برگزاری مصاحبه مدیر اهل سنت بعثه با حضور خبرنگاران مستقر در بعثه درباره همایش مکه مکرمه؛

معرفی میهمانان مدیریت اهل سنت به کاروان‌های اهل سنت برای اسکان در ایام تشریق؛

شرکت مدیر اهل سنت و مسئول گروه ارتباط ویژه در جلسات هیئت علمی معاونت بین الملل؛

مشارکت در برگزاری همایش حج و تقریب؛

حضور مدیریت، اعضای گروه و میهمان در همایش «حج و تقریب». بخشی از کارهای اجرایی همایش مانند هماهنگی نخبگان کاروان‌های اهل سنت برای حضور در همایش و تهیه و توزیع هدایا، به همت اعضای این مدیریت صورت می‌پذیرفت؛

تهیه و توزیع برگه مربوط به خانواده شهدا و ایثارگران؛

توزیع دی. وی. دی همایش حج تجلی امت واحده، سجاده کاروان‌های «کنترل اعمال» و سامان‌دهی دیگر کارهای اجرایی؛

حضور در جلسات شورای برنامه‌ریزی بعثه مقام معظم رهبری؛

ص: ۱۴۷

بازدید از بیشتر کاروان‌ها در ایام تشریق و سخنرانی در بیش از دوازده کاروان؛

اجرای کارهای مقدماتی هم‌اندیشی علمی «قرآن، محور احیای تمدن اسلامی»؛

تهیه و توزیع بیش از دویست دعوت‌نامه از نخبگان و دانش‌آموختگان کاروان‌های اهل سنت برای حضور در هم‌اندیشی علمی؛

دیدار اعضای گروه و میهمان مدیریت با آیت الله ری شهری، نماینده محترم ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی؛

تهیه نمودار سازمانی و شرح وظایف (پیشنهادی) مشاغل مدیریت اهل سنت؛

شرکت در نشست مدیران بعثه مقام معظم رهبری (مدینه بعد)؛

برگزاری نشست با روحانیان کاروان‌ها به انگیزه هماهنگی درباره حضور زائران در همایش شکوه حضور (مدینه بعد)؛

دیدار گروه و برخی از میهمانان اهل سنت با جانشین محترم ولی فقیه در روز عید سعید غدیر؛

ده- شرکت ۵۸ کاروان اهل سنت ایرانی در حج سی‌ام

به گزارش واحد ارتباطات خبری حج ایران، مدیر اهل سنت بعثه ایران، در گفت‌وگو با خبرنگاران، از فرستادن ۵۸ کاروان زیارتی برادران و خواهران اهل سنت ایران به عربستان سعودی و شرکت آنان در آیین سیاسی- عبادی حج سال ۱۳۸۸ خبر داد. حجت‌الاسلام و المسلمین علی اکبر عطاران گفت: «چهار هزار نفر از اهل سنت ایران (حنفی و شافعی) از استان‌های سنی‌نشین کشور ایران در مراسم حج، در قالب ۵۱ کاروان در کنار هفت کاروان از افغانی‌های سنی مقیم ایران شرکت می‌کنند».

وی افزود: «بنابر آمار رسمی می‌بایست هشت هزار نفر از اهل سنت ایرانی به حج

ص: ۱۴۸

اعزام می‌شدند که با تصمیم جدید درباره محدودیت‌های پزشکی امسال، نیمی از این آمار کاسته می‌شود».
وی گفت: «این کاروان‌ها را ۵۱ روحانی، بیست معین و چهار معینه همراهی می‌کنند». حجت‌الاسلام و المسلمین عطاران با اشاره به بی‌تأثیر بودن نوع مذهب افراد در انتخاب و فرستادن آنان به حج یادآور شد: «در مجموعه بعثه مقام معظم رهبری با نگاه اسلامی تصمیم‌گیری می‌شود و بدون توجه به مذهب افراد، با ثبت نام و رسیدن نوبت، زائران برپایه شیوه رایج به این سفر معنوی می‌روند».
مدیر اهل سنت بعثه، حضور اهل سنت ایرانی را در مراسم حج سی‌ام، بهترین نشانه همزیستی دینی و مذهبی مسلمانان در ایران دانست و افزود: «بسیاری از زائران اهل سنت در مراسم حج، با این پرسش برخی از زائران خارجی روبه‌رویند که چگونه در ایران زندگی می‌کنند؟ و حضور آنان در مراسم حج بهترین نشانه آزادی کامل اهل سنت در کشور ایران است».
وی افزود: «در این کاروان‌ها افراد بسیار مهم و برجسته همچون متخصصان فنی و پزشکی، ائمه جمعه، مسئولان و برخی از علمای اهل سنت ایران هستند که این خود نشانه جایگاه و کرامت این عزیزان در نظام اسلامی است».
مدیر اهل سنت بعثه مقام معظم رهبری، حضور اهل سنت ایران را در مراسم حج خنثاکننده تبلیغات منفی دشمنان توصیف کرد. حجت‌الاسلام و المسلمین عطاران با اشاره به برخی از خدمات عرضه شده به کاروان‌های اهل سنت ایرانی گفت: «تلاش شده است که هتل‌های این کاروان‌ها در نزدیک‌ترین مکان‌ها به مسجدالنبی باشند». وی به برگزاری مراسم متنوع فرهنگی برای کاروان‌های اهل سنت ایران اشاره کرد و گفت: «چندین همایش و گردهمایی در مدینه و مکه با حضور نماینده ولی فقیه در حج و زیارت و جلسات سخنرانی و هم‌اندیشی آنان و دیگر برادران اهل سنت برگزار خواهد شد».

ص: ۱۴۹

وی مسابقات فرهنگی، تواشیح و قرائت قرآن را از دیگر برنامه‌های پیش‌بینی شده برای این کاروان‌ها شمرد و گفت: نشریه اختصاصی اهل‌سنت با عنوان «زائر» در بیست شماره در موسم حج منتشر و میان کاروان‌ها پخش خواهد شد.

حجت‌الاسلام و المسلمین عطاران در پایان با اشاره به پیشینه و تجربه هفده ساله مدیریت اهل‌سنت، دوره‌های آموزش اختصاصی روحانیان اهل‌سنت را از برنامه‌های این مدیریت برای تربیت روحانی برشمرد.

ص: ۱۵۰

بخش سوم: حج‌گزاران

ایرانیان

الف) ایرانیان مقیم خارج کشور

برخی از گروه‌های دارای مجوز فعالیت از سازمان، با توجه به کمی حضور زائران ایرانی مقیم خارج از کشور، به زیان مالی دچار شده‌اند. سپنتا سیر، یاسمین فارس، مادر، راه آسمان و بسطامی برخی از گروه‌های مدعی خسارتند. علت اصلی این خسارت را اجاره مسکن گران در مکه و اجاره هتل‌های پنج ستاره در مدینه می‌توان دانست؛

زائران دو گروه آقای بوربور شیرازی و آقای سیدمحسن باقری که سهمیه روادید حج را در امریکا، کانادا و اروپا دارند، در سنجش با سال گذشته کاهش یافته‌اند؛

ص: ۱۵۱

برخی از افراد گروه تلویزیونی سلام وابسته به جرگه شیرازی (فرستاده از امریکا) در کاروان «پرواز نور» بودند و با توجه به زمینه‌های فراهم آمده، کوشش سیاسی خاصی نداشتند؛

دیدگاه‌های زائران فرستاده از امریکا در دو گروه آقای بوربور شیرازی و سیدمحسن باقری درباره حوادث پس از انتخابات، با یکدیگر متفاوت بود؛ چنان‌که روحانی کاروان آقای بوربور، می‌گفت: زائران معتقدند که حوادث پس از انتخابات، کشور را هفتصد سال به عقب رانده است، اما روحانی کاروان آقای باقری، در پی اقناع زائران درباره حوادث پس از انتخابات بود؛

علی دایی، سرمربی پیشین تیم ملی فوتبال ایران، چهره شناخته شده فوتبال ایران در موسم حج سی‌ام در کاروان طوبی بود؛

به رغم تبلیغات فراوان امریکا و اروپا درباره بیماری جدید، خوش‌بختانه بیمار خاصی در این کارون‌ها دیده نمی‌شد. ارزیابی مدیران کاروان‌ها برای جذب زائر در حج سال آینده مثبت بود و هم‌اکنون قراردادهای مسکن سال آینده در مراحل پایانی است؛

با توجه به محدودیت‌های خروج آن دسته از افرادی که از داخل کشور موفق به گرفتن روادید حج شده بودند، پس از جلوگیری پلیس ناجا از خروج آنان از مرزها، گیرندگان روادید با دستگاهی جدید، روادید را از گذرنامه جدا می‌کردند و سپس در کشور ثالث آن را دوباره به گذرنامه می‌چسباندند و افراد به حج اعزام می‌رفتند؛

از میان گروه‌های آزاد و خارج از چارچوب، گروه فرستاده از خراسان، به مدیریت آقای پور بدخشان با دریافت ۶/۵۰۰/۰۰۰ تومان زائران داخل کشور را از راه سوریه به حج فرستاده بود که زائران به شیوه خدمات کاروان اعتراض

ص: ۱۵۲

می کردند.

ب) ایرانیان در عرفات

زائران بیت‌الله الحرام با ورود به سـرزمین عرفات حال و هوای دیگری پیـدا کرده‌اند. چون اینجا یادآور حوادثی مهم و سـرنوشت‌ساز است؛ یادآور مأموریت علی‌بن ابی‌طالب ۷ برای اعلان برائت از مشـرکان در سال نهم هجری و ممنوعیت ورود مشـرکان به سرزمین وحی پس از آن روز، حضور انبیـا و اولیـای الهی در این بیابـان و نجوا و مناجات با خـدا، دعای عارفانه حسـین بن علی ۸ و علی بن الحسین، زین‌العابدین ۷ که به یادگار مانده است، یادآور روگردانی حسـین بن علی از این سرزمین در سال شصتم هجری و حرکت او به سوی عراق و کربلاـ و توجه دادن حاجیـان و عالمیان که گاه برای مناجات و دعا و قربانی شـدن و قربانی کردن و انجام وظیفه بایـد از عرفه و مشـعر و منـا روگردانـد و به کربلاـ روآورنـد. اینجـا سـرزمینی است که هر سـال امـام زمان [در آن حاضـر می‌شود و دلـدادگان در پی دیدار رویش به این سو و آن سو می‌نگرند؛ سـرزمینی که وقوف در آن از ارکان حج است و اگر ترک شود، حج باطل می‌شود.

بـاران رحمت الهی دو روز است که سـرزمین وحی را سیراب کرده‌است، از چادرهـای عرفـات آب می‌چکـد، امـا بارش زودهنگام بـاران رحمت، به برهم خوردن محاسـبات بشـری در ابتلای هزاران نفر به بیماری آنفولانزای «آ» در ایام تشـریق نویـد می‌دهـد و بار دیگر انسان مغرور به دانش محدودش را به «حکمت و تدبیر خالق هستی» متذکّر می‌شود و آداب میزبانی را به آدمی می‌آموزد.

باری، حاجیان به دنبال محل اسـتقرار بعثه رهبری و محل برگزاری مراسم «برائت از مشـرکان» می‌گردنـد تا با حضور در این مراسـم حج خود را ابراهیمی سازند و از بت‌ها و بتکده‌ها، شـیطان‌ها و شـیطان‌زاده‌ها دوری کنند. بر اثر حاکمیت وهابیان بر سـرزمین وحی، آیین برائت از مشرکان در چادرهای ایرانی و فضایی محدود و دور از چشم میلیون‌ها

ص: ۱۵۳

مسلمان برگزار می‌شود تا مبادا زائران کشورهای دیگر جرأت کنند از مشرکان و شیاطین عصر خویش به سرکردگی امریکا و صهیونیسم برائت جویند.

امسال بر اثر جوسازی و فضاسازی وهابیان افراطی و هتاکی‌های ارباب رسانه و خطبای جمعه مکه و مدینه و روحانیان درباری، فضایی سنگین بر این آیین حاکم است و پیدایش فتنه‌ای به همت دشمنان تشیع، دور از انتظار نیست. به هر روی، با عنایت خداوند متعال و دوراندیشی مجریان و نماینده محترم ولی‌فقیه، این آیین بدون هیچ مشکلی برگزار می‌شود. پیش از موسم مداح اهل‌بیت، حاج مهدی سماواتی با زمزمه مناجات امیرالمؤمنین ۷ دل‌ها را صفا می‌دهد، اشک‌ها سرازیر می‌شود، فضایی روحانی و معنوی بر نشست حاکم می‌گردد تا دل‌ها آماده شنیدن ندای ملکوتی قرآن شود.

مراسم با تلاوت کلام الله مجید آغاز و با فریادهای «الله اکبر» و «لا ـ اله الا ـ الله» و «برائه من عمل المشرکین» «الموت لامریکا» و «الموت لاسرائیل» دنبال می‌شود. پیام رهبری که بیت الغزلش «دعوت مسلمانان به وحدت» و پرهیز از تفرقه و اختلاف و هوشیاری مسلمانان در برابر ترفندهای دشمنان برای ایجاد دشمنی و اختلاف است نیز خوانده می‌شود و با صدور قطعنامه مراسم پایان می‌یابد.

در لابه‌لای جمعیت ایران، حضور زائران دیگر کشورها نیز به رغم محدودیت‌های موجود، توجه انسان را جلب می‌کند. این مراسم که «نماد جنبه سلبی توحید»؛ یعنی اعلان برائت و انزجار از خدایان زر و زور، با موفقیت و با شکوه برگزار می‌شود.

اما آیین دیگری هست که «نماد جنبه اثباتی توحید» و اظهار عجز و بندگی در پیشگاه باعظمت پروردگار به شمار می‌رود: دعا و مناجات با خدا از زبان سید شهیدان عالم، حسین بن علی بن ابی‌طالب (ع). ساعتی از ظهر سپری نمی‌شود که زائران ایرانی دور محل استقرار بعثه مقام معظم رهبری، روانه چادرهای برگزاری این آیین می‌شوند. هنوز وقت استراحت کارگزاران بعثه است، اما برای پذیرایی از

ص: ۱۵۴

میهمانان دعای عرفه از جای برمی‌خیزند و آن جمع فشرده را در چادرهای خود جای می‌دهند. همه منتظرند، بیش از همه چشم‌ها و دل‌ها انتظار می‌کشند، تا چون باران بهاری بگرینـد و عقـده‌ها بگشاینـد و با خدای خویش در این سـرزمین سـخن بگویند. حاجیان نیک می‌دانند که در این سرزمین رحمت و غفران، مورد آمرزش الهی قرار خواهند گرفت.

بـا سـلام و صـلوات بر ولی الله الا ـعظم، مهـدی صاحب‌الزمـان مراسم آغـاز و با روضه‌خوانی مـداح اهل‌بیت، آقای حیـدرزاده دنبال می‌شود. هنوز دعای عرفه شـروع نشده است که صدای ناله و فریادها بلند و اشک‌ها سـرازیر می‌شود. هر کسی با خدای خویش درد دل می‌کنـد. او را به دلیـل این سـپاس می‌گویـد که از بنـده نـاچیزش روز عرفه و در سـرزمین عرفـات پـذیرایی کرده است و به یـاد دوسـتان و آشـنایان و بدرقه‌کننـدگانش به این سـفر معنوی و ملتمسـان دعـا، نیایش عرفه را با صـدای گرم و دلنشـین حجت‌الاسـلام محمدپور آغاز می‌کند: «الحمد لله الذی لیس لقضائه دافع و لا لعطائه مانع ...».

زمان سپری و غروب عرفه نزدیک می‌شود. دعا و مناجات با خدا نیز رو به پایان است و زائران در حسـرت آنکه باید با این سـرزمین خـداحافظی کننـد، لحظـات پایـانی دعـا را بـا حـال و هوای دیگری سـر می‌کننـد. سـرها از شـرمندگی همچنان به زیر و در گریبان، اشک‌ها هم‌چنان سرازیر، دل‌ها هم‌چنان شکسته و امیدوار ....

دعا به پایان می‌رسـد و حجت‌الاسـلام و المسـلمین قاضـی عسـکر معاون آموزش و پژوهش بعثه رهبری در پایان دعا و مناجات چند جمله به زبـان فارسـی حاجـات زائران ایرانی را بر زبـان می‌رانـد. از بهترین دعاهـا، دعـا برای زائرانی است که در حـج سـی‌ام بر اثر آنفولا ـنزا از آمـدن به این سـفر معنوی محروم شدنـد؛ دعا برای اجابت دعاهای زائران بیت‌الله الحرام در حق آنان و آمـدن دوباره به اینجـا در سـال آینـده. جز زائران ایرانی که در اینجـا اجتمـاع کرده‌انـد، زائران غیر ایرانی نیز از گوشه و کنـار عرفـات به خیابان‌هـای پیرامونی بعثه آمده‌اند تا نوای دلنشین دعا و مناجات حسین بن علی ۸ را بشنوند و از

ص: ۱۵۵

زبان آن حضرت خدا را بخوانند.

خبرهایی از زائران دیگر کشورها

۱. افغانستان

سی هزار نفر از زائران افغانی امسال در حج حضور خواهند داشت. به گزارش «زائر» امسال کاروان‌های بسیاری از افغانستان در مدینه مستقر شدند که شمار اعضای آنها به سی هزار نفر می‌رسد. گفتنی است هزینه هر افغانی برای سفر حج امسال سه هزار دلار است و کاروان‌های آنها در دوره‌های زمانی مدینه قبل و مدینه بعد فرستاده می‌شوند. بر پایه این گزارش، هشتصد تن از سی هزار افغان در موسم حج شیعه‌اند.

۲. پاکستان

بعضی از زائران پاکستانی، همچنان بر تبرک‌جستن از سنگ و کلوخ بقیع پافشاری می‌کنند؛ چنان‌که یک زائر از بقیع خاک برداشت که با واکنش عامل ارشادی آنجا و گرفتن کیسه خاک از او همراه بود. ساعات باز بودن بقیع در نوبت صبح، بیشتر شده است و تا هشت صبح زائران بدان‌جا می‌روند.

۳. داغستان

کیوان اسدپور گفت: هر سال شش تا هشت هزار نفر از مسلمانان داغستان با گذر از خاک ایران به سوی مکه مکرمه می‌روند. این افراد پس از ایران از خاک کشورهای ترکیه، سوریه و اردن می‌گذرند و خود را به عربستان سعودی می‌رسانند. فرماندار آستارا گفت: به انگیزه فراهم آوردن زمینه بیشترین رفاه برای اعضای این کاروان‌ها ستاد ویژه‌ای در فرمانداری آستارا ایجاد شده است تا در زمینه ترخیص گمرکی،

ص: ۱۵۶

راهنمـایی و تأمین نیازمنـدی‌های اولیه این زائران کارهای بهترین صورت گیرد. زائران داغسـتانی بیشتر از طریق اسـتان‌های اردبیل و آذربایجان شـرقی و غربی خود را به مرز بازرگان می‌رساننـد. آنان برای حرکت در این مسـیر از خودروهای شخصـی خود اسـتفاده می‌کننـد و سـاده‌زیستی و تحمل ناملایمات این سـفر چهار هزار کیلومتری، نشان‌دهنـده میزان علاقه‌منـدی آنان به حضور در مراسـم روحـانی حـج است. دوبـاره بـازگشت کاروان‌هـای زائران داغسـتانی به موطنشـان کمـابیش دو ماه است و آنان برای تأمین برخی از هزینه‌های سفر خود به داد و ستد کالا در محل‌های بیتوته خود نیز دست می‌زنند.

۴. امریکا

درباره حضور مسـلمانان امریکایی، گفت‌وگویی با حجت الاسـلام مینایی، دکترای کامپیوتر با گرایش هوش مصـنوعی به شـرح زیر صورت پذیرفته است:

سؤال توصیفات فراوانی از شما شنیده‌ایم. لطفاً در آغاز گفت‌وگو به صورت مختصر خودتان را معرفی کنید!

جواب بنـده بهروز مینـایی هسـتم. به لطف خـدا نزدیـک به پـانزده سـال در حوزه علمیه قم مشـغول به فراگیری علوم دینی بودم و از محضـر اسـتادان بزرگواری همچون آیـات عظـام تـبریزی، جوادی آملی و سـید کـاظم حـائری در تفسـیر و اصول و فقه کسب فیض نمودم. پس از پانزده سال حضور در حوزه علمیه قم برای تکمیل تحصیلات آکادمیک به امریکا رفتم و در رشته کامپیوتر با گرایش هوش مصنوعی (داده‌کاوی) مدرک دکترا را اخذ کردم.

سؤال از حضورتان در امریکا و برنامه‌های مختلف بفرمایید!

جواب برای گذراندن تحصـیلاتم، حدود پنج سال در ایالت میشـیگان امریکا بودم. اولویت نخستم پس از تحصیل، امور تبلیغی بود. سعی می‌کردم در بین ایرانیان مقیم

ص: ۱۵۷

امریکا و مسلمانان سایر کشورها حضور یافته ارتباط نزدیکی با آنها داشته باشم. همین مسئله باعث شد به ایالت‌های مختلف هم سفر کنم.

سؤال چنان‌که در اخبار و رسانه‌ها مطرح است در غرب به ویژه امریکا نگاه جدید و متفاوتی به اسلام وجود دارد. شما این نگاه و رویکرد جدید را چگونه تعریف می‌کنید؟

جواب در جریان حادثه یازدهم سپتامبر، در امریکا حضور داشتم و این حادثه که یکی از بزرگ‌ترین حوادث قرن اخیر در امریکا محسوب می‌شود؛ اگرچه تبعات بسیار بدی همچون جنگ افغانستان و اشغال عراق را داشت، اما ثمرات دیگری هم داشت. پس از این حادثه نگاه مردم امریکا به اسلام تغییر یافت و بسیاری از مردم با کنجکاوی سعی می‌کردند اطلاعاتی درباره اسلام کسب کنند. دقیقاً یک سال پس از این حادثه قرآن مجید پرفروش‌ترین کتاب سال در امریکا شد.

همان سال بود [که] یکی از کارگردانان هالیوودی فیلمی برای حج ساخت که موضوع آن تشرف یک گروه مسلمان از امریکا به حج بود و مناسک حج و فلسفه و اسرار این فریضه را برای مخاطبان غیر مسلمان خود به بهتری شکل به تصویر کشید. همین فرد سال بعد برای حضرت پیامبر اکرم ۹ فیلمی ساخت و در این فیلم تاریخ زندگی پیامبر را نشان داد. همه این موارد به علت نیاز مردم و رویکرد جدید مردم امریکا به اسلام است.

سؤال دیدگاه مردم امریکا درباره مناسک حج چیست؟

جواب نگاه دوستان مسیحی و یهودی ما به مناسک حج منفی نبود و حتی برخی از این دوستان ما با یک نگاه حسرت‌آمیز به این موضوع نگاه می‌کردند. برایشان جالب بود که چه عاملی این خیل عظیم مردم را از سراسر جهان در یک زمان و مکان واحد جمع می‌کند.

ص: ۱۵۸

برخی از این اعمال حج مانند رمی جمرات یا طواف کعبه، یک موضوع مبهم همراه با شگفتی برای این افراد است که تلاش می‌کنند به رمز و رموز آنها پی‌ببرند. جالب است که بدانید شناخت اسلام برای اغلب غیر مسلمانان از طریق حج و زیارت خانه خداست.

سؤال مسلمانان مقیم امریکا چه احساسی نسبت به حج دارند؟

جواب حج تبلور قدرت اسلام است و تلألؤ حاکمیت اسلام محسوب می‌شود. خدای متعال حج را به عنوان فریضه‌ای که مبانی دین را تقویت و زیبایی و شکوفایی دین را در مظهر اعلی جلوه می‌کند قرار داده است.

در بین دوستان و دانشجویان مسلمان امریکایی و غیر امریکایی که با مذهب حتی به اندازه کم هم ارتباط داشته باشد، عشق و شور خاصی نسبت به حج فوران می‌کند. نهایت تلاش خود را برای رساندن به این سرزمین مقدس به کار می‌گیرند. اگر چه هزینه تشرف به حج برای مسلمانان مقیم امریکا بسیار بالا است اما همیشه این افراد به دنبال حضور در این سفر هستند. امسال یکی از دوستانم که دکترای برق است و این شغل جزو مشاغل مهم و پردرآمد محسوب می‌شود، نزدیک به سه هفته مرخصی گرفت تا اعمال حج را به جا آورد. شور وشوق این دوست برای تشرف به حج برایم بسیار شگفت آور است.

سؤال این ویژگی در سایه توجه به دستورهای مذهبی پدید می‌آید؟

جواب دقیقاً همین طور است. بسیاری از مسلمانان امریکا سعی می‌کنند با حضور در برنامه‌های مختلف عبادی مانند مراسم دعای کمیل، ندبه و برنامه‌های مختلف ماه مبارک رمضان و ماه محرم این روحیه را در خود حفظ کنند. در واقع به اعتقاد دوستان برخی از امور مذهبی مانند دعای کمیل در فضای امریکا برای مسلمانان واجب است؛ چرا که در این مراسم‌هاست که افراد روحیه مذهبی خود را تقویت می‌کنند. در فضایی

ص: ۱۵۹

که سراسر هویت‌زُدا (هویت دینی و فرهنگی) است حضور در برنامه‌های مذهبی بسیار مهم و کلیدی است.

سؤال با توجه به اینکه آیین حج امسال به «حج و انتظار» نامیده شده است، درباره اعتقاد مردم مسلمان و غیر مسلمان امریکا به آخر الزمان و ظهور منجی توضیح بفرمایید!

جواب شاید برایتان جالب باشد که درباره اعتقاد به آخرالزمان و ظهور منجی، مردم امریکا نزدیکی زیادی به مسلمانان دارند. در طی پنج سال حضور و امور تبلیغی در امریکا، توجه مردم به منجی نسبت به سال گذشته ارتقای خاصی داشت. حقیقت منجی و امام مهدی، به یکی از سؤالات اساسی برای بسیاری از مسلمانان و غیر مسلمانان در امریکا تبدیل شده است. ارتباط معنوی با حضرت ولی عصر [برای افراد تازه مسلمان شده یک آرزو محسوب می‌شود و همین موضوع مهدویت است که باعث گرایش بسیاری از غیر شیعیان به مذهب تشیع می‌شود. هم اینکه دعای فرج در بسیاری از محافل مسلمانان در امریکا قرائت می‌شود و افراد غیر عرب به سختی جملات این دعا را حفظ می‌کنند که این موضوع نشان دهنده توجه ویژه مسلمانان امریکا به حقیقت مهدویت دارد. البته تشریح فلسفه و ابعاد مختلف انتظار و مهدویت یکی از مهم‌ترین نیازهای جامعه مسلمانان امریکا است که امیدوارم از سوی مبلغین و علما مورد توجه قرار گیرد!

ترکیب جمعیتی زائران حج ۸۸

ستاد حج در مدینه منوره ترکیب جمعیتی زائران ایرانی خانه خدا را بدین شرح منتشر کرد:

شمار زائران سیزده تا بیست سال، ۸۹ نفرند که کمترین درصد سنی (۵/ ۱٪) را دارند؛

ص: ۱۶۰

زائران میان بیست تا سی سال، ۱۱۹۳ نفر (۲٪)؛

زائران میان سی تا چهل سال، ۷۴۲۷ نفر (۴۵/ ۱۲٪)؛

زائران میان چهل تا پنجاه سال، ۲۱۲۵۹ نفر (۶۵/ ۳۵٪)؛

زائران میان پنجاه تا شصت سال، ۲۲۶۳۲ نفر (۹۵/ ۳۲٪)؛

زائران میان شصت تا ۶۵ سال، ۷۰۳۸ نفر (۸۰/ ۱۱٪).

گفتنی است در آیین حج سی‌ام (۱۳۸۸)، ۶۵۰۰۰ زائر ایرانی به حج مشرف شدند که به علت احتمال ابتلا به آنفلوآنزایِ «آ»، از تشرف زائران کمتر از سیزده سال و بزرگ‌تر از ۶۵ سال جلوگیری شد. افزون بر ۴۵ هزار نفر از آنان نخست به مدینه و بیش از پانزده هزار نفرشان پس از مکه به مدینه می‌روند. بر پایه گزارش ستاد حج مدینه، ترکیب جمعیتی «مدینه اولی‌ها و دومی‌ها» کمابیش یکسان است. شبکه تلویزیونی «بی. بی. سی عربی» در گزارشی اعلام کرد، صدها هزار نفر با برپایی بدون مجوز چادر در صحرای عرفات و منا در مناسك حج شرکت می‌کنند، اما دولت عربستان چادرهای مجهز و واحدهای مسکونی باشکوهی در منا احداث کرده است.

محمد طه، خبرنگار این شبکه در مکه در گزارش خود گفت: «علت نصب بدون مجوز چادر از طرف هزاران حاجی، هزینه‌های بالای کرایه چادرهای مجهز است. امسال بسیاری از حجاج از اداره حج راضی نبودند که یکی از علل این مسئله، برپایی این چادرهای غیرقانونی است». شاهزاده خالد الفیصل، امیر منطقه مکه در این‌باره گفت: شمار حجاجی که سازماندهی شده بودند، ۰۰۰ / ۷۶۷ / ۱ نفر بود که این نشان می‌دهد ۰۰۰ / ۷۵۳ نفر خارج از چارچوب سازماندهی شده در مناسك حج امسال شرکت کردند.

گفتنی است کسانی که با نصب بدون مجوز چادر در حج شرکت می‌کنند، هر سال هشتاد تُن زباله پدید می‌آورند و باعث ازدحام بسیاری در راه‌ها می‌شوند.

ص: ۱۶۱

بخش چهارم: سازمان‌ها و نهادهای همکار

۱. سازمان حج و زیارت

الف) ریاست

یک- دیدار با وزیر حج عربستان

مصطفی خاکسار قهرودی، رئیس سازمان حج و زیارت جمهوری اسلامی ایران با وزیر حج کشور عربستان سعودی دیدار کرد. در این دیدار دوستانه که مدیر مؤسسه مطوفین ایران نیز حضور داشت، موضوعات و مشکلات زائران ایرانی مطرح شد.

وزیر حج عربستان سعودی از تلاش ایران برای جلوگیری از شیوع آنفلوآنزایِ «آ» قدردانی کرد و نگرانی‌های ایران درباره برخورد با زائران ایرانی در عمره گذشته به وی منتقل شد. رئیس سازمان حج و زیارت ایران در این دیدار دیدگاه رهبر معظم انقلاب را

ص: ۱۶۲

درباره ضرورت حفظ وحدت و پرهیز از کارهای تفرقه‌انگیز متذکر شد و بر اجرای برنامه‌های رایج و رسمی حجاج ایرانی در موسم حج امسال، مطابق سال‌های گذشته تأکید کرد.

وی سخنان مطبوعات را بر ضد جمهوری اسلامی ایران نادرست و خصمانه خواند و بر پایبندی حجاج ایرانی به برنامه‌ها و کارهای وحدت‌بخش و اطاعت از مقام معظم رهبری و مسئولان محترم تأکید کرد.

فؤاد عبدالسلام الفارسی، وزیر حج عربستان سعودی در این دیدار از توجه و توصیه‌های مسئولان نظام جمهوری اسلامی ایران، به ویژه مقام معظم رهبری و رئیس جمهوری در حفظ و تقویت وحدت قدردانی کرد و درباره کارهای رسانه‌ای پیش آمده دریغ خورد و گفت: امیدوارم با توجه به اهمیت روابط و سابقه دیرینه دو کشور، از تشدید فضای موجود؛ یعنی خواسته دشمنان هر دو کشور پرهیز شود.

دو– گفت‌وگو

اشاره

لطف و عنایت خاص خداوند در حج امسال نمایان بود

حج سی‌ام دو ویژگی مهم داشت: پیش از حج بحران‌هایی در انتظار حجاج ایرانی بود اما کمترین مشکل‌ها در سنجش با سال‌های پیش برای حجاج ایرانی رخ داد. عملیات حج ۸۸ بر اثر ویژگی نخست، سختی‌های فراوانی را برای برگزارکنندگان آن در پی آورد. برای آگاهی از آخرین تحلیل‌ها و خبرها درباره عملیات حج سی‌ام، گفت‌وگوی زیر با مصطفی خاکسار قهرودی خواندنی است.

او ده سال پیش به سازمان حج و زیارت آمد. دو سال بازرس بود و پنج سال نماینده سازمان حج و زیارت در عربستان و از سه سال پیش تاکنون رئیس سازمان حج

ص: ۱۶۳

و زیارت است.

تصمیم بر کاهش حجاج ایرانی

زمانی که از سوی مسئولین وزارت بهداشت شیوع آنفلوآنزا در بین زائران ایرانی مطرح شد، قرار شد در مورد حج تمتع امسال تصمیم جداگانه‌ای گرفته شود. کمیته ملی آنفلوآنزا و مسئولین مربوط، جلسات کارشناسی زیادی را گذاشتند و جمع‌بندی آن به محضر مقام معظم رهبری عرضه شد.

در نهایت، جمعی متشکل از کمیته ملی آنفلوآنزا و نمایندگان سازمان حج و نمایندگی مقام معظم رهبری در امور حج و زیارت خدمت رئیس جمهور رفتند و بعد از مطرح شدن گزینه‌های مختلف، با فرض اینکه پیش‌بینی‌های وزارت بهداشت درست است، تصمیم گرفته شد که حج امسال تعطیل نشود و با کاهش زائران ایرانی و حذف

افراد در معرض خطر، موافقت شد.

این کاهش دو علت داشت؛ یکی اینکه پیش‌بینی‌های وزارت بهداشت با نصف شدن جمعیت، حداقل نصف خواهد شد و کنترل جمعیت کمتر، برای گروه پزشکی امکان‌پذیرتر بود. دیگر اینکه با حذف افرادی که بیشتر در معرض خطر بودند، آمار احتمالی آسیب‌این بیماری بسیار کمتر می‌شد. این تصمیمی عاقلانه بود که باید از آن دفاع و منصفانه در مورد آن قضاوت کرد.

پاسخ به اعتراض‌های کاهش حجاج

اگر برخی امروز اعتراض می‌کنند که امسال هیچ اتفاقی برای حجاج ایرانی نیفتاد و نیازی به کاهش حجاج نبود، باید گفت که تا زمان قبل از تصمیم‌گیری هیچ مرجع رسمی و غیر رسمی گزارش و دلایلی مبنی بر اینکه این بیماری آنقدر هم خطرناک نیست و نیازی به کاهش حجاج نیست، عرضه نکرد. ضمن اینکه وقتی سازمان حج با

ص: ۱۶۴

تعطیلی کامل عمره در ماه مبارک رمضان مخالف بود، برخی از جمله برخی از مطبوعات سازمان را قاتل مردم می‌دانستند و عناوینی چون اصرار سازمان حج بر ادامه سفر مرگ‌بار عمره و ... به کار می‌بردند تا اینکه تصمیم بر تعطیلی کامل عمره در ماه مبارک رمضان گرفته شد. حالا که سفر حج انجام شده و اتفاقی نیفتاده است و جواب معما مشخص شده، همه می گویند که ما هم جواب را بلدیم. این لطف و عنایت خداوند بود که اتفاقی نیفتاد، اما نباید به این تصمیم عاقلانه معترض بود.

فضای سیاسی و روند برگزاری حج

قبل از آغاز موسم حج، فضایی سیاسی و تبلیغاتی علیه ایران بود که متأسفانه برخی جراید غربی و عربی به آن دامن می‌زدند که بخشی از آن به علت سوء برداشت از صحبت‌های مسئولین نظام جمهوری اسلامی بود و بخشی از آن زمینه‌سازی اختلافی بود که توسط دشمنان اسلام صورت می گرفت. این برداشت در ذهن مسئولین سعودی به وجود آمده بود که قرار است اتفاق خاصی از سوی حجاج ایرانی در عربستان بیفتد و فضای رسانه‌ای و تبلیغاتی بنگاه‌های رسانه‌ای غربی به طور مستقیم و غیر مستقیم فضا را فضایی به سمت برخورد بین سعودی‌ها و ایرانی‌ها جلوه می‌دادند.

کارهای زیادی برای رفع این ابهامات انجام شد. وزیر حج عربستان دیداری صورت داد و پس از آن با توضیحات کامل من مبنی بر اینکه ما فقط طبق قراردادی که از قبل بسته‌ایم عمل خواهیم کرد، خود او خواستار این شد که حرف‌های این نشست رسانه‌ای شود تا سوء برداشت‌ها برداشته شود. پیش از من هم نماینده مقام معظم رهبری در حج و زیارت در بدو ورود به عربستان رایزنی‌هایی را شروع کرده بودند که تأثیر فراوانی در بهبود اوضاع داشت و مراسم‌های دعای کمیل، برائت از مشرکین و کل عملیات حج بدون نگرانی و تنش انجام شد.

ص: ۱۶۵

کاهش و افزایش سفر

کاهش مدت زمان سفر حج تصمیمی بود که به دلیل احتمال شیوع بیماری آنفلوآنزا گرفته شده بود و الان قابل تغییر نیست و طولانی شدن سفر برخی هم به علت مشکل به وجود آمده در فرودگاه جده است. این در حالی است که هیچ حقی از کسانی که طول سفر آنها چند روز کاهش پیدا کرده ضایع نشده است، به این معنی که امسال هیچ زائری خدماتی کمتر از پولی که پرداخت کرده را دریافت نکرده است. پیش از این هم گفته بودم که برای هر زائر حدود یک میلیون تومان بیشتر هزینه شده است و اگر طول سفر برخی از زائران کوتاه شده، فقط هزینه غذای آن چند روز کاهش پیدا می‌کند که به هیچ وجه جبران آن یک میلیون تومان را نمی‌کند. بنابراین، هیچ زائری وجود ندارد که ما به او بدهکار باشیم و دینی به گردن ما باشد.

در روزهای گذشته نیز چند پرواز فوق العاده را از فرودگاه جده گرفتیم و در تلاشیم تا پروازهای فوق العاده دیگری را بگیریم و نیز با فرودگاه مدینه هماهنگ شده است تا برخی از کاروان‌ها در صورت تمایل از طریق فرودگاه مدینه به کشور باز گردند.

البته از کل ۴۹۴ کاروان ایرانی تنها ۲۷ کاروان ۳۵ روزه هستند و ۶۲ کاروان ۲۴ روزه داریم و برای بیشتر کاروان‌ها مشکل خاصی وجود ندارد. کاروان‌هایی هم که ۲۲ یا ۲۳ روزه شده بودند، به ۲۴ روز تبدیل کردیم.

آخرین وضعیت سلامت حجاج

تاکنون پانزده نفر در بیمارستان‌های ایرانی بستری هستند و از ابتدای عملیات حج تا هم‌اکنون شش نفر از هم‌وطنان فوت شده‌اند که هیچ کدام مربوط به بیماری آنفلوآنزا نبوده‌اند. چند نفر بیمار که به ایران باز گشتند که باز هم مربوط به آنفلوآنزا نبوده است.

آمار واقعی آنفلوآنزا

من از مسئول پزشکی خواستم که اگر موردی از آنفلوآنزا در بین زائران ایرانی بوده

ص: ۱۶۶

و به علت‌هایی نخواسته بگوید، به من بگوید تا من به عنوان رئیس سازمان حج مطلع باشم، اما رئیس هیئت پزشکی به من اطمینان داد که واقعاً هیچ موردی از آنفلوآنزایِ «آ» در بین زائران وجود ندارد.

زائران مکه و مدینه

تا الان سیزده هزار حاجی ایرانی به کشور باز گشتند و حدود ۷۰۰/ ۱۵ نفر در مدینه به سر می‌برند و در مکه حدود ۰۰۰/ ۳۳ نفر حضور دارند که در حال کم‌شدن هستند.

کسانی که امسال نیامده‌اند

کسانی که بیماری خاصی نداشتند و سن آنها هم بالا نبود و فقط به خاطر کاهش زائران حذف شده‌اند، سال بعد حتماً خواهند آمد و اگر سال آینده مشکل آنفلوآنزا نباشد، همه کسانی که به دلیل بیماری از این سفر مانده‌اند در اولویت هستند.

عدم حساسیت سیاسی در کاهش آمار حجاج

هیچ مسئله و حساسیت سیاسی در کاهش آمار حجاج ایرانی دخالت نداشته و عامل کاهش آمار تصمیم کارشناسان وزارت بهداشت بر جلوگیری از شیوع بیماری است.

تنها علت کاهش آمار اعزام شدگان به حج، تصمیم کارشناسان بهداشت در جلوگیری از شیوع بیماری بود. علی‌رغم وجود شایعات و نظرات تایید نشده و غیر رسمی مبنی بر دخالت و تأثیر مسائل و حساسیت‌های سیاسی، در کاهش آمار حجاج ایرانی در مراسم حج امسال، هیچ‌گونه نشانه‌ای از واقعیت داشتن این شایعات وجود نداشته و به نظر ما هیچ ارتباطی بین کاهش آمار حجاج و حساسیت‌های سیاسی وجود

ص: ۱۶۷

ندارد.

اگرچه کشور عربستان در ظاهر خطر بیماری را جدی نگرفته است، اما کلیه تدابیر پزشکی علاوه بر آمادگی عربستان، توسط هیئت پزشکی سازمان حج پیش‌بینی شده است.

پنجاه درصد زائران مصر کاهش یافته و ۴۵ /۰۰۰ نفر از ۹۰ /۰۰۰ نفر به حج آمده‌اند. کشورهای اسلامی دیگر نیز محدودیت‌هایی را اعمال کرده‌اند، اما در میان همه کشورها تنها کشوری که حج را تعطیل نمود و هیچ زائری را از آمار ۳۰ /۰۰۰ نفر زائر خود اعزام نکرده، کشور تونس است.

با پایان نیافتن تعمیرات فرودگاه جده، و تصمیم بر انتقال هفتاد درصد حجاج در مدینه قبل، نزدیک به دو سوم تراکم آمار زائران ایرانی، به سمت فرودگاه مدینه منتقل شد که با توجه به عدم گنجایش و ظرفیت مناسب این فرودگاه مشکلاتی به وجود آمد.

کاهش تعداد پرواز بازگشت حجاج به صورت میانگین باعث افزایش مدت سفر زائر از ۳۰ تا ۳۶ روز شده است.

سه – بازدید

مصطفی خاکسار قهرودی، رئیس سازمان حج و زیارت پس از بررسی وضع زائران ایرانی خانه خدا در مدینه منوره به مکه مکرمه رفت تا از چگونگی خدمات‌رسانی به زائران در مکه آگاه شود. به گزارش خبرنگار واحد ارتباطات خبری بعثه، معاون وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و رئیس سازمان حج و زیارت در دیدار دکتر طلال صالح بن بکر قطب، رئیس مؤسسه مطوفی حجاج ایرانی به بررسی چگونگی خدمات‌رسانی به زائران ایرانی در مکه مکرمه پرداختند. خاکسار قهرودی در

ص: ۱۶۸

این دیدار که در مکه برگزار شد درباره اسکان، تغذیه و تدارکات، حمل و نقل، مشاعر مقدسه و امکاناتی سخن گفت که سازمان برای خدمات‌دهی بیشتر به حجاج در سال ۸۸ بدان‌ها نیاز دارد.

آقای خاکسار قهرودی همچنین در نشست با اعضای ستاد حج و زیارت در مکه مکرمه از پیش‌بینی‌هایی برای عرضه خدمات بهتر به زائران و تصمیم گیری در این باره خبر داد و به توصیه در این زمینه‌پرداخت: با وجود فضای خاص سیاسی و وضع ویژه بیماری موجود و ضرورت کاهش زائران که بر پایه نظر تخصصی افراد مسئول تصمیم‌هایی در این باره گرفته شده است، زائران در رویارویی با این مسائل باید هشیار باشند. وی از مسئولان خواست در کارها و تعامل با قسمت‌های گوناگون منظم باشند: حال که حجم کار در حج امسال در سنجش با سال‌های گذشته کمتر است، باید به همین نسبت، تحرک در کار را به قصد کنترل و نظارت بیشتر کرد، تا قبل از اینکه زائران به مکه منتقل شوند، مشکلات احتمالی هم برطرف شود.

چهار – پیام قدردانی

به سر آمدن ایام تشریق و پایان یافتن مناسک حج را به شما شادباش می گویم و امیدوارم خدای کعبه شما را بپذیرد و همه شما را سالم و غانم به میهن اسلامی‌مان بازگرداند. خدمتگزاران شما در سازمان حج و زیارت از سال قبل، تلاش خود را برای اینکه شما بتوانید از فرصت حضور در حرمین شریفین معنویت بیشتری کسب کنید.

احتمال گسترش ویروس آنفلوانزای «آ» در عربستان و به دنبال آن تغییرات تحمیل شده بر بخش اجرایی از یک طرف و تعلیمات وزارت حج که همواره باناپایداری

ص: ۱۶۹

مواجه است از سوی دیگر، مانع پیاده شدن برخی از برنامه‌ها به گونه از پیش تعیین شده گردید. سازمان با همکاری مرکز پزشکی حج برای سلامت ماندن شما هر آنچه را که تصور می‌کرد به کار گرفت که خوش‌بختانه کاهش جدی مراجعات به مراکز پزشکی و آمار اندک مرگ و میر، نشانگر موفقیت در این صحنه است.

امیدوارم که جلوه‌های معنوی حج تا روز رستاخیز برایتان ماندگار باشد و ان شاء الله بتوانید با این ذخیره عظیم معنوی که اندوخته‌اید، در خانواده و محیط زندگی خود اثرگزار باشید.

والسلام علیکم و رحمت‌الله و برکاته

مصطفی خاکسار قهرودی

معاون وزیر و رئیس سازمان

ص: ۱۷۰

پنج – نشست

نشست هماهنگی با حضور رئیس محترم سازمان حج و زیارت، مسئول محترم ستاد مکه مکرمه و مسئولان ستادها و مناطق نُه گانه حج در محل مؤسسه مطوفی ایران و حضور رئیس این مؤسسه دکتر طلال قطب و دیگر اعضای هیئت مدیره این مؤسسه به قصد هماهنگی‌های زیر برگزار شد:

ضرورت عرضه خدمات بهتر در مشاعر؛

اجرای بهتر طرح نظافت و رعایت بهداشت بیشتر در منا؛

افزایش مخزن صابون مایع در منا که تنها در این مؤسسه برای حجاج ایرانی اجرا شده است؛

رعایت برنامه زمان‌بندی خروج کاروان‌ها از مکه مکرمه به سوی مدینه منوره و فرودگاه جده؛

ص: ۱۷۱

ضرورت تسریع خروج زائران از فرودگاه جده و حذف فرآیند انگشت‌نگاری.

با ورود معاون حج سازمان به جده، در جلساتی با مسئولان عربستان سعودی در این شهر، موضوع سامان‌دهی بازگشت پروازهای حجاج از فرودگاه جده پی‌گیری و بر آن تأکید شد.

ب) اداره کل طرح و برنامه

اداره کل طرح و برنامه سازمان حج و زیارت، سال ۱۳۸۸ برای نخستین بار در موسم حج حاضر شد. اما مأموریت این اداره چیست و چه کاری را سامان می‌دهد؟ و چه تأثیری بر روند اجرایی حج می‌گذارد؟ پاسخ این پرسش‌ها در گفت‌وگو با دکتر مرتضی کمانگری، معاون اداره کل طرح و برنامه سازمان حج و زیارت آمده است:

سؤال وظایف اصلی دفتر طرح و برنامه در حج امسال چیست؟

جواب با سلام و آرزوی قبولی حج همه زائران محترم، اداره طرح و برنامه پنج وظیفه اصلی در ایام حج دارد که سه وظیفه آن از آثار و نتایج دراز مدت برخوردار است و دو وظیفه زود بازده دارد که ویژه حج امسال طراحی شده است که ان‌شاءالله آثار آن را در حج امسال مشاهده خواهیم کرد. این دو وظیفه که با هدف ایجاد کیفیت بیشتر، سرعت بالاتر، دقت فزون‌تر و کاهش هزینه‌ها طراحی شده است با ایجاد نوآوری و ابتکار در استفاده از فناوری نو تبادل اطلاعات در حوزه عملیات اجرایی در عربستان و نیز حوزه آمار و اطلاعات کاربردی شده است. محدوده اجرای شبکه رایانه‌ای عملیات اجرایی در عربستان که در گام اول در زمینه تدارکات با استفاده از شبکه اینترنت و به صورت آنلاین به مرحله اجرا در آمده است. در این شبکه کلیه آمارهای زائران و عوامل کاروان‌های حج، مکان استقرار آنها در مکه و مدینه مسیرهای توزیع تغییرات سهمیه‌های غذای عادی و رژیمی و نیز ثبت کلیه خریدهای انبارهای

ص: ۱۷۲

تدارکات و ورودی و خروجی اجناس از انبارها و نیز آشپزخانه‌ها در این شبکه مورد نظارت و مدیریت قرار می گیرد.

ان‌شاء الله این شبکه اینترنتی در ادامه، حوزه‌های مسکن، حمل و نقل، بهداشت و درمان، امداد و سایر موضوعات اجرایی را تحت پوشش قرار خواهد داد که انشاء الله موجبات سرعت، دقت و افزایش کیفیت و بهینه نمودن هزینه‌ها را فراهم خواهد ساخت. این شبکه از حجم فعالیت‌های جاری انبارها و آشپزخانه‌ها خواهد کاست و امکان مدیریت و نظارت را نیز به مدیران عالی و ستادی سازمان خواهد داد تا با تحلیل داده‌ها و گزارش‌ها تصمیم‌گیری‌های بهتر و معقول‌تری را اعمال کنند. ایجاد این سیستم اشراف لازم بر اصلاح الگوی مصرف در حج و عمره و منطقی شدن نیازهای زائران و نیز فعالیت‌های بدنی آنان در موسم حج را فراهم می‌آورد.

دومین وظیفه زود بازده، طراحی نظام آماری است که معروف به «طرح امین» است. در این طرح همه آمارهای مورد نیاز روزانه مدیران سازمان در زمینه‌های بیماری‌ها، بستری در بیمارستان‌ها، گم شدن زائران سرقت، حوادث، دستگیری‌های احتمالی و نیز فوت زائران توسط کاروان‌های حج و سایر مراکزمرتبط به صورت آنلاین ثبت می‌شود و دسترسی مدیران به این اطلاعات آسان و تحلیل آمارها و تهیه گزارش‌ها پی گیری امور را تسهیل می‌سازد.

سؤال برای اجرای این کارها چند نیروی انسانی به سازمان افزوده‌اید؟

جواب در حج امسال فقط سه نفر برای این کار در دفتر طرح و برنامه و دو نفر هم در بخش رایانه برای پی گیری امور و اجرای وظایف پیش بینی شده‌اند.

سؤال درباره فعالیت‌های دراز مدت طرح و برنامه هم توضیح دهید.

جواب سه فعالیت درازمدت در وظایف طرح و برنامه پیش‌بینی شده است که اجرای آنها در حج امسال الحمدالله آغاز شده است. اولین کار، نظارت و کنترل برنامه و بودجه عملیاتی حج ۸۸ است که در قالب ۳۴ عنوان برنامه و صدها فعالیت به تصویب

ص: ۱۷۳

رسیده است. برای اولین بار در حین اجرای برنامه حج، از نزدیک این نظارت و کنترل انجام می‌پذیرد.
دومین موضوع، کارشناسی و بررسی قیمت تمام شده حج است که به دنبال منطقی‌تر کردن قیمت سفر حج با رعایت کیفیت‌ها و صرف و صلاح زائران گرامی هستیم. و سومین برنامه درازمدت این اداره کل، بررسی فرآیندها و توسعه آنها از طریق بهره‌گیری از آی. تی ((TI هستیم.

سؤال هر چند کار شما در حج امسال تازه آغاز شده، در همین چند هفته، کار شما بر کیفیت عرضه خدمات به زائران تأثیر گذارده است یا در سال‌های آینده تأثیر خواهد گذارد؟

جواب هدف اصلی سازمان حج و زیارت همین است که بسترهای لازم را برای زائران فراهم آورد تا زائر بهتر بتواند به اهداف اصلی این سفر که توسعه معنویت، برائت از دشمنان اسلام و افزایش اتحاد و انسجام و وحدت بین مسلمین است بپردازد.
زائر به حج می‌آید تا به این اهداف برسد که خود این نیازمند به پشتیبانی‌هایی است. زائر باید سالم، دارای فراغ بال از نیازهای روزانه و ... باشد تا بتواند به اعمال و زیارت خود برسد. عرضه خدماتی چون تغذیه، درمان، مسکن و حمل و نقل، زائر را در رسیدن به اهداف معنوی‌اش کمک می‌کند و ارتقای کیفیت و بهینه‌سازی آن نیازمند یک طراحی دقیق است که طرح و برنامه به این کار کمک می‌کند. یکی از اولین کارهای اداره کل طرح و برنامه، طراحی یک نظام جامع توسعه حج است که به نوعی می‌تواند چشم‌انداز مناسبی را پیش روی سازمان حج قرار دهد.

سؤال برنامه و بودجه عملیاتی به چه چیزهایی می‌پردازد؟

جواب این برنامه دقیقاً به اثر بخشی برنامه‌های واحدها و معاونت‌های مختلف می‌پردازد. اگر پیش از این، واحد اجرایی بودجه مصوب خود را هزینه می‌کرد و

ص: ۱۷۴

توجهی به اثربخشی آن واحد نمی‌شد در بودجه ریزی عملیاتی، این کار متفاوت است و اثر هزینه‌ها کاملًا پی گیری می‌شود. اگر برنامه‌ای مانند مسکن، ۱۳۶ میلیارد تومان هزینه داشته باشد، در این برنامه تمام شاخص‌های کمی و کیفی آن کنترل می‌شود تا ببینیم بعد از این هزینه آیا استانداردهای لازم و مصوب محقق شده است یا نه که بر اساس این بررسی، هم سازمان حج در برنامه‌ریزی بعدی راحت‌تر و دقیق‌تر خواهد بود و هم عملکرد مدیران بهتر ارزیابی می‌شود و نیز کمبود کمیت و توانایی‌های لازم نیروها روشن می‌شود. برنامه و بودجه عملیاتی در کل، شرایط لازم را که مطلوب یک سازمان برای دست‌یابی به اهداف خود است آماده می کند.

سؤال تا چه اندازه از ابزارهای نو فن‌آوری اطلاعات استفاده می کنید؟

جواب تلاش شده است از آی. تی به عنوان یک فن‌آوری که می‌تواند در افزایش کیفیت، سرعت و دقت در کارها و کاهش هزینه‌های سازمان حج بسیار مؤثر باشد و در تمام کارها استفاده شود. امروز کارهای یک زائر از ثبت نام تا زمانی که زائر به ایران باز می گردد و حتی ارتباط بعد از بازگشت زائر زیر چتر کارهای آی‌تی قرار دارد.

ج) ستاد مدینه منوره

اشاره

کارهای فراوانی از زمان ورود زائران به مدینه (حرم نبوی) تا خروج آنها از آنجا صورت می‌پذیرد تا آنان آسوده و بدون مشکل و در امنیت بیایند و بدون مشکل راهی شوند. از اسکان در هتل‌ها تا تأمین غذا و وسایل حمل و نقل و رفع مشکلات و هزار کار دیگر که بر عهده یک یا دو نفر نیست. همه این کارها در ستاد مدینه منوره برنامه‌ریزی، مدیریت و اجرا می‌شود. گزارش زیر نه از آمار و اعداد، بلکه از خادمان دور از خانواده می گوید:

ص: ۱۷۵

یک – دفتر مدیریت

آقای عباس خداشناس، مسئول دفتر مدیریت ستاد مدینه است. او در مدینه کارش را از هشت صبح آغاز می کند و کمابیش تا یازده شب در همین دفتر می‌ماند. خداشناس، حج گزاری را بدون مشکلات نمی‌داند و بر این باور است که حاجی باید مشکلات را لمس کند تا حج را درک کند، اما می گوید در این سال‌ها همه نیروهای اجرایی می کوشند که زائران به کمترین مشکلات دچار شوند.

دو – پشتیبانی

آقای ابراهیم حدادی، مسئول پشتیبانی درباره کار این بخش می گوید: ما از چهارم آبان به مدینه آمدیم و ستاد مدینه را افتتاح کردیم تا همه خدمتگزاران بتوانند در اینجا مستقر شوند و کارشان را آغاز کنند. سامان‌دهی وسایل نقلیه، خدمات مخابراتی، تجهیز، خدمات و تهیه و راه‌اندازی کلیه امکانات برای آغاز خدمت کارگزاران حج در مدینه، از کارهای پشتیبانی است که می توان گفت آغازکننده آیین حج و حج گزاری است. حدادی می گوید پابه‌پای رئیس ستاد از شش صبح تا نزدیک به دوازده شب به کار می‌پردازیم و البته این، غیر از رویدادهای نیمه‌های شب است که باید بدان‌ها رسیدگی کرد.

سه – نمایندگی وزارت امور خارجه

این دفتر نیز در ستاد مدینه مستقر است و آقای عباس ارباب خالص، مدیر این دفتر، خبری خوشحال‌کننده دارد: تاکنون مشکل خاصی برای ایرانی‌ها پیش نیامده است. آقای مسعود تقوایی مسئول امور مالی ستاد مدینه است که همه کارهای مالی را در مدینه سامان می‌دهد و بخش‌های گوناگون را تأمین می کند. او از سال ۱۳۷۴ کارهای مالی را صورت می‌داده و با تأکید می گوید: تاکنون هیچ اختلاف حساب و کسری نداشته است.

ص: ۱۷۶

او تا یازده شب همراه با آقای سعید لطفی (حسابدار) در دفترش کارها را پی گیری می کند.

چهار – بخش رایانه

آقای سید احمد عرفانی در بخش رایانه مسکن ستاد مدینه خدمت می کند و همه کارهای اسکان زائران ایرانی در مدینه نظم و ترتیب می‌دهد. او می گوید که در مدینه هم سهم هر زائر از محل اسکان بیشتر شده است. به گفته سید احمد عرفانی، صبح بسم‌الله می گویی و کار را شروع می کنی و شب هم می گویی الحمدلله و هر کاری که درباره مسکن زائران باشد، با انگیزه پی گیری و نه نمی گویی؛ حتی اگر کاروانی بیشتر از ظرفیت، زائر آورده باشد یا کمتر یا حتی اگر کاروانی نتواند دوبار در دعای کمیل شرکت کند و کار به تنظیم و تغییر در زمان محل اقامت برسد و یا تغییر هر برنامه دیگر.

واحد رایانه از دیگر بخش‌های ستاد است که بهادر امینی اطلاعات ورود و خروج کاروان‌ها، پرواز، تغذیه، خدمات و خروج زائران را به سوی مکه و دیگر آمار را در رایانه‌اش ثبت می کند و هر روز از صبح تا آخر شب به آنها سرگرم است تا همه کارهای ستاد مدینه با سرعت سامان گیرد. این، همه کارها در ستاد مدینه نیست، اما گزارش گزیده‌ای از کارهای بزرگ و سخت آنهاست تا زائران هم با دعاگویی آنان را همراهی کنند.

پنج – معاونت ستاد تغذیه

سؤال پخت سنتی تا چه زمانی انجام می‌شد؟

جواب تا سال ۱۳۸۰ کلیه کاروان‌ها در ساختمان‌های محل اقامت زائران اقدام به پخت‌غذا می‌نمودند، اما توجه به محدودیت‌هایی که توسط سازمان دفاع مدنی عربستان

ص: ۱۷۷

سعودی ایجاد شـد و از طرفی نامناسب بودن شـرایط بهـداشتی طبـخ غـذا در محل‌هایی کوچک و پراکندگی ساختمان‌ها و خطرات ناشـی از آتش‌سوزی، مـدیران سازمـان حـج و زیـارت را بر آن داشت که شـیوه جدیـدی را برای عرضه غـذای گرم به زائران اتخاذ نمایند.

سازمان حج و زیارت از سال ۱۳۸۰ ابتدا در مدینه منوره و پس از آن در مکه مکرمه اقدام به راه‌اندازی آشپزخانه‌های مرکزی نمود. با تشـکیل آشپزخانه‌های مرکزی، عملًا فرآیند تولید غذا دارای سازمان و ساختار تشکیلاتی شد؛ به طوری که هم اکنون آشپزخانه‌ها دارای ساختاری شامل مـدیر، معاون، پزشک مسـئول بهـداشت، مسـئول تغـذیه، بخش اداری، بخش توزیع، گروه‌های مختلف پخت (گروه پخت خورش و کباب، گروه پخت برنج، گروه پخت سوپ و دورچین و گروه آماده‌سازی) می‌باشـند که این گروه‌ها توسـط بهترین سـرآشپزها و آشپزها مـدیریت می‌شونـد. با تمرکز در فرآینـد تولیـد غذا علاوه بر رعایت بهداشت و سـلامت غذا توانسـته‌ایم غذایی یکسان و با کیفیت متناسب با ذائقه برای زائران تهیه نماییم.

سؤال برنامه تغذیه در حج امسال چگونه طراحی شده است؟

پاسـخ فرآینـد تهیه و تـدوین برنامه‌غـذایی مراحـل مختلفی دارد. این کـار ابتـدا با آسیب‌شناسـی سال قبل آغاز و پس از آن جلسات کارشناسـی با متخصصـین امر غذا و تغذیه و مدیران آشپزخانه‌ها برگزار شد. با توجه به تجربه سال‌های گذشـته و نظر کارشـناسان و صاحبان تجربه در این خصوص، سیاست‌هایی کلی برای تهیه و تـدوین غـذا در نظر گرفته و اجرا شد. توجه به سـلامت و بهداشت، تطابق با ذائقه عموم زائران، استفاده از مواد اولیه با کیفیت عالی وبه کارگیری روش‌های پخت مناسب، از اصولی است که برای تهیه غـذای زائران مـدنظر قرار می‌گیرد. ضـمناً سـعی شده است غذایی مناسب با تمام ذائقه‌ها یا به بیان دیگر غذای ملی که در برگیرنده تمام مواد مغذی مورد

ص: ۱۷۸

نیاز و حتی بیش از نیاز بدن با توجه به شرایط آب و هوایی عربستان و همچنین میزان فعالیت زائران باشد تهیه و تدارک گردد. نام این غذا را غذای ملی گذاشتیم. غذای ملی در حقیقت در جمع‌بندی سلیقه‌های متنوع مناطق مختلف کشور به عنوان غذای مناسب و مورد علاقه پذیرفته شده است؛ مانند انواع خورش‌ها.

سؤال مواد اولیه از کجا فراهم می‌آید؟

پاسخ تلاش می‌شود در حد امکان بیشتر اقلام اولیه مورد نیاز از ایران تهیه شود تا علاوه بر کمک به اقتصاد کشور، از نظر بهداشتی و کیفیت از درجه مقبولیت بالایی برخوردار باشد. به طور مثال خشکبار، حبوبات و سبزی‌های منجمد، ماهی قزل‌آلا و ... از ایران تهیه می‌شود و اقلامی مانند گوشت قرمز گرم (گوشت گوسفندی)، انواع روغن، لبنیات، برنج و ... با رعایت اصول علمی و کیفیت‌برتر از بازار عربستان خریداری می‌شود.

سؤال چگونه بر بهداشت غذا نظارت می‌کنید؟

جواب حضور متخصصین بهداشت و تغذیه در آشپزخانه‌ها و دامپزشکان ایرانی به منظور کنترل سلامت دام قبل و بعد از کشتار و نظارت مرکز پزشکی حج تضمین کننده بهداشت غذا در آشپزخانه‌ها می‌باشد.

برنامه‌ریزی شده که در هفته برای زائران هفت وعده غذا با گوشت قرمز و هفت وعده با گوشت سفید (دو وعده ماهی و پنج وعده مرغ) تهیه گردد به این ترتیب که در یک شبانه‌روز یک وعده گوشت قرمز و یک وعده گوشت سفید عرضه گردد. البته تنوع در نوع غذا علاوه بر مطلبی که عنوان شد متأثر از حجم تولید در آشپزخانه‌ها و همچنین چرخه توزیع نیز می‌باشد.

برای اینکه بتوانیم برنامه‌ریزی دقیقی برای تهیه مواد اولیه داشته باشیم و همچنین برطبخ غذا نظارت بیشتری کنیم، برای هر وعده غذا براساس برنامه‌ریزی‌های علمی موجود و با نظر کارشناسان و سرآشپزهای خبره سرانه‌ای در نظر گرفته شده است. مثلًا روزانه ۲۰۵ گرم برنج برای هر نفر در نظر گرفته شده که بخش بیشتر آن در ناهار به

ص: ۱۷۹

عنوان چلو و در شام به عنوان دورچین خوراك استفاده می‌شود.

البته تعیین سرانه به این معنا نیست که اگر کاروانی در خواست غذای بیشتری داشت به او داده نشود؛ بلکه با توجه به نیاز زائران، مدیر کاروان درخواست غذای اضافی می‌کند و غذا در اختیار قرار می‌گیرد. ضمن اینکه تلاش زیادی شده تا آشپزخانه‌هایی مدرن و پیشرفته برای پخت و پز غذای زائران مجهز و آماده کار شوند. استفاده از سرخ کن‌های صنعتی و پیشرفته در آشپزخانه‌ها سبب می‌شود تا موادی که نیاز به سرخ شدن دارند به طور یکنواخت سرخ شوند. خورش و سوپ در دیگ صنعتی آماده می‌شوند که با بخار کار می‌کنند تا غذا در فرآیند طبخ کمترین تغییرات را داشته باشد.

دستگاه‌هایی همچون بوجاری برنج، کباب پزهای صنعتی، دستگاه شست‌وشوی برنج، دستگاه شست‌وشوی ظروف و ... از جمله دستگاه‌هایی است که در آشپزخانه‌های مرکزی استفاده می‌گردد.

دستگاه حمل غذا از دیگر ویژگی‌های آشپزخانه مرکزی می‌باشد که غذا را بعد از طبخ در دمای بیش از هفتاد درجه گرم نگه می‌دارد تا غذا سالم و تازه در اختیار زائران قرار گیرد. در جمع‌بندی باید گفت تلاش و برنامه‌ریزی زیادی هر سال به کار می‌رود تا با بهره‌گیری از تخصص‌ها و تجارب دست‌اندرکاران و همچنین با طبخ علمی و بهداشتی، بهترین مواد اولیه به بهترین غذاها تبدیل شده و در اختیار زائران عزیز قرار گیرد. ارضای ذائقه‌های مختلف ایرانیان، کاری بس دشوار است و مسئولین و دست‌اندرکاران ضمن استقبال از نظرات زائران گرامی در امر بهبود و ارتقای غذا، از ضعف و کاستی‌های احتمالی پوزش طلبیده و از اینکه خواهران و برادران ارجمند این ضعف‌ها را بر مجریان می‌بخشایند، کمال تشکر و امتنان خویش را ابراز می‌دارند.

ص: ۱۸۰

گفت‌وگو با دکتر احمد رضا درستی، کارشناس تغذیه درباره چگونگی تضمین سلامتی غذای زائران

سؤال چه اندازه از این غذایی که برای زائران فراهم می‌شود، برای بیشتر آنان لازم است؟

جواب امسال تحقیقی علمی انجام شد که براساس آن نمونه قابل قبولی از زائران مشرف شده به حج مورد بررسی قرار گرفتند. طبق برآوردهای انجام شده از هر چهار زائر ایرانی مشرف شده، حدوداً سه نفر دارای اضافه وزن هستند.

عموم زائران عزیز ایرانی در طول این سفر از برنامه کامل غذایی در نظر گرفته شده استفاده می‌کنند. علاوه بر این، بسیاری از زائران مواد غذایی اضافی از قبیل نبات، شیرینی خشک، شکلات، پسته، تخمه و سایر تنقلات را با خود همراه دارند و از نگرانی اینکه در این سفر ضعف نکنند، آنها را هم میل می‌کنند. در ضمن در کاروان‌ها هنگام توزیع غذا، علاوه بر مقدار معمول غذا، مقداری غذا را تحت عنوان سرریز غذا عرضه می‌کنند که برخی از زائران از این هم به مقدار معتنابه میل می‌کنند. چنانچه برخی از زائران گرامی که به میان سالی رسیده‌اند، همه این مقدار غذا را مصرف کنند، دریافت غذای اضافی موجب تشدید اضافه وزن و بالا رفتن چربی و کُلسترول و اسید اوریک خون شده و به مرگ زودرس آنان در آینده منتهی می‌شود.

لازم است این موارد گفته شود؛ چرا که بخش زیادی از تصمیم‌گیری درباره مقدار غذای مصرفی با خود زائر است. گروه تغذیه با نهایت تلاش غذاهایی را که گاهی بیش از نیاز واقعی افراد و بسیار خوشمزه است، آماده می‌کند و روی میز می‌گذارد و قرار هم نیست مقدار غذا را کمتر کند؛ اما زائر ضرورتاً لازم نیست در این زمینه خوب همکاری کند و همه آن را مصرف کند. اگر زائران شرایط جسمی و سنی خودشان را در نظر بگیرند به نفع خودشان عمل کرده‌اند.

سؤال توصیه شما درباره اندازه خوردن غذا چیست؟

ص: ۱۸۱

جواب پیشنهاد من این است که شب‌ها شام سبکی مثل نان و پنیر و خیار یا نان و ماست و خیار بخوریم؛ چرا که شام سنگین علاوه بر اینکه باعث اضافه وزن و بیماری‌های مختلف می‌شود ما را از عبادت و زیارت با بدنی سبک و حالی خوش باز می‌دارد.

سؤال آیا سالم و بهداشتی بودن غذای زائران را تأیید می کنید؟

جواب مواد اولیه غذا بسیار مهم است. اگر مواد اولیه غذا آلودگی داشته باشد، بخشی از این آلودگی تا پایان طبخ غذا خواهد ماند. در اینجا کارشناسان بهداشت، مسئولین تغذیه و دامپزشکان تلاش و نظارت می کنند تا مواد اولیه قطعاً سالم، بهداشتی و درجه یک باشد. مرحله بعدی طبخ غذاست که مکانیزه بودن تمامی مراحل طبخ غذا و عدم دخالت دست، بهداشتی بودن غذا در مرحله طبخ را تضمین می کند. ضمناً در هر آشپزخانه متخصص بهداشت برفرآیند طبخ غذا نظارت دارد تا مراحل مختلف آماده‌سازی مواد اولیه و طبخ غذا به درستی و طبق موازین بهداشتی صورت گیرد. علاوه بر این توصیه‌های کارشناسان علم تغذیه در این مراحل رعایت می‌شود. مثلًا برای سرخ کردن ماهی یا مرغ از روغن مایع مخصوص سرخ کردنی استفاده می‌شود و به هیچ وجه روغن مصرف شده نگهداری نمی‌شود، بلکه بعد از فقط یک بار استفاده دور ریخته می‌شود. مقدار نمک و ادویه کاملًا براساس استانداردهای علم تغذیه است و ذائقه و سلیقه آشپز دخالتی در میزان استفاده از این مواد ندارد.

یکی از مراحل مهم حفظ سلامت و بهداشت غذا، فاصله زمانی و مکانی محل طبخ غذا تا محل خوردن آن است. این کار در کلیه آشپزخانه‌های مکه و مدینه برای حجاج ایرانی توسط دستگاه‌های گرم نگهدارنده غذا انجام می‌شود که غذا را تا محل مصرف کاملًا گرم، عاری از میکروب و هوای آزاد و بدون دخالت دست حمل می کند.

دمای غذا و دمای داخل خود هیترها نیز توسط متخصصین بهداشت چک [بازبینی]

ص: ۱۸۲

می‌شود تا غذایی داغ، سالم و بهداشتی در اختیار زائران ایرانی قرار بگیرد و این باعث شده تا هیچ گزارشی درباره مسمومیت غذایی در بین هیچ کدام از زائران ایرانی نداشته باشیم.

سؤال آیا غذایی را که برای زائران ایرانی تهیه و تولید می‌شود تضمین می کنید یا خیر؟

جواب من از سلامت غذایی که برای زائران ایرانی تهیه می‌شود، کاملًا اطمینان دارم و ناظر هستم که این غذا با بهترین و سالم‌ترین مواد و در بهترین شرایط بهداشتی تهیه شده است. این موضوع آن‌قدر برای سازمان حج و زیارت مهم است که آزمایشگاه‌هایی را راه‌اندازی کرده و در حال ارتقا و تکمیل آنهاست تا از ماده غذایی تهیه شده از ابتدا تا انتهای پخت و عرضه آن هر روز نمونه گیری نموده و آن را مورد آزمایش قرار دهد.

سؤال آیا تاکنون در آزمایش‌های خود به مواردی هم برخورد کردید؟

جواب تاکنون هیچ موردی از عدم سلامت غذا در آزمایش‌ها دیده نشده است.

سؤال آیا غذا، میوه و سبزی‌هایی که به زائر ایرانی می‌دهند، از دیدگاه علم تغذیه همه ویتامین‌ها، مواد و پروتئین‌ها را دارند؟

جواب غذا، سبزی‌ها، لبنیات و میوه‌هایی که در اختیار زائر ایرانی قرار می گیرد، هیچ کمبودی از لحاظ ویتامین، پروتئین و املاح ندارد و بسیار کامل است.

سؤال برخی از افراد گمان می کنند که این میوه‌ها گل‌خانه‌ای یا مرغ‌ها و ماهی‌ها با هورمون رشد کرده‌اند، از این رو، ارزش غذایی کاملی ندارند.

جواب از نظر علم تغذیه، برای اینکه سلول بتواند رشد کند موادی را نیاز دارد که اگر توانست این مواد را جذب کند، رشد می کند و ارزش غذایی آن به هر روشی که رشد کرده باشد، هیچ فرقی نمی کند. یادآوری می کنم که هورمون در داخل سلول‌های گوشت فرو نمی‌رود و داخل رگ‌های موجود زنده می‌چرخد و سلول‌ها را به رشد

ص: ۱۸۳

تحریک می کند.

بنابراین، گوشتی که ما مصرف می کنیم هیچ هورمونی ندارد. در مواردی که نگرانی از مصرف هورمن در پرورش مرغ وجود دارد، تنها لازم است از خوردن جگر مرغ و چربی اطراف پوست آن احتراز شود.

سؤال دیگر سفارش‌های شما به زائران در این زمینه چیست؟

جواب در جمع‌بندی، گرچه غذا مناسب، بهداشتی، خوشمزه و کامل تهیه شده و در اختیار زائران عزیز قرار می گیرد، اما لازم است هر فرد با توجه به نیاز خود اقدام به مصرف غذا کند و از زیاده خواری و نوشیدن نوشابه هر روزه، احتراز کند. ضمناً آب کافی، میوه و سبزی و لبنیاتی را نیز که در اختیارش قرار گرفته حتماً مصرف کند و حتی الامکان از صرف غذای رستورانی و تنقلات اضافی خودداری نماید.

د) ستاد مکه

یک- برگزاری ایام تشریق

حسن سقایی، رئیس ستاد مکه مکرمه گفت: کل عملیات اجرایی در ایام تشریق به خوبی انجام شد و هیچ حادثه مهم بدی روی نداد. وی در گفت‌وگو با زائر با توضیح درباره اینکه گم شدن چند ساعته افراد در این ایام طبیعی است، چنین گفت: «در کل ایام تشریق امسال تنها یک مورد گمشدگی در حدود یک روز داشتیم که فرد مورد نظر پیدا شد و الان مشکلی نداریم. روند کار قربانی طبق برنامه انجام شد و هیچ مشکلی مبنی بر قربانی دقیق برای هر یک از حجاج وجود نداشت».

سقایی با اشاره به کاهش آمار زائران به علت فرستاده نشدن زائران بالای ۶۵ سال و پیش‌بینی‌های گروه پزشکی و دقت بیشتر حجاج در مسائل بهداشتی، وضع ایام تشریق

ص: ۱۸۴

امسال با سال‌های گذشته بسیار متفاوت بود.

وی درباره وضع جوی آن روزها افزود: «در بیست سال گذشته چنین آب و هوای مطبوعی در ایام تشریق سابقه نداشته است. بارش باران در این روزها بسیاری از مشکلات را رفع کرد و باعث شد تا با به وجود آمدن هوایی بسیار مطبوع، زمینه کاهش آلودگی و عرضه خدمات بهتر به حجاج فراهم شود».

دو- آغاز بازگشت

شمار زائران ایرانی مدینه بعد در حج ۸۸، یک سوم بود؛ یعنی ۷۰۰ /۱۵ زائر از استان‌های مازندران، گلستان، فارس، ارومیه و تهران از شانزدهم آذرماه، به کشور پرواز کردند. این زائران، در سه روز در هر روز ۳۰۰ /۴ زائر با «دو ایرلاین» سعودی و «ایران ایر» به وطن بازگشتند.

کاهش دوره سفر در حج تمتع ۸۸ موضوعی به شمار می‌رفت که چندین سال پی‌گیری شده بود تا دوره طولانی پیشین که منتقدان فراوانی داشت، کمتر شود و به ۲۴ یا ۲۵ روز برسد. سقایی در این زمینه چنین توضیح داد:

«امسال برنامه‌ریزی کرده بودیم این کار صورت بگیرد که به دلیل مشکلات به وجود آمده و بازسازی در فرودگاه جده، زمان سفر کاروان‌هایی که با پروازهای ایران ایر آمده بودند، بیشتر شد و بعضی از کاروان‌ها تا ۳۳ روز در عربستان می‌مانند، اما عمده کاروان‌های مدینه بعد تقریباً ۲۴ روزه هستند.

خدمات عرضه شده به زائران مدینه بعد نسبت به مدینه قبل‌ها اگر بیشتر نشده باشد، کمتر نشده است و البته الان تنها چند نفر در بیمارستان مدینه بستری هستند که حال عمومی آنان خوب است و خوش‌بختانه به آمار شش نفره فوتی‌ها، اضافه نشده است. همه کارها در مدینه بعد به سهولت در حال انجام شدن است و تنها مشکلی که برای زائران مدینه بعد به وجود آمد، اعتصاب رانندگان دو شرکت «تاسکو» و

ص: ۱۸۵

«حافل» بود که مربوط به مشکلات داخلی خودشان می‌شد، اما باعث شد تا کاروان‌های ایرانی با تأخیر زیاد و با سختی به مدینه برسند که خستگی زائران ایرانی را در پی داشت.

امسال در بعضی از هتل‌ها امکان واگذاری اتاق اضافه وجود داشت و کاروان‌هایی بودند که تا پنج اتاق اضافه یا کاروانی که تا چهل تخت اضافه به صورت رایگان دریافت کرده‌اند.

امسال نیروهای ستاد مدینه عهده‌دار قربانگاه معیصم، بزرگ‌ترین قربانگاه در مکه بودند و امسال برای اولین بار ۳۱ هزار سهم این قربانگاه در فاصله پنج ساعت انجام شد. این در تاریخ حج اولین بار بودکه تمامی حجاج ایرانی قبل از غروب آفتاب روز عید قربان از احرام خارج شدند. سال گذشته بهترین سال بود که فقط سه یا چهار هزار زائر ایرانی مانده بودند و قربانی‌شان انجام نشده بود که امسال همین تعداد را هم نداشتیم. این امر به دلیل افزایش مهارت ذابحین بود که البته خدمات خوب کشور میزبان در زمینه مسدود نبودن راه‌ها، فراوانی دام و ... را نباید فراموش کرد.

در ستاد مدینه ۵۵ نفر مشغول خدمت به زائران بوده و هستند: نیروهای مستقر در فرودگاه مدینه که در سه شیفت کار می‌کنند، نیروهای مستقر در بخش حمل و نقل زمینی، انبار و تدارکات که به صورت شبانه‌روز فعال هستند.

سه منطقه در مدینه هم مستقر است که در هر منطقه چهار نفر کار می‌کنند. یک نفر هم کار ارزشیابی را انجام می‌دهد که البته برای مکه و مدینه ثابت است. بخش مسکن یک مسئول ثابت دارد و بخش حراست با سه نیرو کنترل بقیع، بین الحرمین و احیاناً کارهای بازداشتی‌های ایرانی را انجام می‌دهند. بازرسی و ارزشیابی هم، کار ارزیابی اعضای ستاد و مدیران کاروان‌ها را انجام می‌دهد که نتیجه کار آنها برای سال بعد است و مشخص می‌کند چه کسانی سال بعد می‌توانند حضور داشته باشند.

نیروهای پشتیبانی هم زحمات زیادی را کشیدند و بخش مالی نیز در ستاد حضور

ص: ۱۸۶

داشت که در مدینه دوم حسابرس‌ها به آن اضافه شدند و الان مشغول حسابرسی و تصفیه مالی کاروان‌ها هستند. در کنار همه ا ینها بخش مخابرات هم از روز اول مستقر بود و سه بخش حمل و نقل درون شهری، برون شهری و هوایی نیز در ستاد مدینه مشغول خدمت به زائران هستند.

برای حج سال آینده، کار اجاره مسکن آغاز شده و تا کنون با چهل درصد از هتل‌های مورد نیاز سال آینده قرار داد بسته شده و تا پایان حج امسال و در این چند روز، قرار داد هفتاد درصد هتل‌های حج سال آینده بسته خواهد شد برای قرارداد هتل‌های سال آینده یا تجدید قرار داد، گزارش بازرسی و نظر مدیران کاروان‌ها مدنظر قرار می گیرد و با هتل‌هایی که از نظر ما درجه «ج» را بگیرند دیگر قرار داد بسته نخواهد شد و ما به سراغ هتل‌هایی می‌رویم که تازه‌ساز باشند برنامه‌ریزی و قراردادهای پزشکی، تدارکات، هواپیمایی‌ها و ... نیز از اواخر عمره آغاز می‌شود.

تاکنون در قراردادهایی که برای اجاره هتل در مدینه بسته شده افزایش قیمت وجود دارد و ممکن است برای سال آینده هم این اتفاق بیفتد و البته افزایش هزینه‌های مواد غذایی، بلیط هواپیما و ... از دست ما خارج است و ممکن است افزایش قیمت وجود داشته باشد».

۲. وزارت امور خارجه

سرکنسولگری ایران در جدّه

آقای مهدی قائمی مهر، گفت: برخی از مشکلات در حج امسال نیز با پیگیری‌ها و مذاکرات مسئولان بعثه و کنسولگری و مقامات مسئول سعودی از میان رفت و درباره برخی از آنها نیز هنوز به مذاکره می‌پردازیم. مدیر کل پیشین اطلاعات و مطبوعات وزارت امور خارجه افزود: «برابر یکی از قوانین دولت سودی که چندی قبل ابلاغ شده، بایستی

ص: ۱۸۷

تمام اتباع خارجی در بدو ورود به این کشور انگشت‌نگاری شوند که با تلاش صورت گرفته، مسئولان امر متقاعد شدند با توجه به برخی [از] مسائل فرهنگی، این قانون را در قبال بانوان زائر ایرانی اجرا نکنند و این امتیاز تنها به ما و سه کشور دیگر عرضه شد».
قائمی مهر تأکید کرد: «همچنین در ماه‌های قبل از آغاز موسم حج؛ خصوصاً از ماه رمضان تحت تأثیر شرایط، برخی [از] مطبوعات و شخصیت‌های غیر دولتی عربستان، حجم تبلیغاتی قابل توجهی را علیه زائران ایرانی آغاز کردند که با مذاکرات صورت گرفته این هجمه‌ها نیز توسط مسئولان سعودی کنترل و قبل از موسم و در ایام حج تقریباً به صفر رسید».

ارتقای سطح همکاری‌های دو کشور از طریق حج

سرکنسول جمهوری اسلامی ایران در جده در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به اینکه مأموریت اصلی سفارت حفظ عزت و خدمت به کمابیش یک میلیون زائر ایرانی است، بر ارتقای سطح همکاری‌های دو کشور بزرگ جهان اسلام؛ یعنی ایران و عربستان تأکید و گفت: «حج آرام و مطلوب ۱۳۸۸ نیز بی‌گمان در این زمینه تأثیر مثبت می‌گذارد».
وی افزود: «یکی از جملات دائمی که اکثر مسئولان دولت سعودی در وزارت خارجه، وزارت کشور و وزارت حج و دیگر دستگاه‌های این کشور می‌گویند این است که حجاج ایرانی در میان حدود صد کشوری که سالانه زائر به عربستان اعزام می‌نمایند، با برنامه‌ترین و منظم‌ترین حجاج هستند که در مراسم حج امسال نیز زائران ایرانی براین مسئله صحه گذاشتند. یکی از مدیران ارشد دولت سعودی به بنده می‌گفت: «من از کودکی در ذهنم مانده که حاجیان ایرانی از یک انضباط و وقار خاصی برخوردار هستند و به نظر می‌رسد با کارها و توجهات دولت ایران این نظم در سال‌های پس از

ص: ۱۸۸

پیروزی انقلاب شما بیشتر نیز شده است».

وضع قضایی زائران بازداشت‌شده

آقای قائمی مهر در خصوص وضع پرونده‌های قضایی تعدادی از زائران ایران گفت: «نمایندگی‌های سیاسی ما در خارج مرزهای جمهوری اسلامی همیشه موظف به خدمت به ایرانی‌ها هستند، اما با تأکیدات ویژه و مکرر ریاست محترم جمهور طی سال‌های اخیر بر این نکته، نمایندگی‌های سیاسی و به تبع کنسولگری جمهوری اسلامی در جده سعی نموده در حوزه پرونده‌های قضایی فعال‌تر عمل نماید که با عنایت خداوند و کمک‌های نماینده محترم ولی فقیه در امور حج و زیارت و مسئولان سعودی تعدادی زائر ایرانی که در ایام عمره یا حج بازداشت و بعضاً زندانی شده بودند، به طور کامل آزاد شده‌اند و در حال حاضر هیچ کدام از اتباع کشورمان در عربستان بازداشت و زندانی نیستند».

شایعه فراخوان سفرای دو کشور

سرکنسول جمهوری اسلامی ایران درباره شایعات برخی رسانه‌های داخلی در خصوص خروج سفرای ایران و عربستان از محل مأموریت خود به دلیل برخی مسائل سیاسی خاطرنشان کرد: «دوره قانونی مأموریت سفیر کشور پادشاهی عربستان سعودی در تهران و سرکنسول ایشان در مشهد مقدس به اتمام رسیده و سفیر و سرکنسول جدید این کشور نیز معرفی شده که در حال طی مراحل قانونی و عرفی دیپلماتیک برای شروع کار خود هستند سفیر و سرکنسول قبلی کشورمان در ریاض و جده نیز حتی بیشتر از زمان مأموریت خود در این کشور به خدمت مشغول بودند. چندی قبل بنده به عنوان سرکنسول معرفی شده و سفیر نیز توسط وزارت امور خارجه و هیئت دولت تعیین و در حال طی مراحل اداری و قانونی برای شروع کار در ریاض و در حال حاضر سطح روابط دو کشور از لحاظ دیپلماتیک کاملًا عادی و طبیعی است».

ص: ۱۸۹

همکاری‌با بعثه

آقای قائمی مهر در پایان با اشاره به حضور سه نمایندگی سیاسی کشور در عربستان؛ یعنی سفارتخانه جمهوری اسلامی ایران در ریاض، سرکنسولگری جمهوری اسلامی ایران در جده و دفتر نمایندگی کشور در سازمان کنفرانس اسلامی در جده یادآوری کرد: «در این میان حوزه شهرهای مکه، مدینه و جده بر عهده کنسولگری ایران در جده است و ما افتخار خدمتگزاری و انجام وظیفه در قبال زائران بیت الله الحرام و مرقد مطهر رسول الله ۹ و همکاری با بعثه مقام معظم رهبری را داریم. الحمدالله همکاری‌هایمان با بعثه در سطح بسیار مطلوب است و در انجام دادن وظایف مشترک و خدمت به زائران عزیز تمرکز و هماهنگی کاملی وجود دارد».

۳. سازمان فرهنگ و ارتباطات

الف) برگزاری همایش بین‌المللی

همایش بین المللی «نقش حج در وحدت امت اسلامی»، با حضور هیئت ایرانی به سرپرستی نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی در تالار همایش‌های هتل پولمان داکار، پایتخت سنگال، برگزار شد. این کنفرانس را نمایندگی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در سنگال برگزار کرد و وزیر فرهنگ و رئیس کمیسیون فرهنگی مجلس سنگال، بیش از دویست تن از فرهیختگان، علما، متفکران و شخصیت‌های فرهنگی و مذهبی، مقامات دولتی، نمایندگان فرقه‌های صوفی مریدیه، قادریه، تیجانیه و لاین و رؤسای سازمان‌های مختلف مردم‌نهاد و رؤسای مؤسسات فعال در امور زنان این کشور در آن شرکت کردند. آیت الله محمدی‌ری‌شهری در این همایش به وضع تأسف‌بار جهان اسلام، با توجه به تحمیل تک‌قطبی کردن جهان به کوشش استکبار به سرکردگی امریکا و به انگیزه درهم شکستن وحدت امت اسلامی اشاره کرد و گفت: «اکنون دشمن با

ص: ۱۹۰

ترفندهای گوناگون می‌کوشد که ملت مسلمان را به ورطه‌های درگیری و برادرکشی کشانده و با استفاده از احساس و عواطف موجبات هدر رفتن نیرو، سرمایه‌های مادی و معنوی ملت‌ها را فراهم آورد. مقام معظم رهبری بر افزایش وحدت و انسجام اسلامی و تحکیم مشترکات ملت‌های مسلمان بر اهمیت حج، به عنوان عاملی بر ایجاد وحدت و انسجام میان مسلمانان و کشورهای اسلامی تأکید می‌کنند». او با اشاره به آیات و روایات، بر لزوم همبستگی اسلامی و پرهیز از اختلاف تأکید کرد و ایستادگی را عامل دیگری برای وحدت در برابر دشمنان و ثمره مقاومت را دشمن‌شناسی و به کارگیری همه توان به انگیزه رویارویی با دشمن به جای اختلافات داخلی برشمرد و آموزه‌های مکتب اهل‌البیت: را الهام‌بخش این مقاومت خواند و گفت: «امیدوارم علما و فرهیختگان در این کنفرانس با بهره‌گیری از معنویت حج در راستای تحقق اهداف بزرگ حج گام بردارند».

ب) برگزاری همایش «حج» در دهلی نو

همایش دو روزه «حج» در مرکز فرهنگی اسلامی هند، با حضور آیت‌الله امامی کاشانی، عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام و امام جمعه تهران و دکتر فاروق عبدالله، وزیر انرژی هند، برگزار شد. گروه بسیاری از شخصیت‌های فرهنگی و مذهبی هندی و ایرانی در این همایش حاضر شدند و سخنرانان ضمن طرح دیدگاه‌های خود درباره فریضه حج، بر بهره‌گیری از نقش بسیار مهم و تأثیرگذار آن در وحدت جامعه اسلامی تأکید کردند.

همچنین کتاب «djourny to the Holy Lan»، نوشته پروفسور مشیرالحسن و کتاب تجدید چاپ شده «هندوستان تا حریم یار»، نوشته میرحامد حسین، با حضور آیت الله امامی کاشانی و وزیر انرژی هند رونمایی شد. دکتر فاروق عبدالله، با اشاره به اینکه در کنار بیت الله نه بحث سنی و شیعه مطرح است، نه حرف‌های مسلک و نژاد، تفرقه را بزرگ‌ترین آفت جامعه مسلمانان دانست و گفت: «ما باید آسیب‌شناسی و بررسی کنیم.

ص: ۱۹۱

ملتی که طبق قرآن سربلند و سرفراز باید باشد، چرا وضع و جایگاهش این‌قدر پایین رفته است. اگر صادقانه می‌خواهیم به خدمت دین بپردازیم، اول بیاییم به هم نزدیک شویم. ما در حال غفلت هستیم، در حالی که باید برای زیارت و ظهور امام زمان [آمادگی کامل به دست آوریم».

حسن احمد، قائم مقام کمیته حج هند نیز با اشاره به جایگاه تأثیرگذار ایران در جهان اسلام، گفت: «ایران همیشه مدافع حقوق و جایگاه مسلمانان در جهان بوده و همواره دوستدار واقعی اسلام و مدافع مسلمانان به شمار می‌رفته است».

همچنین در این همایش شمار فراوانی از اندیشمندان با سخنرانی یا عرضه مقاله، به بررسی بخش‌های گوناگون آیین حج و تأثیر آن در همگرایی مسلمانان پرداختند.

۴. هلال احمر

دکتر حلی ساز، رئیس گروه پزشکی هلال احمر در عربستان در گفت‌وگویی با نشریه «زائر» (دوازدهم آذرماه) گفت: «من به یاد نمی‌آورم که از نظر سلامتی تاکنون وضعیتی این چنینی داشته باشیم. همه شاخص‌هایی که از نظر سلامتی داریم، شرایط را بسیار مثبت ارزیابی می‌کند. آمار فوتی فقط ۵ نفر است که بر اثر آنفلوآنزا نبوده و هیچ شرایط بیماری حاد هم تاکنون نداشته‌ایم. و می‌توان گفت که شرایط بسیار خوبی است».

وی در توضیح پیش‌بینی‌های وزارت بهداشت مبنی بر شیوع و خطر گسترده بیماری آنفلوآنزای خوکی گفت: «من خدا را شکر می‌کنم که آن توصیه‌ها را جدی گرفتیم و آن اتفاقات نیفتاده است. شاید علت اصلی اینکه تا حدودی موفق هستیم این است که توان درمانی و بهداشتی خودمان را خیلی بیشتر از گذشته بالا بردیم. اینکه فقط ۶۷ هزار زائر در حج امسال شرکت کرده‌اند طبیعتاً باعث افزایش سطح خدمت‌رسانی می‌شود و

ص: ۱۹۲

دست ما را برای کنترل و مراقبت بیشتر باز می‌کند. طبق آمارهای اعلام شده، بیست نفر از ۳۶ هزار زائر مالزیایی در حج امسال از دنیا رفته‌اند و این در حالی است که با حضور ۶۷ هزار زائر ایرانی، آمار فوت شدگان ایرانی فقط پنج نفر بوده که البته یکی از آنها هم متأسفانه تصادف بوده و ربطی به مسایل بهداشتی نداشته است».

حلی ساز گفت: «در سال‌های قبل، پنجاه درصد مراجعه‌کنندگان به بیمارستان مکه را بیماران عفونی و تنفسی تشکیل می‌دادند اما امسال بعد از ایام تشریق فقط ده درصد بیماران مشکلات عفونی و تنفسی دارند. امسال مشکلات عضلانی، مفاصل و شکستگی استخوان به نسبت بیشتر است، اما در هر حال، بزرگ‌ترین مشکل زائران ما بیماری قلبی است.

به طور قطع و یقین می‌توان اعلام کرد که ما تا کنون هیچ مورد اثبات شده مبتلا به آنفلوآنزای خوکی در بین حجاج ایرانی نداریم. به این علت که هیچ تستی انجام نشده است؛ چرا که تست، زمانی انجام می‌شود که علائم آن بیماری بروز پیدا کرده باشد، اما تاکنون هیچ بیماری از بین حجاج ایرانی به این مرحله نرسیده است تا نیاز باشد آن را تست کنیم. اگر مشکلی هم بوده به سرعت بهبود پیدا کرده یا مشخص شده که یک سرماخوردگی ساده بوده است».

رئیس هیئت پزشکی حج درباره امکانات درمانی فراهم شده در بیمارستان مکه برای ایرانی‌ها گفت: «متخصصان مختلف زنان، چشم پزشکی، قلب، عفونی، تنفسی و بسیاری دیگر و بخش‌های آی. سی. یو، سی. سی. یو، بخش بستری مردان و زنان، اورژانس، پلی‌کلینیک دندانپزشکی و تست‌های تشخیصی شامل رادیولوژی، سونوگرافی، آزمایشگاه و عمل‌های سرپایی، گچ‌گیری، تزریقات و ...، از امکاناتی است که در بیمارستان مکه مکرمه برای حجاج ایرانی فراهم شده است. خیلی از داروهایی که به عربستان آورده‌ایم بلااستفاده مانده است و از داروهای معمول سرماخوردگی هم به نسبت سال‌های قبل خیلی کمتر استفاده شده است».

ص: ۱۹۳

دکتر حلی ساز درباره سلامتی خودش و همکارانش گفت: «من و هیچ کدام از همکارانم [نیز] مریض نشده‌ایم و تیم پزشکی ایران در سلامت کامل به سر می‌برد.

این در حالی است که در سال‌های قبل معمولًا یک بار به سرماخوردگی مبتلا می‌شدیم».

وی افزود: «وضعیت سلامت حجاج، کار خدا بوده و قطعاً التفات امام زمان [در بین بوده و بدون شک تلاش‌های تیم پزشکی گوشه کوچکی از کار بوده است. در سال‌های قبل، ابتلا به سرماخوردگی حدود هشتاد درصد بوده که حتی این آمار هم امسال وجود ندارد. در کجا سراغ داریم که نزدیک به سه میلیون انسان در چنین شرایط هوای آزاد و با وجود تماس‌های نزدیک، نبود شرایط بهداشتی و شرایط بهداشتی، داشتن فقط یک لباس و آن هم حوله و شرایط دیگر غیر بهداشتی جمع شوند و حتی یک مورد ابتلا به اسهال هم گزارش نشود.

همه ساله بعد از گذشت وقوف در عرفات و مشعر و بیتوته در منا، به طور طبیعی حجاج با بیماری‌هایی درگیر می‌شدند و آمار مراجعه به بیمارستان مکه بالا می‌رفت. امسال که حجاج ایرانی اعمال خود را در ایام تشریق پشت سر گذاشتند، طبیعتاً می‌بایست حادثه‌ها و گرفتاری به بیماری‌های مختلفی رخ می‌داد. مسئله آنفلوآنزایِ «آ» را هم به آن اضافه کنید که احتمال شیوع آن را بیشتر در این ایام می‌دادند».

وی افزود: «وقتی در اردیبهشت ماه سال ۸۸ اولین زمزمه‌ها از انتشار نوع جدیدی از ویروس آنفولانزایِ «آ» در کشورهای امریکا، مکزیک و اروپا منتشر شد، کسی گمان نمی‌کرد موج رسانه‌ای و تبلیغاتی این بیماری گسترده شود؛ موجی بزرگ‌تر از اصل موضوع.

در حقیقت سرعت شیوع و انتقال از راه تنفسِ این بیماری بود که موجب جلب توجه سریع عموم مردم جهان و تبلیغات گسترده درباره آن شد. با کشیده شدن دامنه این بیماری به عربستان طی ماه‌های اخیر، تدابیر لازم از سوی سازمان بهداشت جهانی،

ص: ۱۹۴

وزارت بهداشت عربستان و کشورهای بزرگ اسلامی خصوصاً جمهوری اسلامی ایران پیش‌بینی شد و حتی سالمندان و افراد زیر دوازده سال، زنان باردار و بیماران مزمن نیز از سفر منع شدند.

با وجود این تدابیر و علی رغم اینکه تاکنون هیچ مرگ و میر گسترده‌ای در هیچ نقطه‌ای از جهان براثر آنفلوآنزای «آ» حادث نشده است، تبلیغات گسترده درباره این بیماری و «آنفلوآنزا هراسی» در ذهن زائران جا خوش کرده تا آنجا که نگرانی‌های ناشی از این موضوع، موجب شد برخی زائران شیرینی‌های پیش از آغاز سفر حج را احساس نکنند.

برخلاف تصور برخی افراد، آنفلوآنزایِ «آ»، صعب العلاج نبوده و در دسته‌بندی‌های پزشکی جزو بیماری‌های سبک و قابل درمان به شمار می‌رود. تزریق واکسن، رعایت دقیق بهداشت فردی، استفاده از ماسک و سجاده شخصی، مصرف میوه و تغذیه صحیح و توجه به نکات مشابه که همه آنها را شنیده‌ایم، لازم و ضروری بوده و مانع ابتلا به این بیماری است، اما به این نکته هم باید توجه داشت که آب و هوای گرم مدینه منوره و مکه مکرمه و تفاوت قابل توجه دمای شبانه و روزانه در این شهرها؛ به‌خصوص در این فصل و نیز تغییرات آب و هوایی، معمولًا موجب ابتلای اکثر قریب به اتفاق زائران به سرماخوردگی (و نه آنفلوآنزا) می‌شود و طبیعتاً در حج تمتع امسال با توجه به ذهنیت‌های قبلی و شباهت‌های موجود، بسیاری از ما سرماخوردگی مان را با آنفلوآنزا اشتباه می گیریم!

مدیر کل حوزه ریاست و روابط عمومی سازمان حج و زیارت نیز در یکی از مصاحبه‌های خود تأکید کرده بود که هر سال تا هشتاد درصد زائران به سرماخوردگی معمولی دچار می‌شوند. در هنگام سرماخوردگی و بروز علائم آن توصیه ما در درجه اول، عدم نگرانی و مراجعه به پزشکان کاروان‌هاست.

در عین حال تغذیه مناسب، جلوگیری از سرایت به دیگران و صبوری برای طی

ص: ۱۹۵

دوره سه تا چهار روزه بیماری موجب سلامتی و توفیق کسب معنویات بیشتر در سفر است. نباید این نکته را نیز از یاد برد که به قول پزشکان هر جا تجمع افراد باشد، انتشار بیماری نیز هست و طبیعتاً در ایام حج از قدیم‌الایام زمینه انتقال بیماری‌ها وجود داشته است. آنفلوآنزای «آ» نیز یکی از این بیماری‌هاست، ولی فراموش نکنیم که اگر در رعایت بهداشت دقت لازم را به خرج دهیم، با عنایت الهی و با بدنی سالم، موسم متبرک حج را به پایان خواهیم برد».

۵. صدا و سیما

گفت‌وگو با حسن گروسی، مسئول گروه اعزامی صدا وسیما به حج

سؤال ویژگی اصلی برنامه‌های صدا وسیما در آیین حج سی‌ام چیست؟

جواب فعالیت‌های رادیو و تلویزیونی حج امسال با تمهیدات از قبل پیش بینی شده توسعه قابل توجهی یافته [است]. همچنین سعی شده کارمان اطلاع‌رسانی صرف نباشد و با تمرکز بر «حج و انتظار» و «فرصت‌های حج» به تولیدات ارتقاء و تنوع محتوایی بدهیم که این موضوع بازخوردهای مثبت و بیشتری را از سوی هموطنان به همراه داشته است.

برابر بررسی‌های اعلام شده ازسوی صدا و سیما اقبال مردمی به برنامه‌های حج افزایش محسوسی داشته است و این خستگی اعضای تیم ما را که از حدود شش ماه قبل [از] سفر انتخاب شده و در جلسات متعدد و اردوهایی خارج تهران خود را برای کار آماده کرده بودند، از تنشان خارج می‌کند».

سؤال به نظر می‌رسد پخش صدا و سیما نیز همکاری خوبی در زمینه تولیدات با شما دارد؟

جواب همکاری‌ها و هماهنگی‌های مطلوبی بین حضرت آیت الله ری شهری و

ص: ۱۹۶

آقای مهندس ضرغامی وجود دارد که این مسئله و سیاست‌های فرهنگی صدا و سیما موجب شده که طلایی‌ترین و بهترین ساعات در تمام شبکه‌های داخلی و خارجی صدا و سیما به برنامه‌های حج امسال و نیز مستندهایی که توسط مستند سازانمان در سال قبل تولید شده اختصاص یابد.

سؤال چه کارهای تازه‌ای را در سال ۸۸ عرضه کرده‌اید؟

جواب امسال چند اقدام جدید انجام شده؛ از جمله آنکه شبکه‌های جام جم در خصوص حج فعال‌تر شده و برنامه «به شوق حضور» هر روز از شبکه‌های جام‌جم امریکا، اروپا و اقیانوسیه پخش می‌شود. امسال همچنین چهارده مستند توسط مستندسازان ما در دست تهیه است که برنامه‌های «حج، نمای نزدیک»، «کاروان وصل»، «راز ماندگار»، «دیدار»، «از سرزمین وحی»، «رنگ دراسلام»، «حج و انتظار»، «حج و ولایت» و «از بهشت»، از آن جمله‌اند. دو برنامه «طواف دل» با ساختار جدید و «روضه رضوان» با عناوین جدید نیز در حال پخش از شبکه‌های سیما است. استفاده از عوامل و افراد بسیار توانمند و تولید برنامه‌های کوتاه دیجیتالی و ترکیبی با موضوع انتظار، وحدت ملی و وحدت مسلمین نیز از کارهای امسال است.

سؤال تولیدات رادیویی و تلویزیونی به این اندازه در این سرزمین با چه مشکلاتی روبه‌روست؟

جواب همکاران ما خیلی زحمت می‌کشند. همکاران ما اینجا گاه تا هجده ساعت در روز کار طاقت‌فرسا انجام می‌دهند که جز با اخلاص و اعتقاد ممکن نیست. در مدیریت قبلی سازمان، کل تولیدات حج در یکسال، ۱۳۰۰ دقیقه بوده اما در حال حاضر سعی می‌شود بهترین‌ها و توانمندترین افراد در حوزه ساخت برنامه، اجرا، تصویربرداری و ...، کار تولیدات حج را انجام دهند و حتی در گروه، میزبان مدیران ارشد سازمان نیز هستیم؛ یعنی سازمان همکاری می‌کند که یک مدیر ارشد چهل روز کارش را رها کند و اینجا بیاید و

ص: ۱۹۷

امسال تیم یک مدیر شبکه و چند سردبیر، گروه را همراهی می‌نمایند. ما در اینجا در چند نوبت با توقیف‌هایی هم روبه‌رو شدیم که الحمدالله با همکاری‌های صمیمانه و بی‌دریغ بعثه مقام معظم رهبری رفع شده است.

سؤال تولیدات رادیویی و تلویزیونی سال ۸۸ چقدر بوده است؟

جواب تا بعد ایام تشریق، ۷۹۸ مورد گزارش رادیویی در قالب ۸۸۵۳ دقیقه تهیه و پخش شد. همچنین ۱۰۴ مورد گزارش‌های خبری- تصویری برای واحد مرکزی خبر، شبکه خبر، العالم، پرس تی‌وی و الکوثر در قالب ۷۳۲ دقیقه تهیه شد. ۳۴۹ مورد خبر مکتوب تولید و ارسال شد. ۷۳ برنامه تولیدی نیز در ۱۲۳۲ دقیقه تهیه و پخش شده و ۸۴۹ مورد ارسال عکس جهت سایت و تلویزیون اینترنتی لبیک و ۱۳۵۴۱ دقیقه تصویر برداری تدوین نشده برای مستندها از جمله فعالیت‌ها هستند و البته هنوز در حال ادامه کار هستیم.

سؤال فعالیت‌های رسانه‌ای دیگر کشورهای اسلامی در موسم حج چگونه و در چه سطحی است؟

جواب نگاه‌های متفاوتی به حج وجود دارد. برای همین برخی کشورهای بسیار بزرگ و پرجمعیت اسلامی در موسم حج حداکثر سه خبرنگار همراه خود دارند؛ من و همکاران قبلًا آرشیو تلویزیون دولتی را در مکه و مدینه کامل زیرورو کرده‌ایم و به جرأت می‌گویم بانک تصویری ما از مساجد شریف و اماکن مقدس این دو شهر بیشتر از ایشان است. دلیل این نکته هم این است که ما علاوه بر اطلاع‌رسانی، برکار فرهنگی در حج تأکید ویژه داریم و هدفمان تشویق مردم به سفر حج نیست؛ بلکه راهبرد اصلی، تشریح ابعاد معرفتی حج است.

سؤال آیا پخش مستقیم برنامه‌ها در شبکه‌های ملی و فراملی شدنی است؟ کدام برنامه‌ها مستقیم پخش می‌شوند؟

جواب امکان پخش مستقیم با زحمات بسیار زیاد فراهم شده است و مراسم

ص: ۱۹۸

دعای کمیل در مدینه منوره و مراسم برائت از مشرکین و روز عرفه در عرفات و ایام تشریق به صورت مستقیم، با در نظر گرفتن اختلاف افق از طریق شبکه‌های مختلف پخش شد.

سؤال عملکرد و فعالیت رسانه‌های بین المللی و غیر اسلامی در ایام حج چگونه بوده است؟

جواب رویه غالب این شبکه‌ها، سیاه‌نمایی است و امسال همزمان با شیوع آنفلوآنزایِ «آ» در جهان، سیاه‌نمایی و تبلیغات منفی رسانه‌های غربی خصوصاً شبکه‌های سی. ان. ان و بی. بی. سی علیه همایش عظیم سالیانه مسلمین افزایش یافته است و علی‌رغم تلاش‌هایی که دولت عربستان برای جلوگیری از تولید برنامه‌های منفی توسط خبرنگاران برخی شبکه‌ها و رسانه‌های غربی در موسم حج به عمل می‌آورد، رسانه‌های مطرح بین المللی سعی در تخریب این اجتماع معنوی بی‌نظیر می‌نمایند. امسال با شیوع آنفلوآنزایِ «آ»، تبلیغات منفی این شبکه‌ها بر مسائل بهداشتی حج قرار گرفته است.

تأکید بر عدم رعایت مسائل بهداشتی در عرفات، نمایش منفی و تبلیغات هدفمند از مراسم حلق و قربانی کردن و گم شدن پاپوش‌ها و برخی وسائل شخصی در مسجدالحرام و پوشش مردان محرم و برخی [از] مسائل مربوط به زائران بعضی [از] کشورها، عمده محورهای گزارش‌های منفی این شبکه‌ها عمده محورهای گزارش‌های منفی این شبکه‌ها در سال‌های گذشته بود که امسال شیوع آنفلوآنزای «آ» نیز بدان افزوده شده است.

من گمان می‌کنم با قدرت انکارناپذیر رسانه‌های جهان اسلام، می‌توان این سیاه‌نمایی‌ها را کم اثر کرد و البته همان‌طور که گفتم، ما نیز تولید برنامه‌های متنوع و روزانه در حوزه خبر و گزارش‌های تلویزیونی ویژه مسلمانان غیر ایرانی و ایرانیان ساکن خارج از کشور را در سرلوحه فعالیت‌های خود داریم که این آثار توسط شبکه

ص: ۱۹۹

جهانی خبر، پرس. تی. وی، سحر، العالم، الکوثر و سه شبکه اروپایی، امریکایی و اقیانوسیه جام‌جم و سایت و تلویزیون اینترنتی ویژه حج با عنوان «لبیک» با کیفیت مطلوب به ۸ زبان روز دنیا پخش می‌شود.

۶. حمل و نقل هوایی

الف) نام عوامل ستاد و بعثه

در پایگاه اینترنتی هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران، بخش «اطلاعات پروازهای ایران ایر برای حج» به نشانی www .haj iranair .com /haj.، اطلاعات درباره نام و شماره کاروان‌ها و تاریخ پروازهای همه عوامل ستاد، بعثه، ذابحان، آشپزخانه‌های زرین و دخیل، قحطانی، تغذیه ستاد و ... بر پایه حوزه مأموریت آنان آمده بود.

امکان جست‌وجوی زائر و شهر و محل فرستادن وی نیز در این پایگاه امکان‌پذیر بود. بی‌گمان، بی‌توجهی حفاظتی و چنین کارهای دستگاه‌ها و سایت‌های رسمی ایرانی (هواپیمایی و ...)، فرصت مناسبی برای عوامل بیگانه در گردآوری اطلاعات و زمینه آسیب‌رسانی امنیتی را به منافع جمهوری اسلامی فراهم می‌آورد. بنابراین، هوشیاری و رعایت مقررات حفاظتی در فضای مجازی مرتبط با حجاج، چیزی فراموش‌نکردنی و مهم است و مسئولان در سال‌های آینده باید در عرضه این اطلاعات بر روی سایت‌ها، بازنگری یا آنها را حذف کنند.

ب) تأخیر پرواز از فرودگاه مدینه

به گزارش خبرنگار واحد ارتباطات خبری بعثه مقام معظم رهبری، به دلیل کمبود سالن‌های فرودگاه مدینه و ازدحام زائران ورودی، حجاج اصفهانی که ساعت ۳۰/ ۲۱ شب گذشته در مدینه فرود آمدند، ناگزیر چهار ساعت در هواپیما نشستند و پس از آن اجازه خارج شدن از هواپیما به آنان داده شد. مسافران پرواز تهران- مدینه نیز که

ص: ۲۰۰

نزدیک پنج بامداد چهارشنبه ۱۳/ ۸/ ۸۸ وارد فرودگاه مدینه شده بودند، تا ده صبح از سالن‌های فرودگاه خارج نشدند. یکی از اعضای کاروان که پیشتر به مدینه آمده بود، در فرودگاه چنین گفت: مسافران این پرواز نیز بیش از چهار ساعت درون هواپیما در انتظار خروج بودند.

پرواز دوم تهران- مدینه نیز که ساعت ۲۰/ ۱۰ همین روز حاجیان تهرانی را به مدینه آورد، تا خالی شدن سالن‌ها در فرودگاه معطل ماند و مسافران نیز در آن ماندند. برخی از حاضران این معطلی را پیش‌بینی می‌کردند. فرودگاه مدینه دو سالن ورودی دارد و با حضور همزمان هواپیماهای حامل زائر از کشورهای گوناگون، امکان پذیرش و ساماندهی کارهای فرودگاهی را ندارد.

همچنین ناکارآمدی سامانه رایانه‌ای مربوط به انگشت‌نگاری و چهره‌نگاری زائران، یکی از عوامل معطل ماندن همه زائران و پروازهای دیگر کشورها در فرودگاه مدینه بود. این معطلی‌ها در فرودگاه مدینه افزون بر ناخرسندی فراوان زائران، مشکلاتی پیش‌روی پرواز به هنگام از شهرهای گوناگون کشور به مدینه پدید آورد.

به گزارش باشگاه خبری فارس «توانا»، مشکلات زائران ایرانی در زمان ورود به فرودگاه مدینه منوره و خروج از آن، به مدیر کل وزارت حج شعبه مدینه گزارش شد. رئیس ستاد حج جمهوری اسلامی ایران در نامه‌ای به محمد بن عبدالرحمن البیجاوی، مسئولان گذرنامه را در فرودگاه مدینه و مسئولان انگشت‌نگاری حجاج را بی‌مهارت دانست و این را از علل اصلی معطلی زائران در این فرودگاه شمرد. مسعود مجردی در نامه خود، کمبود برخی از امکانات را مانند آب آشامیدنی، به این مقام وزارت حج عربستان یادآوری کرد.

آقای فرهاد پرورش، مدیر عامل شرکت هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران درباره دلایل تأخیرهای پروازی شرکت هواپیمایی هما در عملیات بازگشت حجاج ایرانی

ص: ۲۰۱

گفت: بیشتر تأخیرها در پروازهای این شرکت بر اثر ازدحام فرودگاه عربستان و آماده نبودن سعودی‌ها برای پاسخ‌گویی مناسب به حجاج در این فرودگاه رخ می‌دهد؛ چنان‌که گاهی هواپیماهای هما تا چهار ساعت تنها منتظر مکانی برای پارک‌کردن هواپیما در فرودگاه این کشور بوده‌اند. پرورش افزود: در پروازهای شرکت هواپیمایی جمهوری اسلامی، تنها یک پرواز بر اثر اوضاع بد جوی در فرودگاه اصفهان برای فرود هواپیما تأخیر کرد و از این رو، هواپیمای بعدی نیز با تأخیر پرواز کرد و یک هواپیما به سبب نقص فنی با تأخیر مواجه شده است.

ص: ۲۰۲

بخش پنجم: کارهای عربستان

اعطای پرده جدید خانه خدا به پرده‌دار کعبه

صالح بن عبدالرحمان الحصین، رئیس کل امور مسجدالحرام و مسجدالنبی ۹، ۲۷ آبان ماه ۸۸، پرده نو خانه خدا را به عبدالعزیز الشیبی، پرده‌دار بیت‌الله الحرام اعطا کرد. پرده جدید خانه خدا هر سال در آیینی در روز اول ذی‌الحجه به پرده‌دار داده می‌شود و آیین تعویض پرده کعبه، نهم ذی‌الحجه پس از شست‌وشوی کعبه با گلاب ناب ایرانی صورت می‌پذیرد. پرده خانه خدا با هزینه‌ای نزدیک به بیست میلیون ریال سعودی فراهم آمده و از پنج قطعه تشکیل شده است که هر بخش آن، یک طرف کعبه را می‌پوشاند و قطعه‌پنجم نیز درِ کعبه را در برمی گیرد.

جنس پرده کعبه از حریر طبیعی و خالص و به رنگ سیاه است که قدش به چهارده متر می‌رسد. نوار دور این پوشش ۹۵ سانتی‌متر عرض و ۴۷ متر طول دارد، از

ص: ۲۰۳

شانزده قطعه به شکل مربع از تزیینات اسلامی پوشیده شده است. روی این نوار، آیاتی از قرآن کریم نوشته شده و در فواصل معینی، عبارات «یا حی یا قیوم»، «یا رحمن یا رحیم» و «الحمد لله رب العالمین» با رنگ طلایی که نوشته شده است که خانه خدا را در برمی‌گیرد. پوشش درِ کعبه نیز حریری با قد ۶/۵ متر و عرض ۳/۵ متر است که روی آن، آیات قرآنی و تزیینات اسلامی با طلا و نقره نوشته شده است. این پرده با همکاری کارگاه‌های داخل و خارج عربستان در مکه مکرمه فراهم می‌آید. حریر این پرده را هر سال یکی از کشورها هدیه می‌کند و پرده پیشین نیز به رؤسا و سران کشورهای اسلامی اهدا می‌شود.

نصب دوربین‌های مدار بسته

این دوربین‌ها امسال (۱۳۸۸) در داخل و خارج مسجدالحرام برای ضبط رفتار حجاج نصب شدند تا ازدحام جمعیت را در مسجدالحرام مهار کنند. سرتیپ جمیل اربعین، رئیس اداره دفاع مدنی شهر مکه، با اشاره به این فعالیت، خبر داد: به دلیل ازدحام حجاج و شلوغی‌هایی که به دلیل ورود آنان به مسجدالحرام در این مسجد و خیابان‌های پیرامون آن روی می‌دهد، امسال با نصب دوربین‌های مدار بسته در منطقه‌های گوناگون داخل و خارج مسجدالحرام و با استفاده از ۱۹۵۳ نفر از نیروهای پلیس شلوغی‌های احتمالی، ضبط و مهار خواهد شد.

توسعه جمرات

جمرات در سالیان گذشته تحوّلات گسترده‌ای یافته است، به طوری که طرح توسعه جمرات به صورت کامل در حج ۸۸ به بهره‌برداری رسیده بود.

در آن زمان جمرات در دو طبقه ساخته شده بود و حجاج می‌بایست، جمرات سه گانه

ص: ۲۰۴

را در روزهای تشریق رمی می‌کردند که به صورت ستون‌هایی استوانه‌ای شکل باریک و با عرض حدود ۱/۵ تا دو متر و با ارتفاعی حدود ده تا دوازده متری به بالا کشیده شده بود. پیرامون ستون‌های جمرات، حوضچه‌هایی بود که سنگ‌ریزه‌های پرتاب شده در آن گرد می‌آمد؛ به گونه‌ای که پس از ساعتی از آغاز رمی، تپه‌ای از سنگ‌ها (حصاه) ستون‌های جمرات را در برمی‌گرفت و آنها را در درون خود پنهان می‌کرد و کار رمی را دشوار می‌ساخت.

افزون بر این، در آن سال‌ها، مسیرهای دسترسی به جمرات از زائران پراکنده و نامنسجمی پر بود که اطراف راه‌ها می‌ایستادند و با سدّ طریق مانع از دسترسی آسان به جمرات می‌شدند. جلوگیری نکردن از گذشتن ماشین‌های سواری و حتی اتوبوس‌ها از مسیرهای کوچک و محدود منتهی به جمرات و تفکیک نشدن مسیر رفت و برگشت به جمرات، کار اجرای مناسک ایّام تشریق را به مشکلی بزرگ بدل کرده بود. کمتر سالی بود که منا در ایّام تشریق با حادثه‌ای ناگوار و دلخراش همراه نشود.

خاطرات سال‌های گذشته، بر اهمیت طرح توسعه جمرات به انگیزه تسهیل مناسک ایام تشریق در منا گواهی می‌دهد. بسیاری از معضلات منا در آیین حج سی‌ام نیز همچنان چهره کریه خود را نمایان می‌کرد و مسائل مربوط به بهداشت و انبوه زباله‌هایی که در مسیرها و زیر پل‌ها می‌ماند و ترافیک سنگین انسانی پیرامون جمرات در طبقه اول و بی‌نظمی زائران متفرقه که در قالب کاروان‌های منظم و منسجم به اجرای مناسک حج نمی‌پردازند، مهم‌ترین ناهنجاری‌ها است که مدیریت حج را به اندیشه‌ای کارآمد در این باره فرا می‌خواند.

هنوز پاره‌ای از معضلات وجود دارد، اما از دید ناظری بی‌طرف، باید اذعان کرد که طرح‌هایی همچون نظم در آمد و شد و جلوگیری از ورود خودرو به راه‌های پیرامون

ص: ۲۰۵

جمرات و جداسازی مسیر رفت و بازگشت و جلوگیری از ماندن مردم در اطراف جمرات و مسجد خیف، در بهبود اوضاع و جلوگیری از حوادث ناخوشایند بسیار تأثیرگذار بوده است.

از طرح‌های اجرا شده به انگیزه تسهیل مراسم ایام تشریق در منا، توسعه جمرات است. در این طرح جدید، ستون‌های استوانه‌ای شکل باریک گذشته، به دیوارهایی عریض با عرض بیش از بیست متر بیضوی شکل بدل شده‌اند که از دو طرف بدان‌ها دسترسی هست. افزون بر این، دو طبقه گذشته به چهار طبقه بر روی زمین و یک طبقه در زیرزمین افزایش یافته است. طبقات متعدّد جمرات در پهنایی وسیع، با مسیرهای مختلف اتوبانی که از مکان‌های مختلف در مکه و منا منشعب می‌شود، از یکدیگر جدا می‌شوند؛ چنان‌که هر فردی که از جایی در منا یا مکه به جمرات می‌آید، مسیرش به یک طبقه از طبقات می‌انجامد و تغییر مسیر تنها با رفتن از مسیرهای دراز و دسترسی به دیگر مکان‌ها امکان‌پذیر است. البته در نزدیکی جمرات و در اطراف آنها، پلکان‌هایی هست و پلکان‌های برقی راه یافتن را به طبقات مختلف کمابیش آسان می‌کند.

در بازدید از طبقات مختلف جمرات از بالاترین طبقه که پشت بام جمرات تلقی می‌شد، تا طبقه زیرزمین، این نتایج به دست آمد:

در برخی از طبقات، به‌ویژه طبقه هم‌کف و طبقه دوم، ستون‌های جمرات پیشین، در درون دیوارهای عریض کنونی، دیده می‌شود و کسی که بر روی دیوارهای حوضچه‌های اطراف جمرات قرار گیرد، می‌تواند آن را به خوبی ببیند؛

ستون‌های جمرات پیشین کمابیش در وسط دیوارهای جمرات جدید قرار دارد؛ بدون آنکه به آنها چسبیده باشد؛

به رغم گذشته که سنگ‌ریزه‌های رمی شده در اطراف ستون‌ها جمع می‌شد، در

ص: ۲۰۶

طرح جدید همه آنها از طریق حوضچه‌های اطراف دیوارها با ارتفاعی نزدیک به یک متر از خارج و با شیب تندی که از داخل دارد، به سمت درون دیوار جمرات هدایت می‌شود و از آن طریق با سنگ‌ریزه‌های دیگر طبقات، در یک مسیر قیفی شکل، به سمت طبقات زیرین سرازیر می‌شوند؛

همه دیوارهای ساخته شده جدید جمرات که در دو طرف آن می‌توان عملیات رمی را اجرا کرد، توخالی‌اند. جنس این دیوارها از ملات سیمانی است که سنگ‌های درشت قرار را در آنها جای داده‌اند و به صورت مربع‌های نزدیک به نیم متری از هم جدا شده و کمابیش به شکل موزاییک درآمده است. ضخامت این دیوار سیمانی توخالی به حدّی است که اگر با چیزی سنگین بر آن ضربه زده شود، فرو خواهد رفت؛

راهی عریض در زیرزمین ساخته شده است که با گذر از آن به آسانی می‌توان به پای دیوارهای جمرات رسید و از آنجا عملیات رمی را اجرا کرد. سنگ‌های رمی شده در طبقات بالا، به سمت طبقه زیرزمین هدایت می‌شوند و پس از آن همراه با سنگ‌های طبقه زیرزمین به سمت طبقه پایین‌تر از زیرزمین که انبار سنگ‌های رمی به شمار می‌رود، سرازیر و در آنجا جمع (دِپو) می‌شوند؛

سنگ‌های جمع شده در پایین جمرات، با نوارهای غلطان به بالا هدایت می‌شود تا با ماشین‌های باری تخلیه و به خارج منتقل شوند؛

جاده‌های بسیار و عریض در اطراف طبقات مختلف که هر کدام به مقصدی از مکه و منا می‌انجامید، موجب تفکیک و سرشکن شدن جمعیت می‌شود و افزون بر این پلکان‌های سیمانی و برقی گوناگون، دسترسی زائر را به طبقات مختلف آسان می‌کند و او می‌تواند در مواقع خطر از آنها استفاده کرد. همچنین تأسیسات جانبی گوناگون در طبقات مانند محل فرود هلیکوپتر در طبقه بالایی و امکانات پزشکی و اورژانس و

ص: ۲۰۷

جایگاه نیروهای نظامی و امنیتی و رسانه‌ای و فیلم‌برداری دیدنی است؛

حجت الاسلام و المسلمین مصطفی جعفرپیشه چند نکته فقهی را درباره رمی بر پایه فتوای مرجع چنین گزارش می کند:

یک- فتاوای مراجع عظام درباره رمی دیوارهای جدید مختلف است، ولی به نظر بسیاری از آنها از جمله مقام معظم رهبری، در صورتی که بتوان بدون مشقت محل ستون قبلی را پیدا کرد، واجب است آن قسمت دیوار رمی شود و چنانچه گذشت، محل ستون‌های قبلی در وسط دیوار فعلی قرار دارد و تشخیص آن چندان دشوار نیست.

دو- طبق فتوای بسیاری از مراجع از جمله حضرت امام (ره) در زمانی که جمرات به صورت ستون بود، رمی از طبقه دوم را مجزی می‌دانستند. در جمرات جدید، با توجه به اینکه طبقات سوم و چهارم جدیداً احداث شده است، آیا رمی در طبقات بالا مجزی است یا نه؟ نیازمند استفتاء می‌باشد.

سه- طبقه زیرزمین جدیداً در طرح توسعه جدید احداث گردیده و در گذشته نبوده است. در خصوص جواز رمی از این طبقه نیز لازم است از محضر مراجع عظام استفتاء صورت گیرد.

ترجمه فارسی قرآن

نسخه‌های انگشت‌شماری از قرآن کریم با ترجمه فارسی شیخ شاه ولی‌الله دهلوی، چاپ «مجمع ملک فهد» در داخل حرم شریف نبوی (ص) دیده شد (۲۷/ ۸/ ۸۸) که در صفحات نخست آنها مطلبی با عنوان «پیش گفتار» به نقل از وزیر امور اسلامی و اوقاف و دعوت و ارشاد سعودی آمده بود برخی از زائران ایرانی در حرم، پس از دیدن قرآن کریم با ترجمه فارسی، گمان می کردند که این مصحف‌های شریف را دیگر

ص: ۲۰۸

زائران به حرم آورده‌اند. همچنین در حرم مسجدالنبی، قرآن کریم چاپ مجمع ملک فهد با ترجمه یا تفسیر به زبان‌های اردو، چینی، هوسایی، فرانسوی، انگلیسی، پرتغالی، آلبانی، رومی، اسپانیایی، اندونزیایی، انگلیسی، اویگوری، براهویی، بنگالی، بوسنیایی، پشتو، تامیلی، ترکی، سومالی، قزاقی، کره‌ای و ملیباری و به خط بریل (نابینایان) دیده می‌شود.

گفته می‌شود که ترجمه‌های قرآن این مجمع بر پایه تفسیری به نام «التفسیر المیسر للقرآن الکریم» سامان می‌یابد.

غرض‌ورزی مفتی عربستان

روزنامه ایران در بخش «دیگه چه خبر؟» مطلبی با عنوان «حمله مفتی عربستان به مراسم برائت از مشرکین» چاپ کرد (۱۰/ ۸/ ۸۸) که در آن آمده است: «شنیدیم که «شیخ عبدالعزیز آل شیخ» مفتی عربستان در حمله به ایران، اعلام کرد که مراسم حج یک مراسم شخصی نیست و تظاهرات برائت از مشرکین که ایران قصد برپایی آن را در مراسم حج دارد، یک بدعت و دروغ است. وی همچنین گفته که برخی می‌خواهند مراسم حج و عبادت را تبدیل به منبری برای ادعاهای باطل و دروغین خود کنند. این اشخاص هدایت نشده‌اند و به گونه‌ای قصد دارند از این مراسم سوء استفاده کنند که این کار توسط خداوند نهی شده است».

تفرقه‌افکنی وهابیان

سایت خبری سنی‌نیوز (پایگاه خبری اهل سنت) در یادداشتی با عنوان «هشدار مقامات عربستان سعودی نسبت به بهره‌برداری سیاسی از حج» به نقل از «فؤاد عبدالسلام الفارسی وزیر حج عربستان سعودی»، آورده است:

«دولت عربستان سعودی، ایران را متهم می‌کند که برای پیشبرد اهداف سیاسی خود

ص: ۲۰۹

از حج استفاده ابزاری می کند. وزیر حج عربستان ضمن رد کردن ادعای رهبران ایران تأکید کرد: «همه کشورها تلاش‌های عربستان سعودی و پیشرفت مستمر و چشمگیر در مکه و مدینه و مشاعر مقدس را مورد ستایش قرار داده‌اند ...».

مقاله تحریک‌آمیز «عکاظ»

روزنامه «عکاظ» در مقاله‌ای به قلم «خالد قماش»، در نقد سخنان رئیس جمهوری محترم ایران درباره کنگره عظیم حج، با اشاره‌ای مقدمه گونه به شرایط سیاسی بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی، این کشور را به منزوی شدن سیاسی متهم کرد و آن سخنان را استمرار شعله‌ور ساختن آتش احساسات خواند کرد و با حمله به موضع ضد صهیونیستی ایران و پرخاشگری درباره آن چنین نوشت:

«... پس از آنکه (رئیس محترم جمهوری اسلامی ایران) در اظهارنظری عجیب و ترسناک می گوید: «مناسک حج برای انتشار آموزه‌های اسلام و بهره‌مند شدن از اسلام، فرصتی استثنایی است». او گفت که حضور فعالانه مسلمانان و خصوصاً ایرانی‌ها در مناسک حج، باید بتواند توطئه‌های دشمنان اسلام را سرنگون سازد و موجب الفت دل‌های مسلمانان گردد. نمی‌دانم منظور او از آموزه‌های اصیل اسلام چیست! آیا بهره گیری از احساسات عظیم، برای ترویج مفاهیم کینه‌توزانه و سیاسی ایران، از جمله مناسک حج محسوب می‌شود؟! آیا فراخوان برای تظاهرات و تجمع‌های همیشگی به تخریب و انتشار رعب و گسترش فرهنگ در سرزمین حرام خداوند، از عوامل ایجاد الفت میان دل‌های مسلمانان است؟

کسی که از زمان آغاز تلاش صدور انقلاب اسلامی به کشورهای هم‌جوار، تاریخ ایران را مطالعه کند، بسیاری از تحولات و شکست‌ها در سطح سیاسی و انسانی را، دریافت خواهد کرد و به همین دلیل است که این کشور در زمینه آزادی‌های مطبوعاتی و انسانی در ردیف‌های آخر جهانی قرار گرفته است، لذا باید پرسید: این چگونه

ص: ۲۱۰

اسلامی است که انسان را با ستم مضاعف، دچار می‌سازد و ...».

منع زیارت بقیع (۲۳/ ۸/ ۸۸)

عامل ارشادی دولت سعودی در برابر آرامگاه حضرت ام البنین (س) با اشاره به غیر شرعی بودن تعیین نام صاحب قبور و ساختن گنبد و بارگاه برای آنان، وجود مرقد و حرم پیامبر را امری حکومتی دانست. البته سخنان این عامل ارشادی، مخالفت و اعتراض مخاطبان ایرانی را در قالب فرستادن صلوات به دنبال داشت.

یکی از زائران ایرانی در مخالفت با گفته‌های آن عامل ارشادی که در ردّ توسّل و استغاثه به بزرگان دین و شرک‌آمیز بودن آن سخن‌پراکنی می‌کرد، چنین گفت: «ای شیخ! اگر شما مریض شوید آیا به پزشک مراجعه نمی‌کنید؟ پزشک وسیله است. دیگری گفت: پس معنی آیه شریفه وَ ابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ چیست؟ عامل وهابی از دادن پاسخ مستدل به آنان بازماند.

حضور زائران بحرینی و جمهوری عراق (اقلیم کردستان) با لباس مخصوص و پرچم اقلیم کردی در قبرستان مطهر بقیع مشهود بود.

یکی از زائران جوان عراقی که به زبان عربی فصیح سخن می‌گفت، به مباحثه با عامل ارشادی مستقر در برابر قبور مطهر بقیع: پرداخت و به خوبی توانست در برابر سخن‌پراکنی وی با او محاجّه کند و از این‌رو، حاضران شیعی از او تشکر و با وی مصافحه می‌کردند.

اقدامات امنیتی مأموران سعودی در دعای کمیل

دومین آیین خواندن دعای کمیل، پنجشنبه ۲۱/ ۸/ ۸۸ در مدینه منوره به لطف خداوند و اهل‌بیت عصمت و طهارت: با نظم و آراستگی و با شکوهی خاص در محوطه بین‌الحرمین برگزار شد. کارهای امنیتی پلیس عربستان در این آیین چنین گزارش می‌شود:

ص: ۲۱۱

قرار دادن دستگاه x -Ray برای ضبط هر بسته، کیف، ساک و ... که با زائران همراه بود؛

ایجاد معابر و گذرگاه‌های ویژه برای جداکردن زوار ایرانی از زوار دیگر کشورها و جلوگیری از آمدن دیگر زائران به منطقه بین‌الحرمین؛

بیشتر شدن پلیس ضد شورش در سنجش با هفته پیش از برگزاری این آیین و ایستادن آنان با آرایشی ویژه در برابر صف اول شرکت کنندگان؛

تصویربرداری محسوس و نامحسوس حرفه‌ای و کامل با دوربین‌های فراوان از گوشه و کنار؛

تصویر برداری ویژه از افراد حاضر در جایگاه بعثه مقام معظم رهبری در محل برگزاری مراسم حتی تا دقایقی پس از پایان مراسم و خروج این افراد از آنجا؛

بدل کردن محل دفتر ارشاد و تبلیغ زیر راه پله‌های بقیع، به پایگاه عملیاتی در صحنه.

انگشت‌نگاری شماری از جانبازان در مدینه منوره

عوامل فرودگاه مدینه منوره در پی تلاش بی‌وقفه و هماهنگی برادران حمل‌و نقل هوایی در ستاد مدینه، از رفتار کمابیش مناسبی با زائران برخوردار بودند، اما به هر روی شماری از جانبازان که حتی دچار نقص عضو و لمس دست بودند، به انگشت‌نگاری وادار شدند.

خروج جانبازان و بانوان از فرودگاه با اولویت و با سرعت صورت پذیرفت و اگرچه در آغاز فرایند خروج، برای انگشت‌نگاری سخت‌گیری نمی‌کردند، پس از مدتی با تأکید مأموران امنیتی عوامل گذرنامه بر انگشت‌نگاری تأکید و اصرار کردند و چهار تن از برادران جانباز (غیر ویلچری) برای تفتیش خاص، به اتاق تفتیش برده شدند و ساک‌های آنان نیز وارسی شد.

نصب بیش از هفتصد دوربین در بیت‌الله الحرام

برخی از پایگاه‌های اینترنتی، بر پایه گفت‌وگویی با یحیی الزهرانی، فرمانده نیروهای

ص: ۲۱۲

امنیتی مکه مکرمه، از نصب بیش از هفتصد دوربین در بیت‌الله الحرام برای حفظ امنیت حجاج در مراسم حج تمتع امسال (۱۳۸۸) خبر دادند. به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی «نسیج»، یحیی الزهرانی در این‌باره گفت: هدف از نصب این دوربین‌های نظارتی، اشاعه امنیت و آرامش در فضای مسجدالحرام است تا حجاج بتوانند شعایر عبادی خود را با کمال آرامش و در فضایی معنوی و ایمانی به جا آورند. وی افزود: نیروهای امنیتی مکه مکرمه همکاری لازم را با ریاست امور حرمین شریفین برای برقراری نظم و امنیت در مناسک حج امسال و تأمین امنیت زائران بیت‌الله الحرام انجام خواهند داد.

بنابر همین گزارش، گروه (کمیته) پی‌گیری اعمال حج در مکه مکرمه نیز فعالیت خود را به زودی در مقر این کمیته در منطقه العزیزیه مکه آغاز می‌کند. عبدالعزیز الخضیری، رئیس کمیته پی‌گیری اعمال حج در مکه در این‌باره گفت: پی‌گیری‌و نظارت بر فعالیت بخش‌های خدماتی مانند هتل‌ها، رستوران‌ها، مراکز بهداشتی و دیگر مراکز خدماتی از وظایف این کمیته است.

نشست شورای وزیران به ریاست خادم حرمین شریفین

ملک عبدالله بن عبدالعزیز آل‌سعود، بعد از ظهر دوشنبه، در کاخ «الیمامه» ریاض در نشستی مشترک با رئیس شورای وزیران خود شرکت و تأکید کرد: سیاست عربستان سعودی به هیچ طرفی اجازه نمی‌دهد که برای تفرقه میان مسلمانان و یا اخلال امنیت زائران تلاش کند. شورای وزیران از همه زائران خانه خدا خواستند که از فرصت اقامت خود در سرزمین‌های مقدس مکه و مدینه برای تقرب و نزدیکی به خداوند بزرگ استفاده و تلاش کنند به ارزش‌های عالی اسلامی در حج پای‌بند باشند. امیر منطقه مکه مکرمه گفت: به هیچ کس اجازه نخواهیم داد تا دست به ناآرامی و هرج و مرج بزنند یا بر ضد مقررات و نظام وضع شده، برای موسم حج به کاری دست بزنند.

ص: ۲۱۳

بخش‌هایی از خطبه نماز جمعه (۱۵/ ۸/ ۸۸– هجدهم ذی‌القعده ۱۴۳۰)

اشاره

شیخ علی حذیفی، امام مسجدالنبی ۹، با دعوت نمازگزاران به تقوا و اشاره به ثواب حسنات و عقاب سیئات، ارکان پنج گانه اسلام) را شهادتین، نماز، روزه، زکات و حج برشمرد و به بیان فضیلت، شروط، ارکان، واجبات و مستحبات حج پرداخت. وی در این بخش بر حج بی‌رفث و فسوق، اخلاص برای خدا و دوری از ریا و بدعت‌های وارد شده درباره عبادات، اختصاص دعا و استغاثه و استعانت و طلب رزق و آمرزش گناهان و قضای حاجات و کشف کربات و شدائد به خداوند، تخطئه تلبیه مشرکان در حجه الوداع، عدم توجه به سوی پادشاه، پیامبر، قبر یا مخلوقی به جای خداوند تأکید کرد و گفت خداوند به ابراهیم ۷ از درباره شرک و ضرورت تطهیر سرزمین وحی از آن هشدار داده است.

وی با اشاره به اینکه مسلمانان از حجه الوداع تا امروز در تعظیم خانه خدا، ادای مناسک، عزیمت همراه با آرامش و طمأنینه به مشاعر، خشوع در برابر خدا، رحمت در مورد برادران مسلمان و ادب فراوان و دوری از آزار مهمانان خدا و ایجاد مزاحمت برای آنان، کوشیده‌اند، چنین افزود:

مسلمانان هرگز بر یکدیگر تعدّی نداشته‌اند؛ جز قرامطه (۱) رافضی شیعه در سال

۱- بیشتر شیعیان در سده‌های چهارم تا ششم، اسماعیلی بودند. اسماعیلیان نزدیک به سه سده حکومتی مقتدر داشتند که نخستین آنها، حکومت قرامطه، سپس فاطمیان و سرانجام حسن صباح نزاریان بود. آنان تا دوران حمله مغول به فعالیت‌های مذهبی می‌پرداختند و خود را اسماعیلیه نمی‌خواندند، بلکه «الدعوه الهادیه» و «اتباع اهل بیت» نشان می‌دادند. «قرامطه» با فاطمیان مخالف بودند. باطنی گرایانی نیز بودند که کارشان به نسخ شریعت انجامید و در مسائل اعتقادی اختلافات فراوانی با مسلمانان داشتند. برای نمونه، ابویعقوب سجستانی، معاد جسمانی را نمی‌پذیرفت و بهشت و جهنم را معنوی می‌دانست. آنان محمد بن اسماعیل را پیامبر تازه‌ای می‌دانستند که شریعت جدید نیاورد، بلکه باطن شریعت را آشکار کرد. اباحه گری، تناسخ، تحریم واجبات و تحلیل محرمات، نیز در برخی از فرقه‌های اسماعیلی وجود دارد. نزاریان آقاخانی‌ها اکنون نیز شریعت را نمی‌پذیرند، دروزی‌های لبنان نیز چنینند. عبدالله مهدی، معروف به عبیدالله مهدی، مؤسس حکومت فاطمیان بود و فاطمیان تلاش می‌کردند که ظاهر شریعت را حفظ کنند. کتاب دعا را قاضی نعمان با نظارت المعز بالله، چهارمین خلیفه فاطمیان نوشت و هیچ مشکلی از دید شریعت ندارد. درون‌مایه روایات دعائم به روایات شیعه بسیار نزدیک است.

حکومت قرامطه در بحرین و جنوب ایران و شرق عربستان، نزدیک به دویست سال پایید و ناصر خسرو قبادیانی نیز آنان را ستایش می‌کرد. کار یکی از حاکمان زرتشتی آنان به سبّ پیامبر ۹ انجامید. آنان به کعبه نیز یورش بردند، حاجیان را در مکه کشتند، جسدهای کشته شدگان را در زمزم ریختند و حجرالاسود را به احساء بردند. البته فاطمیان حجر را از آنها باز پس گرفتند. اکنون گروهی از قرامطه در قالب حکومت یا فرقه اعتقادی، نمانده است؛ به‌رغم فاطمیان و نزاریان که فرقه‌هایی از آنها هنوز هست.

ص: ۲۱۴

۳۱۷ ه. ق که مورخان نوشته‌اند: ابوطاهر قرمطی و یارانش در روز ترویه به روی حجاج شمشیر کشیدند و حتی در مسجدالحرام و بیت‌الله، به قتل و غارت اموال حجاج و اهل مکه پرداختند، حجرالاسود را کندند و به احساء بردند. درِ خانه را از جا درآوردند، مردی را فرستادند تا ناودان را درآورد که افتاد و مرد، کشتگان را در چاه زمزم انداختند و دیگران را بدون غسل و کفن و ادای نماز در مسجدالحرام دفن کردند و پرده کعبه را گرفت و میان یارانش تقسیم کرد و خداوند به سرعت او را عقاب و عذاب کرد و عذاب آخرت بزرگ‌تر است. (۱)

خطیب مسجدالنبی سپس با تأکید بر نیاز مسلمین به وحدت کلمه و تقویت برادری و تعامل و الفت و مودت برای مقاومت در برابر توطئه‌های جاری علیه اسلام، تجلی «اخوّت» مسلمانان را از منافع حج دانست و افزود: ما انحراف را از هدف بلند و مقاصد حج و استفاده آن را در راه غرض‌های سیاسی و تبلیغات فرقه‌ای و راهپیمایی‌ها و تظاهرات گروهی و هرج و مرج‌طلبانه که به نام برائت از مشرکین صورت می‌گیرد، به شدت محکوم می‌کنیم. پیامبر و مسلمانان به این راهپیمایی‌ها و برافراشتن پرچم‌ها و بیان شعارها نمی‌پرداختند، بلکه پیامبر خدا تنها در سال نهم هجرت به ابوبکر فرمان داد که سوره «برائت» را در حج برای مردم بخواند و به علی نیز فرمان داد که به او اقتدا

۱- اصطلاح شیعه در زبان مخالفان «شیعه» درباره همه فرقه‌های شیعه به کار می‌رود. آنان رفتارها و احکام و اعتقادات فرقه‌های گوناگون شیعه را به شیعیان اثناعشری نسبت می‌دهند و آنان را در این‌باره نکوهش می‌کنند، اما شیعیان اثناعشری رویکردی انتقادی به دیگر فرقه‌های شیعه دارند و همه سخنان آن را نمی‌پذیرند، بلکه به انکار برخی از آنها می‌پردازند. حتی بسیاری از مراجع شیعه، فرقه‌های متشیعی را به دلیل غلوّ درباره اهل‌بیت:، از اسلام خارج می‌دانند و آنها را تکفیر می‌کنند، اما اهل‌سنت را مسلمان می‌شمارند. رفتار قرامطه اسماعیلی به نام شیعه رافضی بازگو می‌شود و در ذهن مخاطب این توهم را ایجاد می‌کند که شیعه اثناعشری این مطالب را می‌پذیرد.

ص: ۲۱۵

کند تا رسالت رسول خدا را ابلاغ کنند که پس از آن سال، هیچ مشرکی حق ادای حج و طواف عریان بیت را ندارد و چنین نیز شد.

در پادشاهی عربستان سعودی قبرهایی وجود ندارد که به جای خدا عبادت شود یا ضریح‌ها و مرقدهایی که بر آن سجده کنند و در آنها طواف شود و برای آنها قربانی کنند و رزق و نصرت از آنها خواسته شود و حاجت‌ها نزد آنان برده شود و از صاحبان آنها کشف کربات و غفران سیئات درخواست شود. در این کشور چنین چیزی وجود ندارد؛ زیرا همه اینها شرك عظیم و بت‌پرستی جاهلی است که اسلام برای ابطال و محو و نابودی آن آمده است. وی دوباره تأکید کرد: در این کشور چنین شرکی وجود ندارد. با اینکه قبر برترین آفریده‌ها پس از پیامبر و انبیای الهی در آن وجود دارد.

حذیفی در پایان خطبه نخست خود چنین افزود: سردادن شعار برائت از مشرکین در حج جایگاهی ندارد؛ زیرا همه حجاج مسلمانند و شعار برائت از مشرکین نه در حج و نه در این کشور جایی ندارد و عربستان کشور توحید در زمان ماست. این کشور سنی و بر آیین سلفی است؛ نه دولت سلفی حزبی. برخی از بدخواهان، به ناحق گمان می‌کنند که اگر حکام و عالمان این کشور را به وهابی‌گری متهم کنند، حیثیت آنها را لکه‌دار کرده یا زیانی به آنها رسانده‌اند. آنان بدانند که تنها به خود ضرر رسانده‌اند؛ زیرا این کشور خود را به این نام نمی‌خواند و بدعتی در عقاید اسلامی نیاورده است و تنها مانند دیگر مسلمانان، به اهل سنت و جماعت منسوب است. همه مسلمانان، برادران مایند و امام مجدد، شیخ محمد بن عبدالوهاب در عقاید بدعتی نگذارده و چیزی نیاورده است که مخالف سلف امت و ائمه اسلام باشد و هرگز کسی نمی‌تواند چیزی در کتاب‌های او بیابد که مخالف عقاید سلف صالح باشد. هنگامی که برخی از علمای معاصرش، پس از اختلاف اقوال درباره او از وی خواستند که باورهای خود را برای آنها بیان کند، او چنین گفت: «خداوند و فرشتگان و شما را به گواهی

ص: ۲۱۶

می‌گیرم که من همان عقاید فرقه ناجیه و اهل سنت و جماعت را دارم که ایمان به خدا، فرشتگان، کتب و پیامبرانش و رستاخیز پس از مرگ و به تقدیر و خیر و شر آن است».

این نامه او، درازدامن مفصل است که در معانی الفاظش، به عقیده «واسطیه» شیخ‌الاسلام ابن تیمیه می‌ماند. حذیفی خطبه اول خود را با دعا به پایان برد و در خطبه دوم، به صورت کوتاه درباره ضرورت پای‌بندی به آداب اسلامی حج، بدون اشاره به مطالب سیاسی سخن گفت و به دعا کردن پرداخت.

نکته‌های زیر در سخنان این خطیب جمعه، بررسی‌شدنی و تأمل برانگیز می‌نماید:

۱. بیان رفتار قرامطه در تاریخ اسلام و رافضی شیعه خواندن آنان به گونه‌ای که بر شیعیان اثناعشری هم تطبیق کند.

احترام به قبور امامان و اولیای الهی، تنها ویژگی شیعیان و ایرانیان نیست و کسانی دیگری جز وهابیان؛ یعنی دیگر اهل سنت نیز در احترام به قبور پیشوایان دینی با شیعیان مشترکند، اما وهابیان عقاید نادرست خود را به مسلمانان تحمیل می‌کنند، به دیگر مسلمانان اجازه نمی‌دهند که در کنار حرم نبوی بایستند و زیارت‌نامه بخوانند و به ساحت مقدس رسول خدا (ص) ارادت بورزند و با او دوستی کنند و در بقیع که مدفن ائمه هدی و صحابه بزرگ رسول خداست، همه را آزار می‌دهند.

۲. تأثیرپذیری آیین برائت از مشرکان در موسم حج از غرض‌های سیاسی و اینکه رسول خدا (ص) و مسلمانان در موسم حج چنین آیینی نداشتند؛ جز در سال نهم هجری بر اثر حضور مشرکان در حجاز و اینکه امروز عربستان سعودی مملکت توحید است و مشرکی در آن وجود ندارد.

برائت از مشرکان، یکی از دو رکن توحید است که در آموزه‌های همه پیامبران الهی بوده است. وَ لَقَدْ بَعَثْنا فِی کُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللهَ وَ اجْتَنِبُوا الطّاغُوتَ (نحل: ۳۶). حضرت نوح (ع) به کافران و اعتقادات و اعمال رفتار آنان فرمود: وَ أَنَا بَرِیءٌ مِمّا تُجْرِمُونَ

ص: ۲۱۷

(هود: ۳۵). حضـرت هـود (ص) نیز از مشـرکان و الهـه آنـان برائـت جسـت و فرمـود: قـالَ إِنِّی أُشْـهِدُ اللهَ وَ اشْـهَدُوا أَنِّی بَرِیءٌ مِمَّا تُشْرِکُونَ* مِنْ دُونِهِ (هود: ۵۴ و ۵۵).

ابراهیم خلیـل الرحمن نیز پس از آوردن برهـان برای باطـل کردن باورهـای قوم خود، چنین گفت: قـالَ أَ فَتَعْبُـدُونَ مِنْ دُونِ اللهِ مـا لا یَنْفَعُکُمْ شَیْئاً وَ لا یَضُرُّکُمْ* أُفٍّ لَکُمْ وَ لِما تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللهِ أَ فَلا تَعْقِلُونَ (انبیاء: ۶۶ و ۶۷).

ابراهیم همچنین هنگامی که متوجه شد عمویش آذر دشـمن خداست، از او برائت جست: فَلَمَّا تَبَیَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْراهِیمَ لَأَوَّاهٌ حَلِیمٌ (توبه: ۱۱۴) و حتی در بازگویی آن مبالغه کرد: وَ إِذْ قالَ إِبْراهِیمُ لِأَبِیهِ وَ قَوْمِهِ إِنَّنِی بَراءٌ مِمَّا تَعْبُـدُونَ* إِلَّا الَّذِی فَطَرَنِی فَإِنَّهُ سَیَهْدِینِ (زخرف: ۲۶).

مهم‌ترین آیه‌ای که این فریضه را برعهده مسـلمانان قرار می‌دهد، آیه‌ای است که ابراهیم را از این‌رو که از قوم مشرک و بت‌پرستش و معبودهـای آنـان برائت و بیزاری جست، الگوی مسـلمانان می‌خوانـد: قَـدْ کـانَتْ لَکُمْ أُسْوَةٌ حَسَـنَةٌ فِی إِبْراهِیمَ وَ الَّذِینَ مَعَهُ إِذْ قـالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآؤُا مِنْکُمْ وَ مِمَّا تَعْبُـدُو نَ مِنْ دُونِ اللهِ کَفَرْنـا بِکُمْ وَ بَـدا بَیْنَنـا وَ بَیْنَکُمُ الْعَـداوَةُ وَ الْبَغْضـاءُ أَبَـداً حَتَّی تُؤْمِنُـوا بِـاللهِ وَحْـدَهُ (ممتحنه: ۴).

ابراهیم (ع) از دوام دشـمنی و کینه موحـدان و مشـرکان تا هنگام ایمان آوردن آنان خبر می‌دهد. بنابراین، برائت و بیزاری جسـتن از مشـرکان به دلیل شـرک‌ورزی آنان و ایسـتادگی در برابر موحدان است و تا هنگامی که ایمان نیاورند، رابطه ولایی میان موحدان و مشـرکان برقرار نخواهـد شـد؛ چنـان‌که قرآن کریم در آیـات فراوانی، مسـلمانان را از تـولّی کفـار نهی می‌کنـد. تولّی چه به معنـای دوستی با کفار باشـد و چه به معنای پـذیرش سـرپرستی و سـلطه آنان، از دیـدگاه قرآن پـذیرفته نیست: یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا لاتَتَّخِذُوا عَدُوِّی وَ عَدُوَّکُمْ أَوْلِیاءَ (ممتحنه: ۱).

حضـرت موسـی (ع) و پیروان او نیز مردم را به توحید و برائت از ربوبیت فرعون فرا می‌خوانند. رسول خدا (ص) که خاتم پیامبران و مأمور هدایت بشر بود نیز به مشرکان فرمود:

ص: ۲۱۸

أ إِنَّکُمْ لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللهِ آلِهَهً أُخْرى قُلْ لا أَشْهَدُ قُلْ إِنَّما هُوَ إِلهٌ واحِدٌ وَ إِنَّنِی بَرِیءٌ مِمَّا تُشْرِکُونَ (انعام: ۱۹). فخر رازی، مفسر پر آوازه اهل‌سنت، بر این است که این آیه شریفه به سه وجه بر برائت از شرک و اثبات توحید دلالت می‌کند و جمله سوم وَإِنَّنِی بَرِیءٌ مِمَّا تُشْرِکُونَ، به صراحت همین دعوی را باز می‌گوید. (۱) حتی رسول‌خدا (ص) موظف بود که از خویشاوندانش مشرک خود نیز برائت جوید: وَ أَنْذِرْ عَشِیرَتَکَ الأَقْرَبِینَ* وَ اخْفِضْ جَناحَکَ لِمَنِ اتَّبَعَکَ مِنَ الْمُؤْمِنِینَ* فَإِنْ عَصَوْکَ فَقُلْ إِنِّی بَرِیءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ (شعراء: ۲۱۴- ۲۱۷).

پس برائت و بیزاری جستن و اعلان آن، ویژه رسول خدا (ص) نیست، بلکه پیامبران پیش از او نیز بدان معتقد و مقید بودند. ابراز آن نیز تنها در سال نهم هجری و در موسم حج روی نداد، بلکه پیامبر بارها از مشرکان و عقیده و رفتار آنان برائت جست. البته اعلان رأی برائت از مشرکان امارت حج و قرائت سوره توبه و اعلان برائت از مشرکان نمود، اما به شهادت ۷۳ تن از مفسران و مورخان اهل‌سنت، رسول خدا پس از مدتی علی بن ابی‌طالب را مأمور کرد تا در پی ابوبکر روان شده و این سوره را از او گرفته و در موسم حج به اطلاع مردم برساند. (۲)

البته میان محدثان و مفسران اسلام در اینکه ابوبکر همچنان امارت حج را برعهده داشت یا نه، اختلاف نظرهایی وجود دارد. بر پایه برخی از روایات، ابوبکر از میانه راه برگشت تا علت برکناری خود را از این مسئولیت بپرسد و هنگامی که نزد رسول خدا (ص) رسید، چنین گفت: «ای رسول خدا آیا درباره من چیزی نازل شده؟ حضرت فرمود: نه، اما جبرئیل نزد من آمد و گفت: این مأموریت را جز تو یا مردی از خاندان تو انجام ندهد». (۳)

۱- تفسیر کبیر، ج ۱۲، ص ۱۷۹.

۲- الغدیر، امینی، ج ۶، ص ۲۳۸.

۳- الدر المنثور، جلال‌الدین سیوطی، ج ۳، ص ۳۷۸.

ص: ۲۱۹

و در برخی از روایات آمده است که پیامبر با فرستادن علی ۷، به ابوبکر نیز ابلاغ کرد که مخیّر است همراه و در رکاب آن حضرت سفر خود را پی گیرد یا بازگردد و ابوبکر بازگشت. بر پایه آیات نخست سوره برائت، رسول خدا از مشرکان پیمان‌شکن برائت جست و به آنان مهلت داد تا در رفتار خود درباره مسلمانان بازنگری کنند. مفسّران شأن نزول آیات را موجب تخصیص آیه به مورد خود نمی‌دانند و بنابراین، ابلاغ مأموریت در سال نهم هجری در «حج اکبر» موجب نمی‌شود که مسلمانان در دیگر سده‌ها و دوره‌ها، چنین وظیفه‌ای نداشته باشند. حتی اگر آیات سوره برائت ویژه زمان و مکان معین صدر اسلام باشد، دلایل قرآنی کافی دیگری وجود دارد که وظیفه اعلام برائت را از مشرکان در سراسر زمین بر مسلمانان ثابت می‌کند و چه مکانی مناسب‌تر از سرزمین وحی که محل اجتماع مسلمانان از گوشه و کنار جهان! اینکه «پیامبر و مسلمانان اعلام برائت از مشرکان نداشته‌اند و تنها پیامبر خدا در سال نهم هجرت به ابوبکر دستور داد که سوره برائت را بر مردم بخواند و به علی نیز دستور داد که به او اقتدا کند تا رسالت رسول خدا را ابلاغ کنند که پس از آن سال هیچ مشرکی حق ادای حج و طواف بیت را به صورت عریان ندارد»، سخنی است که با واقعیات تاریخی و آیات قرآن ناسازگار می‌نماید.

۳. سجده کردن و طواف کردن پیرامون قبرها و قربانی کردن برای آنها و درخواست روزی و کمک و برآورده ساختن حاجات و رفع گرفتاری و آمرزش گناه از آنان، همه شرک اکبر و وثنیت جاهلی است که اسلام برای ابطال و نابودی آنها آمده است و در دولت عربستان سعودی چنین مقبره‌هایی وجود ندارد.

توسّل به اولیای الهی و درخواست شفاعت از آنان، از مسلّمات عقاید اسلامی است و جز وهابیان، هیچ مسلمانی آن را انکار نمی‌کند. اینکه خداوند سبحان در قرآن کریم می‌فرماید: وَ ابْتَغُوا إِلَیْهِ الْوَسِیلَهَ به همین معناست. آیا در صدر اسلام مسلمانان از پیامبر درخواست نمی‌کردند که در حق آنان دعا کند؟ واسطه آمرزش گناهان آنان در

ص: ۲۲۰

پیشگاه خدا شود؟ شیعیان چیزی نمی‌گویند؛ جز آنچه دیگر مسلمانان بدان باور دارند. عالمان شیعه بارها و بارها بدین سخنان و شبهات پاسخ گفته‌اند.

۴. دولت سعودی، سلفی و حزبی نیست و وهابی خواندن آن، آسیبی به آبروی آن نمی‌رساند؛ وهابیان بدعتی در دین نگذاشته‌اند و به اهل‌سنت و جماعت منسوبند و همه مسلمانان، برادران دینی آنها به شمار می‌روند و امام محمد بن عبدالوهاب، چیزی بر خلاف عقیده سلف امت و پیشوایان اسلام ابداع نکرده است.

درباره باورهای محمد بن عبدالوهاب و بدعت‌هایی که او در اعتقادات اسلامی و جنایاتی که پیروان او بر اثر تصلّب در آن عقاید انحرافی در حرمین شریفین و اعتاب مقدسه مرتکب شده‌اند، گزارش‌ها و نقدهای فراوانی در کتاب‌ها و نوشته‌های دهه‌های اخیر وجود دارد و در این‌باره پژوهش‌های بسیاری صورت پذیرفته است. (۱)

گزارشی از خطبه‌های خطیب مسجدالحرام

شیخ دکتر صالح بن حمید، امام جماعت و خطیب مسجدالحرام گفت: سرزمین وحی و مراسم حج، میدانی برای اختلاف‌ها و درگیری‌های سیاسی نیست. به گزارش روزنامه «الریاض»، وی در نماز جمعه مسجدالحرام درباره سیاسی شدن حج هشدار داد. ابن حمید، دراین سخنرانی با تأکید بر برادری مسلمانان و هم‌دلی آنان و دوری از همه نشانه‌های جدایی افزود: مراسم حج را باید از هر چیزی که به تفرقه میان امت اسلامی می‌انجامد، دور نگاه داشت. این کارهای تفرقه‌برانگیز، با هدفی جز ایجاد شکاف میان مسلمانان صورت نمی‌پذیرد و نباید اجازه داد که آیین حج به منبری سیاسی برای جریانی خاص بدل شود.

وی همچنین با اشاره به اینکه کسی مدعی جدایی دین از دولت و دولت از دین نیست، درباره سیاسی کردن آیین‌های دینی گفت: نباید از مراسم دینی و تجمعات

۱- برای آگاهی بیشتر در این‌باره، ر. ک: آیین وهابیت، جعفر سبحانی.

ص: ۲۲۱

مسلمانان در مشاعر مقدس، بهره‌برداری سیاسی کرد و جایگاه حج بالاتر از این‌هاست. برائت از مشرکان، از عقاید اسلامی و دینی ثابت و راسخ هر مسلمانی است و زمان و مکان آن را تغییر نمی‌دهد و کسی آن را نفی نمی‌کند و این معنای حقیقی توحید است که همه پیامبران برای محقق ساختن آن فرستاده شدند و معنای آن، برائت از همه مشرکان است نه برائت از یک حکومت یا دولت و جریان خاص سیاسی و برائت در اسلام با حسن تعامل و نیکی کردن با دیگران در تضاد نیست و سوء استفاده از تجمع حجاج در چنین مراسم مهم اسلامی، نه تنها ارتباطی با اسلام ندارد که بازی کردن با مناسک و اعمال حج به شمار می‌رود.
وی با اشاره به سیاست عربستان درباره چگونگی برخورد با چنین کارهایی افزود: دولت عربستان به هیچ روی اجازه نمی‌دهد که صف‌های پیوسته مسلمانان و امنیت و آرامش حجاج از میان برود و شکافی میان آنان پدید آید.

پاسخ به سخنان خطیبان مکه و مدینه

گفتنی است بـه دنبال سـخنان غیر منطقی و جنجالی خطبای جمعه مدینه و مکه در دو هفته پی در پی، علمای اسلام به‌ویژه دانش‌مندان شیعه حوزه علمیه قم، در محافل علمی به این سخنان پاسخ دادند. یکی از پاسخ‌های متین و علمی، سخنان حضرت آیت‌الله جوادی آملی در درس تفسیر و در جمع صدها تن از فضلای حوزه بود که از میان پاسخ‌های عرضه شده در برابر آن سخنان، برای این بخش برگزیده شده است:

معنای توسل

آیت‌الله جوادی آملی با اشاره به اینکه زائران حرمین از مشرق و مغرب جهان، کنار کعبه که قبله مسلمانان و مَطاف آنان است، گرد هم می‌آیند تا توحید و معارف الهی را از نزدیک تجربه کنند. آیت الله جوادی توجه به این نکته مهم را بر همه مسلمانان

ص: ۲۲۲

به‌ویژه مبلغان اسلامی، امامان محترم جمعه و جماعات حرمین لازم شمردند و افزودند: «توحید اصل است و همه امور دینی به توحید برمی‌گردد. از این‌رو، در آغاز احرام که تلبیه گفته می‌شود، کلمه توحید مکرّر در تلبیه آمده است و از جان و زبان همه مسلمانان‌ها برمی‌خیزد و دستور اسلامی است که در هر فراز و فرودی تا رسیدن به حرم تکرار شود و این همانند تکرار لا اله الّا الله است».

ایشـان در ادامه به اثربخشـی خـالق هستی به موجودات به انگیزه مراجعه مردم به آنها برای رفع نیازهای جسـمی و روحی خود اشاره کرده و مـاسوی الله را فقر محض دانسـته‌اند که این خود از آموزه‌هـای اهـل‌بیت عصـمت و طهـارت: است. نـاگفته نمانـد که فقیر به معنـای کسـی است که سـتون فقراتش شکسـته و قـدرت قیام نـدارد و چون مال و اقتصاد مایه قوام و ایسـتادگی فرد یا ملّت است، به شخص یـا ملتی که از نظر مـالی نـاتوان است، فقیر گفته می‌شود. ایشان در ادامه از رفع نیازهای فراوان انسان با مراجعه به موجودات نظام هستیماننـد آفتاب و ماه و سـتارگان سـخن گفت که آدمیان از حرارات و نور آنها بهره می‌گیرند، اما این کار هرگز به معنای آفتاب‌پرستی و ستاره‌پرستی نیست و آنها جز بندگی و بردگی، جایگاه دیگری در پیشگاه باعظمت الهی ندارند.

ایشان، جریان توسل به اولیای الهی را که به مراتب از شـمس و قمر بالاترند، از همین سنخ مراجعه به موجودات نظام هستی دانستند؛ با این تفاوت که انسان کامل با شـمس و قمر قیاس‌نشـدنی است. اسـتقلال از آن خـداست، توسل پیروان اهل‌بیت به آنان بدین دلیل است که خداوند به انسان دستور داده است برای رفع نیازهای خود به موجودات نظام هستی مراجعه کند و گرنه، ائمه خود به توحید و تلبیه فرمان داده‌اند و نباید به کاری دست زد که اهل‌بیت عصمت و طهارت آزار ببینند.

فلسفه برائت از مشرکان

آیت‌الله جوادی آملی در بخش دیگری از بیانات خود با تأکید بر اهمیت مودّت و

ص: ۲۲۳

محبّت و لزوم توجه مسلمانان به این آموزه مهم دینی، به تشریح مبنای اعلان برائت از مشرکان در موسم حج پرداخته و گفته‌اند: «این را خطبای محترم حرمین عنایت کنند و در خطبه‌ها مواظب باشند که این حَسنه الهی و برکت الهی که از امام راحل (رضوان الله تعالی علیه) به یادگار مانده است را کم نگیرند. با این به مبارزه برنخیزند و این را محکوم نکنند. زیرا برائت از مشرکان به این معناست که مسلمانان عالَم اگر قدرتی داشتند از حریم خود در همان حوزه اسلامی دفاع می‌کنند [و] نیازی نیست که در جایی دیگر تبرّی خود را اعلام کنند. چون در همان کشور خود کافر را سرِ جای خود می‌نشانند؛ اما وقتی که شما مخصوصاً خطبای محترم حرمین شریفین ملاحظه می‌فرمایید، خاورمیانه تقریباً در آتش می‌سوزد و آتش‌بیار معرکه هم غیر مسلمانان هستند؛ گاهی فلسطین و غزّه و لبنان و سوریه می‌سوزد. گاهی افغانستان و پاکستان شعله‌ور می‌شود، گاهی عراق هر روز مشتعل می‌شود، زمانی هم یمن و مانند آن و سالیان متمادی هم ایران اسلامی که مَهد ولایت اهل بیت عصمت و طهارت است [و] مهد پیروی قرآن و عترت (علیهم الصلاه و علیهم السلام) است در آتش می‌سوخت.

این خاورمیانه با این وسعتِ آتش‌سوزی آیا به دست مسلمانان این کار انجام می‌گیرد یا به دست غیر مسلمانان؟! و اگر احیاناً به دست مسلمانان انجام می‌گیرد، پشت پَرده، دست ناپاک مشرکین است و اگر ملّت ستمدیده افغانستان و پاکستان از یک سو، غزّه و فلسطین و سوریه و لبنان از سوی دیگر بخواهند از مشرکین تبرّی کنند، غیر از مراسم حج، غیر از مناسک حج، غیر از مواقف حج، غیر از وقوف در عرفات، غیر از یوم الحجّ الأکبر، غیر از جایی که سوره «برائت» درباره آنها نازل شده است و آنجا خوانده شده است، جای دیگری هست؟!

مبادا کسی بگوید که برائت از مشرکین جزء مناسک حج نیست! این مسلمانان داغدیده کجا فریاد برآورند؟! این خانواده‌های مظلوم، این جانبازان این خانواده‌های

ص: ۲۲۴

شهدا، این اسیرداده‌ها کجا فریاد برآورند که «إنّا مِنکم بُرَآؤا»؟!

مگر حج، حجّ ابراهیمی نیست؟ مگر این کعبه با معماری و مهندسی ابراهیم خلیل ساخته نشد؟ مگر مؤمنان با هم اهل خُلّت و محبّت و مودّت نیستند؟ مگر اینها نبایـد وجود مبارک خلیل خـدا را اسوه قرار بدهند؟ مگر خلیل خدا نفرمود: إِنَّا بُرَآؤُا مِنْکُمْ؟ (ممتحنه: ۴) ما، من و همه از شـما مشـرکان بریء هستیم و بیزاریم. مگر ما نباید تبرّی کنیم؟! بهترین راه تبرّی همان است که در یوم الحجّ الأکبر و مانند آن انسان از مشـرکان اظهار تبرّی کند. مستحضـرید که سیاست ما عین دیانت ماست یک چیز بیگانه از دین نیست، از خارج از اسلام نیامده [بلکه] از متن قرآن برخاسته است و در یوم حجّ اکبر این وظیفه همه است که از مشرکان تبرّی بجویند؛ اگر دست ما نرسید که مسلمانان را یاری کنیم، لااقل با این فریاد به کمک روانی آنها بشتابیم و برخی از مشکلات آنها را حل کنیم وگرنه همین مشرکین، روزی حرمین را مورد تهاجم قرار می‌دهند؛ اینها جهنّمی هستند که لا تُبْقِی وَ لا تَذَرُ (مدثر: ۲۸).

ایشان در پایان ابراز امیـدواری کردند که بزرگان و مؤمنان و مسـلمانان حجاز نیز توجّه کنند پیروان اهل بیت از مسـتغرقان و کاملان در توحیـد و از هر گونه شـرک برکنار و از هر تهمتی به دورنـد و جریان برائت را تقـدیس می‌کننـد؛ زیرا چنانچه کسـی صـدای «یا للمسلمین» مسلمانان را بشنود و آنان را یاری نکند، بی‌گمان به سَخط الهی گرفتار خواهد شد.

نامه سرگشاده در نقد خطیب جمعه

از بازتاب‌های سـخنان خطیب جمعه مدینه، نامه سـرگشاده ابومحمد حیدری، از علمای امامیه، به امام مسجدالنبی در پاسخ به سخنان وی بود. سخنان حذیفی در این نامه، نقل و نقد شده است. محورهای مهم این نامه بدین شرح گزارش می‌شود:

۱. ماجرای تعدّی قرامطه در سال ۳۱۷ هجری قمری به مسجدالحرام و هتک حرمت

ص: ۲۲۵

آن؛

۲. متهم کردن برگزاری مراسم برائت از مشرکان در سرزمین حجاز به جریان طایفه‌ای و سیاسی و نفی شرعی بودن آن؛

۳. تعریض به شیعیان به دلیل احترام به مراقد شریف ائمه اطهار:؛

۳. دفاع از سلفی‌ها و دولت سعودی و آنان را تابع سنت دانستن.

به نظر نویسنده نامه، تنها این گروه به هتک حرمت خانه خدا نپرداختند، بلکه نمونه‌های دیگری از تعدی و تجاوز بنی‌امیه پیش از قرامطه و تعدی و تجاوز وهابیان پس از ماجرای قرامطه، در تاریخ مضبوط است. افزون بر اینها، انتساب قرامطه به شیعه نادرست است. چون آنان گروهی تروریست شبیه خوارج بودند که به تکفیر همه مسلمانان (شیعه و سنی) دست زدند، بلکه کینه آنان درباره شیعه بیشتر بود. تأکید بر شیعه بودن قرامطه جز خدمت به افراطی‌های تروریست که تشنه خون شیعیان در کشورهای اسلامی‌اند، تأثیر دیگری ندارد و به رسیدن امریکا و صهیونیسم به هدف‌هایشان کمک می‌کند. وی در هر یک از این محورهای با استناد به منابع اهل سنت به نقد و بررسی آنها پرداخته است.

اطلاعیه تحریک‌آمیز روحانیان وهابی

شماری از روحانیان وهابی با انتشار بیانیه‌ای در موسم حج، به شیعیان و ایرانیان تاختند. آنان در این بیانیه، دولت جمهوری اسلامی را به توطئه و کمک مالی و نظامی به دشمنان دولت‌های اسلامی متهم کردند و این کار را مصداق «فساد فی الارض» خواندند و ایستادگی در برابر جمهوری اسلامی و نشر و گسترش مذهب اهل‌سنت و اتخاذ تدابیر امنیتی و تبلیغی را کاری ناگزیر دانستند. جمهوری اسلامی در بخش دیگری از این بیانیه، به نقض حقوق اقلیت‌های مذهبی در ایران متهم شده است.

این بیانیه همچنین شیعیان حوثی یمن را متعدّی و متجاوز به سرزمین‌های سعودی

ص: ۲۲۶

خوانده و آنان را از دولت صفوی فارسی زبان تأثیرپذیر شمرده و خواهان سرکوب آنان با قدرت نظامی و دفاع از حرمین شریفین شده است. امضاکنندگان این اطلاعیه تحریک‌آمیز، دولت شیعی ایران را که مذهب شیعه را رواج می‌دهد، به سختی نکوهش می‌کنند و مذهب شیعه را با نصوص وحی ناسازگار می‌دانند و برگزاری آیین برائت از مشرکان را در موسم حج، بدعتی می‌دانند که تنها هدف‌های سیاسی را دنبال می‌کند و از این‌رو، در بخش دیگری از این اطلاعیه از مسلمانان می‌خواهند که در برابر نفوذ تشیع در منطقه بایستند و از نیروهای سعودی در دفاع از مرز خود پشتیبانی کنند.

این اطلاعیه که تنها برای ایجاد تفرقه میان پیروان مذاهب اسلامی صادر شده، مسلمانان را به وحدت و اخوت اسلامی فراخوانده، برائت را «جدال» دانسته و مسلمانان را از آمیختن سیاست با دین یا سیاسی کردن دین که از خطرناک‌ترین روش‌های برخی از نظام‌ها برای گریز از مشکلات و چالش‌های دامن‌گیر آنان است، به سختی پرهیز داده است. بنابراین، والاحضرت امیر منطقه مکه مکرمه در پاسخ به پرسش سیاسی‌سازی حج چنین گفت:

«دولت و ملت عربستان سعودی با سیاسی ساختن فضای حج موافق نبوده است و اجازه چنین کاری را نخواهند داد. به کسی اجازه داده نمی‌شود تا دست به ناآرامی و هرج و مرج بزنند یا علیه مقررات و نظام وضع شده برای موسم حج به کاری دست زنند. دولت و ملت و هر شهروند عربستان سعودی وظیفه دارد تا برای تأمین راحت و آرامی زائران گام بردارند و در این راستا تلاش‌های خستگی‌ناپذیر انجام دهند.

دولت عربستان سعودی با همه حجاج بیت الله الحرام برخورد مساوی داشته و حجاج کلیه کشورها به نزد ما برابرند و ما مسئولیت دینی خویش را در برابر زایران انجام خواهیم داد و از میهمانان خانه خدا هم می‌خواهیم تا مسئولیت خود را بشناسند و مسئولانه عمل کنند».

درباره مرکز

بسم الله الرحمن الرحیم
جاهِدُوا بِأَمْوالِکُمْ وَ أَنْفُسِکُمْ فی سَبیلِ اللَّهِ ذلِکُمْ خَیْرٌ لَکُمْ إِنْ کُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)
با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السّلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند
بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹
بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلبیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.
مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.
اهداف :دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السّلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.
از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :
الف)چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی
ب)تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن سهمراه
ج)تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما ، انیمیشن ، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و...
د)ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر
ه)تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای
و)راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)
ز)طراحی سیستم های حسابداری ، رسانه ساز ، موبایل ساز ، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک ، SMS و...
ح)همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط)برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی)برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضوری و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت : ۲۳۷۳ شناسه ملی : ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳- (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵(۰۳۱۱)

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی ، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشاالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳ ، شماره کارت :۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳و شماره حساب شبا : IR۹۰-۰۱۸۰-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۶۲۱-۰۶۰۹-۵۳ به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان – خیابان مسجد سید

ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام -: هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنتِ غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کَرَم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بِدان، نگاه می‌دارد و با حجّت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».